

Bibliotēku Pasaule

Izdevums par aktualitātēm un norisēm bibliotēkās

Nr.48/2009

*Kanādas atmiņas institūciju reformators
Īans Vilsons*

*Skolas bibliotēka
kā piedzīvojums*

*Novadpētniecība —
pagasta bibliotēkas
pievienotā vērtība*

Bibliocīds Venecuēlā

REDKOLĒGIJA:
ANDRIS VILKS
Latvijas Nacionālās bibliotēkas direktors
INĀRA KLEKERE-KREKELE
Latvijas Nacionālās bibliotēkas
Reto grāmatu un rokrakstu nodaļas vadītāja
ANNA MAULIŅA
Latvijas Nacionālās bibliotēkas
Bibliotēku attīstības institūta direktore
DZIDRA ŠMITA
Rīgas Centrālās bibliotēkas direktore
LIGITA GJORTLERE
Rīgas Juridiskās augstskolas bibliotēkas vadītāja

Nr.48/2009

REDAKCIJA:
ANNA MAULIŅA
galvenā redaktore
JANA DREIMANE
redaktore

MARĻĒNA KRASOVSKA
redaktore, atbildīgā sekretāre
MĀRA JĒKABSONĒ
redaktore

Uz 1.vāka: kolēģes no Valmieras integrētās bibliotēkas: bibliotēkas direktore Daiga Rokpelne (no labās), direktores vietniece Vita Ziediņa, Kataloģizācijas un apstrādes nodaļas galvenā bibliotekāre Anita Stiere, Pieaugušo apkalpošanas nodaļas galvenā bibliotekāre Agita Virsnīte, Bērnu apkalpošanas nodaļas galvenā bibliotekāre Lolita Dreimane un Gaida Saukāne un Bērnu apkalpošanas nodaļas vadītāja Ilze Karsa, un Ogres Centrālās bibliotēkas: Informācijas resursu attīstības nodaļas galvenā bibliogrāfe Iveta Ikauniece (no kreisās), Bērnu literatūras nodaļas vadītāja Iveta Skrebele un Pieaugušo lasītavas vadītāja Gaļina Sabļina (3td foto)

ZIŅAS PAR AUTORĪEM:

Kristīne Deksnē-Jerohina	Kristine.Deksne@lnb.lv	Tālrunis: 67312808
LNB BAI Bibliotēku konsultatīvā centra Bibliotēku portāla vadītāja		
Jana Dreimane	Jana.Dreimane@lnb.lv	Tālrunis: 67312807
LNB BAI Bibliotēku pētniecības un informācijas nodaļas vadītāja		
Ruta Emerberga	biblioteka@dundaga.lv	Tālrunis: 63232268
Dundagas pagasta bibliotēkas vadītāja		
Daina Ģeibaka	Daina.Geibaka@rcb.lv	Tālrunis: 67607562
Rīgas Centrālās bibliotēkas Publicitātes nodaļas vadītāja		
Sabīne Jefimova	sabine@gulbenesbiblioteka.lv	Tālrunis: 64474825
Gulbenes bibliotēkas Reģionālā mācību centra vadītāja		
Māra Jēkabsonē	Mara.Jekabsone@lnb.lv	Tālrunis: 67312807
LNB BAI Bibliotēku pētniecības un informācijas nodaļas galvenā bibliotekāre		
Rudīte Kalniņa	Rudite.Kalnina@lnb.lv	Tālrunis: 67274433
LNB Restaurācijas un digitalizācijas nodaļas vadītāja		
Marlēna Krasovska	Marlena.Krasovska@lnb.lv	Tālrunis: 67312807
LNB BAI Bibliotēku pētniecības un informācijas nodaļas galvenā bibliotekāre		
Maija Krekle	maijakr@lu.lv	Tālrunis: 67106249
LU Akadēmiskās bibliotēkas Mišņa bibliotēkas galvenā bibliotekāre		
Anna Mauliņa	Anna.Maulina@lnb.lv	Tālrunis: 67312793
LNB direktora vietniece, Bibliotēku attīstības institūta direktore		
Jāns Vilsons	iewilson@uwaterloo.ca	Tālrunis: +1 6139441751
Starptautiskās arhīvu padomes prezidents		
Elīta Viksna	Elita.Viksna@lnb.lv	Tālrunis: 67312808
LNB BAI Bibliotēku konsultatīvā centra galvenā bibliotekāre		

Datorizainere Laura Maļinovska

Pārpublicēšanas un citēšanas gadījumā atsauce uz *Bibliotēku Pasauli* obligāta.

Vai bibliotēkas tuvojas Maslova piramīdas apakšai?

Latvijas informacionālā telpa ir pārpludināta ar negatīvu informāciju. Dominē vārdi: *samazināt, sašaurināt, atlaist, nogriezt, likvidēt, pārstrukturizēt, reformēt, slēgt, bankrotēt*. Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) jaunās ēkas celtniecībai krasi samazināts finansējums. Līdzekļu trūkuma dēļ Daugavpili nolemts atteikties no Grīvas bibliotēkas būvniecības. Daudzām bibliotēkām nav naudas grāmatu iegādei. Valsts kultūrkapitāla fonds ir iznīcināts. Tomēr bibliotēku vidē skan racionāli aicinājumi izdzīvot un saglabāt to, kas gadiem rūpīgi veidots: bibliotēku tīklu, infrastruktūru, personālu, bet recesijas laiku izmantot strukturālām reformām.

Daugavpili paredzēts Grīvas bibliotēku pārcelt uz 6.vidusskolas telpām, vecās forštates bibliotēku — uz Rugeļu mikrorajonu, lai gandrīz 8000 iedzīvotāju beidzot iegūtu savu *gaismaspili*.

Rīgas Centrālā bibliotēka (RCB) pārstrukturizē un atbilstoši apdzīvotības blīvumam pārvieto filiālbibliotēkas no privātajām uz pašvaldības ēkām. Nebūs vairs tā, ka atsevišķos pilsētas rajonos bibliotēkas viena no otras atrodas 300 m attālumā, kamēr Purvciemā, Dreiliņos, Mangaļos, Ziepniekkalnā bibliotēku ir maz. Atbilstoši normatīviem Rīgā jābūt vienai bibliotēkai uz 25 000 iedzīvotāju.

Valkas pilsētas bibliotēka būtiski papildinājusi pedagoģiskās literatūras krājumu, pārņemot reorganizēto izglītības iestāžu grāmatas.

LNB piedāvā aktīvāk izmantot rezerves apmaiņas krājumu, kura grāmatas saņemamas bez maksas. Apmēram 300 000 jaunas dāvinātās informācijas vienības gadā tiek piedāvātas visām Latvijas bibliotēkām. Vienlaikus LNB aicina reģionālās bibliotēkas pastieidzināt korporatīvās sadarbības līgumu noslēgšanu, lai paplašinātu bezmaksas konsultatīvos, metodiskos un citus pakalpojumus, kā arī noformētu pagastu, skolu un citu bibliotēku darbiniekiem bezmaksas piekļuvi LNB elektroniskajiem resursiem: digitālajai bibliotēkai, elektroniskajam katalogam, datubāzēm.

Globalizācijas ietekmē bibliotēku nozarē pastiprinās komplektēšanas un katalogizācijas koordinācija, pilnveidojas metadatu standarti, stingrāka kļūst kvalitātes kontrole. Tie nebūt nav viegli procesi, ko nevar veikt bez augstas kvalifikācijas. Sabiedrība vēlas piekļūt informācijai no viena punkta. Tiek diskutēts par vienotu katalogu valsts mērogā (Slovēnijā tāds jau darbojas), arī Baltijas un Skandināvijas mērogā, par vienlaicīgu meklēšanu vairākos lielos katalogos. Latvijā atsevišķu novadu bibliotēkas ekonomisku un citu apsvērumu dēļ vēlas aiziet no vienotā tīkla, izstāties no reģionālā kopkataloga. Latvijas Bibliotēku padome, Kultūras ministrija un LNB aicina pašvaldības nepieļaut liktenīgu kļūdu, kuras dēļ tiktu sašaurināta piekļuve informācijai. Pret to sāks protestēt lasītāji. Arī pašvaldību vadītāji attapsies, ka separātisma izmaksas kļūvušas pārāk lielas (serveru, sistēmu uzturēšana, sistēmbibliotekāru algošana utt.). Ceru, ka ilgi gaidītais baltais sniegs nesīs apskaidrību gan novadiem, gan to reģionālajām bibliotēkām.

Inovātīva bibliotēka nevar būt vienuļa sala. Tas novestu pie iekšēja sabrukuma, atgriešanās sadrumstalotībā, līdz ar to arī pie līdzekļu neracionālas izmantošanas vai pat bankrota. Bibliotēka nav datorspēle, kurā var piešķirt deviņas dzīvības...

Vai ekonomiskā recesija tuvina bibliotēkas Maslova piramīdas apakšai? Nē, un vēlreiz nē. Jo bibliotēkas aptver visus sabiedrības slāņus, kaut arī šobrīd lielāka uzmanība pievērsta tiem, kam nav darba un māju. Piemēram, RCB jauno grāmatu izsniegšanas punktu Dienas aprūpes centrā Katoļu ielā 57 (60 lasītāju vietas), apmeklē 100 cilvēki dienā, tur valda pozitīva gaisotne.

Taču bibliotēka nav sociāla iestāde tiem darbiniekiem, kas nespēj vai negrib kvalitatīvi veikt savus pienākumus, kas nav pilnveidojuši profesionālās, tehnoloģiskās un valodu prasmes.

Stiprs ir nevis tas, kas nepakrīt, bet gan tas, kurš spēj piecelties. Bibliotēkas nekritis, arī darbinieki kļūs intelektuāli spēcīgāki. To rāda dažādās ekonomiskajās formācijās, arī krīzēs, gadsimtos gūtā pieredze.

Lai balti Ziemassvētki un pārdzīvojams 2010.gads!

Anna Mauliņa
galvenā redaktore

REDAKCIJAS ADRESE:

Tērbatas iela 75, Rīga, LV-1001

Tālrunis: 67312793 — galvenā redaktore
67312807 — atbildīgā sekretāre

Fakss: 67312793

E-pasts: Biblioteku.Pasaule@lnb.lv

ISSN 1691-5631 © Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2009

LNB izdevējdarbības reģistrācijas apliecības Nr.2-0769.

Iznāk kopš 1994.gada.

Satura rādītājs

Anna Mauliņa	Vai bibliotēkas tuvojas Maslova piramīdas apakšai?	
Cilvēki, notikumi, problēmas		
Jana Dreimane	Kanādas atmiņas institūciju reformators Īans Vilsons	2
Īans Vilsons	Dāvana nākamajām paaudzēm	3
Sabīne Jefimova	Gulbenes bibliotēka sabiedrības vērtējumā: aptaujas rezultāti	7
Daina Ģeibaka	Bibliotēka tiem, kam nav māju	11
Datorizācija, digitalizācija, internetizācija		
Ruta Emerberga	Novadpētniecība — pagasta bibliotēkas pievienotā vērtība: vietējo resursu veidošana, attīstīšana un izmantošana	12
Konferences, semināri, sanāksmes		
Māra Jēkabsons	Bibliotēkas — virzība uz sadarbību, saprašanos, radošumu: par Latvijas Bibliotekāru biedrības Vidzemes nodaļas 12.saietu-konferenci 2009.gada 15.jūlijā	17
Marlēna Krasovska	Bibliotēkas bez robežām: virzība uz globālu saprašanos: par Latvijas Bibliotekāru biedrības 13.konferenci 2009.gada 15.aprīlī Rīgā	23
Jana Dreimane	Tukuma <i>gaismaspilī</i> : ieskats Latvijas zinātnisko, speciālo un publisko bibliotēku direktoru 2009.gada pavasara sanāksmē 2009.gada 6.–7.maijā	28
Bērni un jaunieši bibliotēkās		
Marlēna Krasovska	“Pāri pār tiltu”: par Starptautisko bērnu literatūras un bibliotēku darbinieku konferenci 2009.gada 15.maijā Rīgā	32
Māra Jēkabsons	Skolu bibliotēkas Vācijā	36
	Skolas bibliotēka kā piedzīvojums: <i>Hanke Zila</i> par Vācijas skolu bibliotēku informācijpratības veicināšanas aktivitātēm	42
Pagājība un apceres		
Maija Krekle	Visu mūžu — uz saviem <i>Misiņiem</i>	46
Ārzemēs		
Jana Dreimane	ASV skolu bibliotēkas 2007./2008.mācību gadā	51
Jana Dreimane	Ārzemju bibliotēku notikumu apskats (2009.gada aprīlis–septembris)	
	Zemestrīce sagrauj desmitiem Itālijas kultūras iestāžu • <i>Bibliocīds</i> Venecuēlā • Gandrīz 80 jaunas bibliotēkas 4 gados • Jauns resurss kultūras daudzveidības iepazīšanai — Pasaules Digitālā bibliotēka • Britu sabiedrība aicina nostiprināt likumā skolu bibliotēku obligātumu	53
Rudīte Kalniņa	Bibliotēkas rada nākotni, balstoties uz kultūras mantojumu: par <i>IFLA 75.</i> ģenerālkonferenci 2009.gada 23.–27.augustā Milānā	60
Dažāda informācija		
	LR Kultūras ministrijas balvas par izciliem sasniegumiem bibliotēku nozarē 2009.gadā	65
	Latvijas bibliotēku notikumu apskats (2009.gada aprīlis–septembris)	66
Kristīne Deksnē-Jerohina, Elita Vīksna	leteicamie jaunieguvumi bibliotēku nozarē (2009.gada aprīlis–oktobris)	83
	Summary	86

Jana Dreimane

Kanādas atmiņas institūciju reformators Īans Vilsons

2009.gada 31.augustā Latvijas Ārlietu ministrijā notika seminārs "Arhīvi un citas atmiņas institūcijas", kurā piedalījās Igaunijas, Lietuvas, Latvijas nacionālo bibliotēku un arhīvu pārstāvji. Starptautiskās arhīvu padomes (*International Council on Archives*) prezidents, bijušais Kanādas Bibliotēkas un arhīva (*Library and Archives Canada*) direktors Īans Vilsons (*Ian E. Wilson*) informēja par savas valsts unikālo pieredzi arhīvu un bibliotēku sadarbībā — 2004.gada maijā vienā institūcijā tika integrēta Kanādas Nacionālā bibliotēka un Nacionālais arhīvs. Ī.Vilsons bija viens no galvenajiem konverģences iniciatoriem, apvienotās institūcijas stratēģijas veidotājiem un īstenotājiem. Rīgas seminārā Ī.Vilsons proponēja arhīvu pārorientāciju no resursu glabāšanas uz to pieejamību. Arhīvi — tāpat kā bibliotēkas — ietver milzīgus nācijas pašidentitātes, zinātniskās pētniecības un izglītības informācijas masīvus, kuru vērtību apzinājušies tikai paši arhivāri un zinātnieki. Ī.Vilsons uzsvēra, ka mūsdienās arvien grūtāk ir nošķirt arhīvos un bibliotēkās komplektējamo resursu atlases principus, jo daudz nozīmīgu tekstu nav atrodamī nedz iespējamajās grāmatās, nedz laikrakstos, bet gan digitālā formātā globālajā tīmeklī. Tādēļ viņš aicināja atmiņas institūcijas vairāk kooperēties resursu pieejamības veicināšanā, veidojot virtuāli apvienotas kolekcijas. Sinerģiskajā sadarbībā sabiedrība gūs ne tikai bagātākas zināšanas, bet arī lielāku pārliecību par atmiņas institūciju nozīmīgumu.

Ī.Vilsons dzimis 1943.gada aprīlī Monreālā (Kvebekas province, Kanāda). Sākumā viņš izglītojies militārajā akadēmijā netālu no dzimtās pilsētas, 1974.gadā ieguvis vēstures maģistra grādu Kvīnsas Universitātē (*Queen's University*). 23 gadu vecumā 1967.gadā viņš sāka strādāt augstskolas arhīvā, 1970.gadā tika iecelts par tā pārzini. No 1976. līdz 1986.gadam Ī.Vilsons vadīja Saskačevanas provinces arhīvu un provinces kultūras mantojuma konsultatīvo padomi (*Saskatchewan Heritage Advisory Board*). 1978.gadā viņš organizēja pirmo kultūras mantojuma institūciju problēmām veltītu konferenci provincē. No 1986. līdz 1999.gadam Ī.Vilsons bija Ontārio provinces arhīva vadītājs. Vairākus gadus viņš bija arī provinces publisko bibliotēku sistēmas pārzinātājs. Šajā laikā Ī.Vilsons uzņēmās franču jūrasbraucēja un topogrāfa, Kvebekas

dibinātāja Samuela Šamplēna (*Samuel Champlain*, 1567–1635) vārdā nosauktās biedrības vadīšanu. Šis vairāk nekā pirms simts gadiem dibinātās organizācijas uzdevums ir izglītēt sabiedrību par Kanādas vēsturi, apzinot, pētot un publicējot vēstures dokumentus. Nacionālu un starptautisku atzinību Ī.Vilsons ieguva, vadot Kanādas arhīvu Konsultatīvo grupu (*Consultative Group on Canadian Archives*), kas darbojās Sociālo un humanitāro zinātņu Pētniecības padomes (*Social Sciences and Humanities Research Council of Canada*) paspārnē. 1980.gadā tika publicēts ziņojums "Kanādas arhīvi: ziņojums Sociālo un humanitāro zinātņu Pētniecības padomei" ("Canadian Archives: Report to the Social Sciences and Humanities Research Council of Canada", Otava, 1980), kas izraisīja radikālu pavērsienu Kanādas arhīvu attīstībā. 1999.gada jūlijā Ī.Vilsons kļuva par Kanādas Nacionālā arhīva direktoru. Gadu vēlāk viņu ievēlēja par Starptautiskās arhīvu padomes viceprezidentu. Augstajā amatā viņš darbojās līdz 2004.gadam, kad tika iecelts par apvienotās Kanādas Bibliotēkas un arhīva vadītāju. 2008.gada martā viņu ievēlēja par Starptautiskās arhīvu padomes prezidentu. 2009.gada aprīlī Ī.Vilsons Kanādas Bibliotēkas un arhīva vadību nodeva diplomēta ekonomista, sociālo zinātņu doktora Daniela Dž. Kerona (*Daniel J. Caron*, dz. 1957.g.) rokās. Pēc tam Ī.Vilsons tika uzaicināts par Vaterlo Universitātes (*University of Waterloo*) jaunveidojamā pētniecības institūta Stretfordā konsultantu. Stretfordas institūts specializēsies digitālo mediju, starptautiskās tirdzniecības un kultūras sadarbības pētniecībā un apmācībā.

2002.gadā Ī.Vilsons par īpašiem nopelniem arhivistikā apbalvots ar Kanādas ordeni (*Order of Canada*). 2003.gadā viņš ieguva Francijas Mākslas un literatūras ordeņa (*Ordre des Arts et des Lettres*) augstāko pakāpi, bet 2005.gadā — Kanādas studiju asociācijas balvu par īpašiem nopelniem un profesionālā sasnieguma balvu (*Outstanding Career Achievement Award*), ko piešķir Kanādas Publisko pakalpojumu komisija (*Public Service Commission*).

Žurnāls "Bibliotēku Pasaule" ar autora laipnu atļauju piedāvā fragmentu no Ī.Vilsona priekšlasījuma "Dāvana nākamajām paaudzēm" (*The Gift of One Generation to Another*), kas nolasīts Saskačevanas kultūras mantojuma darbinieku forumā "Saskačevanas mantojums: skatoties nākotnē" (*Saskatchewan's Heritage: Looking Forward*), kas notika 2009.gada 21.februārī Rīdžainā (*Regina*). Pilns priekšlasījuma teksts pieejams: http://www.saskculture.sk.ca/events/2009_Heritage_Forum/Saskatchewan_Heritage_Forum_Wilson.pdf.

Izmantotā informācija

Wilson, Ian E. *Mr. Wilson's Biography* [tiešsaiste]. Library and Archives Canada, [2009]. Pieejams: <http://www.collectionscanada.gc.ca/whats-new/013-391-e.html>

Snyder, Lorraine. Wilson, Ian E. **No:** *The Canadian Encyclopedia* [tiešsaiste]. Pieejams: <http://www.thecanadianencyclopedia.com/index.cfm?PgNm=TCE&Params=a1ARTA0009819>

Lasiet vēl: **Vilsons, Īans.** Atmiņa ir kļuvusi pārnēsājama: [par dokumentu digitalizāciju un publicēšanu tiešsaistē: saruna ar Starptautiskās arhīvu padomes prezidentu]. Pierakst. Ilze Knoka. *Kultūras Forums*, Nr.37, 2009, 25.sept./2.okt., 4.lpp. ISSN 1691-1946.

Īans Vilsons

Dāvana nākamajām paaudzēm

Kanādas arhivists sers Artūrs Dautijs (*Sir Arthur Doughty*, 1860–1936) savulaik uzsvēra: “No visām nacionālajām vērtībām arhīvi ir visnozīmīgākie. Tie ir vienas paaudzes dāvana citām paaudzēm, un tas, cik augstu tos vērtējam, liecina par civilizētības pakāpi.” Lai gan viņš runāja tikai par arhīviem, izvirzītā nostādne attiecināma uz visu kultūras mantojumu.

Konverģence

Dzīvojam konverģences laikmetā. Izzūd robežas starp profesijām, valstīm, ideoloģijām — pat starp ekonomikas stimulēšanas koncepcijām! Arī tehnoloģijas rosina sakarus un konverģenci, saistot cilvēkus un idejas viņpus robežām.

Konverģences ideja radījusi neierobežotības sajūtu. Tiek atklātas kopīgas, ar pagātnes liecību saglabāšanu saistītas problēmas. Vai tā būtu grezna celtne, ko pazīst jau daudzas paaudzes, vai nesen atklāts artefakts, vai mutvārdu tradīcija, nodota no paaudzes paaudzē un saglabāta nākamībai, vai foto negatīvs uz apžilbināti dzidra stikla plates, vai sen izmiruša grauzēja zobs, vai ar ceļotāja raupjo roku rakstīta vēstule, kas vienkāršos vārdos atklāj viņa sāpi, vai mājsaimniecības priekšmets, kura izmantojums jau aizmirsts, — visas šīs liecības ir vienlīdz svarīgas.

Sistemātiska pagātnes liecību atklāšana un aizsardzība, nepieciešamība tās inventarizēt un aprakstīt, to fiziskas saglabāšanas problēmas, prezentācijas un interpretācijas publikai, liecību izglītojošā un zinātniskā vērtība — šiem procesiem nepieciešama vienota politika un darbības stratēģija. Noderīgu atklāsmi sniedz dažādās nozarēs izmēģināto risinājumu salīdzinājums. Pagātnes liecību veidi ir vienlīdz svarīgi un unikāli vēstures mozaikā, kas veido sabiedrības apziņu un garīgo mantojumu. Sociālajā apziņā sakņojas pagātnes liecību neatliekamās aizsardzības apjauta un motivācija.

Kas vieno pagātnes atšķirīgo topogrāfiju? Kopīgo vērtību apziņa. Tā saista kultūras

mantojuma nozares un ļaudis, kas atzīst pagātnes liecību nozīmīgumu. Kopīgā ieinteresētība pagātnes izpratnē paver durvis uz nākotni, stimulē kopdarboties bibliotekārus, muzeju pārziņus, arheologus, muzeologus, arhivārus un vēsturniekus. Tā vieno dažādas sabiedrības grupas un brīvprātīgos, padziļina kultūras mantojuma izpratni un saglabā dzīvu interesi par to.

Kanādas Nacionālās bibliotēkas un arhīva pieredze

Man ir diezgan liela konverģences pieredze. Kanādas Bibliotēka un arhīvs (*Library and Archives Canada*) tika izveidots, apvienojot 1953.gadā dibināto Kanādas Nacionālo bibliotēku un Nacionālo arhīvu, kura sākotne datējama ar 1872.gadu. Tas bija radikāls pagrieziena 21.gadsimtā.

Reiz kādam žurnālistam stāstīju par šo divu respektablu institūciju apvienošanas iemesliem — to atšķirības vairs nebija iespējams pamatot. Sarunās ar bijušo Kanādas Nacionālās bibliotēkas direktoru Rošu Karjē (*Roch Carrier*) atklājās, ka uzdodam sev vienus un tos pašus jautājumus: vai kārtēji jāatrodas bibliotēkā vai arhīvā? Un skaņu ierakstam? Tīmekļa vietnei? Digitālajā laikmetā visām kultūras mantojuma jeb atmiņas institūcijām ir viens mērķis — nodrošināt piekļuvi saturam. *Dāvanai*. Tādēļ ir jāmaina perspektīva no iekšējās profesionālās aizsardzības, demonstrējot, cik esam atšķirīgi vai svarīgāki par kādu citu kultūras mantojuma nozari, uz visplašāko sabiedrību.

Pilnībā integrējot Nacionālās bibliotēkas un Nacionālā arhīva krājumus un pakalpojumus, respektējam publikas vēlmi piekļūt un pētīt apjomīgās kolekcijas. Mūsdienu pasaulē jādodomā par saturu, nevis institūciju; par piekļuvi, nevis atrašanās vietu.

Kanāda ir pirmā valsts pasaulē, kas pilnībā integrējusi bibliotēkas un arhīva pakalpojumus un funkcijas. Konverģence bija fiziska, strukturāla un funkcionāla, tā atbilda pieaugošajām sabiedrības prasībām piekļūt autoritatīvai informācijai par Kanādas vēsturi. Apvienošanās iniciatīva bija diezgan nepierasta

Kanādas Bibliotēka un arhīvs

federālajai birokrātijai, kas, kā zināms, sliecas aizstāvēt un aizsargāt iesīkstējušus uzskatus.

Apvienojoties uzklasiņām kanādiešu vēlmī — pieklūt bibliotēku un arhīvu pārvaldītājām bagātībām. Viņiem ir vienalga, no kurienes tās nāk — bibliotēkas, arhīva, muzeja vai mākslas galerijas. Viņi grib pieklūt saturam, kas ir kopīgs termins visām atmiņas institūcijām.

Tas nozīmē, ka galvenie centieni jāvirza sabiedrības vajadzību, nevis atsevišķu nozaru profesionāļu iekšējo interešu virzienā. Mēs kalpojam nevis savai profesijai, bet kanādiešiem.

Vēsture ir dialogs

Nākotne kļūs arvien digitālāka. Globālais tīmeklis ir iespējams līdzeklis pagātnes dialogam ar tagadni un nākotni, tas ļauj šim dialogam kļūt daudz demokrātiskākam, nekā to varējām iedomāties pirms desmit gadiem.

Bibliotēkas, arhīvi, muzeji, mākslas galerijas, vēstures pētniecības organizācijas, pārvaldes institūcijas ir ieceļotāji jaunajā pasaulē, globālajā tīmeklī. Pēdējos desmit gadus esam pētījuši tā robežas, izlūkojuši ainavu, pārbaudījuši potenciālu. Tas ļāvis izvērtēt arī mūsu stratēģiju un tehnoloģijas, spēju atbildēt uz jaunās realitātes izaicinājumiem. Kaut arī esam stingri iesakņojušies savās ērtajās organizācijās un profesionālajos aizspriedumos, kuru aizsegā augām un sākām karjeru, tomēr jāpalūkojas arī uz mūsu bērnu pasauli — globālā tīmekļa vidi, jāņem vērā tās iespējas un prasības.

Barjeru nojaukšana

Pēdējos gados mani bieži nodarbina jautājums — vai tiešaistē neradām, neatkārtojam un neiemūžinām jaunas institucionālās sienas, robežas un praksi, kas tika izveidota un pienācīgi kalpoja fiziskajā pasaulē? Tīmeklis nepanes institucionālās sienas un robežas un vēl jo mazāk — “priesteri” profesionāli, kas cenšas ieņemt starpnieka lomu starp jautātāju un saturu vai ierobežot tiešu piekļuvi avotam. Ja būtu jāizgudro jauna kultūras mantojuma institūcija tīmekļa vidē, kāda tā būtu? Es teiktu, ka konverģence būtu tās raksturīgākā iezīme.

Tā respektētu un pilnveidotu vēsturisko institūciju un profesiju labākos elementus. Tā izmantotu diferencētu pieeju informācijas arhitektūrai, respektējot dažādu nozaru stiprās puses un unikālo ieguldījumu. Tā sniegtu un saglabātu būtiskāko informāciju par avotu kā autoritatīvu liecību, garantējot tā autentiskumu. Kāda artefakta, arheoloģiskās vietas, kultūras celtnes, grāmatas, vēstules jēga pilnībā ir rodama to ieceres, izveidošanas vai izmantošanas kontekstā.

Šie ir būtiski mūsu saglabātā materiāla elementi. Tie piešķir taustāmam priekšmetam nozīmi un spēku kā dokumentālai liecībai par priekšteču dzīves apstākļiem, darbu un radošo iedvesmu. Tie veido tiešu saikni ar pagātnes sabiedrību, vienalga — vai tas būtu vakars, vai pirms tūkstoš gadiem. Priekšmeta, tā raksturojošo elementu saglabāšana un sasaiste veido atmiņas institūciju profesionālo būtību.

Tīmeklis apvieno pagātnes liecības

Tīmeklis palīdz paplašināt un akcentēt priekšstatu par kontekstu visās atmiņas nozarēs. Tīmeklis atgādina, ka pagātne ir holistiska. Dokumenti, artefakti, gleznas, grāmatas, vēsturiskās vietas, fotogrāfijas — visas šīs liecības savulaik pastāvēja kopā, papildinot viena otru un kopīgi veidojot vēsturiskās darbības vienoto kontekstu. Tīmeklis ļauj pārvarēt teritoriālās un institucionālās robežas, kas radušās desmitiem gadu laikā, kad dalījām pagātnes kultūras mantojumu, vienu daļu ievietojot muzejos, citu — arhīvos, bibliotēkās un vēsturiskās vietās.

Tīmeklis, kam raksturīga konverģence, dod iespēju tikt pāri robežām un apvienot pagātnes liecības virtuāli. Varam prezentēt dažādas kultūras mantojuma vai intelektuālā īpašuma formas saistītā veidā, pievienojot ziņas par objektu, tā nozīmi, kontekstu un lomu stāstā par pagātne. Runājot tikai par bibliotēkām un arhīviem — par spīti tam, ka pēdējos gados virkne institūciju digitalizējušas saturu un nodrošinājušas tā brīvpiekļuvi internetā, ik gadu papildinot tīmekli ar miljoniem lappušu, patlaban internetā pieejams mazāk nekā viens procents no visa Kanādas satura. Ko šajā jomā dara muzeji, mākslas galerijas un vēsturisko vietu pārvaldītāji?

“Tīmeklis 2.0” iestājas par saturu. Eiropa un ASV investējušas lielus līdzekļus — simtiem miljonu dolāru — internetizētās jaunatnes nodrošināšanā ar kultūras mantojuma resursiem, lai viņi gūtu zināšanas no savas, nevis citu nāciju perspektīvas.

Kā veidojam saites Kanādas Bibliotēkā un arhīvā

Konverģences piemērs. Kanādas Bibliotēkā un arhīvā izstrādāta vienotas informācijas meklēšanas stratēģija atsevišķās datubāzēs. Nepieciešamo informāciju var meklēt kopkatalogā, kurā ir 38 miljoni ierakstu no 1300 bibliotēkām un 7 miljoni ierakstu no 200 arhīviem.

Meklējam jaunus materiālu pieejamības veidus. Piemēram, Kanādas Bibliotēkas un arhīva tīmekļa vietnē integrēta “Kanādiešu biogrāfiskā vārdnīca” (*Dictionary of Canadian Biography*, <http://www.biographi.ca/index-e.html>) 14 sējumos angļu un franču valodā. Kāpēc to nepiesaistīt jau publicētajām biogrāfijām, portretiem, dokumentiem, vēsturiskajām vietām, piemiņkļiem, muzeju kolekcijām...? Kāpēc neizmantojot detalizētos un kvalitatīvos Kanādas biogrāfiju vārdnīcas šķirkļus kā vienu no lietotājiem draudzīgām vārtejām uz visām kolekcijām?

Arvien vairāk lietotāju vēlēšies izmantot mūsu resursus un gūt prieku no tiem — mazsvarīgi, kuras organizācijas pārvaldībā tie atrodas.

Kanādas Bibliotēka un arhīvs piedalījies vairākos vērienīgos starpnozaru digitalizācijas projektos. Tajos iesaistoties, nācies pārbaudīt tīmekļa dizaineru spēkus — viņiem bija jārespektē dažādu investētāju, pārvaldes struktūru, universitāšu un pētniecības centru vizuālās identitātes prasības. Viņu logo bija jāievieto pirmajā

Seminārā "Arhīvi un citas atmiņas institūcijas"

lapā, taču ir aizdomas, ka lielākā daļa lietotāju tos ignorē un klikšķina tieši uz saturu. Tas ir lieliski, tā tam jābūt. Resursi, kas reiz bija paslēpti institūcijās un ilgi bijuši vien zinātnieku, arhivāru un bibliotekāru pārziņā, kļūst par kopīgās sociālās atmiņas daļu.

Kanādieši un viņu vēsture

Pastāv nacionālais stereotips — kanādiešus ne īpaši interesē viņu vēsture. Nesen "Kanādas Domīnijas institūts" (*Dominion institute*)² norādīja — 58% kanādiešu nezina, ka Kanādas pirmais premjerministrs bija sers Džons Aleksandrs Makdonalds (*John Alexander Macdonald*, 1815–1891). Mazāk preses uzmanību piesaistīja mārketinga pētniecības un veidošanas uzņēmuma *Ipsos Canada* aptaujas dati, kas liecināja, ka pēdējā desmitgadē jauniešu zināšanas par Kanādas militāro vēsturi ir ievērojami uzlabojušās.

"Kanāda: tautas vēsture" (*Canada: A People's History*)³ bija visvairāk skatītā dokumentālā filma Kanādas TV vēsturē. Līdzīga atsauce bija vērojama dokumentālo filmu sērijai *Who do you think you are* ("Kas jūs esat") — ļoti populārā BBC televīzijas seriāla par slavenu ģimeņu vēsturi Kanādas versijai, tās veidošanā līdz ar CBC televīziju un jaunu digitālo mediju projektu atbalstītājfondus *The Bell Broadcast and New Media Fund* iesaistījās arī Kanādas Bibliotēka un arhīvs. Pirmā raidījuma vakarā Kanādas Bibliotēkas un arhīva tīmekļa vietnē tika fiksēti 92 000 informācijas meklēšanas pieprasījumi, un kopš tā laika vērojams 50% apmeklētības pieaugums.

Kanādiešiem var nepaveikties vēstures viktorinās, taču viņi ik nedēļu apmeklē Kanādas Bibliotēkas un arhīva tīmekļa vietni, lai uzzinātu kā pētīt ģimenes vēsturi. Viņi nevar nosaukt pirmo premjerministru, bet pēc Kanādas pētījumu asociācijas (*The Association for Canadian Studies, ACS*) datiem, viņi ar savu vēsturi lepojas vairāk nekā ar sporta vai zinātniskajiem sasniegumiem. Kad *Parks Canada*⁴ aptaujāja kanādiešus par viņu attieksmi pret valsts vēsturi, 79% piekrita, ka ir svarīgi saglabāt un nodot Kanādas vēstures liecības nākamajām paaudzēm.

Varbūt negribam atzīt — nevis kanādiešiem trūkst intereses par vēsturi, bet gan maināma mūsu pieeja vēsturei.

"Tīmekļa 2.0" paaudze

Kanādas pēckara paaudze atceras laiku, kad gājiens uz bibliotēku bija operatīvākais ceļš pie informācijas. Bet X, Y un Z paaudze to meklē savos klēpj datoros, mobilajos telefonos, plaukstdatoros. "Tīmekļa 2.0" paaudze vairāk koncentrējas uz attiecībām un meklēšanas stratēģiju, nevis faktiem. Atmiņa ir ārēja, tā tiek nēsāta vadā ap kaklu. Varbūt viņi nevar atcerēties pirmā premjerministra vārdu, taču vienā mirklī var atrast šādu "sīkumu", atvērt pilnu Kanādas biogrāfiju vārdnīcas šķirklī, izgūt attēlus un politiskās karikatūras, atrast biogrāfiju un apskatīt kapavietas attēlu. Vienīgās raizes — ko viņi var atrast tīmeklī, ja tur ir tikai nepilns 1% Kanādas satura?

Īpašības, kas ietekmē jauno paaudzi un to, kā viņi meklē informāciju, ir pilnīgi citādas nekā iepriekšējām paaudzēm un, protams, arī mūsu paaudzei: mūsdienās zināšanu meklētāji ir globāli saistīti, atšķirīgi, medijkompetenti, kiberpratīgi, tīmekļa vidi pārzinoši un vēsti uz sadarbību. Viņi uzdod dažādus jautājumus par pagātņi. Viņi gaida konvergenci.

Pagātne kā prologs

"Arhīvi ir vienas paaudzes dāvana nākamajai". Runājot arhivāru auditorijā, atgādinu, ka tā nav viena arhivāra dāvana citam arhivāram, bet vienas paaudzes velte citai paaudzei. Atgādinu, ka ar arhīviem saprotu visu objektu un ierakstu spektru, kas veido sabiedrības atmiņu. Ja esam pagātnes pārvaldītāji, mums jāuzņemas atbildība par vēstures liecību saglabāšanu. No visiem vēsturiskiem objektiem un materiāliem, kas glabājas mūsu paspārnē, no fosilijas līdz pastmarkai vai katedrālei, tiek veidota kolektīva liecība par to, kas ir noticis, ko kāds ir vēlējies pateikt citiem.

Kad vien iznāk saruna ar pagātņi vai par pagātņi, apspriežam nākotni, meklējam ieskatu vērtībās, ko esam mantojuši, vērtējam stiprās un vājās puses, nepilnības un plaisas — lai varētu stāties pretī nākotnes izaicinājumiem. Tā ir spēcīga un svarīga ideja; saistīta ar identitāti un kultūru, to, kas mēs esam kā indivīdi, ģimene, sabiedrība un nācija.

Kultūras mantojuma tūrisms

Dažreiz domājam, ka kultūra, kultūras mantojums un tūrisms ir pašsaprotami saistīti, ka to savstarpējais izdevīgums ir pilnībā izpētīts. Koordinēti sadarbojoties kultūras mantojuma institūcijām un asociācijām, var gūt lielāku ietekmi. Saskaņā ar Kanādas statistikas pārskatu "kultūras un kultūras mantojuma tūrisms gūst labumu no vajadzības pēc kvalitatīvas kultūras pieredzes un tādām tirgus nišām kā, piemēram, mācību ceļojumi." Pēc ceļojuma motivācijas un aktivitāšu pētījumiem apmēram 43,4% pieaugušo kanādiešu vienas vai divu dienu izbraukumā apmeklē vēsturiskos objektus, muzejus vai mākslas galerijas. Ceļojumu populārākie mērķi ir — vēsturisku vietu, ēku, kā arī veikalu apmeklējums un pusdienošana. Vēsturisko objektu un mākslas galeriju apmeklētāji ir arī teātra izrāžu un izglītojošu pasākumu cienītāji. Kultūras mantojuma, atmiņas institūciju un tūrisma organizāciju sadarbības potenciāls ir milzīgs.

Citiem vārdiem, Saskačevanā atrastā tiranozaura skeleta *Scotty the T-Rex* simboliskā ietilpība ir krietni lielāka nekā vecu kaulu saišķim. Sadarbojoties vairākām kultūras mantojuma nozarēm, varam iesaistīt tūrisma sektoru un padziļināt sabiedrības identitātes apziņu. Varam nodrošināt, ka vēsturiskie objekti ir atvērti un aizsargāti; mazie arhīvi, muzeji un bibliotēkas var sadarboties apmeklētāju piesaistīšanā, kolekciju un aprīkojuma attīstīšanā, lai kanādieši vairāk uzzinātu par savu kultūras mantojumu un vēsturi, lai mācīšanās prieks tiktu veicināts uz zināšanu ekonomijas pamatiem.

Zināšanu ekonomija

Zināšanu ekonomija balstās uz izglītību un pētniecību — abām nepieciešams saturs. Atmiņas institūcijām ir saturs. Bibliotēkas var attīstīt informācijpratību visās tās formās. Muzeji var informēt sabiedrību, piedāvājot atklātībai pagātnes stāstus. Arhīvi var veicināt pilsonisko lepnumu, saglabājot precīzus dokumentus un rādot tos tagadnes kontekstā. Vēsturiskie objekti var padziļināt laikmeta un vietas izpratni, zināšanas par paaudzēm, kas bija pirms mums un veidoja valsti. Mākslas galerijas var piedāvāt mākslu tautai, lai tā varētu patstāvīgi interpretēt Kanādas pieredzi.

Atmiņas institūciju saturs ir vitāli svarīgs jebkuras ar vides vai klimata izmaiņām saistītas problēmas pētniecībā un vērtēšanā. Informācija par sēklām, kas atklātas arheoloģisko izrakumu vietā, meteoroloģiskie ieraksti, kas 200 gadus glabājušies Hudzona līča postenī vai zemnieku saimniecību dienasgrāmatās, 20.gadsimta aerofotogrāfijas — ir pierādījums klimata izmaiņām.

Saturs virza "Timekļa 2.0" pasauli, un mums jānodrošina piekļuve tam saprotamā un integrētā

veidā. Tas nozīmē apkopot saturu, parādīt tā vērtību, līdzsvarot resursus un sadarboties ar partneriem. Pagātne vienmēr ir prologs. Veicinot dziļu izpratni par to, kas noticis pagātnē, veidojam pamatu nākotnes sabiedrībai. Mēs padziļinām izpratni, pārmetot tiklu pār cilvēciskās pieredzes okeānu, lai savāktu visas detaļas, elementus pagātnes stāstam — no folkloras līdz audumam, no receptēm līdz zemes pieprasījumiem un līgumiem, no bizonu ādas līdz arhitektūras un arheoloģijas objektiem. Nav nozīmes, kas ir šis elements, bet gan, kā tam var piekļūt, kā tas tiek parādīts un kā sniegta informācija par to.

Jaunas interpretācijas

Dramaturgi, dzejnieki, rakstnieki, skolotāji, televīzijas pārraižu un filmu producenti izmanto uzkrātās zināšanas un pieredzi, lai veidotu jaunu izpratni. Caur viņu balsīm un tēliem iepriekšējo paaudžu vilšanās un cerības dzīvo tālāk, lai iedvesmotu un izaicinātu nākamās paaudzes. Runu vēlētos noslēgt ar Kanādas pirmā arhivista Duglasa Brimnera (*Douglas Brymner*) vārdiem. 1888.gadā viņš uzstājās ar priekšlasījumu ASV Vēstures asociācijā. Tolaik viņa darbavieta bija trīs pagrabstāva istabas Otavā.⁵ Taču viņš centās izveidot arhīvus par vērienīgām informācijas krātuvēm. "Varbūt tas ir sapnis, taču cildens sapnis. Tas bieži ir mudinājis mani saņemties, kad ikdienas garlaicīgais darbs, jo tas ir garlaicīgs darbs, sāk nospiest prātu un ķermeni."

No angļu valodas tulkojusi Inese Kazāka; publicēšanai sagatavoja Jana Dreimane

¹ Dzimis 1937.gadā mazā ciematā, kur neesot bijis ne grāmata, ne bibliotēka. Vādija Nacionālo bibliotēku no 1999. līdz 2004.gadam, strādājis apvienotajā Kanādas Bibliotēkā un arhīvā. Iniciējis Kanādas Digitālās bibliotēkas izveidi, sniedzis lielu ieguldījumu arhīva un bibliotēkas apvienošanā. Kanādā plaši pazīstams arī kā rakstnieks un stāstnieks. Sk. **Carrier, Roch.** *Library and Archives Canada* [tiešsaiste]. Pieejams: <http://www.collectionscanada.gc.ca/50th/012009-204-e.html>.

² 1997.gadā to dibināja jaunu vēstures profesionāļu grupa, kas bija noraižējies par vājo kanādiešu vēsturiskās identitātes apziņu. Tā ir labdarības organizācija, kuras mērķis ir aktīvs un izglītotas Kanādas pilsonis, kas spēj kritiski vērtēt valsts vēsturi. 2009.gada septembrī tai pievienots Vēstures fonds (*Historica Foundation*). Apvienotās organizācijas nosaukums — *Historica-Dominion Institute* (<http://www.dominion.ca>).

³ "CBC" (*Canadian Broadcasting Corporation*). Televīzijas veidots 16 dokumentālo filmu cikls, kura pirmizrāde notika 2000.gada 22.oktobrī. Filmas tika veidotas un secīgi demonstrētas divu gadu laikā (pēdējā filma demonstrēta 2001.gada 18.novembrī un atspoguļoja 1976.–1990.gada norises). Filmu kopgarums — 30 stundas. Sk.: <http://history.cbc.ca>.

⁴ Nacionālā dabas un kultūras mantojuma aizsardzības aģentūra, sk. <http://www.pc.gc.ca>.

⁵ 1872.gadā Kanādas Lauksaimniecības ministrijā tika izveidota Arhīva nozare, par kuras pārzinātāju tika iecelts žurnālists Duglass Brimners. Viņa uzdevums bija vākt un apkopot valdības un provinču pārvalžu dokumentus. D.Brimnera cildenis mērķis bija iegūt informāciju kā no privātiem, tā publiskiem avotiem, kas bija nozīmīgi jaunās federālās valsts sociālajā, ekonomiskajā un politiskajā vēsturē. D.Brimners panāca būtisku arhīva krājumu pieaugumu. Pateicoties D.Brimnera un viņa sekotāja Artura G. Dautija pūlēm, 1912.gadā Kanādas Nacionālais arhīvs kļuva par patstāvīgu institūciju.

Sabīne Jefimova

Gulbenes bibliotēka sabiedrības vērtējumā: aptaujas rezultāti

Lai noskaidrotu bibliotēkas infrastruktūras un pakalpojumu kvalitāti, kā arī apzinātu esošo un potenciālo bibliotēkas lasītāju vajadzības, no 2008.gada 17.novembra līdz 2009.gada 26.janvārim un no 2009.gada 1. līdz 30.jūnijam Gulbenes bibliotēka organizēja aptauju "Gulbenes bibliotēkas darba kvalitātes, lietotāju apmācību, sniegto pakalpojumu un elektronisko resursu pieejamības izpēte un kvalitāte". Trīs kārtās tika aptaujāti apmeklētāji dažādās bibliotēkas nodaļās un e-vidē, savukārt 4.kārtā — pētīts pilsētas *nelasītāju* viedoklis.

Pirmajā vietā — lasītāju intereses

Aptaujas 1.kārtā piedalījās 256 bibliotēkas lasītāji. No tiem 77% bija sievietes, 23% — vīrieši. Vairākumam respondentu — 38% — bija pamatizglītība, 26% — vidējā, 21% — augstākā un 15% — vidējā speciālā izglītība. Respondentu iedalījums pēc vecuma: līdz 18 gadu vecumam — 38%, 19–35 gadi — 24%, 36–50 gadi — 16%, 51 gads un vairāk — 22%.

Pēc aptaujas 1.kārtas datiem 85% bibliotēkas apmeklētāju ļoti pozitīvi vērtē bibliotēkas telpas, to iekārtojumu un vizuālo noformējumu. Vairākums respondentu — 59% — atzīst, ka bibliotēkā jūtas *ļoti labi*, 37% apgalvo, ka jūtas *labi* un tikai 4% no visiem aptaujātajiem atzīmē, ka bibliotēkā jūtas *vidēji labi*. Nevienam aptaujātais nenorādīja, ka bibliotēkā justos *slikti*.

Lasītāji apliecina, ka, apmeklējot bibliotēku, vispirms pamana un novērtē moderno iekārtojumu un mājīgo atmosfēru, plašo informācijas avotu klāstu, jaunās grāmatas, bezmaksas internetpiekļuvi, aktuālās tematiskās izstādes, kā arī laipno un atsaucīgo attieksmi pret apmeklētājiem. Lasītāji augstu vērtē bibliotekāru profesionālismu, kompetenci, neviltoto laipnību, izpalīdzību, atsaucību, sirsnību un — smaidu. Pozitīvas atsauksmes veltītas arī tādiem svarīgiem aspektiem kā apkalpošanas ātrums, interneta ātrdarbība, klusums lasītavā, bagātīgs žurnālu un laikrakstu klāsts, ērts grāmatu kārtojums, plašums, ērtas, jaunas

mēbeles, atpūtas stūrītis, košs sienu krāsojums, telpaugi, gleznas, daudzveidīgu pasākumu piedāvājums. Lasītājiem svarīgi ir arī šķietami sīkumi, piemēram, pulkstenis lasītavā.

Lasītāji visbiežāk ir neapmierināti ar nepietiekamu datoru skaitu, rindām uz internetu un grāmatām (īpaši jaunāko literatūru), jauniešu trokšņošanu vestibilā, Informācijas centra šaurību, atpūtas zonas izvietojumu pie ieejas durvīm nevis nomaļus, soda naudas iekasēšanu par laikā nenodotām grāmatām. Lasītājiem netik drūms telpu krāsojums — izteikta vēlme pēc košiem krāsu toniņiem visās bibliotēkas telpās.

Turpmākajai bibliotēkas attīstībai vērtīgi ir bibliotēkas lasītāju ieteikumi. Tā kā lasīšana ir nopietna nodarbe, kam nepieciešams klusums, lūgts ierīkot atsevišķu telpu — interneta lasītavu — datorlietotājiem, lai tie netraucētu pārējos bibliotēkas apmeklētājus.

Lasītāji bibliotēkā vēlas arī vairāk atpūtas iespēju un ērtību, apliecinot pasaulē populārās tēzes "bibliotēka kā dzīvojamā istaba" aktualitāti. Bibliotēkā ieteikts izveidot vairāk omulīgu atpūtas zonu ar mīkstajām mēbelēm — ne tik *formālas* kā jau esošās —, kā arī ieviest karsto un auksto dzērienu tirdzniecības automātu. Patīkamākas gaisotnes radīšanai bibliotēkā vai vismaz vestibilā pie ieejas varētu skanēt pieklusināta mūzika.

Norādīts, ka nodrošināma iespēja cilvēkiem ar kustību traucējumiem nokļūt bibliotēkas 2. un 3.stāvā, kā arī ieteikts padomāt par ne tik smudro lasītāju komfortu, paplašinot ejas starp grāmatu plauktiem. Aizrādīts, ka dažviet arī datoru izvietojums ir pārāk ciešs.

Lai radītu pozitīvu bibliotēkas kopteļu, ieteikts uzlabot bibliotekāru vizuālo veidolu, apgērbā dodot priekšroku lietišķajam stilam, kā arī ieviešot identifikācijas kartes.

Bibliotēkas pakalpojumi — vēl neapzinātas iespējas lasītājiem

Aptaujas 2.kārtā piedalījās 213 bibliotēkas lasītāji. No tiem 74% bija sievietes, 26% — vīrieši. 34% respondentu bija ar pamatizglītību, 27% — ar augstāko, 20% — ar vidējo, 19% — ar vidējo speciālo izglītību. Respondentu iedalījums pēc vecuma: līdz 18 gadu vecumam — 41%, 19–35 gadi — 17%, 36–50 gadi — 22%, 51 gads un vairāk — 20%.

Aptaujas 2.kārtā tika vērtēta bibliotēkas pakalpojumu pieejamība un kvalitāte. Uz jautājumu "Vai esat informēts par bibliotēkas piedāvātajiem pakalpojumiem?" pārliecinošs vairākums lasītāju (73%) apgalvoja, ka *ir informēti*, daļa aptaujāto atzīmēja, ka *ir informēti daļēji*, un tikai 4% no visiem respondentiem atzina, ka *nav informēti*. Neskatoties uz lasītāju informētību par plašo pakalpojumu klāstu dažādām vecuma, interešu u.c. grupām, pārsvarā tiek izmantoti visiem zināmi un ierasti pakalpojumi, piemēram, grāmatu izsniegšana uz mājām, žurnālu un avīžu lasīšana, datoru un interneta izmantošana, uzziņu sniegšana (1.diagr.). Var secināt, ka nepietiek lasītājus informēt par bibliotēkā piedāvātajiem pakalpojumiem — nepieciešams panākt, lai lasītāji izprot piedāvāto pakalpojumu būtību un to izmantošanas iespējas savām vajadzībām.

Atpūtas zona Lasītāju apkalpošanas nodaļā

Informācijas centrā

Bibliotēkas apmeklētāji datorus izmanto gan darbam ar e-katalogu un informācijas ieguvei, gan izklaidei un atpūtai

Gulbenes, Alūksnes, Balvu un Madonas rajona bibliotekāri pilnveido profesionālas prasmes projekta "Trešais tēva dēls" ietvaros

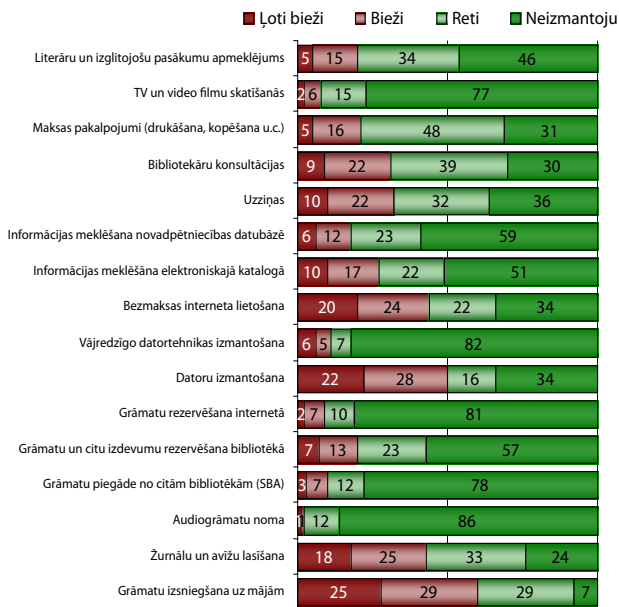
Bibliotekārā stunda pamatskolēniem

Bērnu stūrītis nodarbību ciklā "Pirmā tikšanās ar bibliotēku"

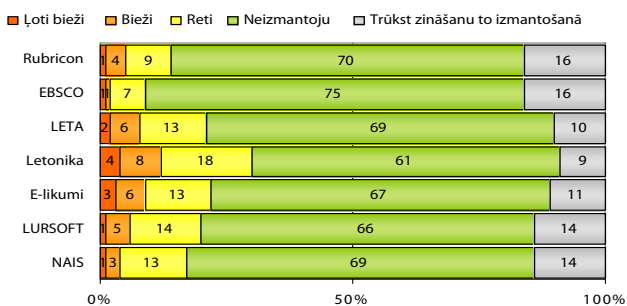

Jaunākie apmeklētāji bibliotēkas ekskursijas laikā

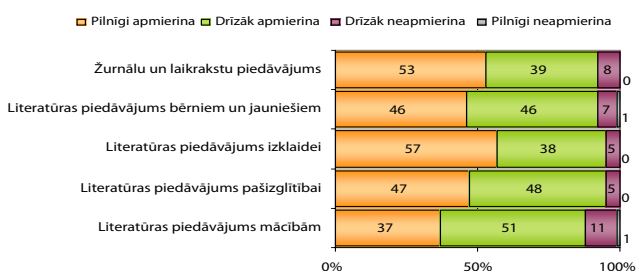
1.diagr. Atbildes uz jautājumu "Cik bieži izmantojat bibliotēkas pakalpojumus?"

Bibliotēkā pieejamās datubāzes tiek izmantotas reti (2.diagr.). Vairākums lasītāju tās neizmanto vispār, atzīstot, ka trūkst nepieciešamo zināšanu. Tāpēc bibliotekāriem ne vien jāpiedāvā šis pakalpojums, bet jāsniedz arī izglītojošas konsultācijas, kā arī jāiedrošina apmeklētājus to izmantot.

2.diagr. Atbildes uz jautājumu "Cik bieži informācijas meklēšanai izmantojat bibliotēkā piedāvātās datubāzes?"

Bibliotēkas krājumu vairākums lasītāju (89%) vērtē atzinīgi, un tikai neliels skaits aptaujāto (11%) uzskata, ka tas ir neapmierinošs (3.diagr.). Secināms, ka apmeklētāju literāro vajadzību izpratne ir bibliotēkas stiprā puse un līdz šim lasītāju vēlmes iespēju robežās ir izdevies apmierināt.

3.diagr. Atbildes uz jautājumu "Cik lielā mērā Jūs apmierina bibliotēkas krājums?"

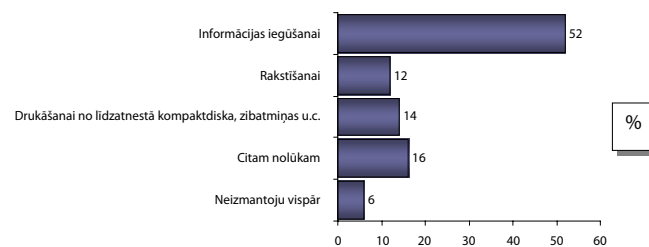
Kopumā 98% aptaujāto ir apmierināti ar bibliotēkas pakalpojumiem, kas apliecina, ka bibliotēkas darbs ir orientēts uz apmeklētājiem. Tomēr atlikušie

2% respondentu, kas pauž neapmierinātību, liek apzināties, ka bibliotēkas pakalpojumu uzlabošana un inovatīvu piedāvājumu ieviešana turpināma. Interesanti bija uzzināt, kādus jaunus pakalpojumus lasītāji vēlētos bibliotēkā saņemt: filmu noma pieaugušajiem, plašāks izglītojošu pasākumu piedāvājums dažāda vecuma auditorijām, konsultācijas pētniecisko darbu un projektu izstrādē, mūzikas ierakstu kolekcijas izveide, plašākas izklaides iespējas bērniem, pasaulē populārāko bērnu TV kanālu pieejamība Gulbenes Bērnu bibliotēkā, iespēja bibliotēkā spēlēt datorspēles, šaha un dambretes turnīru rīkošana. Sniegti ieteikumi krājuma attīstīšanai: paplašināt jaunākās literatūras piedāvājumu un literatūras kolekciju svešvalodās, kā arī literatūras klāstu par juridiskajiem jautājumiem uzņēmējdarbības vadībai.

E-resursi un lasītāju apmācība

Aptaujas 3.kārtā piedalījās 151 bibliotēkas lasītājs. No tiem 72% bija sievietes, bet 28% — vīrieši. 47% respondentu bija ar pamatzglītību, 27% — ar vidējo, 14% — ar vidējo speciālo, 12% — ar augstāko izglītību. Respondentu iedalījums pēc vecuma: līdz 18 gadu vecumam — 52%, 19–35 gadi — 31%, 36–50 gadi — 10%, 51 gads un vairāk — 7%.

Aptaujas 3.kārtas rezultāti par elektronisko resursu pieejamību un lasītāju apmācību nepieciešamību rāda, ka tikai neliela daļa lasītāju (6%) datorus bibliotēkā neizmanto vispār. Kā iemesls minēts iemaņu trūkums. Vairākums lasītāju (52%) datoru izmanto informācijas iegūšanai (4.diagr.). Krietni mazāks skaits lietotāju atzīmē, ka datoru izmanto tikai rakstīšanai (12%) vai kā iespēju izdrukāt savu sagatavoto materiālu (14%).

4.diagr. Atbildes uz jautājumu "Kādam nolūkam izmantojat datoru bibliotēkā?"

Internets bibliotēkā galvenokārt tiek izmantots izklaidei (20%), e-pastam (18%), informācijas meklēšanai portālos, elektroniskajos katalogos un datubāzēs (17%) un mācībām (15%).

Pēc aptaujas datiem vairāk nekā puse aptaujāto (64%) ir apmeklējuši bibliotēkas tīmekļa vietni un bieži vien to arī izmanto. Tomēr 36% aptaujāto nav iepazinušies ar bibliotēkas tīmekļa vietni, jo nav zinājuši par tās esamību vai arī nav izjutuši nepieciešamību pēc tās.

21% aptaujāto tīmekļa vietni apmeklē, lai meklētu informāciju datubāzēs, 18% interesē jauno grāmatu apskati, 15% — bibliotēkas jaunumi, "karstās" ziņas, 14% izmanto elektronisko katalogu, 12% iepazīstas ar informāciju bērniem un pusaudžiem, 10% meklē ziņas novadpētniecības datubāzē.

Gulbenes bibliotēkas Lasītāju apkalpošanas nodala — abonements

Lasītājiem ir priekšlikumi bibliotēkas tīmekļa vietnes attīstīšanai, piemēram, plašākas informācijas sniegšana par bibliotēkas aktualitātēm, regulāru, plašu un interesantu jauno grāmatu apskatu publicēšana, informācijas iekļaušana par Gulbenes rajona uzņēmumiem, kā arī Gulbenes rajona pagastu bibliotēkām un to aktualitātēm, spēju sadaļas izveidošana, tīmekļa vietnes papildināšana ar pilnteksta grāmatām, dažādām aptaujām un attēliem. Lasītāji bibliotēkas tīmekļa vietnē vēlētos publicēt arī savus rakstus.

Uz jautājumu "Vai bibliotēkā ir nepieciešama lasītāju apmācība?" lielai daļai respondentu (61%) bija grūti atbildēt. Iemesls tam varētu būt neizpratne, jo šis ir jaunievedums bibliotēkas piedāvāto pakalpojumu klāstā. 34% aptaujāto bibliotēkā labprāt apgūtu jaunas zināšanas, un tikai 5% uzskata, ka lasītāju apmācība bibliotēkā nav nepieciešama. Iztaujāti par lasītāju apmācības iespējām, respondenti kā piemērotāko atzīst iepazīšanos ar bibliotēku ekskursijas veidā (35%), dažāda veida apmācības kursus (24%), konsultācijas pēc lasītāju pieprasījuma par bibliotēkas pakalpojumiem (datora, interneta, elektroniskā kataloga, datubāzu izmantošana u.c.) (20%), lekcijas vai seminārus (19%). 2% kā vēlamu norādīja e-apmācību iespēju. Aktuālākās mācību tēmas ir: grāmatu rezervēšana internetā (20%), pamatprasmes darbā ar datoru (20%), informācijas meklēšana internetā (16%), rēķinu apmaksa internetā, biļešu rezervēšana un iegāde, internetbankas izmantošana (13%), bibliotēkā pieejamo datubāzu izmantošana (11%), e-pasta izmantošana (11%), bibliotēkas elektroniskā kataloga izmantošana (10%), dažādi mācību kursi, kas nav saistīti ar jauno IKT apgušanu (1%).

Balstoties uz pētījuma datiem, bibliotēkā tika izstrādātas mācību programmas 5 lasītāju grupām (*Juniors* — skolēniem un jauniešiem, *Maznodarbinātie* — bezdarbniekiem, māsaiņniecēm, 55+ — pirmspensijas vecuma un pensijas vecuma cilvēkiem, *Neesi viens* — ļaudīm ar īpašām vajadzībām un *Mēs iesakām* — visiem interesentiem). Katra programma ietver konkrētajai auditorijai aktuālus mācību kursus, kas pieejami bez maksas. Īpaša uzmanība pievērsta tieši bibliotekāro pakalpojumu izmantošanas apguvei, tādējādi popularizējot bibliotēkas sniegtās iespējas un rosinot to plašāku izmantošanu.

Ar mācību programmām var iepazīties Gulbenes bibliotēkas tīmekļa vietnē <http://www.gulbenesbiblioteka.lv/index.php/lv/pakalpojumi/apmacibas>.

Bibliotēkas lasītāju apmācība uzsākta 2009.gada septembrī, un jau guvusi negaidīti lielu iedzīvotāju atsaucību.

Potenciālie apmeklētāji — jaunas iespējas bibliotēkai

4.kārtā savu viedokli par bibliotēkām un bibliotekāriem izteica 71 respondents *nelasītājs*, no tiem 63% — sievietes un 37% — vīrieši. 56% respondentu bija ar viedējo, 21% — augstāko, 13% — vidējo speciālo, 10% — pamatizglītību. Vecums: 19–35 gadi — 14%, 36–50 gadi — 37%, 51 gads un vairāk — 49%.

Pēc pētījuma datiem 84% *nelasītāju* bibliotēku neapmeklē tādēļ, ka neizjūt nepieciešamību pēc tās pakalpojumiem. Tas lielā mērā liecina, ka viņiem trūkst informācijas par bibliotēkās pieejamo pakalpojumu klāstu. Par mazāk svarīgu iemeslu aptaujātie atzīst nepiemēroto darba laiku (8%), uzskatot, ka to nepieciešams pagarināt, paplašinot iespēju bibliotēkas sniegtos pakalpojumus izmantot strādājošiem iedzīvotājiem. Citi iemesli: laika trūkums grāmatu lasīšanai (2%), bibliotēkā nav interesējošo grāmatu, žurnālu (2%), bibliotēkā nav nepieciešamās informācijas (2%), mājās ir pietiekami liels grāmatu, žurnālu un avīžu krājums (2%), nepatīk atmosfēra (2%).

Uz jautājumu, kas būtu nepieciešams, lai iedzīvotājus piesaistītu un ieinteresētu apmeklēt bibliotēku, *nelasītāji* sniedz vērā ņemamus ieteikumus, piemēram, izvērst plašāku bibliotēkas publicitāti un efektīvāku reklāmu, nodrošināt pietiekami plašu pieeju jaunākajai literatūrai, kā arī vairāk reklamēt jaunieguvumus (arī vietējos laikrakstos), paplašināt nozaru literatūras klāstu, vairāk organizēt tikšanās ar ievērojamiem cilvēkiem. Izteikta nepieciešamība pēc plašākas lasītavas, datoru skaita ar internetslēgumu palielināšanas, iespējas bibliotēkā ieturēt kafijas pauzes. Dažus *nelasītājus* no bibliotēkas ir aizbiedējusi soda nauda par laikā neatdotām grāmatām. *Nelasītāji* uzsver, ka paplašināma bibliotēkas popularizēšana bērnu lokā, jo "ja lasīt prieks iegūts bērniņā, tas saglabājas visu mūžu". Sastopams arī pesimistisks viedoklis: "Kas bibliotēku līdz šim nav apmeklējuši, tie arī neapmeklēs." Iespējams, to izraisījuši maldīga pārlicība, ka bibliotēka ir statiska iestāde, kas gadsimtu gaitā nav mainījusies un nemainīsies. Minēti arī tādi pakalpojumi, kas bibliotēkā jau ir pieejami (piemēram, bezmaksas internetpiekļuve, iespēja veikt maksājumus internetbankā, aviobiļešu, kultūras pasākumu un citu veidu biļešu rezervācija un iegāde) — tas kārtējo reizi liecina par iedzīvotāju neinformētību.

Apkopojot pētījuma datus, var secināt, ka bibliotēkas tēls sabiedrībā strauji mainās — tā pārtop par plašu informācijas un zināšanu ieguves vietu ar kompetentiem un atsaucīgiem darbiniekiem, kas vienmēr gatavi palīdzēt. Tomēr gan bibliotēkas lasītājiem, gan tiem, kuri to neapmeklē, vēl arvien nav pilnīgas izpratnes par bibliotēkas pakalpojumiem. Tāpēc nepieciešama to plašāka popularizēšana, kas rosinātu dziļāku izpratni un mudinātu izmantot visas bibliotēkā sniegtās iespējas.

Pilns pētījuma teksts pieejams Gulbenes bibliotēkas tīmekļa vietnē <http://www.gulbenesbiblioteka.lv/faili/petijums.pdf>.

Daina Ģeibaka

Bibliotēka tiem, kam nav māju

Dienas centra ēka

Dienas centra bibliotēkā

2009.gada 21.maijā Rīgā, Katoļu ielā 57, tika atklāts Rīgas domes (RD) Dienas aprūpes centrs bezpajumtniekiem un maznodrošinātajiem iedzīvotājiem. Jaunās, speciāli šim nolūkam būvētās un aprīkotās ēkas trešā stāva daļu (123,5 m²) aizņem Rīgas Centrālās bibliotēkas (RCB) izsniegšanas punkts, kas darbojas katru darbdienu no 10.00 līdz 17.00. Lasītājus apkalpo profesionāls RCB darbinieks.

Ēkas funkcionālā strukturējuma pamatā ir Maslova piramīdas princips. Apakšējos stāvos atrodas sanitārās un medicīniskās aprūpes telpas, kurās aprūpes centra apmeklētāji var nomazgāties, nodot apģērbu mazgāšanai un dezinfekcijai, pārgērbties humānās palīdzības punkta sagādātajās drēbēs un saņemt karstu ēdienu zupas virtuvē. Otrajā stāvā konsultācijas un palīdzību sniedz ārsti, psihologi un sociālie darbinieki. Trešais stāvs paredzēts atpūtai un mācībām. Visas telpas ir piemērotas arī cilvēkiem ratiņkrēslos. Dienas centra pakalpojumus nodrošina Rīgas patversme.

Izsniegšanas punkts RD Dienas aprūpes centrā nav vienīgais RCB un sociālas ievirzes iestāžu sadarbības projekts. Kopš 2006.gada grāmatu izsniegšanas punkts darbojas arī Rīgas Bērnu klīniskās universitātes slimnīcā. Līdzīgu pakalpojumu RCB iecerējusi piedāvāt arī vienā no Rīgas cietumiem — stingrā režīma Brasas cietumā. *“Bibliotēka iet pie cilvēkiem, kas paši nevar atnākt uz bibliotēku,”* uzsver RCB direktore **Dzidra Šmita**.

Dienas aprūpes centra bibliotēkas vadītāja **Natālija Petrāne** stāsta, ka ik dienu to apmeklē apmēram 100 cilvēku — gan tie, kas dažādu iemeslu dēļ zaudējuši darbu un mājas, gan darba meklētāji no Latvijas lauku novadiem. *“Mana attieksme pret šiem cilvēkiem ir pilnībā mainījusies. Tie ir tādi paši cilvēki kā mēs. Ja rīt paliksi bez mājām un darba, tad parīt jau būsi šeit,”* saka N.Petrāne. Bibliotekāri pazīst katru lasītāju, un, ja iesākumā viņu attieksme pret darbu Dienas centrā bija vairāk vai mazāk piesardzīga, tad tagad viņi atzīst, ka nāk šurp strādāt ar prieku.

Dienas centra bibliotēkā var lasīt grāmatas un žurnālus no RCB Repozitārija krājuma (ierīkotas 60 lasītāju vietas). Ja cilvēkam ir personu apliecinošs dokuments, reģistrējoties par lasītāju, grāmatas var saņemt

arī līdznešanai. Bibliotēkā var skatīties televīziju un, pateicoties Bila un Melindas Geitsu un Latvijas valsts līdzfinansētajam publisko bibliotēku attīstības projektam, bez maksas lietot datorus un globālo tīmekli. Bibliotekāri sniedz individuālas konsultācijas kā meklēt informāciju, lietot e-pastu, orientēties tīmekļa lapās, kas var būt noderīgas dzīves kvalitātes uzlabošanai, arī darba meklējumiem. Bez tam bibliotēkā var saņemt aktuālu informāciju par dažādu institūciju sociālajiem pakalpojumiem, piemēram, RD Labklājības departamenta informāciju par sociālajiem pakalpojumiem Rīgas iedzīvotājiem, Anonīmo alkoholiķu sadraudzības atgādnis u.tml.

Bibliotēka ieplānojsi sadarbību ar dažādām sociālas ievirzes organizācijām, piemēram, Latvijas Cilvēku ar īpašām vajadzībām sadarbības organizāciju “SUSTENTO”, kas Dienas centra klientiem un izsniegšanas punkta lasītājiem bibliotēkas telpās piedāvā psihologu konsultācijas un interešu grupu nodarbības.

Iecerēts organizēt arī dažādas aktivitātes, piemēram, informatīvus un saviesīgus pasākumus, kas veļtīti nozīmīgiem valstiskiem notikumiem un svētkiem, tikšanās ar ievērojamiem un mazāk pazīstamiem cilvēkiem. Pirmais pasākums bija 17.jūnijā rīkotās Jāņu svinības ar sieru, pīrāgiem un folkloras grupas skandētājām Jāņu dziesmām. *“Diemžēl jāatzīst, ka šiem cilvēkiem svētki ir pavisam kas cits nekā mums, kam ir mājas. Jāņus ielīgojam bibliotēkas darba laikā, nevis svētku dienā. Sestdienās un svētdienās, kā arī svētku dienās Dienas centrs nedarbojas, un tad, kad patiesi ir svētki vai svētdiena, mūsu lasītāji ir spiesti kļīst pa ielām,”* stāsta N.Petrāne.

RCB direktore Dz.Šmita paudusi pārliecību, ka Dienas centra bibliotēka ir vieta, kur cilvēki, kas nokļuvuši grūtā situācijā, var atgūties un sakopot spēkus, lai atgrieztos sabiedrībā. Neviens nevar pilnībā uzņemties atbildību par otra cilvēka dzīvi. Taču bibliotēka var piedāvāt derīgu informāciju tiem, kas dzīvē grib kaut ko mainīt. Tā var arī piedāvāt vietu, kur cilvēki pirms došanās, piemēram, uz nakts patversmi var pavadīt laiku demokrātiskā un tolerantā vidē.

Publiskā bibliotēka ir bibliotēka visiem — arī tiem, kam nav māju.

Ruta Emerberga

Novadpētniecība — pagasta bibliotēkas pievienotā vērtība: vietējo resursu veidošana, attīstīšana un izmantošana

Pētījuma "Pagasta bibliotēkas integrācija VVBIS: vietējo resursu veidošana, attīstība un izmantošana" gaitā apkopota un analizēta Latvijas pagastu bibliotēku statistika, novadpētniecības resursi, bibliotekāru un lasītāju viedokļi par novadpētniecības darbu.¹

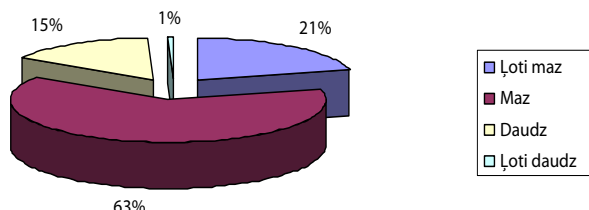
Pagastu bibliotēku informācijas tehnoloģiju infrastruktūra

2006.gadā 26 Latvijas rajonos darbojās 671, 2007. gadā — 675 pagastu bibliotēkas.²

Pagastu bibliotēkās lielākoties strādā tikai viens darbinieks. Tāpēc cilvēciskajam faktoram ir būtiska loma veicamo darbu izpildē — bibliotekārs viens pats komplektē un organizē bibliotēkas krājumu, apkalpo lasītājus, veic novadpētniecības darbu. Aptaujā iegūtie dati rāda, ka viena darbinieka bibliotēku sadalījums pa reģioniem ir aptuveni vienāds:

- Kurzemē — 78% pagastu bibliotēku;
- Vidzemē — 80% pagastu bibliotēku;
- Latgalē — 97% pagastu bibliotēku;
- Zemgalē — 90% pagastu bibliotēku;
- Rīgas reģionā — 75% pagastu bibliotēku.

Situācijā, kad vienam darbiniekam pagasta bibliotēkā jāveic visi pienākumi, 84% respondentu uzskata, ka nav iespējams novadpētniecības darbam veltīt pietiekami daudz darba laika (1.diagr.).

1.diagr. Novadpētniecībai atvēlētais darba laiks

Būtisks faktors bibliotēkas pakalpojumu kvalitatīvai nodrošināšanai ir bibliotekāru izglītība. Latvijas pagastu bibliotēkās pārsvarā strādā darbinieki ar vidējo profesionālo bibliotekāro izglītību un vidējo profesionālo

izglītību citā nozarē. Kā pozitīva tendence vērojama augstākās izglītības iegūšana specialitātē vai citā jomā (1.tabula).

1.tabula. Pagastu bibliotēku darbinieku izglītība

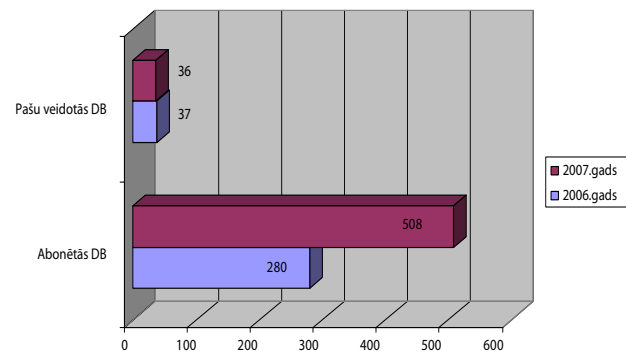
Izglītība	2006.g.	2007.g.
Augstākā izglītība	23%	28%
Vidējā profesionālā izglītība	51%	48%
Vispārējā vidējā izglītība	26%	24%

Pēdējo gadu laikā Latvijas pagastu bibliotēku informācijas tehnoloģiju (IT) infrastruktūra ir nostabilizējusies. Lai veidotu mūsdienīgas novadpētniecības datubāzes, svarīgs nosacījums ir atbilstošas bibliotēku informācijas sistēmas (BIS) iegāde un izmantošana. Latvijas pagastu bibliotēkās dominē BIS ALISE, kas ir speciāli Latvijas bibliotēkām veidota sistēma. Jaunākās versijas, piemēram, ALISE-i modulis, pielāgotas izmantošanai mazajās bibliotēkās. Skaitliski nedaudzas pagastu bibliotēkas izmanto Latvijas Izglītības informatizācijas sistēmas (LIIS) apakšsistēmu "Bibliotēka" (kas gan pašlaik vairs netiek uzturēta), kā arī vietējo IT speciālistu veidotas un pielāgotas sistēmas bibliotēkas darba funkcijām (2.tabula).

2.tabula. BIS Latvijas pagastu bibliotēkās

BIS	2006.g.	2007.g.
ALISE	11,3% (76 bibliotēkas)	46% (310 bibliotēkas)
LIIS "Bibliotēka"	3 bibliotēkas	3 bibliotēkas
Cita sistēma (pielāgota)	0 bibliotēkas	4 bibliotēkas

Interneta un IT nodrošinājums pagastu bibliotēkās veicinājis jaunu pakalpojumu piedāvājumu — Latvijas pagastu bibliotēkas abonē komerciālās datubāzes, kā arī veido savas datu krātuves (2.diagr.). Pašu bibliotēkas darbinieku veidoto datubāzu skaits ir stabils, pieaudzis arī abonēto datubāzu skaits, ko veicinājusi iespēja daļu abonēšanas maksas VVBIS ietvaros segt no valsts aģentūras "Kultūras informācijas sistēmas" (v/a KIS) līdzekļiem, atbilstoša reklāma, bibliotekāru apmācība un IT infrastruktūras uzlabojums pagastu bibliotēkās.

2.diagr. Datubāzu pieejamība Latvijas pagastu bibliotēkās

Novadpētniecības krājuma veidošana un izmantojums

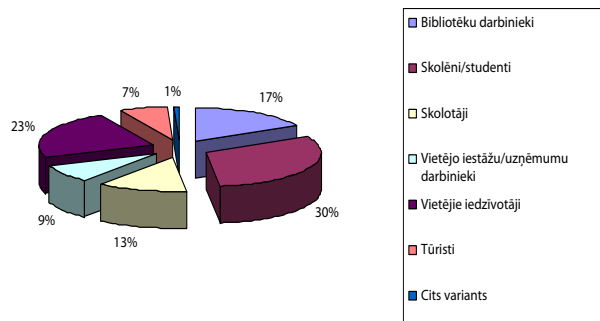
Pagastu bibliotēku novadpētniecības krājumu veidošana sāka dažādos laika periodos. Līdz ar Latvijas neatkarības atgūšanu 20.gadsimta 90.gados vērojama šīs darba jomas pastiprināta attīstība: 33% pagastu bibliotēku šajā laikā tikai sāka veidot novadpētniecības krājumu. Vairāki respondenti norāda, ka līdz ar darbinieku maiņu novadpētniecības krājums bijis jāsāk veidot no jauna, jo nereti iepriekšējais kolēģis, aizejot no darba, visu informāciju paņēmis līdzi, uzskatot, ka viņa savākie materiāli ir privāta kolekcija.

Pagastu bibliotēkās uzkrāti dažādi novadpētniecības materiāli. Pamatā tās ir grāmatas, vietējie periodiskie izdevumi, tematiskās mapes ar materiālu kopijām un/vai izgriezumiem, fotogrāfijas, kas iekļautas tematiskajās mapēs vai veido atsevišķas kolekcijas. Uzkrāto novadpētniecības materiālu ģeogrāfisko nozīmi respondenti vērtē atšķirīgi. Pamatā tiek uzskatīts, ka novadpētniecības materiāliem ir lokāla nozīme un tikai neliela daļa respondentu uzskata, ka uzkrātie materiāli ir nozīmīgi ārpus pagasta robežām.

Latvijas pagastu bibliotēkas, nosakot savu novadpētniecības materiālu apstrādes pakāpi, atrodas salīdzinoši līdzvērtīgās pozīcijās (3.diagr.). Būtuiski, ka visos Latvijas reģionos ir sāka novadpētniecības materiālu bibliogrāfisko aprakstu iekļaušana datubāzēs. Vairākas pagastu bibliotēkas veido novadpētniecības materiālu digitālās kolekcijas. 22 aptaujātajās bibliotēkās (12,7%) tiek veikta novadpētniecības materiālu bibliogrāfisko aprakstu iekļaušana

datubāzēs, 1,2% bibliotēku ir pieredze digitālu kolekciju veidošanā.

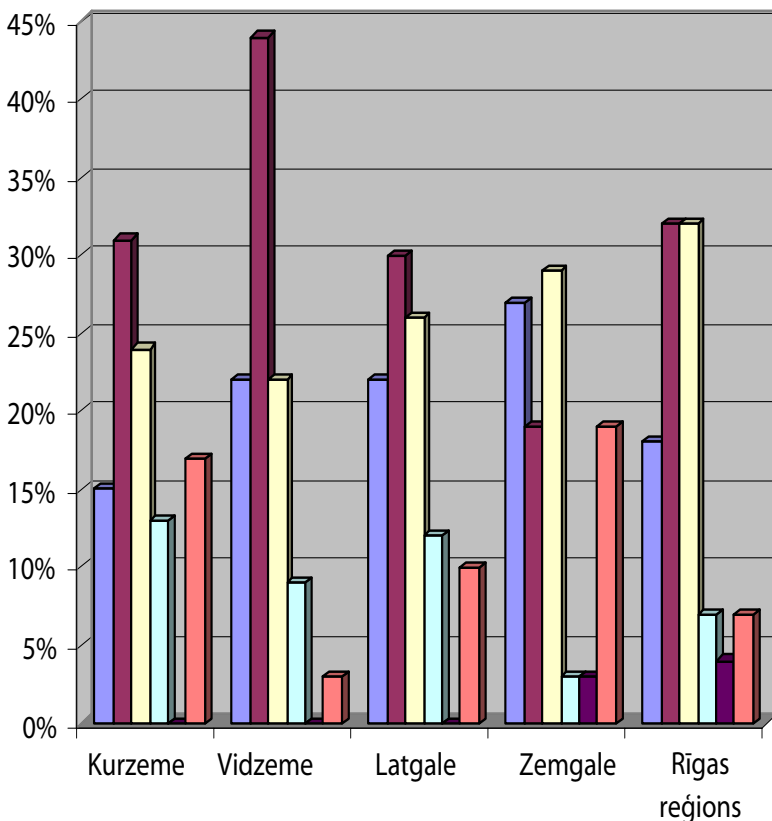
Analizējot novadpētniecības materiālu izmantošanu pagastu bibliotēkās, vērojama līdzīga lasītāju grupu dominānce visos reģionos (4.diagr.). Visvairāk tos izmanto skolēni un studenti. Nākamā lielākā novadpētniecības materiālu lietotāju grupa ir vietējie iedzīvotāji, bet trešā — bibliotēku darbinieki.

4.diagr. Pagastu bibliotēku novadpētniecības resursu lietotāju grupas

Pētījumā parāli bibliotēkāju uzskatiem tika apziņots lasītāju viedoklis par novadpētniecības materiālu izmantošanu. Iegūtie dati liecina, ka 81% aptaujāto ir bijusi nepieciešamība izmantot novadpētniecības materiālus, 18% šādas vajadzības nav bijis, 1% respondentu nav varējis atbildēt ne apstiprinoši, ne noliedzīgi. Novadpētniecības materiāli visbiežāk izmantoti šādiem nolūkiem: 35% — mācībām un studijām, 25% — darbam, 20% informācija meklēta pēc kāda cita cilvēka lūguma, 20% aptaujāto interesi rosinājuši aizraušanās ar novada izpēti.

Grupējot tematiski, visbiežāk meklēta informācija par pagasta vēsturi — 28%, pagasta dabas objektiem

3.diagr. Novadpētniecības materiālu apstrāde pagastu bibliotēkās

— 21%, vienādās attiecībās — 17% — tiek vērtēta nepieciešamība iegūt ziņas par konkrētu personu, objektu un notikumu.

Aptaujātie lasītāji norāda, ka vajadzīgo informāciju viņi saņem bieži (51%), vienmēr (48%) un tikai 1% — reti. Kā galvenie pieprasījuma atteikuma iemesli norādīti: informācijas specifiskums (50%) un neesamība attiecīgajā bibliotēkā (43%). 7% gadījumu norādīta darbinieku nevēlēšanās meklēt pieprasīto informāciju. Pēdējais rādītājs vērtējams īpaši negatīvi, jo nekvalitatīva un neļaiņa apkalpošana nav attaisnojama pat ar bibliotēkas darbinieka noslogotību.

Novadpētniecības nākotnes tendences

Bibliotēku novadpētniecības darba attīstība nākotnē saistāma ar konkrētām lasītāju grupām. Izvērtējot, kam informācija par pagastu būtu interesanta un noderīga, visos Latvijas reģionos tiek uzskatīts, ka arī nākotnē tie pārsvarā būs skolēni un studenti, kuriem šī informācija nepieciešama mācību procesā. Līdzīgi tiek vērtētas tādas lasītāju grupas kā etniskie tautieši ārzemēs, citi Latvijas iedzīvotāji, tūristi un ikviens interesents, kas izmanto internetu (3.tabula).

3.tabula. Lasītāji, kam informācija par pagastu varētu būt interesanta un noderīga

Lasītāju grupa	Bibliotekāru viedoklis	Lasītāju viedoklis
Tikai pagasta iedzīvotājiem	16%	21%
Skolēniem/studentiem mācību procesā	28%	23%
Latvijas iedzīvotājiem	12%	10%
Ikvienam interesentam, kas izmanto internetu	15%	14%
Tūristiem	16%	17%
Ārzemēs strādājošiem pagasta iedzīvotājiem	7%	9%
Etniskajiem tautiešiem ārzemēs	6%	6%

Lai informāciju par novadu sniegtu esošajiem un potenciālajiem klientiem, bibliotēkām jānodrošina piekļuve novadpētniecības materiāliem globālajā tīmeklī, jo nākotnē gan pēc bibliotekāru, gan lasītāju viedokļa 56% potenciālo klientu būs tālrietotāji. Liela daļa — 44% — paliek kā iespējamie lokālie informācijas izmantotāji, kas fiziski apmeklē bibliotēku.

Bibliotēku sadarbība — kvalitātes rādītājs vai problēma?

Reģionu līmenī pagastu bibliotēku sadarbības partneru un regularitātes izvēlē vērojamas nianšes, ko nosaka katra reģiona un konkrētā pagasta iespējas un vietējā infrastruktūra. Sadarbība nevar veidoties, ja pagastā, piemēram, vispār nav skolas, vai, esot

skolai, tajā nav skolas bibliotēkas. Sadarbības iespējas ar arhīviem pamatā nosaka finanšu jautājums, jo reti kura bibliotēka ir spējīga segt katru arhīvā veiktā meklējuma un izsniegtās izziņas izmaksas.

Kā Latvijas pagastu bibliotēku galvenie sadarbības partneri novadpētniecībā minēti:

- pagastu pašvaldības — sadarbojas 92% pagastu bibliotēku;
- reģiona galvenās bibliotēkas un privātpersonas — sadarbojas 86% pagastu bibliotēku;
- skolas (sadarbība ar skolotājiem, skolēniem) — sadarbojas 83% pagastu bibliotēku.

Vairāk nekā puse no pagastu bibliotēkām sadarbojas ar skolu bibliotēkām (54%) un muzejiem (60%).

Visretāk sadarbība veidojas ar:

- citām pašvaldības iestādēm — nesadarbojas 77% pagastu bibliotēku;
- vietējiem uzņēmumiem — nesadarbojas 73% pagastu bibliotēku;
- arhīviem un tūrisma informācijas centriem — nesadarbojas 62% pagastu bibliotēku;
- citām bibliotēkām — nesadarbojas 53% pagastu bibliotēku.

91% lasītāju pagasta bibliotēka asociējas ar vietu, kur saņemama novadpētniecības informācija. Šo vērtējumu pastiprina fakts, ka 81% respondentu bijusi vajadzība izmantot novadpētniecības materiālus un pieprasītā informācija 31% gadījumu meklēta tieši pagasta bibliotēkā. Informācijas meklēšanas izvēles veidus nosaka indivīda personības iezīmes: 66% lasītāju informāciju meklē patstāvīgi, 25% lūdz bibliotekāra palīdzību neveiksmīgu meklējumu rezultātā, tikai 34% uzreiz meklē bibliotekāra palīdzību. Novadpētniecības informācija tiek meklēta arī citās iestādēs. Tā kā par galvenajiem novadpētniecības materiālu izmantotājiem tiek minēti skolēni, nav brīnums, ka 13% vajadzīgo informāciju meklē skolā. 11% respondentu izmanto muzejos uzkrātos materiālus. Gan bibliotekāri, gan lasītāji (7%) novērtē cilvēkfaktoru, proti, atbilstošas informācijas meklējumos vēršas pie konkrētām personām. Neliels skaits (5%) respondentu informāciju meklē pašvaldībā vai reģiona galvenajā bibliotēkā. 4% lasītāju izmanto tūrisma un informācijas centru pakalpojumus, pavisam neliels skaits aptaujāto (1%) izmanto Latvijas Nacionālo bibliotēku, arhīvus vai paši meklē grāmatās. No tā secināms, ka pilnvērtīgai informācijas sniegšanai par novadu bibliotēku sadarbība — kā savstarpējā, tā starpsektorālā un starpinstitucionālā — ir ļoti nepieciešama.

Novadpētniecība tāllasītājiem

IT izmantojumu pagastu bibliotēku novadpētniecības darbā nosaka vairāki faktori, piemēram, reģiona galvenās bibliotēkas atbalsts, pagastu bibliotēku darbinieku vēlme attīstīt jaunas darba formas un pakalpojumus. Kopumā Latvijā IT novadpētniecības darbā izmanto 49% pagastu bibliotēku, neizmanto — 51% pagastu bibliotēku:

- visvairāk IT izmanto novadpētniecības informācijas meklēšanai — 32%;

- 30% novadpētniecības datubāzu tiek veidotas reģiona galvenajā bibliotēkā, iekļaujot informāciju par rajona pagastiem;
- 18% pagastu bibliotēku pašas papildina novadpētniecības datubāzes;
- 10% pagastu bibliotēku veido dažādas galerijas internetā — novadnieku, notikumu, vietu, attēlu u.c.;
- novadpētniecības materiālus digitalizē tikai 6% pagastu bibliotēku;
- 4% IT izmanto arī citiem darba procesiem — veido tīmekļa vietnes un tematiskās sadaļas par bibliotēkām pašvaldību tīmekļa vietnēs, apkopo pašvaldību lēmumus, veido lokālās datubāzes u.c.

Šie rādītāji vērtējami pozitīvi, jo 68% IT tiek izmantots dažādu jaunu novadpētniecības resursu veidošanā, no tiem 38% resursu tiek veidoti tieši pagastu bibliotēkās, bet 30% — reģiona galvenajās bibliotēkās.

Kopumā Latvijas pagastu bibliotēku uzkrāto novadpētniecības materiālu digitalizāciju atbalsta 58% pagasta bibliotēku, neatbalsta — 8%, bet **34% Latvijas pagasta bibliotēkārū šajā jautājumā nav sava viedokļa.**

Novadpētniecības digitālo resursu veidošanas kritēriju dažādu reģionu pagastu bibliotēkas vērtē līdzvērtīgi (5.diagr.). Kopumā Latvijas pagastu bibliotēku darbinieki uzskata, ka digitālas novadpētniecības kolekcijas nepieciešamas:

- mūsdienīgam bibliotēkas lasītājam — 35%;
- piekļuves un līdz ar to materiālu izmantojamības veicināšanai — 31%;
- oriģināla saglabāšanai — 20%;
- digitālo kolekciju veidošanai — 14%.

No pētījuma datiem izriet, ka nākotnē apmēram 56% pagastu bibliotēku potenciālie novadpētniecības

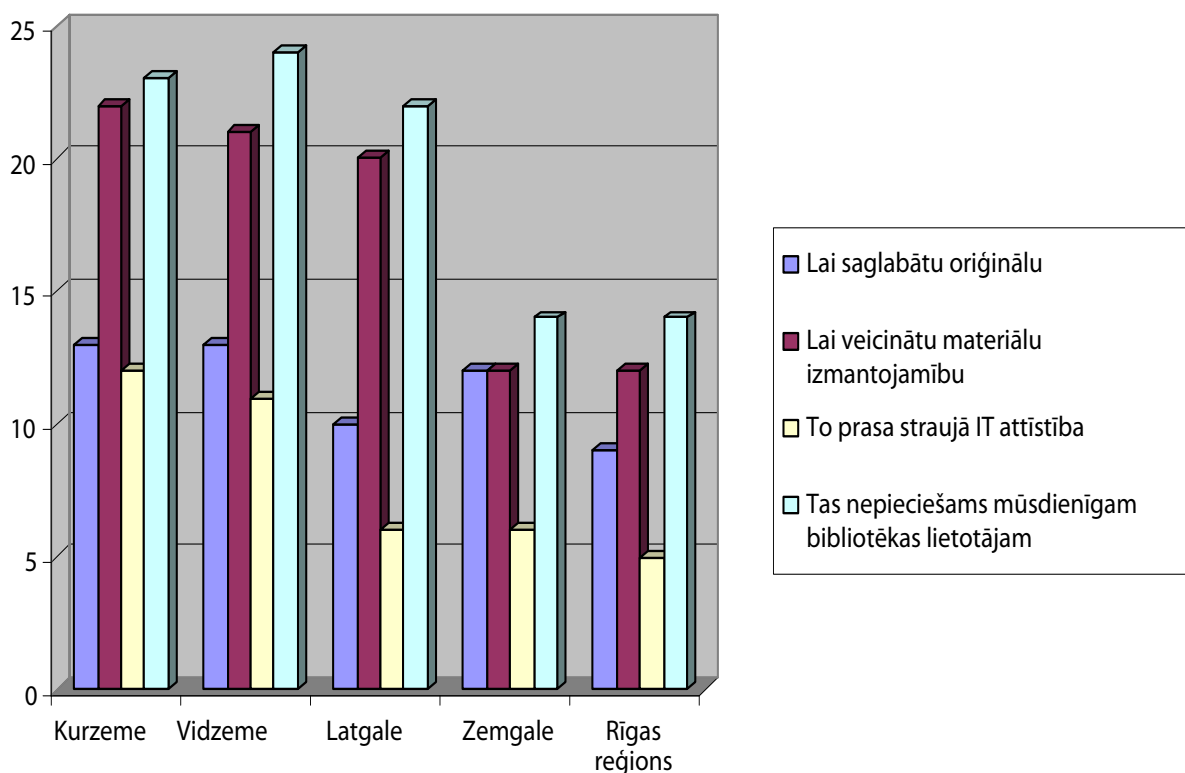
materiālu izmantotāji būs tālīetotāji, kas apstiprina bibliotēkārū pausto viedokli, ka digitālie resursi visvairāk nepieciešami mūsdienīgam bibliotēkas apmeklētājam.

Anketēšanā iegūtos datus var vērtēt objektīvi, jo respondenti ir dažāda vecuma un pārstāv plašu ģeogrāfisko aptvērumu. 80% respondentu ir sievietes, 20% — vīrieši; 87% aptaujāto pagastu bibliotēku lasītāju ir zināšanas elektronisko resursu izmantošanā, tikai 13% atzīst, ka viņiem nav šādu iemaņu.

Iegūtie dati liecina, ka 42% lasītāju izmanto informācijas tālmeklēšanu. Galvenais nosacījums ir, lai bibliotēkas nodrošinātu resursu pieejamību globālajā tīmeklī, nevis veidotu tikai lokālas izmantojamības datubāzes un digitālas kolekcijas.

Informācijas publiskošana globālajā tīmeklī nav bibliotēku pašmērķis, tā veicina virzību uz zināšanu sabiedrību, kura prot izmantot IT informācijas ieguvei un jaunu zināšanu radīšanai. 90% Latvijas pagastu bibliotēku lasītāju uzskata, ka bibliotēkai jāveido internetā pieejama informācija par savu pagastu. 38% respondentu atzīst, ka visērtāk informāciju par pagastu ir meklēt konkrētas pašvaldības tīmekļa vietnē. 33% priekšroku dod informācijas meklēšanai internetā kopumā un 29% aptaujāto uzskata, ka bibliotēkai nepieciešama atsevišķa tīmekļa vietne, kurā apkopota informācija arī par pagastu. Informācijai par pagastu pēc aptaujāto lasītāju domām jābūt šādai:

- aprakstoša informācija (teksts un attēli) par objektiem, notikumiem, personībām — 32%;
- novadpētniecības datubāze ar meklēšanas iespējām — 28%;
- dažādas notikumiem, objektiem, personām veltītas interneta galerijas — 25%;
- digitālas kolekcijas ar meklēšanas iespējām — 15%.

5.diagr. Novadpētniecības digitālo kolekciju veidošanas kritēriji

Respondentiem, kas uzskata, ka nepieciešama novadpētniecības datubāze un digitālas kolekcijas, attiecīgi 86% un 90% ir nepieciešamās zināšanas elektronisko resursu izmantošanā.

Viena no svarīgākajām bibliotēku funkcijām ir lasītāju apkalpošana un informācijas nodrošināšana atbilstoši pieprasījumam. Mainoties sabiedrības attīstības pakāpei, likumsakarīgi mainās informācijas pieprasījums. Pagastu bibliotēku lasītāji novadpētniecības informāciju pārsvarā vēlētos saņemt izmantošanai ārpus bibliotēkas (4.tabula).

4.tabula. Kā lasītāji vēlas saņemt novadpētniecības informāciju

Lasīt, skatīt uz vietas bibliotēkā	16%
Kopēt	18%
Skenēt	10%
Saņemt e-pastā	9%
Ierakstīt informāciju ārējos atmiņas nesējos	11%
Meklēt novadpētniecības datubāzē, pārsūtīt atlasīto informāciju uz e-pastu	9%
Izdrukāt	17%
Veidot dokumentu mapi bibliotēkas datorā	4%
Izmantot digitālos materiālus	6%

Analizējot informācijas saņemšanas kopsakarības, veidojas 3 pakalpojumu veidi. Par tālpakalpojumiem var uzskatīt novadpētniecības datubāzes, digitālo materiālu un e-pasta izmantošanu, ko kopumā pieprasa 24% respondentu. 48% respondentu labprātāk izmanto lokālos pakalpojumus — apgūst informāciju uz vietas bibliotēkā, kopē, skenē, veido informācijas mapi bibliotēkas datorā. 28% respondentu iegūto informāciju izdrukā vai ieraksta ārējos atmiņas nesējos. Ja bibliotēka nodrošinājusi informācijas pieejamību globālajā tīmeklī, visus minētos pakalpojumus iespējams izmantot gan lokāli, gan attālināti.

Digitālā plaisa un pagastu bibliotēkas

Lai izmantotu iespējas, ko sniedz IT, indivīdam nepieciešama lasītprasme, rakstītprasme, datorprasme un droši datu pārraides tīkli. *Digitālā plaisa* pastāv dažādos līmeņos — starp valstīm, reģioniem vienas valsts ietvaros, dažādām sabiedrības grupām utt., jo ir dažādas iepriekšminēto uzstādījumu attīstības pakāpes. Publiskajām bibliotēkām ir iespēja *digitālo plaisu* mazināt, nodrošinot IT pieejamību un nepieciešamo apmācību vietējiem iedzīvotājiem. Latvijā pēc neatkarības atgūšanas, veicot sistemātisku darbu, pakāpeniski ir atbilstoši sakārtota bibliotēku nozares likumu bāze, izstrādāti stratēģiskie dokumenti un nodrošināta nepieciešamā infrastruktūra. Nosakot veicamos uzdevumus, tiek ņemtas vērā bibliotēku apkalpes zonas iedzīvotāju vajadzības, tādējādi nodrošinot, ka jaunu, mūsdienīgu resursu veidošanā netiek dublēts citu bibliotēku darbs. Latvijas pagastu bibliotēkuru viedoklis saskan ar konceptuālajos dokumentos pausto viedokli — jauni resursi veidojami, aptverot konkrētu ģeogrāfisku

teritoriju atbilstoši vietējās sabiedrības interesēm. Resursu pieejamība un atpazīstamība nodrošināma gan lokāli, gan globālajā tīmeklī. Bibliotēkām jāsniedz kvalitatīvi pakalpojumi, nodrošināma lasītāju apmācība.

Latvijas pagastu bibliotēkuru tuvākās nākotnes uzdevums ir paplašināt informācijas apjomu globālajā tīmeklī. Paliekot pie lokālās apkalpošanas un resursu darba principiem, bibliotēka nebūs spējīga pilnvērtīgi darboties 21.gadsimta informācijas vidē.

Pētījums "Pagasta bibliotēkas integrācija VVBIS: vietējo resursu veidošana, attīstība un izmantošana" izstrādāts Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļā 2008.gada pavasarī. Finansējumu maģistra darba izstrādei piešķirusi v/a KIS.

¹ Bibliotēkuru anketas tika izsūtītas vidēji 15 pagastu bibliotēkām katrā rajonā — kopskaitā 390. Atpakal saņemtas 173 anketas, kas veido 44,4% no ģenerālās kopas. Pārstāvēti ir pilnīgi visi 26 Latvijas rajoni. Katram rajonam, izņemot Rīgas rajonu, uz vienu pagastu bibliotēku tika izsūtītas 10 lasītāju anketas — kopskaitā 250. Atpakal saņemtas 118 anketas, kas veido 47,2% no ģenerālās kopas.

² 2008.gadā pagastu bibliotēku skaits ir palicis nemainīgs — 675 bibliotēkas.

Māra Jēkabsons

Bibliotēkas — virzība uz sadarbību, saprāšanos, radošumu: par Latvijas Bibliotekāru biedrības Vidzemes nodaļas 12.saietu-konferenci 2009.gada 15.jūlijā

2009.gada vasaras pilnbriedā — 15.jūlijā — Madonas novada Aronas pagastā viesu namā “Kučuru dzirnavas” notika Latvijas Bibliotekāru biedrības Vidzemes nodaļas (LBB VN) 12.saiets-konference “Bibliotēkas — virzība uz sadarbību, saprāšanos, radošumu”. Saietu atklāja LBB VN priekšsēdētāja, Cēsu Centrālās bibliotēkas direktores vietniece **Gunta Romanovska** un Madonas rajona bibliotēkas direktore **Imelda Saulīte**. Kā atzīmēja abas speciālistes, neviena iepriekšējā saieta organizēšana nav izraisījusi tik lielus pārdzīvojumus un šaubas — gan bibliotēkas un bibliotekāri, gan visa valsts griežas reformu un krīzes virpulī. Taču Vidzemes bibliotekāru saieti ir kļuvuši par stabilu tradīciju, bibliotekārajās aprindās par tiem kļūst leģendas, tāpēc — lai nepārrautu šo savā ziņā unikālo pasākumu ķēdi — vēl intensīvāk nekā citus gadus tika meklēti sponsori, atbalsītāji, kā arī citas iespējas pasākuma organizēšanai. Lai gan no divām dienām sarucis līdz vienai, saiets notika, tajā tika apskatītas bibliotekāriem aktuālas tēmas, saieta dalībnieki bagātināja sevi ne tikai intelektuāli, bet arī emocionāli — tika gūta šajā skarbahājā laikā tik ļoti nepieciešamā pozitīvā pieredze un izjūtas. Kaut noguruši un pārslogoti (tika atzīts, ka bibliotekāru slodze pēdējo gadu laikā palielinājusies par 1/3), bibliotekāri ir optimistiski noskaņoti un apņēmības pilni — ne vienu reizi vien saieta laikā tika uzsvērts, ka valsts bibliotēku sistēma ir viena no stiprākajām un stabilākajām un tās pamats ir kvalificēts, aktīvs un atsaucīgs bibliotēku personāls.

Latvijas karogs un stārķu saime atgādina par mūžīgajām vērtībām cilvēka dzīvē

Aronas pagasts un Kučuru dzirnavas

Informāciju par Madonas novada un Aronas pagasta vēsturi, šodien, nākotni sniedza Madonas novada domes izpilddirektors **Āris Vilšķersts**, Aronas pagasta pārvaldes izpilddirektore **Silvija Čurkste** un Aronas pagasta Viesienas bibliotēkas vadītāja **Ina Cimerre**. Atbilstoši administratīvi teritoriālajai reformai Madonas rajons sadalīts 5 novados. Novada administratīvi organizatoriskā struktūra vēl veidojas, taču teritoriālais sadalījums ir skaidrs — Madonas novads ietver Madonas pilsētu un 14 tai līdzās esošos pagastus. Katrs pagasts ir patstāvīga novada vienība ar savu budžetu, iestādēm un vietējo pārvaldi, kopējo novada pārvaldi realizē Madonas novada dome. Sadarbība jaunajā novadā rit sekmīgi: grūtos apstākļos ir vieglāk sadarboties — tas, kam grūti, labāk saprot otru.

Aronas pagasta nosaukums cēlies no Aronas upes, kas tālo ceļu uz Aivieksti sāk šajā pagastā. Pagasta kopējā platība ir 149 km², tajā reģistrēti 1587 iedzīvotāji. Pagasta teritorijā atrodas īpaši aizsargājamas dabas teritorijas, kas iekļautas Eiropas Savienības dabas daudzveidības saglabāšanas aizsargājamo teritoriju tīklā “Natura 2000”. Pagasta centrs ir Kusa. Tās pamatskolas ēkas 1.stāvā rodama Aronas pagasta Kusas bibliotēka. Pavisam pagastā ir 3 bibliotēkas: otra — Aronas pagasta bibliotēka — atrodas Grostonā, bet trešā — Aronas pagasta Viesienas bibliotēka — Lauterē.

Kučuru dzirnavas (<http://www.kucuri.lv>) būvētas 1875.gadā un ir Medņu dzimtas īpašums, kas atgūts pēc

neatkarības atjaunošanas pagājušā gadsimta 90.gados. Šobrīd Kučuru dzirnavas ir skaisti iekopts ēku un dīķu komplekss, kur atpūsties brauc ne tikai ceļotāji un lauku romantikas tīkotāji. Šeit kāzas nosvinējuši jau 85 pāri. 15.jūlijā te bija sabraukuši bibliotekāri, kuriem estētiskā un latviskā lauku vidē bija iespēja gan smelties noderīgas zināšanas, gan atpūsties un neformālā gaisotnē pārrunāt ikdienišķas un ne tik ikdienišķas lietas.

Jauns skats uz bibliotēkām — iespējas krīzes laikā

Aizraujošu un emocionālu uzrunu saieta dalībniekiem teica LBB priekšsēdētāja, Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) Bērnu literatūras centra vadītāja **Silvijsa Tretjakova**. Viņa atzina, ka krīzes laikā ir zaudētāji un ieguvēji. Lai nepaliktu par zaudētājiem, bet kļūtu par ieguvējiem, jāmainās — atbilstoši apstākļiem maināma gan attieksme, gan darba virzieni un paņēmieni; jāklūst aktīvākiem, jānāk tuvāk lasītājiem un pakalpojumu saņēmējiem. Arī finansējuma samazinājums ir iespēja: vairāk jālūkojas uz to, ko mēs paši — saviem spēkiem — varam izdarīt. Lasītāju skaits aug, bibliotēkas nu apmeklē arī tie, kas relatīvas labklājības laikā gāja tām garām, jaunas iespējas meklē bezdarbnieki, mājsaimnieces, uzņēmēji, politiķi. Bibliotēka var sniegt cilvēkiem pozitīvu pieredzi. S.Tretjakova piedāvāja vairākas iespējas: izvērtēt jaunu pakalpojumu ieviešanu un atteikties no visa liekā un nevajadzīgā; reklamēt sevi, veidot atbalsta grupas; izvirzīt un formulēt konkrētus mērķus un uzdevumus; apzināt cilvēku vajadzības un maksimāli tās izpildīt, iesaistīt lasītājus bibliotēkas veidošanā: gan telpu iekārtošanā, gan krājuma komplektēšanā; aktīvi atbalstīt izglītību — veidot mediju un pasākumu piedāvājumu skolām; veicināt lasītprīeku un sniegt psiholoģisko atbalstu, īpaši bērniem, kas krīzes laikā ir visneaizsargātākā sabiedrības daļa. Bibliotēkām ir daudz ko piedāvāt arī ar nelielu finansējumu, nepieciešams tikai mazliet izdomas un aktivitātes.

Kā tikt galā ar stresu un nepieļaut profesionālo izdegšanu

Lekcijā "Profesionālā izdegšana, tās novēršanas iespējas" teorētisku informāciju un praktiskus padomus sniedza klīniskā psiholoģe, semināru un konsultāciju centra "Letija" (<http://www.letija.lv>) lektore **Olga Kārķliņa**.

Termins "izdegšanas jeb izsīkuma sindroms" (*burn out syndrome*) apzīmē ilgstoša stresa ietekmē radušos psihofizioloģisku stāvokli, kam raksturīgs emocionālais, intelektuālais un fiziskais izsīkums. Cilvēks jūtas pārguris un iztukšots, ir iestājusies vienaldzība, maņas un emocijas ir notrulinājušās, cilvēku māc bezspēcības un bezizejas sajūta, nereti arī vainas apziņa, viņš nekam neredz jēgu, ir cinisks, nejūtīgs. Šādam stāvoklim ieilgstot, psihiskie un fiziskie traucējumi vēl vairāk saasinās un var izraisīt neskaitāmas slimības, sākot ar depresiju un beidzot ar vēzi.

Stresa teoriju izstrādāja kanādiešu ārsts Hanss Selje (*Hans Selye*, 1907–1982). Pēc viņa definīcijas, stress ir organisma atbildes reakcija uz jebkurām tam izvirzītām

prasībām un apstākļiem. Būtībā ikviens negaidīts notikums, kas izjauc ierasto dzīves ritmu, var kļūt par stresoru — stresa cēloni. Tie var būt gan reāli, gan šķietami draudi: izsalkums, aukstums, karstums, troksnis, aizvainojums, ekonomiskas grūtības u.c. Darbā stresu tradicionāli izraisa: saskarsme ar cilvēkiem; par daudz pieņēmumu un prasību; vadības atbalsta trūkums; neērti darba apstākļi; monotons, maiņu un nakts darbs, virsstundas; jaunu tehnoloģiju un darba paņēmienu ieviešana; uzstāšanās, prezentācijas; citu vadīšana un pārraudzīšana; attiecības ar kolēģiem. Dzīve bez stresa nav iespējama. Paradoksāli, taču dzīve bez stresa arī rada stresu. Turklāt to izsauc ne tikai negatīvi, bet arī pozitīvi notikumi, piemēram, kāzas, bērna piedzimšana, ceļojums, teātra izrāde.

Stress ir saspringums. Līdzko to izjūtam, organisms sāk pastiprināti ražot dažādas bioķīmiskas vielas, kas sagatavo ķermeni vai nu uzbrukt briesmām, vai no tām aizbēgt. Šī spēja senčiem palīdzēja saglabāt dzīvību, taču mūsdienās šāda reakcija vairs nav risinājums — ne visām raizēm var uzbrukt vai no tām aizbēgt. Stresa laikā paaugstinās asinsspiediens, paātrinās sirdsdarbība, paaugstinās svīšana, saspringst muskuļi. Zināma stresa deva ir pozitīva un nepieciešama, jo darbojas stimulējoši — vairo enerģiju, rosina domāšanu, saasina uztveri, taču ilgstošs stress apdraud veselību un izraisa dažādas slimības, piemēram, galvassāpes, muguras, plecu un žokļu sāpes, astmu, bezmiegu, sirds, asinsvadu, gremošanas orgānu un ādas slimības, kā arī vājina organisma imunitāti. Turklāt spriedze organismā uzkrājas pat tad, ja paši to neapzināties. Visbiežāk stress sakrājas plecos, ko nesam līdzī kā maisu.

Stress ir dabiska reakcija, no tā nav jāvairās, bet tas jāsavaldā un jāvada — stresa pārvarēšanas paņēmieni atsauc automātisko sagatavošanos cīņai vai bēgšanai. Cilvēku reakcija stresa situācijās ir individuāla. Bieži stresu izraisa nevis pats notikums, bet gan iedomas: bailes, nepatīkamas priekšnojautas, neziņa, atmiņas. Cilvēki uz vienām un tām pašām situācijām reaģē dažādi, arī stresa noturība, organisma rezerves un jutīgums ir atšķirīgi, tas atkarīgs gan no iedzimtības, gan dzīves pieredzes. Liela nozīme ir spējai pielāgoties un pārvarēt grūtības.

Psiholoģe, lektore Olga Kārķliņa aicina pret stresu cīnīties ar atslābināšanos un pozitīvu attieksmi pret dzīvi

Strenču novada bibliotekāres: Jērcēnu pagasta bibliotēkas vadītāja Ilvija Ķimse (no kreisās), Plāņu pagasta bibliotēkas vadītāja Daina Rezgāle, Jērcēnu pagasta tautas nama vadītāja Ginta Gailīte, Plāņu pagasta Jaunklidža bibliotēkas vadītāja Līga Rābante; aizmugurē — Strenču pilsētas bibliotēkas vadītāja Marina Vdovičenko

Sieviešu tiesību institūta valdes priekšsēdētāja Laila Balga uzsver nepieciešamību veidot stipru pilsonisko sabiedrību un aktīvi piedalīties valstisku lēmumu pieņemšanā

Ciņā ar stresu svarīgs ir iekšējais līdzsvars — harmonija. Jāuztver dzīvi kā pārsteigumu un jāizbauda katru mirkli pilnībā. Darbs un privātā dzīve stingri nodalāma: jācenšas neieļaut darbu mājās un darbā nerisināt personiskās problēmas. Ik pa laikam jāmaina nodarbošanās — mājās un brīvdienās darāms kas pilnīgi cits nekā darbā, tas atslābina. Jāseko sev un savām izjūtām: laikus novēršama agresivitāte, plānojama atpūta un miegs. Stresu parasti rada lomu konflikti — kad jāpilda par daudz pienākumu, jāatbilst pārlietu augstām prasībām, jānorij tā saucamie krupji. Tāpēc svarīgi ir iemācīties pateikt “nē” un darīt to delikāti. Saskaņojiet ar pārlietu uzmanīgiem lasītājiem, kas monopolizē bibliotēkara laiku un neļauj pievērsties pārējo vajadzībām, konsultante ieteica uzdot jautājumu: “Es patiešām labprāt jums palīdzētu, bet kā t i e s i e s varu jums palīdzēt?”

Pret stresu palīdz dažādi elpošanas vingrinājumi. Stresa laikā mēs elpojam sekli un saraustīti, tāpēc dziļa un lēna elpošana cilvēku nomierina. Palīdz arī dažāda veida atslābināšanās un vizualizācija, piemēram, atlaižoties krēslā, iedomāties sevi ziedošā, smaržojošā pļavā vai saulainā, siltā pludmalē. Liela nozīme ir pozitīvai pašiedvesmai un pašmotivācijai. Lietderīgi ir sevi uzslavēt un domāt labas domas, piemēram, izvēlēties kādu iedvesmojošu moto. Jācenšas meklēt pozitīvo dzīvē, atrast aizraujošu vaļasprieku. Nenovērtējams ir kolēģu, draugu un radu atbalsts. Novērots, ka kolektīvos, kur valda draudzīgas attiecības, cilvēki arī mazāk slimo.

Ja tomēr pārņem negatīvas emocijas, jācenšas tās izpaust konstruktīvi, vairoties no destruktīvas rīcības, īpaši, agresijas. Neviena emocija nav ne slikta, ne laba, vienkārši ir jāseko tām līdzī, tās laikus jānovērš vai jāievirza citā gultnē. Izteikti pozitīvu efektu dod fiziska izlādēšanās: sports, skriešana, vingrošana, pastaigas, darbs dārzā u.c. Negatīvās emocijas var izlādēt arī izrunājoties, situācija no tā nemainās, taču cilvēks jūtas ievērojami labāk, jo ir saņēmis atbalstu, nejūtas viens. Stresu un negatīvās emocijas labi noņem dažādas ūdens procedūras: vanna, duša, peldēšanās. Svarīgs ir humors, spēja pasmieties par radušos situāciju.

Ja situāciju nav iespējams mainīt, maināma attieksme pret to. Dzīve nav ne balta, ne melna, tā ir tāda, kādu paši to iekrāsojam.

Bibliotēkas un pilsoniskā sabiedrība

Lekcijā “Bibliotēkāru loma pilsoniskās sabiedrības attīstībā. Aktuālais finanšu piesaistē un radošums projektu izstrādē” Sieviešu tiesību institūta valdes priekšsēdētāja **Laila Balga** atzīmēja, ka bibliotēkas ir galvenās institūcijas, kas var ietekmēt pašvaldību dzīvi. Tās vienlaikus ir vistuvāk pašvaldībām, jo to rīcībā ir apjomīgs informācijas arsenāls un kvalitatīvas jaunās tehnoloģijas. Svarīgi ir uzsvērt bibliotēku partnerību ar pašvaldību nevis pakļautību tai.

2002.gada 24.septembrī Burtniekos pulcējās pārstāvji no 11 bibliotēkām, kas darbojas Salacas kastos: Burtnieku bibliotēkas, Mazsalacas pilsētas bibliotēkas, Mazsalacas bērnu bibliotēkas, Vecates bibliotēkas, Skaņkalnes bibliotēkas, Ramatas bibliotēkas, Staiķeles pilsētas bibliotēkas, Mērnīku bibliotēkas, Ainažu pilsētas bibliotēkas, Svētcīema bibliotēkas un Salacgrīvas pilsētas bibliotēkas. 2003.gada 21.februārī Latvijas Republikas uzņēmumu reģistrā tika reģistrēta Salacas baseina bibliotēku apvienība “Salacas bibliotēkas”. Sešos darbības gados tā organizējusi daudzus informējošus un izglītojošus seminārus, lekcijas un pieredzes apmaiņas braucienus, palīdzējusi vietējiem iedzīvotājiem īstenot projektus, kā arī sekmējusi sabiedrības izaugsmi ar daudziem citiem pasākumiem. L.Balga aicināja sekot šim piemēram: dibināt nevalstiskās organizācijas, apvienot jau esošās, veidot kontaktus un aktīvi darboties, lai ietekmētu politiķu lēmumus.

Darbavieta — teritorija bez emocijām?

Vidzemes bibliotēkāru emocionālo inteliģenci pilnveidot mēģināja sertificēta trenere, Eiropas Treneru federācijas (*European Coach Federation*) biedre, apmācību un konsultāciju uzņēmuma “Komunikāciju Akadēmija” (<http://www.komakademija.lv>) konsultante **Laila Jemberga**.

Plaša informācija par emocionālo inteliģenci rodama amerikāņu psihologa Daniela Goulmena (*Daniel Goleman*, 1946) latviski izdotajā grāmatā “Tava emocionālā inteliģence” (Rīga : Jumava, 2001). Zinātnieks atzīmē, ka arvien biežāk mūsu sabiedrībā tiek dota vaļa zemiskiem instinktiem un neapvaldītām emocijām, kas nav nekas

Trenere, konsultante Laila Jemberga apgalvo, ka emocionālo inteliģenci var apgūt ikviens, nepieciešama tikai pacietība un ilgstoši treniņi

Pazīstamās dziesmas "Somu pirts" teatrāls inscenējums

cits kā neprasme tikt galā ar savām emocijām. Intelektuālā koeficienta (*intelligence quotient, IQ*) noteikšanas testu kults ir veicinājis inteliģences jēdziena sašaurināšanos, ietverot tajā tikai atsevišķas domāšanas darbības. Taču inteliģence neaprobežojas ar prātu vien. To apliecina neskaitāmi pētījumi, kas pierāda — panākumus nereti vairāk gūst cilvēki ar zemāku IQ, bet ar augsti attīstām emocionālajām prasmēm. Šādā veidā savu uzvaras gājienu ir sācis emocionālās un garīgās inteliģences jēdziens.

D.Goulmens emocionālajā inteliģencē ietver: pašvaldīšanos; spēju apvaldīt nepacietību un negaidīt tūlītējus panākumus; centību, neatlaidību, prasmi motivēt sevi darbībai un neatkāpties grūtību priekšā; spēju pārvarēt vilšanos un nepadoties garastāvokļa svārstībām; spēju just līdzī citiem un saprasties ar cilvēkiem. Emocionālās inteliģences stūrakmens ir savu emociju apzināšanās jau to rašanās brīdī. Prasme apvaldīt satraucošas emocijas ir galvenais emocionālās labklājības noslēpums. Galējības, proti, pārāk spēji vai ilgstoši jūtu izvirdumi, iedragā garīgo līdzsvaru. Taču emocionālā inteliģence ietver nevis emociju nomākšanu, bet gan prasmi tās identificēt pārdzīvošanas brīdī, sublimēt un racionāli izvēlēties atbilstošu reakciju. Ikvienam jūtām ir sava vērtība un nozīme. Nav jāvairās no negatīvām un nepatīkamām emocijām, tās tikai nedrīkst gūt ilglaicīgu pārsvaru. Lai nevis emocijas kontrolē mūs, bet mēs — emocijas.

Emociju identificēšana ir nozīmīga sevis apzināšanās daļa, kas atvieglo situācijas izpratni, ļauj noteikt šķēršļus un tos novērst. Sevis apzināšanās palīdz attīstīt arī līdzpārdzīvošanas prasmi. Lai emocionālā brīdī spētu pieņemt racionālu lēmumu, ir svarīgi saņemties un apšaubīt iesīkstējušos pieņēmumus, tradicionālo domu gājienu, ierastos uzvedības modeļus un iejusties otra cilvēka situācijā.

Tikpat svarīga kā emociju identificēšana ir to cēloņu noteikšana. Nekādā gadījumā nedrīkst emocijas apspiest. Emocijas, kuras neizlādējam, izraisa ne tikai slimības, bet arī padara cilvēkus pasīvi agresīvus un viegli manipulējamus. Šāda slēptā agresija visbiežāk vēlāk izpaužas iracionālu emociju izvirdumu veidā, kas nenāk par labu ne veselībai, ne savstarpējām attiecībām. Labākais veids, kā atbrīvoties no negatīvām emocijām, ir fiziskās aktivitātes.

Visbiežāk sastopamās negatīvās emocijas ir dusmas. Ikvienu dusmu pamatā ir aizvainojums un apdraudētības izjūta. Draudi var būt gan fiziski, gan emocionāli (draudi zaudēt mīlestību, cieņu, autoritāti). Kā racionāli rīkoties, ja pārņem dusmas? Vispirms pēc iespējas ātrāk izanalizējamas dusmīgās domas un agresīvās izjūtas. Tālāk jāmēģina mīkstināt pāridarījumu, aplūkojot situāciju no cita viedokļa, atzīt, kas patiesībā ticis apdraudēts vai liegts. Svarīgi ir prast "aiziet" no situācijas — nomierināties, pārdomāt notikušo vienatnē. Palīdz darbības veida maiņa — vēlams kāda patīkama nodarbošanās. Labs paņēmieni ir agresīvo domu un situācijas aprakstīšana, rakstisks dialogs ar pāridarītāju. Līdzīgi veicama cīņa ar raizēm un bailēm. Jūtot tās, uzsākams dialogs, vēlams rakstisks. Izdibinot raizi un/vai bailu cēloni, viens pēc otra tām jāuzdod kritiski jautājumi. Raizes un bailes baidās no loģikas, un, prasmīgi uzdodot analītiskus jautājumus, tās parasti atkāpjas.

Uz pasauli jāraugās racionāli un pozitīvi — nav jācenšas ietekmēt neiespējamo, taču jāveic tas, ko ir iespējams ietekmēt un izdarīt. Strīdus gadījumā ir svarīgi lietišķi izrunāties. Ja ar kādu tomēr nekādi nav iespējams saprātīgi diskutēt, jāmēģina otra izraisīto agresivitāti neuzvert personīgi.

Mūsdienu sabiedrība ir tendēta uz vērtēšanu, tā ir kā apsēsta ar dažādiem testiem, atzīmju, ballu, punktu sistēmām utt. Tas traucē cilvēkam normāli attīstīties, liek pārtraukti uztraukties par savu vērtējumu. Diemžēl ne visu var objektīvi izmērīt un novērtēt. Ir daudz apstākļu, ko nevar ietekmēt. Tāpēc daudz produktīvāk ir izmantot atgriezenisko saiti, proti, pievērst vairāk uzmanības apkārtējo jūtām un emocijām un uz trūkumiem norādīt delikāti. Ikviens cilvēks dziļi sirdī gaida izpratni, iejūtību un atsaucību. Izkopjot emocionālo inteliģenci, tiek ne tikai attīstīta personība, bet arī uzlabotas savstarpējās attiecības.

Veiksmes pamatā — čakls darbs

Nu jau vairākus gadus dažādu bibliotekāro laureātu vidū manāmas Madonas rajona bibliotekāres, kas plūkušas laurus ne vienā vien konkursā. Ziņojumā "Madonas rajona bibliotekāres — konkursu laureātes" rajona

Gads	Balva	Laureāte
2004	Prēmija par mērķtiecīgu un radošu veikumu bibliotēkas darbības pilnveidošanā un aktīvu līdzdalību novada kultūras mantojuma popularizēšanā LR Kultūras ministrijas konkursā "Par sasniegumiem bibliotēku nozarē 2003.gadā"	Madonas rajona bibliotēkas direktore Imelda Saulīte
2006	Atzinības raksts un prēmija par nozīmīgu ieguldījumu kultūrvēsturiskā mantojuma apzināšanā, saglabāšanā un popularizēšanā LR Kultūras ministrijas konkursā "Par sasniegumiem bibliotēku nozarē 2005.gadā"	Madonas rajona bibliotēkas galvenā bibliogrāfe Dace Upīte
2006	LR Ministru prezidenta pateicības raksts par nozīmīgu ieguldījumu Madonas rajona bibliotēkas attīstībā	Madonas rajona bibliotēkas direktore Imelda Saulīte
2007	Draudzīgā aicinājuma fonda apbalvojums par mērķtiecīgu un radošu darbu kultūras tradīciju veidošanā un saglabāšanā	Madonas rajona bibliotēkas direktore Imelda Saulīte
2007	LNB Atbalsta biedrības konkursa "Pagasta bibliotekārs — Gaismas nesējs" Vidzemes reģiona balva	Bērzaunes pagasta bibliotēkas vadītāja Ineta Zvirgzdiņa
2007	Balva par lielu ieguldījumu bibliotēkas pakalpojumu attīstībā un aktīvu līdzdalību novada kultūras mantojuma popularizēšanā LR Kultūras ministrijas konkursā "Par sasniegumiem bibliotēku nozarē 2006.gadā"	Mētrienas pagasta bibliotēkas vadītāja Maruta Oša
2008	Balva par lielu radošu ieguldījumu bērnu literatūras popularizēšanā, lasīšanas interešu veidošanā un mūsdienīgu pakalpojumu attīstībā LR Kultūras ministrijas konkursā "Par sasniegumiem bibliotēku nozarē 2007.gadā"	Madonas rajona bibliotēkas Bērnu literatūras nodaļas vadītāja Līga Filīpova
2008	SIA "Lursoft" un valsts aģentūras "Kultūras informācijas sistēmas" (v/a KIS) konkursa "Dodies uz savu bibliotēku un laimē datoru!" veicināšanas balva	Bērzaunes pagasta bibliotēkas vadītāja Ineta Zvirgzdiņa
2009	LNB Atbalsta biedrības konkursa "Pagasta bibliotekārs — Gaismas nesējs" Vidzemes reģiona balva	Murmastienes pagasta bibliotēkas vadītāja Teresija Ivenkova
2009	SIA "Lursoft" un v/a KIS konkursa "Nāc uz bibliotēku un atrodi meklēto!" tituls "Aktīvākā bibliotekāre" un balva — dalība Starptautiskās bibliotēku asociāciju un institūciju federācijas (<i>International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA</i>) 75.konferencē Milānā	Liezēres pagasta Mēdzūlas bibliotēkas vadītāja Indra Goba

bibliotēkas metodiķe **Daiga Puķīte** mēģināja skaidrot kolēģu panākumu noslēpumu. Madonas rajona bibliotekāru pēdējo gadu panākumi aplūkojami tabulā.

D.Puķīte atklāja, ka nekāda īpaša un panākumus veicinoša noslēpuma nav, visa pamatā — uzņēmība, drosme, aktivitāte un darbs.

Paldies Madonai, nākamgad tiekamies Alūksnē!

Konferenci noslēdza plaša kultūras un atpūtas programma: līnijdejojotājas no Kusas demonstrēja karstasiņīgu priekšnesumu latīņamerikāņu mūzikas ritmos un humorpilnu muzikālo skeču pēc pazīstamās Raimonda Paula un Arnolda Auziņa dziesmas "Somu pirts" motīviem; Lubānas kultūras nama jauktais vokālais ansambelis "Naktsputni" priecēja ar skaistu dziesmu programmu par mīlestības tēmu. Saulei rietot, bibliotekāri varēja

baudīt piknika priekus: garšīgus ēdienus, dzērienus, karaoki, pirtiņu un citas izklaides. Līdzīgi citiem gadiem arī šis LBB VN saiets-konference tā dalībniekiem paliks atmiņā kā viens no skaistākajiem vasaras piedzīvojumiem.

Īpašs paldies sakāms saieta atbalstītājiem: Madonas rajona domei, Madonas rajona bibliotēkai, Vidzemes plānošanas reģionam, Valsts kultūrkapitāla fondam, Sieviešu tiesību institūtam, semināru un konsultāciju centram "Letija", apmācību un konsultāciju uzņēmumam "Komunikāciju Akadēmija", viesu namam "Kučuru dzirnavas", Aronas pagasta pārvaldei, Cēsu Centrālajai bibliotēkai, kā arī visiem LBB VN biedriem.

Ar nepacietību gaidīsim nākamo saietu, kura norises vieta 2010.gadā būs Alūksnes rajons — konferences stafeti no Madonas rajona bibliotēkas svinīgi pārņēma Alūksnes pilsētas bibliotēka.

(Māras Jēkabsones foto)

Marlēna Krasovska

Bibliotēkas bez robežām: virzība uz globālu saprašanos: par Latvijas Bibliotekāru biedrības 13.konferenci 2009.gada 15.aprīlī Rīgā

2009.gada 15.aprīlī Rīgas Latviešu biedrības nama Lielajā zālē noritēja Latvijas Bibliotekāru biedrības (LBB) un Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) organizētā gadskārtējā konference "Bibliotēkas bez robežām: virzība uz globālu saprašanos". Tiesiskajam bibliotēku aizsardzības regulējumam valstī kļūstot vājākam¹, pieaugušas bažas un nedrošība. Nozares vērtību aizstāvībā arvien vairāk pastiprinās nevalstiskā sektora aktivitāšu, sabiedrisko organizāciju loma. Aktīvs dialogs ar valsti un pašvaldībām, iesaistīšanās nozaru politikas veidošanā un lēmumu pieņemšanas procesos sekmē sabiedrības tiesību aizsardzību un interešu pārstāvēšanu, nodrošinot efektīvāku un kvalitatīvāku publiskās pārvaldes lēmumu pieņemšanu. Bibliotekāro sabiedrisko organizāciju spēks un ietekme šajā laikā var būt izšķiroša, tādēļ LBB aicinājusi ikvienu nozares speciālistu pievienoties tās pulkam un saliedēties kopīgiem mērķiem.²

Konferenci atklājot, LBB priekšsēdētāja, LNB Bibliotēku attīstības institūta Bērnu literatūras centra vadītāja **Silvija Tretjakova** akcentēja, ka LBB konferences nosaukumā tradicionāli tiek atspoguļota Starptautiskās bibliotēku asociāciju un institūciju federācijas (*International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA*) kārtējās aizritējušās ģenerālkonferences pamattēma, tādējādi uzsverot Latvijas bibliotēku piederību globālajai informācijas pasaulei (šāds nosaukums un programmas pamatvirze bija *IFLA 74.ģenerālkonferencei*, kas 2008.gada 10.–14.augustā notika Kvebekā (Kanādā)).

Kā virzību uz bezrobežu bibliotēku un globālu saprašanos izprot Latvijas bibliotekāri? Jautājums ir dziļi

filozofisks, un vienas vienīgas atbildes uz to, visdrīzāk, nav. S.Tretjakova savu skatījumu pauda, citējot Raiņa dzejoļa "Pats" rindas: "Priekš citiem darbodamies attīsti/Pats savus spēkus negurstošā karā,/Un mūžīgs darba lauks būs tavā varā,/Un mūžam jaunots spēks un ieroči"³, apliecinot, ka arī 21.gadsimta vērtību kontekstā un 2009.gada ekonomiskās lejupslīdes izraisīto draudu ēnā latviešu dzejas klasiķa rindas izskan ar nezūdošu aktualitāti. LBB prezidente uzsvēra, ka tieši ekonomisku satricinājumu periodos bibliotēkas sabiedrībai kļūst īpaši svarīgas. Bibliotekāri, visus spēkus ieguldot nozares galvenā idejiskā principa nosargāšanā — bibliotēku pamatpakalpojumu brīva pieejamība ikvienam —, kļūst par iedzīvotāju interešu aizstāvjiem.

Kongresa atklāšanas turpinājumā LBB priekšsēdētāja nolasīja Kultūras ministra **Inta Dāldera** uzrunu⁴. Ministrs atzina, ka globalizācijas procesa ietekmē katras atsevišķas valsts bibliotēkas kļūst par pasaules informācijas telpas sastāvdaļu, tāpēc bibliotēku saglabāšana un to darbības nodrošināšana ir valsts un pašvaldību pienākums ne tikai pret savu tautu, bet arī pret starptautisko sabiedrību. Pieaug katras valsts atbildība par bibliotēku un informācijas resursu atbilstību vispārējiem, civilizācijas mērķiem. Diemžēl, norādīja ministrs, Latvijā bieži vien šī izpratne tiek demonstrēta vienīgi deklaratīvā līmenī, un praksē pozitīvi risinājumi bibliotēku un informācijas nozares jautājumos tiešām panākami vien "negurstošā karā", jo īpaši saspringtajā 2009.gada sociāli ekonomiskajā situācijā, kad notiek drastiska finanšu līdzekļu samazināšana.

I.Dālderis atzina, ka valsts un pašvaldību bibliotēkas ir darbojušās ekonomiski. Izmantojot tikai 0,8% no valsts pamatbudžeta izdevumiem (pašvaldību publisko bibliotēku uzturēšanai — 0,9% no pašvaldību pamatbudžeta izdevumiem), bibliotēkas apkalpojušas gandrīz pusi iedzīvotāju. Neskatoties uz to, I.Dālderis

LBB prezidente S.Tretjakova ikvienu aicina iesaistīties nozares vērtību un iedzīvotāju interešu aizstāvībā

prognozēja, ka bibliotēku finanšu līdzekļu apjoms tiks samazināts līdz 2005.–2006.gada līmenim. Ministrs uzsvēra, ka šajos apstākļos svarīgi ir saglabāt bibliotēku tīklu, lai to pakalpojumi būtu pieejami arī katrā pagastā un mazpilsētā, turpināt Latvijas Nacionālās digitālās bibliotēkas un valsts vienotās bibliotēku informācijas sistēmas attīstību, izvērst bibliotēku sadarbību grāmatu un citu informācijas resursu savstarpējā izmantošanā; optimizēt bibliotēku darbību un nodrošināt pakalpojumu kvalitāti, kā arī turpināt LNB jaunās ēkas celtniecību. Dažādie ekonomēšanas priekšlikumi vērtējami kritiski, respektējot bibliotēku nozares iekšējās likumības, lai, krīzei beidzoties, nebūtu jāiegulda ļoti lieli līdzekļi šajā laikā izpostītā atjaunošanai.

LPS priekšsēdētājs A. Jaunsleinis uzsver, ka bibliotēkām jāklūst ne vien par informācijas, bet arī cerību centriem

Arī Latvijas Pašvaldību savienības (LPS) priekšsēdētājs **Andris Jaunsleinis** piekrita: ja valstī krīzes situācijās lēmumi tiktu pieņemti, vadoties pēc senā sakāmvārda “Septiņas reizes nomēri, vienreiz nogriez”, tad pēcāk nebūtu jāveic ļoti lieli ieguldījumi, lai novērstu šo lēmumu sekas. A. Jaunsleinis atzina: ja bibliotēku tīklu bija iespējams saglabāt 1990.gadu ekonomiskās krīzes laikā, tad tagad, kad bibliotēkās ieguldītas tik apjomīgas investīcijas, to sagraut būtu neprāts. LPS priekšsēdētājs prognozēja, ka negatīvi lēmumi attiecībā uz bibliotēkām varētu tikt pieņemti tikai pēc nākamajām Saimes vēlēšanām 2010.gada 2.oktobrī, pēc kurām bibliotēkām varētu nākties vēl enerģiskāk pierādīt savu nepieciešamību. Taču apmeklētāju skaita krass pieaugums bibliotēku “optimizācijas” draudiem noteikti būs svarīgs pretarguments, tādēļ A. Jaunsleinis aicināja bibliotekārus vairot apmeklētāju skaitu krīzes laikā, no informācijas centriem kļūstot par cerību centriem.

LR Kultūras ministrijas (KM) Grāmatniecības konsultatīvās padomes priekšsēdētāja, Jāņa Rozes apgāda direktore **Renāte Punka** bija norūpējusies par to, ka lasīšana Latvijas sabiedrībā tiek pārāk zemu vērtēta, tādēļ aicināja bibliotekārus vēl vairāk popularizēt lasīšanu, kā arī pārliecināt pašvaldību vadītājus, ka finansējumu bibliotēku krājumu papildināšanai nedrīkst samazināt. R. Punka apliecināja, ka Latvijas izdevējiem ir svarīgi, lai grāmatas nonāktu bibliotēkās. Izdevēju pārstāve izteica atzinību KM paustajai stingrajai nostājai, ka grāmatas nav aplikamas ar tik lielu PVN.

Akmeņi un streiki nebūs mūsu ieroči

LNB Bibliotēku attīstības institūta direktore **Anna Mauliņa** referātā “Latvijas bibliotēkas evolucionārā ekonomikā: 2009”⁵ sniedza vispusīgu pārskatu par aktualitātēm Latvijas bibliotēkās 2009.gadā, iezīmējot plašu problēmjautājumu loku.

A. Mauliņa uzsvēra, ka tā sauktajos treknajos gados Latvijas bibliotēku nozare nav vis *notrallinājusi* nodokļu maksātāju un starptautisko fondu naudu, bet ieguldījusi attīstībā, modernizējot informācijas tehnoloģisko, intelektuālo un telpu dizainisko infrastruktūru, ieviešot platjoslas internetu, inovējot tradicionālos un elektroniskos, kā arī radot jaunus pakalpojumus. 2008.gadā rekonstruētas 195 bibliotēkas, paplašinātas vai jaunas telpas ieguvušas 26 bibliotēkas, 7 bibliotēkām plānota jaunu ēku būvniecība. Pateicoties mācībām Latvijas valsts un Bila & Melindas Geitsu fonda līdzfinansētā Publisko bibliotēku attīstības projekta “Trešais tēva dēls” (3td) ietvaros, vairāki simti bibliotekāru kļuvuši par izciliem speciālistiem, kas spēj ne vien piemēroties sabiedrības mainībai, bet arī to pozitīvi ietekmēt.

Kā bibliotēku nozari ietekmējusi 2009.gadā valsti pārsteigusī ekonomiskā krīze? Ielūkojoties evolucionārās ekonomikas teorijās, rodams atzinums, ka krīze ir *kreatīva destrukcija* — katastrofa, kas nepieciešama tālākai attīstībai. Vai ekonomiskās lejupslīdes izraisīto negatīvo pārmaiņu fonā bibliotēku nozarē saskatāmas arī kādas pozitīvas iezīmes? Viena no tādām ir straujais apmeklētāju skaita pieaugums. Visā pasaulē novērota tendence: jo dziļāka ir ekonomiskā krīze, jo lielāks ir ļaužu pieplūdums bibliotēkās. 2009.gada pirmajos trīs mēnešos lasītāju skaits bibliotēkās vidēji valstī palielinājies vairāk nekā par 30%, divkārt pieaugusi interneta izmantojamība. LNB pastāvīgo lasītāju skaits gada pirmajā ceturksnī pieaudzis par 25%, interneta izmantošana — par 327%. Šī statistika apgājā pieņēmumu, ka sabiedrība bez bibliotēku nozares, kas it kā ir neražojošā sfēra, krīzes laikā var iztikt. Tieši otrādi — krīzes laikā bibliotēku darbs stimulējams, piešķirot papildu finansējumu. Taču Latvijā 2009.gadā gan valsts, gan pašvaldību bibliotēku budžeti ir būtiski samazināti. Bibliotēkas spiestas domāt par darba laika saīsināšanu, darbinieku bezalgas atvaļinājumiem, funkciju iesaldēšanu. Apdraudēts ir bezmaksas internets bibliotēkās — tā kā valsts dotācija bezmaksas internetpiekļuves nodrošināšanai bibliotēkās 2009.gadā samazināta no 900 000 līdz 400 000 latu, vairākas pašvaldības sākušās apsvērt maksas atjaunošanu par interneta izmantošanu. Lai kā, kad cilvēku iespējas iegādāties grāmatas arvien samazinās, bibliotēkām nepietiek līdzekļu krājumu komplektēšanai. Situācijas nopietnību pastiprina grāmatu cenu pieaugums pēc PVN likmes četrkārtīgošanas 2009.gada 1.janvārī⁶, kā arī samazinājums Valsts kultūrkapitāla fonda finansētajam grāmatu iepirkumam bibliotēkām vairāk nekā trīs reizes. Bibliotekārus satrauc arī monopolistu uzturētās licencēto datubāzu augstās cenas, kas ierobežo to pieejamību Latvijas bibliotēkās, radot draudus izglītībai un zinātnei.

Tehnoloģisku, finansiālu un ar cilvēkresursiem saistītu problēmu dēļ⁷ apgrūtināta paredzētā izglītības iestāžu bibliotēku iekļaušanās valsts vienotajā bibliotēku

informācijas sistēmā (VVBIS), kaut arī šajā procesā jau ieguldīti ievērojami finanšu līdzekļi — pēc valsts aģentūras "Kultūras informācijas sistēmas" pasūtījuma SIA "TietoEnator ALISE" izstrādājusi bibliotēku informācijas sistēmu "Skolu ALISE", uzsāka bibliotēkāju apmācību, paredzēts arī finansējums sistēmas uzturēšanai turpmākajos trijos gados. Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) ierasti no skolu bibliotēku problēmām norobežojas, aizbildinoties, ka skolu bibliotēkas ir pašvaldību atbildība. Aktualizējas jautājums: kur Latvijā šodien gaida jauno *google paudzi*? Diemžēl arī publisko bibliotēku kapacitāte tik lielai apmeklētāju plūsmai ir nepietiekama.

Kas notiks tālāk? Cik lieli būs nākamie bibliotēku budžetu griezieni? *"Bibliotekāri ir gudri un garīgi stipri. Mūsu 4320 lielais kopums spēj daudz, plāni ir ambiciozi, ideju vienmēr bijis vairāk nekā valstij naudas, taču mums nav un nekad nebūs traktoru, ar ko braukt uz Saeimu; akmeņi, streiki un protesti nebūs mūsu ieroči,"* atzina A.Mauliņa.

Trešā tēva dēla ceļš 2009.gadā

Valsts aģentūras "Kultūras informācijas sistēmas" (v/a KIS) direktors **Armands Magone** iepazīstināja ar aģentūras darbības pamatvirzieniem 2009.gadā. No 2009.gada janvāra līdz 2010.gada jūnijam noritēs 3td 2.posms. A.Magone atzina, ka viens no galvenajiem uzdevumiem ir saglabāt un attīstīt projekta 1.posmā sasniegto. Tam nepieciešams arī bibliotēkārās sabiedrības aktīvs atbalsts, piemēram, pamatojot un skaidrojot bezmaksas internetpiekļuves nepieciešamību bibliotēkās institūcijām, kas lemj par valsts budžeta mērķdotācijas piešķiršanu (LR Ministru kabinets, Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija, Finanšu ministrija, KM), un pašvaldībām, kas lemj par līdzfinansējumu šim mērķim. V/a KIS diemžēl ir tikai valsts finansējuma administrētājs.

2009.gadā turpināsies 3td 1.posmā izveidotās infrastruktūras uzraudzība un bibliotēku darbinieku konsultēšana tehniskajos jautājumos, sabiedrības informēšana par pārmaiņām bibliotēkās (informēšanas kampaņa izstādes veidā "Pasaule klikšķa attālumā" un lasītāju veiksmes stāsti potenciālo apmeklētāju piesaistīšanai), projekta ietekmes novērtēšana (pētījumi "Pašvaldību publiskās bibliotēkas: vērtība, uzticēšanās un apmierinātība ar pakalpojumiem" un "Latvijas publiskās bibliotēkas un internets: tehnoloģijas, pakalpojumi un ietekme uz sabiedrību"), darbs ar datubāzēm (jaunu datubāzu izmēģinājumi, apmācības darbā ar datubāzēm). Īpaša uzmanība tiks veltīta bibliotēkāju apmācībai, galvenokārt Latvijas elektronisko resursu (LETA, Lursoft, LID, Letonika.lv, NAIS) un e-pakalpojumu (e-latvenergo, inbox.lv) apguvei. Plānotas tiek arī IT pamatprasmju apmācības iedzīvotājiem (bērni, cilvēki ar īpašām vajadzībām, pensijas vai pirmspensijas vecumā).

Nelielu pārsteigumu zālē sēdošajiem gan sagādāja pēc Bila & Melindas Geitsu fonda pasūtījuma Latvijā uzņemtais dokumentālās filmas par 3td demonstrējums, kuru kā veiksmīga pilotprojekta piemēru paredzēts izrādīt starptautiskai bibliotēkāju un bibliotēku administratoru auditorijai. Filmā redzamās saplaisājušās, noplukušās ēku fasādes un pāri apdrupušu lodžiju

malām izkārtā veļa radija vizuālas asociācijas ar sen redzētiem Hārlemas graustu attēliem, ielu tirdzniecība, kurā tiek izmantoti vien muzejā rodami pagājušā gadsimta svāri, pat aizkustinošs zirgēlis kā transporta līdzeklis — tāds bija 2008.gada Latvijas realitātes atspoguļojums ASV filmētāju grupas skatījumā. Varbūt šīs filmas patiesā mērķauditorija atrodas tepat Latvijā un tā veiksmīgi izmantojama gadījumos, kad profesionālajā nozares terminoloģijā paustais nesasniedz uzrunāto izpratni?

Bibliotēkāju "mājiņa" — stipra un izturīga

KM Bibliotēku nodaļas vadītājs **Jānis Turlajs** situāciju bibliotēku nozarē krīzes laikā raksturoja ar pasakas "Trīs sivēniņi" tēliem. Bibliotēkāju "mājiņa", kas būvēta 20 gadus, ir stipra un izturīga. Tās pamatā ir bibliotēkāju neizsīkstoši enerģiskais darbs gadu gaitā, kā arī stingrā trīslīmeņu bibliotēku sistēma, ko veido nacionālas, reģionālas un vietējas nozīmes bibliotēkas. Spēja pārdzīvot krīzi lielā mērā atkarīga no tā, vai spēsim šo struktūru saglabāt un nostiprināt. *"Bibliotēkas ir kā savienoto trauku sistēma. Profesionālā vienotība ir mūsu attīstības ķīla,"* uzsvēra J.Turlajs. Vienas bibliotēkas iespējas arvien ir ierobežotas, bet sadarbība paver iespēju piekļūt visu Latvijas bibliotēku resursiem. Taču, lai sadarbība būtu iespējama, visām bibliotēkām jāievēro vienotas profesionālās normas un standarti. Arī pēc administratīvi teritoriālās reformas šo normu un standartu ieviešanu turpinās nodrošināt līdzšinējās reģionu galvenās bibliotēkas (RGB) līdz savas akreditācijas termiņa beigām. Arī pēc tam RGB līmenis tiks saglabāts, bet teorētiski iespējama varbūtība, ka akreditācijas termiņam beidzoties, saskaņā ar 2008.gada 13.novembra "Bibliotēku likuma" grozījumiem attiecīgā novada dome un republikas pilsētas dome, savstarpēji vienojoties un ņemot vērā Latvijas Bibliotēku padomes ieteikumus, šī statusa iegūšanai var uzaicināt kādu citu bibliotēku. RGB līmenis saglabāts tādēļ, ka veidot 109 alternatīvus metodiskos centrus novadu bibliotēku tīklu ietvaros ir profesionāli un finansiāli nelietderīgi, turklāt līdzšinējās RGB atbilst akreditācijas nosacījumiem, kā arī uzkrājušas ilgu gadu pieredzi konsultatīvās un metodiskās palīdzības sniegšanā.

Ja 2009.gadā līdzfinansējums RGB profesionālās palīdzības sniegšanai novadu pašvaldību publiskajām bibliotēkām vēl tika saņemts no rajonu budžetiem, tad,

KM Bibliotēku nodaļas vadītājs J.Turlajs atzist, ka bibliotēku nozares attīstības ķīla ir profesionālā vienotība

sākot ar 2010.gadu, RGB būs jāslēdz atsevišķa vienošanās par šo funkciju finansēšanu ar katru bijušā rajona teritorijā ietilpstošo novadu pašvaldību.⁸

Spēju veiksmīgi sadarboties nodrošina arī bibliotēku akreditācija. KM Bibliotēku nodaļas vadītāja vietniece **Vanda Bērziņa** ziņoja, ka kopš 2006.gada akreditācija veikta 530 bibliotēkās, no kurām akreditētas 523. Ierobežotā finansējuma dēļ 2009.gadā plānots akreditēt tikai pašvaldību publiskās bibliotēkas.

Bibliotekāri ir sapratuši, ka akreditācija nav birokrātiska kontrole, bet gan process, kas palīdz attīstīties katrai bibliotēkai un nozarei kopumā. Akreditācijas papildu pozitīvais efekts ir pašvaldību uzmanības piesaistīšana bibliotēkām — ja agrāk bibliotēkas reti bija starptautiskās kultūras prioritātēm, tad tagad situācija krasi mainījusies. Par to liecina arī operatīvi saņemtie ziņojumi no pašvaldībām par akreditācijas ieteikumu izpildi.

Latvijas Bibliotēku padomes akreditācijas komisijas priekšsēdētāja, Rīgas Centrālās bibliotēkas direktore **Dzidra Šmita** uzsvēra, ka šibrīža ekonomiskās nestabilitātes un nepietiekamā finansējuma apstākļos visvairāk saudzējami, atbalstāmi un motivējami bibliotēku darbinieki. Jebkuri citi resursi (noplicināts krājums, neremontētas telpas, novecojušas tehnoloģijas u.c.) ir īsā laikā atjaunojami, kad finanšu situācija uzlabojas, bet labi izglītota un profesionāla personāla atjaunošana prasa daudz laika un līdzekļu. Dz.Šmita ieteica izmantot krīzes laiku lietderīgi, pievērsties tiem darba procesiem bibliotēkā, kuri finanšu līdzekļus neprasa un kam līdz šim neskaitāmo pienākumu gūzmā laika atlika mazāk, piemēram, krājumu pārbaudei.

Digitalizācija Latvijas bibliotēkās

LNB Digitālās attīstības departamenta Digitālās bibliotēkas nodaļas informatīvo sistēmu projektētājs **Edgars Jēkabsons** iepazīstināja ar Digitālo objektu pārvaldības (*Digital Object Management, DOM*) sistēmas izveidi vienotai Latvijas Nacionālās digitālās bibliotēkas "Letonica" (LNDB) digitālo objektu glabāšanai un attēlošanai. Darbu pie *DOM* sistēmas ieviešanas, kas aizsācies 2007.gadā, 2009.gada aprīlī plānots pabeigt. Norit LNB digitālo objektu migrācija uz *DOM* sistēmu, kā arī tiek veikti pēdējie LNDB portāla saskarnes uzlabojumi. 2009.gada maijā iecerēts portālu publikot.⁹ Tajā būs pieejamas gan jau esošās LNDB laikrakstu, attēlu, karšu, grāmatu, nošu un skaņu ierakstu kolekcijas ("Latviešu Dziesmu svētki (1864–1940)", "Jāzeps Vītols" u.c.), gan jaunas ("Nacionālās kartogrāfijas pirmāsākumi", "Latvijas kultūras vēsture attēlos", Vairas Viķes Freibergas runas, latviešu tautasdziesmu notis u.c.).

LNDB vadītāja **Inga Grīnfelde** informēja, ka 2009.gadā tiks uzsākta lielapjoma digitalizācija, kuras laikā iecerēts apstrādāt aptuveni 1,4 miljonus grāmatu lapušu un 2,3 miljonus laikrakstu un žurnālu lappušu. Pie satura atlases lielapjoma digitalizācijai LNB rūpīgi strādāts vairākus gadus — tie būs izcilākie un nozīmīgākie, pieprasītākie materiāli, kā arī vienīgie eksemplāri.

LNB Uzziņu un informācijas centra Lietišķās informācijas sektora vadītāja, projekta "Zudusi Latvija" koordinatore **Ginta Zalcmane** akcentēja, ka Latvijas atmiņas institūciju sadarbība LNDB projektā "Zudusi

Ar projektā "Zudusi Latvija" paveikto iepazīstina projekta koordinatore G.Zalcmane

Latvija" izceļama kā labas partnerības paraugs kopīgā digitālās vides veidošanā. Projektā jau iesaistījušās bibliotēkas, muzeji un citas kultūras un izglītības institūcijas, privātpersonas, kam, savukārt, veidojas savs sazarots sadarbības partneru loks. Projektā paveiktais skaits: digitalizēti fotoattēli 480 objektiem, 294 objektiem sagatavoti metadati, apzināti vēl 157 objekti, kā arī notikušas 77 apmācību stundas fotoattēlu digitalizācijā un konsultācijas tehniskos jautājumos. Tā kā LNDB ir ieguvusi Eiropas digitālās bibliotēkas (EDB) programmas *eContentplus* projekta *EuropeanaLocal* atbalstu, tad projekta "Zudusi Latvija" saturs tiks iekļauts projekta EDB portālā "Europeana" (<http://www.europeana.eu/portal>). G.Zalcmane aicināja ikvienu bibliotēku pievienoties projekta "Zudusi Latvija" dalībnieku pulkam, ieliekot savu artavu digitālās kolekcijas veidošanā.

Izglītības iestāžu bibliotēkas — finansējuma samazinājuma krustgunis

Latvijas Akadēmisko bibliotēku asociācijas (LATABA) valdes priekšsēdētājas, Banku augstskolas bibliotēkas vadītājas **Edītes Jurjānes** stāstītais diemžēl bija spilgts apliecinājums kultūras ministra runā paustajam, ka bibliotēku nozarē pozitīvi risinājumi panākami vien "negurstošā karā". E.Jurjāne informēja par Latvijas Rektoru padomes (LRP) 2009.gada 26.janvāra iesniegumu Ministru prezidentam Ivaram Godmanim un Izglītības un zinātnes ministrei Tatjanai Koķei, kurā izteikta prasība samazināt "Bibliotēku likumā" un tam pakārtotajos Ministru kabineta (MK) noteikumos paredzētās normas, kurās esot pārspīlēts nepieciešamo bibliotēku skaits, bibliotēku telpu un izmaksu normatīvi.¹⁰ LR Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) no lēmuma lūgt KM izvērtēt iespēju grozīt attiecīgos MK noteikumus atteikusies vienīgi pēc LATABA valdes pārstāvju iejaukšanās, kuri vēstulē LRP, IZM un KM skaidrojuši šo noteikumu būtību un tiešo saistību ar augstākās izglītības kvalitāti. Vēstulē norādīts, ka MK noteikumos minētie normatīvi atspoguļo vien minimālo nepieciešamo augstskolu bibliotēku nodrošinājumu, tādēļ tie atstājami nemainīti līdz laikam, kad tos varēs paaugstināt, pietuvinot Eiropas Savienības attīstīto valstu bibliotēku līmenim.

Cita akūta augstskolu bibliotēku problēma ir jau pieminētās licencēto datubāzu augstās cenas. 2009.gadā samazinājies arī v/a KIS administrētais valsts

Jana Dreimane

**Bibliotēkas direktore Irēna Morīte
 prezentē Tukuma gaismaspili**

Tukuma gaismaspilī: ieskats Latvijas zinātnisko, speciālo un publisko bibliotēku direktoru 2009.gada pavasara sanāksmē 2009.gada 6.–7.maijā

21.gadsimta sākumā, pirmskrīzes gados, Latvijā krietni pieaug valsts un pašvaldību investīcijas bibliotēku renovācijā un celtniecībā. Nostiprinājās tradīcija bibliotēku direktoru pavasara sanāksmes rīkot kādā tikko augšāmceltā *gaismaspilī*. Tā profesionāli viens no otra gūst ne tikai teorētiskas un lietišķas atziņas turpmākajam darbam, bet arī jaunu estētisko pieredzi bibliotēku telpu labiekārtošanā un modernizācijā.

Šogad aptuveni 40 bibliotēku vadītāju ceļš veda uz Kurzemi — Tukuma bibliotēku, kas 2008.gada 14.novembrī uzsākusi darbu skaistā, renovētā bijušā kinoteātra ēkā.

Jaunajā Tukuma bibliotēkā

Vispirms bibliotēkas direktores **Irēnas Morītes** vadībā sanāksmes dalībnieki apskatīja modernās *gaismaspils* interjeru. Arhitekta Agra Padēja-Liņa, jaunās ēkas potenciālo lietotāju, kā arī pasūtītāju sadarbībā tapusi stikla būve, kas ļauj daudzveidīgiem iekštelpu gaismekļiem (vienā lasītavā to ir pat pieci veidi) un dabiskajai saules gaismai izspēlēt visdažādākās rotaļas. Uz kāpjot bibliotēkā, kas aizņem nama otro un trešo stāvu (1247,3 m²), klusinātas, mērķtiecīgas gaismas apņemta atklājas izstāžu siena — šoreiz tā bija veltīta latviešu izcilajam dzejniekam Imantam Ziedonim, kam 2008.gadā apritēja 75 gadi. Izstāžu siena pie bibliotēkas ieejas ir lielisks apmeklētāju piesaistes veids aizraujošajai un piedzīvojumiem bagātajai literatūras pasaulei, kur saplūst empīriskās pasaules un fantāzijas robežas, īstenība pārtop mītā, bet izdomātais kļūst reāli izjūtams.

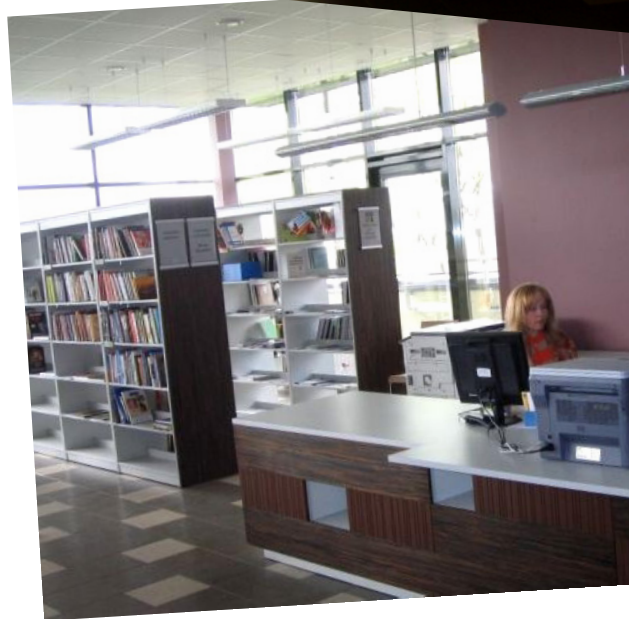
Pieaugušo ērtībām — divas plašas lasītavas, kurām ir tikpat liela kvadrātūra, cik bibliotēkai bija atvēlēts vecajā ēkā kopumā. Nodaļa "lielajiem bērniem" un krāsaina pasaku istaba mazākajiem. Tajā — neliela skatuvīte, vairākas grāmatu kastes nilzirgu formā, mazi galdiņi un krēsliņi lasītājiem. Konferenču zāle vairākiem desmitiem apmeklētāju. Lifts, kas bibliotēku dara pieejamāku cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Paredzēta vieta arī nelielai kafejnīcai. Ierīkota ģērbtuve.

Padomāts arī par darbinieku komfortu: atsevišķa istaba metodiķim un bibliogrāfam, tumšos un respektablos toņos ieturēts direktores kabinets, gaiša un mājīga virtuve atelpas brīžiem. No katra kabineta, lasītavas caur platajiem logiem pavēras panorāmisks skats uz pilsētu, augšstāvā — septiņas izejas ved uz plašu āra terasi, kas sniedz iespēju atspirt no virtuālās pasaules labirintiem un vērot Ziemeļkurzemes pērles pārtapšanu dažādos gadalaikos. Mazizmantotās literatūras un dubletu glabāšanai iekārtota atsevišķa krātuve (134,8 m²).

Tukums — krīzes laikā

Direktoru sanāksmes atklāšanā Tukuma domes priekšsēdētājs **Juris Šulcs** pauda cerību, ka ekonomisko krīzi pilsēta pārdzīvos samērā viegli. Tajā gan nav lielu koncernu, bet ir daudz vidēju un mazu uzņēmumu. 2009.gadā, kad ekonomiskā krīze strauji padziļinājās, pilsētā reģistrēti tikai 7% bezdarbnieku. Tukuma pievilcība slēpjas ērtajā Rīgas un Jūrmalas sasniedzamībā — nieka 80 km viegli pārvarami, izmantojot kopš padomju laika labi saglabāto sabiedriskā transporta infrastruktūru.

J.Šulcs ar lepnumu uzsvēra, ka lēmumu par jaunas Tukuma bibliotēkas celtniecību domes deputāti pieņēma gandrīz vienbalsīgi. Jaunā ēka ir publiskās un privātajās partnerības rezultāts: celta par komerciestādes — akciju sabiedrības "SEB banka" — līdzekļiem (tās filiāle darbojas 1.stāvā), taču respektētas bibliotēkas vajadzības. Tiesa gan, bibliotēkas telpu noma pašvaldībai izmaksā samērā dārgi — vairāk nekā 80 000 latu gadā. Taču jaunas, modernas bibliotēkas celtniecībā tāpat nāktos ieguldīt vairākus miljonus latu, turklāt vispirms būtu jāiegūst nepieciešamais finansējums. Cīņa par to, kā pierāda Latvijas un arī citvalstu prakse, varētu ieilgt vismaz gadu desmitu.

Pieaugušo lasītava un atpūtas stūrītis

Bērnu nodaļa — kā allaž košās krāsās

JAUNĀS BIBLIOTĒKĀS • KONFERENCES, SEMINĀRI, SAVIŠMĒS • DATORIZĀCIJA, DIGITALIZĀCIJA, INTERNETIZĀCIJA • CILĒKI, NOTIKUMI, PROBLĒMAS

DAŽĀDĀ INFORMĀCIJA • VECĀ UN JAUNĀ GRĀMĀTNĪCĪBA • ĀRZEMĒS • PAGĀJĪBA UN APĒRCES • BĒRNI UN

Bibliotēkas terase piedāvā iespēju baudīt svaigu gaisu un Tukuma ainavu

Personāla komforts ir viena no iekšējā marketinga prasībām. Skats uz Tukuma pilsētas bibliotēkas darbinieku virtuvīti

Rēģionu bibliotēku direktores apspriež nozares problēmas

Biznesa augstskolas "Turība" bibliotēkas vadītāja Ludmila Viļumova stāsta par bibliotēkas darbu, sasniegumiem un problēmām

Sarunas tika risinātas kā formālā, tā neformālā gaisotnē

Izglītības, kultūras un sabiedrisko attiecību nodaļas vadītāja **Inese Smirnova** ieskicēja pilsētas finansiālās labklājības kopainu. Tukuma sākotnējais 2009.gada budžets bija 10 miljoni latu, no tiem 49% (4,6 miljoni Ls) atvēlēti izglītībai, bet kultūrai, sportam un sabiedriskajām organizācijām — 10% (982 695 Ls). No šī piešķiruma bibliotēka saņem nepilnu ceturto daļu (235 298 Ls)¹, tas ir, aptuveni 2,3% no kopējā budžeta. Puse bibliotēkas finansējuma tiek izmantota darbinieku atalgojumam. Ņemot vērā plašās Tukuma bibliotēkas funkcijas — tā ir ne tikai Latvijas mērogā lielas pilsētas (20 000 iedzīvotāju), bet arī reģiona galvenā bibliotēka, kas sniedz metodisko palīdzību sava novada pagastu bibliotēkām —, personāls ir neliels: tikai 14 darbinieki. Vai ar šādu štatu un finansējumu tā varētu uzņemties papildfunkciju — sava reģiona skolu bibliotēku iesaisti Gaismas tīklā jeb Valsts vienotās bibliotēku informācijas sistēmas (VVBIS) projektā?

Bibliotēku aktuālās problēmas

Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) arhitekte **Nita Apsīte** sanāksmes dalībniekus iepazīstināja ar LNB jaunās ēkas struktūru un tās celtniecības gaitu. Klausītāji atzina, ka sabiedrībai, tajā skaitā bibliotekāriem, nepieciešama regulārāka un detalizētāka informācija par jauno ēku, projekta niansēm. Medijos izskan daudz profānu, negatīvu viedokļu, kas nesāņem tūlītēju, spilgtu un argumentētu atspēkojumu. Nepieciešams daudz vairāk informācijas par LNB darba saturu jaunajā ēkā.

Kultūras ministrijas Bibliotēku nodaļas vadītājs **Jānis Turlajs** uzsvēra bibliotēku kooperācijas nepieciešamību, jo katra atsevišķa bibliotēka "savās iespējās ir objektīvi ierobežota". Tomēr reģionu galveno bibliotēku direktore atzina, ka praksē vienošanās par optimālāko sadarbības modeli nav vienkārša. Daudzas vietējas nozīmes bibliotēkas vēlas saglabāt neatkarību — dažkārt bibliotekāru augsto profesionālo ambīciju dēļ, dažkārt baidoties zaudēt daļu ļoti pieticīgā pašvaldību kultūras, respektīvi, bibliotēku, finansējuma.

Otrās dienas darba cēlienu, kas notika Engures viesnīcā "Arkadia", sāka LNB izpilddirektore **Dzintra Mukāne**, aicinot bibliotēkas visiem spēkiem saglabāt klientorientāciju: nodrošināt pamatpakalpojumu brīvpieejamību; piedāvāt jaunus diferencētus un individualizētus pakalpojumus izglītības un pētniecības vajadzībām. Ļoti svarīga ir daudzveidīga bibliotēku vērtību reklāma saziņas līdzekļos, bibliotēku interešu aizstāvība lokālā un valsts mērogā.

LNB Bibliotēkas pakalpojumu departamenta vadītāja **Dace Gasiņa** iezīmēja mūsdienu lasītāja portretu. Analizējot šī gada vienas dienas LNB apmeklētāju statistiku, noskaidrots, ka LNB "vidējais" lasītājs ir patstāvīgs un mērķtiecīgs jauniešs, kas meklē atbildes uz lietišķiem jautājumiem (vadībinību, mārketinga, sociālās psiholoģijas, jurisprudences jomās). Netrūkst arī aizrautīgu daiļliteratūras cienītāju. Svarīga pārmaiņa 20 gadus pēc padomju okupācijas izbeigšanās: līdztekus dzimtajai valodai LNB lasītājs labi pārzina angļu valodu — par to liecina vienlīdz liels literatūras izsniegums latviešu un angļu valodā. Dažas

līdzīgas tendences konstatētas pētījumā "Pašvaldību publiskās bibliotēkas: vērtība, uzticēšanās un apmierinātība ar pakalpojumiem", ko 2009.gada pirmajā pusē veica Latvijas Universitātes Sociālo un politisko pētījumu institūts valsts aģentūras "Kultūras informācijas sistēmas" uzdevumā. Patlaban sabiedrību visvairāk interesē lietišķā informācija: darba un karjeras iespējas, veselība un politika. Arī pašvaldību publiskās bibliotēkas apmeklēt galvenokārt 15–24 gadus veci jaunieši (55%), nākamā aktīvākā grupa ir 25–54 gadus veci iedzīvotāji (36%).² Diemžēl neatkarības gados Kultūras ministrija nav radusi finansējumu visaptverošam socioloģiskam lasīšanas motivācijas un paradumu pētījumam, kas būtu svarīgs izziņas avots bibliotēku, izglītības iestāžu, mediju veidotāju un izdevēju stratēģijas pilnveidē.

LNB Bibliogrāfijas institūta vadītāja **Anita Goldberga** izteica nepieciešamību aizstāt Bibliotēku likumā, Likumā par Latvijas Nacionālo bibliotēku un Ministru kabineta noteikumos par nacionālā kopkataloga veidošanas un izmantošanas kārtību fiksēto, morāli novecojušo un īstenībai neatbilstošo nacionālā kopkataloga koncepciju ar nacionālās katalogu datu sistēmas jēdzienu. A.Goldbergas vadībā tapis Ministru kabineta noteikumu projekts "Nacionālās katalogu datu sistēmas izveides kārtība", kā arī redakcionāli labojumi Bibliotēku likumā. Tie ietver gan jēdziena definējumu, gan katras bibliotēkas atbildību sistēmas attīstībā un kvalitātes nodrošināšanā.

Tāpat kā citos bibliotekāru saietos 2009.gadā, arī šajā sanāksmē karstākās diskusijas raisījās par bibliotēku informācijas sistēmas "Skolu ALISE" ieviešanu. Sistēma izstrādāta, skolu bibliotekāru mācību plāns sastādīts, taču nav finansējuma "Skolu ALISE" pārvaldībai un skolu bibliotekāru konsultēšanai. Vairums bibliotēku direktoru konceptuāli atbalstīja sistēmas ieviešanu un piekrita tās administrēšanai, taču atzina, ka bez pašvaldības finansējuma šī funkcija nebūs iespējama. 2007./2008. mācību gada izskaņā skolu bibliotekāru skaita samazināšanas tendence pastiprinājās 2008./2009.mācību gadā un ir radikāli sašaurinājusi "Skolu ALISE" ieviešanas iespējas.

Bagātīgo atziņu dēļ daudzu bibliotekāru atzinums bija — tālais ceļš uz Tukumu nav velti mērots. Šī bija viena no saturīgākajām bibliotēku direktoru pavasara sanāksmēm — atzinību pauda, piemēram, Ventspils Galvenās bibliotēkas direktore Margarita Marcinkeviča, viena no aktīvākajām sanāksmes dalībniecēm, tās satura veidotājām. Vissirsnīgākā pateicība pienākas arī Tukuma bibliotekārēm, kas rūpējās, lai viņu viešņas Tukumā justos ērti un gūtu pozitīvus iespaidus.

(Janas Dreimanes un Dzintras Justas foto)

¹ Bibliotēkas kopējais finansējums 2009.gadā — 253 477 Ls. Sk. *Tukuma pilsētas domes pamatbudžets un speciālais budžets 2009.gadam* [tiešsaiste]. [Skatīts 2009.g. 21.dec.]. Pieejams: http://www2.tukums.lv/faili/file/2009_gads/Citu%20raksti/2009-budz.ppt.

² **Latvijas Universitāte. Sociālo un politisko pētījumu institūts.** *Pētījums "Pašvaldību publiskās bibliotēkas: vērtība, uzticēšanās un apmierinātība ar pakalpojumiem"* [tiešsaiste]. Valsts aģentūra "Kultūras informācijas sistēmas", 2009 [skatīts 2009.g. 2.nov.]. Pieejams: http://www.kis.gov.lv/attach/Nosleguma_zinojums.pdf

Marlēna Krasovska

“Pāri pār tiltu”: par Starptautisko bērnu literatūras un bibliotēku darbinieku konferenci 2009.gada 15.maijā Rīgā

Gadskārtējā bērnu literatūrai un bērnu bibliotēku darbam veltītā pavasara konference norisēja kultūras programmas “Holandes dienas Latvijas bērniem” ietvaros un bija veltīta Starptautiskās bērnu un jaunatnes grāmatu padomes (*The International Board on Books for Young People, IBBY*) Latvijas nodaļas — Latvijas Bērnu un jaunatnes literatūras padomes (LBJLP) — un Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bērnu literatūras centra (BLC) 15 gadus ilgajai sadarbībai ar *IBBY* Nīderlandes nodaļu. Nepavisam ne nejauši par konferences norises vietu bija izvēlētas BLC telpas Rīgā, Tērbatas ielā 75, — 1998. gadā tās izveidotas un mūsdienīgi aprīkotas, pateicoties *IBBY* Nīderlandes nodaļas atbalstam, piesaistot prinča Bernharda fonda Amsterdamā finansējumu.

2009.gada konferences dalībniekus ar savu klātbūtni pagodināja viesi: *IBBY* Nīderlandes nodaļas prezidente **Triše Frolanda-Leba** (*Truusje Vrooland-Löb*) un nīderlandiešu rakstnieki **Hanss Hāgens** (*Hans Hagen*) un **Žaks Frīnss** (*Jacques Vriens*).

Kā allaž, gadskārtējo Latvijā izdotās bērnu un jauniešu literatūras kopainu varēja vērot BLC veidotajā izstādē “Es esmu pasaule: 2008.gadā Latvijā izdotās bērnu grāmatas”, kuru šogad papildināja nīderlandiešu bērnu grāmatu ilustrāciju izstāde “Holandes drukas gardumi”. Tajā bija eksponētas 84 ilustrācijas no 13 bērnu grāmatu ilustratoru darbu izlasēm, kas atklāja māksliniecisko stilu un tehniku daudzveidību nīderlandiešu bērnu grāmatu mākslā.

Viesi no Nīderlandes: IBBY Nīderlandes nodaļas prezidente T.Frolanda-Leba (no kreisās), rakstnieka Ž.Frīnss sieva Terēze Frīnss un rakstnieki Ž.Frīnss un H.Hāgens

BLC vadītāja S.Tretjakova stāsta par 15 gadu sadarbību ar IBBY Nīderlandes nodaļu

15 gadus sadarbībā ar *IBBY* Nīderlandes nodaļu

Konferenci atklājot, BLC vadītāja **Silvija Tretjakova** pastāstīja par BLC un *IBBY* Nīderlandes nodaļas sadarbības aizsākumu *IBBY* kongresā “Stāstu stāstīšana” (*Storytelling*) 1996.gadā Nīderlandē, kā arī par lielākajiem kopprojektiem. Viens no tiem bija 2000.gadā īstenotā lasīšanas veicināšanas programma pirmsskolas vecuma bērniem “Kaktiņā ar savu grāmatiņu” — *IBBY* Nīderlandes nodaļas sarūpētās bilžu grāmatu kastes apceļoja visu Latvijas reģionu bibliotēkas, rosinot bērnu fantāziju un interesi par grāmatu. Interesants projekts 2003.gadā bija “Dzejas plakāti”. Tie tapa pazīstamu Nīderlandes un Latvijas bērnu rakstnieku un grāmatu ilustratoru sadarbībā — latviešu autoru darbus ilustrēja Nīderlandes mākslinieki, bet nīderlandiešu — Latvijas ilustratori. 2001.gadā ar *IBBY* Nīderlandes nodaļas finansējumu kopēja lasīšanas veicināšanas projekta ietvaros tika izdota latviešu rakstnieku Andras Neiburgas, Māra Runguļa un Nīderlandes rakstnieku Ž.Frīnss, H.Hāgena un mākslinieka Aleksa de Volfa stāstu grāmatiņa bērniem “Pāri pār tiltu”. Krājumā apkopoti stāsti par notikumiem 7–12 gadus vecu bērnu dzīvē Latvijā un Nīderlandē, klāt pievienota īpaša metodika bērnu kritiskās domāšanas attīstīšanai lasīšanas nodarbībās. Stāstu krājums ir spilgts piemērs, kā literatūra var kļūt par tiltu, kas veicina divu atšķirīgu valstu un tautu kultūru un tradīciju sastapšanos.

Papildus veiksmīgi īstenotiem kopprojektiem Nīderlandes kolēģiem izsakāma pateicība arī par dalīšanos bagātīgajā profesionālajā pieredzē un jaunām idejām bibliotēku darbā ar bērniem. S.Tretjakova atminējās, cik pārdomas rosinoši un iedvesmojoši vēl nesen PSRS totalitārās iekārtas “tradīcijās” dzīvojušajiem Latvijas bibliotekāriem bijis redzēt Nīderlandes rakstnieka H.Hāgena dzīvespriecīgo, brīvo un atraisīto komunikāciju ar bērniem. Ne tikai labi komplektēts krājums — bibliotekāra izturēšanās stils, attieksme pret bērnu neti ir izšķirošais, lai mazais lasītājs aizrautīgi dotos nezināmajā grāmatu pasaulē.

Un — izrādās, arī slavenās “Bērnu žūrijas” pamatideja, tagad gan, tiesa, krietni radoši attīstīta, nākusi no Nīderlandes!

Originālliteratūra bērniem 2008.gadā

LBJLP prezidentes, Latvijas Universitātes (LU) Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes Skolotāju izglītības nodaļas profesore **Ilzes Stikānes** uzdevums izvētīt 2008.gadā Latvijā izdotās bērnu un jauniešu originālliteratūras ražu nebija no vieglajiem — kopumā iznākušas 74¹ grāmatas, no tām: jaunas — 53 (dzeja — 12, literārās pasakas un fantāzijas literatūra — 24, reālo dzīvi tēlojoša proza — 15, fabulas — 2), atkārtoti izdevumi — 9, folklorā un dzejoļu izlases — 11, bērnu jaunrade — 1. Literatūras sakuplošanu lielā mērā veicinājuši originālliteratūras manuskriptu konkursi. 2008.gadā jau otro konkursu "Baltā Vilka grāmatas: latviešu originālliteratūra bērniem" organizēja LBJLP, aicinot rakstīt prozu pusaudžiem un jauniešiem, otro gadu noritēja arī apgāda "Zvaigzne ABC" konkurss "Zvaigznes grāmata. Latviešu originālliteratūra bērniem un jauniešiem". Autoru atsaucība Latvijas mērogiem bijusi apbrīnojami liela, piemēram, apgāda "Zvaigzne ABC" konkursam 2007.gadā tika iesniegti vairāk nekā 130, bet 2008.gadā — vairāk nekā 90 darbi.

Pateicoties konkursiem, 2008.gadā krasi palielinājies pusaudžiem adresētu izdevumu skaits — līdz šim tas bijis tukšāks latviešu literatūras apcirknis. Reālo dzīvi tēlojošajā pusaudžu prozā gan iezīmējas visai tumšas krāsas, drūmu problēmu loks: šķirtas ģimenes, alkoholisms, pašnāvības, internātskolas dzīves atspoguļojums. Raksturīgi tēlot ārējās, sociālās negācijas, kas atspoguļojas pusaudžu izjūtās. Pavisam maz ir darbu, kuros pusaudzis tēlots gaišs, harmonisks un spēj rast izeju no grūtām dzīves situācijām. Gluži neviļus rodas asociācija "pusaudzis = problēmas". Tieši tādēļ šajā "bēdu lejā" valdzina darbi, kuros pausts pozitīvisms, piemēram, gaišais, iekšēji stiprais galvenās varones tēls Annas Skaidrītes Gailītes darbā "Patricijas dienasgrāmata". Ar labestību un sirsnību piesaista arī levas Samauskas "Eņģelītis". Tajā akcentētas vērtības: mīlestība, mājas, ģimenes vienotība, ticība Dievam, sirdsdegsme, drosme. Darbs rosina lasītājā pārlicību, ka jebkuras grūtības ir iespējams pārvarēt.

I.Stikāne analizēja atsevišķus darbus, gan raksturojot pozitīvās iezīmes, gan arī norādot uz kļūdām. Kā veiksmīga debija tika izcelta Mairas Dobeles prozas grāmata "Nepareizas dzīves skola", kurā spilgti atklāta pusaudzes ikdiena, pretrunīgums, vēlme būt pieaugušai reizē ar apburošu bērnišķīgumu, emociju pārbagātība, kas pārlicinoši motivēta. Domāt un līdzī just rosinoši ir pārlicinoši patiesie vecmāmiņas stāsti Ilzes Indrānes grāmatā "Baltā stunda". Intrīgējošs ir Māra Runguļa darba "Sniega cilvēki" sižets: rakstnieks turpina savu iemīļoto tematu, kas saistās ar bailu valdzinājumu un ļauj noticēt, ka noslēpumainais ir tepat mums apkārt. Trūkums — darbam nav sižeta kāpinājuma, trūkst kulminācijas momenta. Savukārt Sandras Vensko garstāstu "Mare vairs nerunās" uztvert traucē sadrumstatotais, fragmentārais vēstījuma veids. Maijas Laukmanes stāstā "Lai dzīvo vasaras sodība!" pietrūkst spraiguma, bet jau pieminētajā A.S.Gailītes "Patricijas dienasgrāmatā" autorei vietām nav izdevies ieturēt pusaudzei raksturīgu izteiksmes stilu — garie un samākslotie teikumi neļauj noticēt, ka dienasgrāmatu tiešām rakstījusi

meitene. Māra Mičerevskā stāsts "Septiņas dienas Miltiņu Karaļvalstī" liek vilties, jo tā nosaukums sola piedzīvojumus, bet notikumu risinājums satura gaitā izplēn. "Bērnu grāmatai ir jāaizrauj!" uzsvēra I.Stikāne. Neveikmīga bijusi iecere šīs grāmatas tekstam pievienot vārdu skaidrojumu — kaut arī autors atklāti atzīstas, ka šajā procesā nav meklējis skaidrojošo vārdnīcu palīdzību, nav attaisnojama maldīgas informācijas publicēšana. Tomēr darbs uzteicams par interesanto kompozicionālo risinājumu.

2008.gada pusaudžiem adresēto izdevumu vidū diemžēl bijis arī daudz vairāk vāju darbu nekā citos gados, arī tādi, par kuriem I.Stikānei bija nesaudzīgi skarbs vērtējums: vai šāds darbs vispār ir izdodams?

Literārā pasaka ir Latvijā ļoti iecienīts prozas žanrs. 2008.gadā tajā veiksmīgi debitējis Māris Bērziņš ar asprātīgo, humora pilno darbu "Resnais svešinieks jeb 5.A klases skolnieka Kristera, viņa draugu un nepārspējamā Cūkmena pārdzīvojumi un piedzīvojumi". Aktuālā vides aizsardzības problemātika risināta, reālās pasaules tēlojumā ievijot fantastikas līniju — Latvijā labi pazīstamā akciju sabiedrības "Latvijas valsts meži" kampaņas "Nemēslo mežā!" reklāmas tēla Cūkmena pasauli. Savukārt Laura Gundara darba "Ķipars pipars" neveiksme ir pār mērīgi gari, sapīņķerēti teikumi, kas "varbūt noder interpunkcijas mācīšanai latviešu valodas stundās, taču ne lasīšanai" un iežūžojošās vārdu maģijas efekts galu galā lasītāju spiež nonākt pie atziņas: "Ja darbs ir paredzēts lasīšanai pirms gulētiešanas, tad savu mērķi tas ir sasniedzis."

2008.gadā lasītājs tiek lutināts ar vērtīgiem dzejas izdevumiem: sirsnīgo Māras Cielēnas "Trakulīte sandalīte", Māra Runguļa "Tuk, tuk, mizgrauzi!", kas apbur ar vizuālo tēlainību, Dagnijas Dreikas "Ragrillis, tas ragu rillis", Maijas Laukmanes "Balts, zaļš un dzeltens" un "Garlaicībai garš deguns", kā arī četriem Ineses Zanderes dzejoļu krājumiem: "Brīnumbēbīša gads", "Dzejoļi mātai un brālim", "Vārdurati" un dzejoļu kalendāru 2009.gadam "Princešu piedzīvojumi". Apbrīnojama ir I.Zanderes spēja "bērnišķīgi rotaļīgi, priecīgi, dažādos ritmos dejojot" un visādi citādi runāt par nopietnām lietām. Tie ir dzejoļi ne tikvien bērniem, bet arī pieaugušajiem — I.Zanderes dzejā pirmajā mirklī tveramo plānu, ko saprot mazais lasītājs, papildina metaforiskais.

2008.gadā iznācis arī pēdējā laikā labākais patriotiskās dzejas krājums "Manai Latvijai" ar bērnu ilustrācijām.

I.Stikāne atzina, ka kopumā latviešu rakstnieku radītā bērnu grāmatu pasaule 2008.gadā bagātīgi sakupļojusi, kļuvusi spilgtāka un daudzveidīgāka, tajā parādījušies daudzi jaunu autoru un ilustratoru vārdi: "2008.gads paliks atmiņā kā virsotne."

Ilustrēta grāmata kā tēls un objekts

Mākslas zinātniece, LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes Skolotāju izglītības nodaļas lektore **Austra Avotiņa** vērtēja 2008.gadā izdoto ilustrēto bērnu grāmatu vizuālo kvalitāti, piedāvājot klausītājiem savdabīgu, mākslas filozofijā sakņotu, skatījumu.

Lektore uzsvēra, ka bērnu grāmatās ilustrācijām nekad nav sekundāra nozīme, jo "tās ir kā durvis uz

**Mākslas zinātnieces A. Avotiņas uzmanības lokā —
jautājums: kā panākt, lai ilustrētā grāmata ir mūsdienu
mākslas šedevrs?**

grāmatu — ja vēlaties ieiēt, tās jāatver.” Lai arī lielākajā daļā Latvijā izdoto bērnu grāmatu attēlam ir tekstu papildinoša nozīme, tas “ir kā universa daļiņa” un “iedod pasaulei jaunu dimensiju”.

Atbilde uz jautājumu “Kas ir grāmata?”, protams, ir — saturs, vēstījums. Taču vai to veido tikai teksts un ilustrācijas? A. Avotiņa ir pārliecināta, ka bērnu grāmata ir telpisks objekts — tai ir “savšsvars, forma, krāsa, smarža, faktūra... frizūra un kleita”. Grāmata ir arī konceptuāls, kolektīvs mākslas darbs. Kā panākt, lai ilustrētā grāmata ir mūsdienu mākslas šedevrs? A. Avotiņa atklāja, ka mūsdienu mākslā veiksmīgākie objekti ir tie, kas iedarbojas uz vairākām, vēlams visām, maņām: tausti, redzi, dzirdi, ožu, garšu. Ārējais veidols rada pirmo iespaidu par grāmatu, rosinot (vai atturot) to paņemt rokās. Taču gala vērtējums par grāmatu veidojas, summējoties dažādām lasītāja izjūtām. Tādēļ grāmatā svarīgs ir viss: izdevuma formāts, iesējums, teksta daudzums, blīvums, burtu lielums, attēli... Papīrs — jo dzeltenāks tas ir, jo dabīgāks, videi draudzīgāks, vieglāks, mīkstāks, mīļīgāks un emocionāli labvēlīgāks ietekmē lasītāju. Glancētais spožais, zili baltais, *noķīmiķotais* papīrs pozitīvas izjūtas neraisa. Svarīga ir pat skaņa, kas rodas, grāmatu šķīstot, — patīkama vai asa, nevilšas asociācijas ar sagrieztu pirkstu izraisīša?

Lai ilustrētu to, cik svarīgas ir šīs nianšes, A. Avotiņa pieminēja pēdējā laikā Latvijas izdevēju tik iecienīto faksimilizdevumu tiražēšanu. Ja tradicionālā izpratnē faksimilizdevums ir maksimāli precīzs oriģināla atveidojums, tad pēdējā laikā Latvijā izdotie drīzāk uzskatāmi par sabojātiem atkārtotajiem iespiedumiem. Izcilu faksimilu sagatavošana, izmantojot oriģinālus, saistās ar augstām izmaksām, tādēļ pasaulē tie ir ļoti dārgi. Latvijas izdevēji izlīdzas ar senā iespieddarba ieskenēšanu, turklāt atkārtotās izdošanas procesā atmetot elementus, kas sadārdzinātu izdevuma pašizmaksu. Tā, piemēram, Rūdolfa Blaumaņa “Velniņu” vāks apgāda “Zvaigzne ABC” atkārtotajā izdevumā zaudējis Pāvila Šenhofa darinātās oriģinālizustrācijas izteiksmīgumu — to nomainījis parasts tumšzils tonis. Nereti tiek mainīts izdevuma formāts, lapas dizains, burtu lielums, lapušu numerācija. Vai kādam ir tiesības Latvijas grāmatu

mākslas klasiķa Arvīda Jēgera zīmētās un lappusē ideāli iekomponētās saulespuķes nobīdīt lapas lejā, kur tās teju *krit laukā* no grāmatas? Mūsdienu izdevējus nesatrauc, ka lappuse beidzas pusteikumā vai pat pusvārdā. Itin bieži tie nonākuši arī pie konstatācijas — priekšlapa izdevumam ir lieka greznība. Atkārtotā izdevumā reti norādīts darba pirmais izdevējs. Vai drīkst kopēt un atkārtoti tiražēt, piemēram, 1942. gadā iznākušo Margaritas Stārastes “Balti tīri sniega vīri” pirmizdevumu, ignorējot faktu, ka tas ir izcilā Helmara Rudziša apgāda “Grāmatu draugs” veikums? Attēli, kas tapuši no skenētā materiāla, nevis oriģinālizustrācijas, izskatās plakani, “kā ar asfalta rulli norullēti”, zaudējuši savu sākotnējo burvību. Grāmata no mākslas darba kļuvusi par mehānisku bilžu un teksta nesēju.

Lektore runas turpinājumā sekoja neparasta apbalvošanas ceremonija — piecās maņu sajūtu nominācijās tika kronētas 2008. gadā izdotās grāmatas. Taustes balva tika piešķirta Gitai Treicei par ilustrācijām Arno Jundzes grāmatai “Ķīparu Ķerpatu Čieps”, dzirdes balva — Dzintrai Aulmanei par ilustrācijām Ludmilas Ikeres pasakai “Mazā Saulstariņa lielais ceļojums”, redzes balva — Edmundam Jansonam par ilustrācijām Ineses Zanderes dzejoļu grāmatai “Brīnumbēbiša gads”, garšas balva — Ilzei Dambei par ilustrācijām Māras Cielēnas dzejoļu grāmatai “Trakulīte Sandalīte” un Pēterai Blūma pasakai “Rīgas peles Ēdolē”, smaržas balva — Anitai Paeglei par ilustrācijām Laura Gundara grāmatai “Ķipars Pipars”.

Gūt ieskatu A. Avotiņas konferencē nolasītajā referātā, kā arī iepazīties ar plašāk izvērstu informāciju par grāmatu balvām var: **Avotiņa, Austrā.** Ilustrētā grāmata kā tēls un objekts jeb piecu balvu pasniegšanas runa. *Iespiedgrafika*, Nr.2, 2009, 14.–19. lpp.

Nīderlande — “drukāšanas gardumu” un skolotāja Jāpa zeme

Īsi pirms savas grāmatas “Skolotājs Jāps var visu” atvēršanas svētkiem, kas notika 2009. gada 16. maijā, konferences dalībniekus uzrunāja nīderlandiešu rakstnieks **Ž. Frinss**. Viņš ir viens no visvairāk lasītajiem mūsdienu

Nīderlandiešu rakstnieks Ž. Frinss uzsver: bērnu lasītprīka veicināšanā svarīga ir grāmatu pieejamība — tām jābūt visapkārt!

IBBY Nīderlandes nodaļas prezidente T. Frolanda-Leba atklāj bērnu grāmatu izstādi "Holandes drukas gardumi"

Holandes bērnu rakstniekiem, daudzu literāru balvu ieguvējs. Latviešu valodā līdz šim bija lasāmi tikai trīs Ž. Frīnsa stāsti, taču tagad izdevniecībā "Liels un mazs" iznākusi, Ineses Paklones tulkotā 37 stāstu izlase šo robu aizpildīs. "Tā ir ļoti interesanta sajūta — kad tu pats esi sarakstījis grāmatu, bet nevari to izlasīt," jokoja Ž. Frīnss. Autors iepazīstināja klausītājus ar savas grāmatas galveno varoni skolotāju Jāpu — kādas skolas trešās klases jauno audzinātāju. Mazpamazām kļuva skaidrs, ka savādā, ekscentriskā, taču dzīvesgudrā, cilvēcīgā un sirsnīgā skolotāja prototips stāv klausītāju priekšā — Ž. Frīnss atzina, ka darba sižeta pamatā ir viņa paša pedagoga darba gaitās piedzīvotais. Vistrāpīgāk grāmatas galveno varoni raksturojusi rakstniece, grāmatas redaktore Inese Zandere: "Latvijā skolotājs Jāps var šķist divkārt trak, gandrīz neiespējams, jo Latvijā vīrietis — sākumskolas pedagogs ir retums ne tikai literatūrā, bet pirmkārt jau skolā. Turpinoties negatīvajai padomju laika tradīcijai, šis darbs tiek uzskatīts par slikti atalgotu un vīrietim apkaunojošu sieviešu profesiju. Un tas ir ne vien muļķīgi, bet ļoti skumji, jo nošķiebj uz vienu pusi arī bērnu priekšstatus par pasaules kārtību. Jāps, kas stāsta bērniem par savu mazo bēbīti un ved viņu līdz uz skolu, māca no sirds raudāt par nomirušajiem, mācot daļskaitļus, cep pankūkas, atbalsta mīlestību un kopā ar klasi peld baseinā, ir vienkārši lielisks vīrietis."

Ž. Frīnss runāja arī par to, cik svarīgi ir bērniem lasīt priekšā skaļi: "Ja jūs teiksiet — izlasiet šo grāmatu, tā ir ļoti laba, — to izlasīs labi, ja četri vai pieci bērni. Ja pastāstīsiet tās saturu — izlasīs vairāki. Bet ja nolasīsiet priekšā kādu nodaļu — grāmatu izlasīs pusklase, turklāt pēc tam, daloties sajūsmā, ieinteresēs atlikušo pusi." Tomēr skaļi lasīt ir jāprot — ja bērni jūsu priekšlasījuma laikā aizmieg, tas ir rādītājs, ka lasāt slikti. Atraktīvā, humorpilnā stāstījumā Ž. Frīnss neklātienē iepazīstināja ar kādu savu draugu — skolotāju, kurš ļoti slikti lasa priekšā skaļi, toties, atšķirībā no paša Ž. Frīnsa, brīnišķīgi dzied, un atklāja viņu rasto problēmas risinājumu — kooperēšanās: kopš tā laika draugs nācis uz Ž. Frīnsa klasi ar ģitāru, bet Ž. Frīnss pie kolēģa skolēniem — ar grāmatu rokās. Abu klašu skolēni bijuši laimīgi.

Nīderlandē valsts mērogā tiek organizētas sacensības, kurās bērni sacenšas skaļajā lasīšanā. Katru gadu tajās piedalās aptuveni 18 000 bērnu. Ž. Frīnss atzina, ka tas ir labs veids kā veicināt lasīšanu.

Ilgu laiku rakstīšana Ž. Frīnsam bija tikai hobijs, taču kopš 1992. gada viņš nododas vienīgi literāram darbam, vienlaikus bieži viesojoties skolās. Arī tas, ka Ž. Frīnsam pašam ir bērni un mazbērni, kalpo kā stimulants rakstīt.

IBBY Nīderlandes nodaļas prezidente **T. Frolanda-Leba** pasākuma noslēgumā atklāja bērnu grāmatu ilustrāciju izstādi "Holandes drukas gardumi". Nīderlandes bērnu grāmatu ilustrācijas viņa salīdzināja ar Holandes saldumu kolekciju līdzatvestā lielā stikla saldumu traukā (no kura pēcāk tika cienāti visi konferences dalībnieki) — katrai konfektei sava forma, tekstūra, krāsa, garša. Un — ikviens grib tos pagaršot!

Konferences laiks svinīgajā atmosfērā aizritēja strauji. Pavisam nemanāmi tuvojās tās izskaņa, tādēļ mazāk laika atlika gadskārtējam bērnu bibliotēku darba iztirzājumam. Īsu ieskatu bērnu bibliotēku veiksmēs 2008. gadā sniedza BLC darbinieces **Iveta Krūmiņa, Sarmīte Galsa un Ilze Čilipāne**. Vislielākais prieks par to, ka, pateicoties jaunajai lasīšanas veicināšanas programmai "Pirmā tikšanās ar bibliotēku", 2008. gadā pārliecināti bērnu bibliotēkās ir ienācis pirmsskolas vecuma lasītājs. Jārūpējas vien, lai piedāvājums mazajiem lasītājiem bibliotēkās neapsīktu.

BLC vadītāja S. Tretjakova un viesi no Nīderlandes sarunās pie kafijas tases

Bērnu bibliotēkas 2008. gadā pastiprināti pievērsušās darbam ar krājumu, daudzviet tapušas krājumu atbilstības koncepcijas. Bibliotēku plauktus bērniem par lielu prieku arvien kuplākā skaitā papildinājuši modernie informācijas nesēji — lasāmatmiņas kompaktdiski (CD-ROM) un ciparvideodiski (DVD). Krājumu komplektēšanā arvien vairāk jūtams sabiedrības atbalsts — palielinājies grāmatu ziedojumu un dāvinājumu skaits. Tas nozīmē, ka arī galvenajam darbam, ko veic bibliotēku darbinieki — lasīšanas popularizēšanai sabiedrībā — ir bijuši panākumi.

(Marlēnas Krasovskas foto)

¹ 2008. gadā iznākušas 244 grāmatas bērniem: 185 daiļliteratūras izdevumi (no tiem 79 — latviešu oriģinālliteratūra) un 59 populārzinātniski izdevumi (pēc LNB Bibliogrāfijas institūta sagatavotā Latvijas izdevējdarbības statistikas materiālu krājuma "Latvijas prese"). Tā kā Latvijā ne visas izdevniecības respektē valsts statistikas standartus izdevējdarbības jomā (piemēram, apgāds "Zvaigzne ABC" noteikumus izdevumu izlaides ziņu uzrādīšanai paredzēto pozīciju "izdošanas datējums" ignorē), turklāt atsevišķi 2009. gadā iznākušie izdevumi ir datēti ar 2008. gadu, radusies neliela neprecizitāte. (Aut. piez.)

Māra Jēkabsons

Skolu bibliotēkas Vācijā

2009.gada 7.aprīlī Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bibliotēku attīstības institūts sadarbībā ar Gētes institūtu Rīgā organizēja skolu bibliotekāru tālākizglītības semināru "Informācijpratības veicināšana skolas bibliotēkā". Darba pieredzē dalījās Frankfurtes pie Mainas pilsētas bibliotēkas Skolu bibliotēku centra (*Schulbibliothekarische Arbeitsstelle Stadtbücherei Frankfurt am Main*) pārstāves Eva fon Jordana-Bonina (*Eva von Jordan-Bonin*) un Hanke Zīla (*Hanke Sühl*).

Skolas bibliotēka — retums

Vācija, kā zināms, ir federāla zeme, līdz ar to viss, kas saistīts ar kultūru, zinātni un izglītību, atrodas katras federālās zemes pārziņā. (12; 21) Likumu un noteikumu, kas regulētu bibliotēku skaitu, funkcijas,

darbu, iekārtojumu un finansējumu, nav. (12; 20) Izņemot lielās zinātniskās valsts un federālo zemju, kā arī biedrību, privātās, baznīcu u.tml. bibliotēkas, vairums Vācijas bibliotēku atrodas pašvaldību paspārnē, un to ierīkošana un uzturēšana nav obligāta. Arī skolu bibliotēkas ir brīvprātīga pašvaldību izvēle. Vācijā nav bibliotēku likuma un vienotas bibliotēku sistēmas. Izglītības likumi ir katras federālās zemes lauciņš, un skolu bibliotēkas lielākoties tajos nav pat pieminētas. (20) Tikai 15% Vācijas skolu ir pilnvērtīgas, starptautiskajiem nozares standartiem atbilstošas bibliotēkas. (1; 8; 17) (Pēc citiem avotiem — 10%. (19; 21)) Skolu bibliotēku resurskā piederība nav skaidri noteikta: dažviet tās pakļautas izglītības, citviet — bibliotēku pārvaldes institūcijām. Nenoteiktība rada gan tiesiskas, gan finansiālas grūtības — nav iespējams nodrošināt pilnvērtīgus bibliotēku krājumus, atbilstošu iekārtojumu un kvalificētu darbaspēku, piedāvāt modernus pakalpojumus un lasītājiem izdevīgu darba laiku. (17) Vairumam Vācijas skolu bibliotēku ir slikts iekārtojums, nepievilcīgi krājumi un nepiemērotas telpas. Naudas trūkuma dēļ daudzās bibliotēkās strādā mazizglītoti pedagoģiskais personāls vai bērnu vecāki, kas šo pienākumu veic brīvprātīgi un bez atalgojuma. (17) Bieži vien skolēni par skolas bibliotēkas eksistenci var pateikties tikai entuziasmistiskiem vecākiem un skolotājiem, kas to izveidojuši pēc savas iniciatīvas un nereti par saviem līdzekļiem. Kā leģendas apkārt kļūst stāsti par skolu bibliotēkām kā pieputējušām mācību grāmatu krātuvēm kaut kur pagrabā vai bēniņos, par bibliotēkām, kas tiek atvērtas tikai starpbrīžos, taču ir skolu bibliotēkas, kas līdzinās vidēji lielu pilsētu bibliotēkām ar modernu aprīkojumu un kvalificētu personālu. (13)

Vācijas skolu bibliotēkas iedalās: 1) skolu bibliotēkas (*Schulbibliotheken*), kas ir pieejamas visiem skolai piederīgiem; 2) skolēnu bibliotēkas (*Schülerbibliotheken*), kas apkalpo tikai skolēnus; 3) skolotāju bibliotēkas (*Lehrerbibliotheken*), kas orientētas uz pedagoģisko personālu; 4) klašu bibliotēkas (*Klassenraumbibliotheken*), kas atrodas kādā konkrētā klasē un tiek izmantotas tās vajadzībām. Tiesa, vairumā skolu darbojas visu šo veidu apvienojums. (19) Labas klašu bibliotēkas nereti kompensē kopējas skolas bibliotēkas neesamību. Kvalitatīvu mācību izdevumu Vācijā ir daudz, mācību programmas sastādītas tā, lai mācību vielas apguvei pietiktu tikai ar mācību grāmatām, līdz ar to vispārēja skolas bibliotēka bieži vien tiek uzskatīta par izšķērdību vai arī kalpo par obligātās literatūras izsniegšanas vietu vai materiālu krātuvī īpaši centīgiem un zinātkāriem skolēniem. (13)

Vācijas bibliotēkzinātnē skolu bibliotēkas tiek uzskatītas par speciālajām bibliotēkām. 2/3 skolu bibliotēku ir patstāvīgas struktūrvienības konkrētā skolā, taču 1/3 skolu bibliotēku darbojas kā vietējās publiskās bibliotēkas filiāles, kas atrodas skolas telpās un ir pieejamas visiem kopienas iedzīvotājiem. (20; 21)

Vairāku lielpilsētu un federālo zemju bibliotēkās ir speciāli skolu bibliotēku centri (*Schulbibliothekarische Arbeitsstellen*), kas sniedz atbalstu skolu bibliotēkām: konsultē un nereti palīdz arī finansiāli. Lielākais skolu bibliotēku centrs atrodas Frankfurtē pie Mainas. (19)

Frankfurtes pie Mainas pilsētas bibliotēkas Skolu bibliotēku centra vadītāja E. fon Jordana-Bonina

PISA šoks un tā konsekvences

Jau vairākus gadus Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (*Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD*) īsteno Starptautisko skolēnu vērtēšanas programmu (*Programme for International Student Assessment, PISA*), kuras ietvaros tiek vērtētas OECD dalībvalstu un partnervalstu piecpadsmitgadīgo skolēnu prasmes lasīšanā, matemātikā un dabaszinātnēs. Pētījumu rezultāti tiek publicēti reizi trijos gados, līdz šim klajā nākuši 2000., 2003. un 2006.gada rezultāti. (10)

2000.gadā, kad tika publicēti pirmie PISA pētījumi, Vācija piedzīvoja īstu šoku — pētījumā iekļauto 30 valstu vidū vācu jaunieši nebija iekļuvuši pat sekmīgāko otrajā desmitā. (2) Lasītprasme Vācijā atradās tikai 21.vietā. Gan matemātikā, gan dabaszinātnēs tā ieņēma 20.vietu. (7) Graujošie PISA rezultāti atklāja, ka vācu skolēniem lasīšana rada problēmas: 10% piecpadsmitgadīgo nav spējīgi saprast pat visvienkāršākos tekstus. (8) Turklāt PISA pētījums atklāja kādu visnotaļ uzkrītošu sakarību, ar ko Vācija "izcēlās" citu valstu vidū, — skolēni no situētākām ģimenēm uzrādīja daudz labākus rezultātus par skolēniem no vidusmēra un zemāko slāņu ģimenēm. Šāda sakarība tika konstatēta arī Beļģijā. (20)

Bēdīgie rezultāti Vācijas sabiedrībā izraisīja vētrains diskusijas par izglītības sistēmas kvalitāti. Dīvainā kārtā skolu bibliotēkas šajās diskusijās netika pat pieminētas. Pētījumi atklāja, ka tikai nedaudzās valstīs, kā tas ir arī Vācijā, nav stabilas skolu bibliotēku sistēmas, taču jauniešu sasniegumi šajās valstīs ir ievērojami augstāki, piemēram, Japānā, Šveicē, Nīderlandē un Beļģijā. Izkristalizējās viedoklis, ka korelācijas starp skolu bibliotēku sistēmu un augstiem PISA rezultātiem nav un, lai paugstinātu rezultātus, Vācijai nav nepieciešams veidot skolu bibliotēku sistēmu. (20)

Bibliotekāru sabiedrība, savukārt, uzskatīja, ka skolu bibliotēkas var būtiski celt kā PISA rezultātus, tā Vācijas izglītības sistēmas kvalitāti. Vairumam valstu, kuru skolēni uzrādījuši labākās prasmes, IR stabila skolu bibliotēku sistēma. Lasīšanas fonda (*Stiftung Lesen*) vadītājs Georgs Rupelts (*Georg Ruppelt*) uzsvēra, ka pienācis pēdējais laiks izmantot bibliotēku potenciālu. Kā piemēru viņš minēja Somiju, kur katrā skolā ir bibliotēka, kas iesaistīta lasītprasmes attīstīšanā. (8)

2006.gada PISA pētījumos vācu jaunieši matemātikā ierindojās 20., dabaszinātnēs 13., bet lasītprasme 18.vietā. (11)

Galū galā, konstatējot salīdzinoši stagnātisko Vācijas skolēnu prasmju līmeni, viņu izglītībā, īpaši lasītprasmes attīstībā, arvien vairāk tiek iesaistītas skolu bibliotēkas. (18)

ASV skolu bibliotēkas attaisno savu eksistenci

1999.gadā Apvienoto Nāciju Organizācijas Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO*) un Starptautiskā bibliotēku asociāciju un institūciju federācija (*International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA*) pieņēma Skolu bibliotēku manifestu

(*UNESCO/IFLA School Library Manifesto*), kas nosaka šo bibliotēku darba principus, mērķus un uzdevumus, uzsverot, ka skolas bibliotēkas izmantošana ir bez maksas un ka skolotājiem un bibliotekāriem jāstrādā kopā. Balstoties uz šo manifestu, abas minētās organizācijas 2002.gadā publicēja Skolu bibliotēku vadlīnijas (*IFLA/UNESCO School Library Guidelines*), kas sniedz norādījumus par skolu bibliotēku finansēšanu, struktūru, personālu, darbību un vadību.² Taču Frankfurtes pie Mainas pilsētas bibliotēkas Skolu bibliotēku centra vadītāja E. fon Jordana-Bonina uzsvēra, ka abi šie izdevumi gan uzbur skaistu vīziju, taču dzīvē ikviena skolas bibliotēka saskaras ar neskaitāmiem šķēršļiem tās īstenošanā.

Kamēr Vācijā tiek gatavotas neskaitāmas teorētiskas aizstāvības runas un raksti skolu bibliotēku nozīmes aktualizēšanai (9), ASV veikta virkne empīrisku pētījumu, kas pierāda skolu bibliotēku lomu mācību rezultātu paugstināšanā, atklāj pozitīvu sakarību starp skolu bibliotēkām un skolēnu mācību sasniegumiem. (14; 15; 16) Vairāk nekā 60 pētījumos secināts, ka skolās, kurās ir kvalitatīva bibliotēka, skolēni dažādos pārbaudes testos gūst ievērojami labākus rezultātus nekā skolās, kur bibliotēkas nav vai arī tā ir nekvalitatīva. (15) Turklāt — jo izglītotāks un pretimnākošāks bibliotēku personāls, jo augstāki rādītāji. Pētījumos atklāts, ka apmēram 10% augstākus rezultātus gūst to skolu skolēni, kuru bibliotēkas ir nodrošinātas ar pilna laika kvalificētu speciālistu (vismaz 40 stundas nedēļā), kas aktīvi iesaistās informācijpratības attīstīšanā. (3)

Rutgersa Universitātes Skolu bibliotēku starptautiskā stipendiju centra (*Rutgers University's Center for International Scholarship in School Libraries*) profesoru Toda Rosa (*Todd Ross*) un Kerolas Kūlhauas (*Carol Kuhlthau*) Ohajo izglītības bibliotēku mediju asociācijas (*Ohio Educational Library Media Association, OELMA*) uzdevumā veiktais pētījums atklāj, ka 99,4% skolēnu uzskata, ka labi mācīties viņiem palīdzējusi skolas bibliotēka un tās pakalpojumi. (5; 6) T.Ross atzīmē, ka pētījumi apstiprina skolu bibliotēku nozīmīgumu skolēnu informācijpratības sekmēšanā — lasīšanas veicināšana ir klasiskais bibliotēku darbalauks, taču skolēni no tām gaida palīdzību arī citās jomās, piemēram, informācijas tehnoloģiju apguvē. Interesanti, ka meitenes skolu bibliotēkas vērtē augstāk nekā zēni un afroamerikāņi augstāk nekā baltas ādas krāsas vai jauktas izcelsmes amerikāņu jaunieši. Kā jau minēts, izšķiroša loma ir skolas bibliotekāram, viņa kvalifikācijai un entuziasmam. (6)

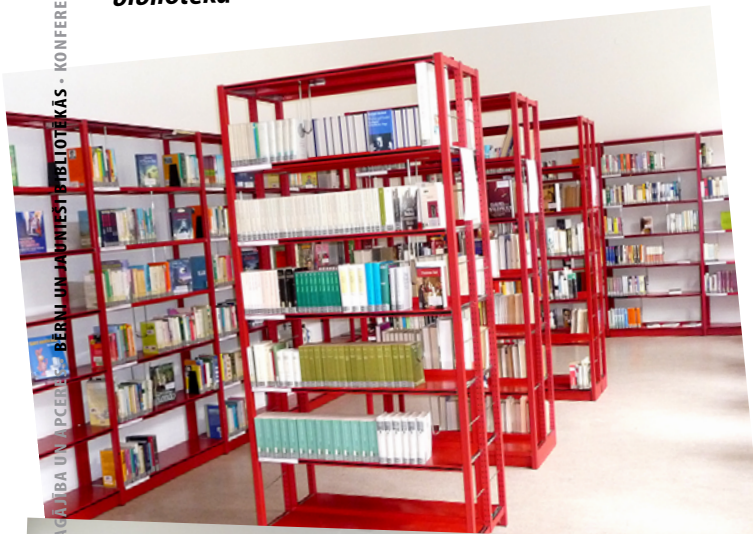
Diemžēl arī ASV ir skolu direktori, kas uzskata, ka bibliotēkas nav nekas vairāk par parastām grāmatu krātuvēm (22) un netiek uztvertas par nopietnu atbalstu mācību procesā (5). Tāpēc ASV Nacionālā bibliotēku un informācijas zinātnes komiteja (*U.S. National Commission on Libraries and Information Science, NCLIS*, <http://www.nclis.gov>) 2007.gadā iesniedza rezolūciju ASV Kongresam, iesakot katrā ASV skolā izveidot daudzveidīgiem resursiem bagātu bibliotēku, ko vadītu augsti kvalificēts bibliotekārs. (14)

Galvenie ASV pētījumos gūtie secinājumi:

- katrai skolas bibliotēkai nepieciešams vismaz viens pilna laika kvalificēts bibliotekārs un viens pilna laika palīgs: viens pilna laika darbinieks uz 100 skolēniem;

Alberta Šveicera skolas (Albert-Schweitzer-Schule) bibliotēkā

Heinriha fon Gagerna ģimnāzijas (Heinrich-von-Gagern-Gymnasium) bibliotēkā

- visās skolu bibliotēkās jābūt labai tehnoloģiskai infrastruktūrai;
- apjomīga informācijas resursu kolekcija nav rādītājs — labākus rezultātus sasniedz tās skolu bibliotēkas, kurām ir nevis liels krājums, bet progresīva tā attīstības politika un integrācija mācību procesā;
- vajadzīga aktīva skolu bibliotekāru sadarbība ar skolotājiem, skolas vadību un vecākiem, kā arī publisko bibliotēku;
- bibliotekāriem jāatvēl laiks skolas personāla un skolēnu informācijpratības veicināšanai. (3; 5; 6; 14; 15; 16)

Jaunākās atziņas par skolu bibliotēkām Vācijā

Skolas Vācijā kļūst atvērtākas, pozicionē sevi kā dzīves telpu, nevis tikai zināšanu apguves vietu, līdz ar to skolu bibliotēkas pamazām tiek uztvertas par nopietnu partneri mācību programmu realizācijā. Kā pamatinformācijas un bāzes zināšanu sniedzēja mācību grāmata ir neaizvietoājama, taču, atbilstoši jaunākajām pedagoģiskajām nostādnēm, bērnam nepieciešams arī radošas atklāsmes prieks un fantāzijas lietojums, spēja patstāvīgi meklēt un kritiski vērtēt informāciju. (9) Skolēnam jāiemācās strādāt komandā. Mācīšanās jāuztver kā vērtība, kas motivē mūžizglītībai. (9)

Skolas bibliotēkas galvenais uzdevums ir mācību procesa atbalsts:

- skolēni un skolotāji saņem kvalitatīvu informāciju, lai sagatavotos stundām;
- iegūst papildinformāciju referātu un projektu izstrādei, tēmu padziļinātai apguvei pēc pašu iniciatīvas;
- fiziska vieta mācību stundu norisei — tā ir iespēja ne tikai mainīt mācību vietu, bet arī aktīvi izmantot dažādus medijus, darboties kā individuāli, tā komandā. (9)

Skolas bibliotēka ir arī atpūtas telpa, kultūras centrs, tikšanās vieta, lasītprasmes attīstīšanas instruments. Tā veicina skolēnu ārpusnodarbību prasmes un intereses, attīsta motivāciju mācīties. Ar interesantu grāmatu un mediju klātesamību skolas bibliotēka kļūst par vietu, kur skolēni labprāt uzturas.

Nozīmīga ir arī bibliotēkas atrašanās vieta, vēlams, lai tā atrastos visiem ātri un ērti pieejamā vietā. Ideāli, ja bibliotēku var sadalīt vairākās zonās: daiļliteratūras zona, uzziņu zona, multimediju zona, klusā zona individuālajam darbam, zona darbam grupās un klašu nodarbībām. (9)

Svarīga ir bibliotēkas krājuma profesionāla un kompetenta organizācija. Tas nozīmē, ka skolas bibliotēkā jāstrādā cilvēkam ar bibliotekārajām zināšanām. Skolā nepieciešamas arī pedagoģiskās un didaktiskās zināšanas, tādēļ vēlams, lai bibliotekāram būtu izglītība abās jomās. (9) Viņam jārūpējas, lai skolēni iemācītos informāciju ne tikai transportēt ("Copy" → "Paste"), bet arī transformēt — zināšanās.

Skolu bibliotēkas labi strādā pārdomātu, strukturētu aktivitāšu un mērķtiecīga skolotāju un bibliotekāru

Latvijas bibliotekāri uzklausa vācu kolēģu pieredzi tālākizglītības seminārā "Informācijpratības veicināšana skolas bibliotēkā"

darba rezultātā. E. fon Jordana-Bonina uzskaita vairākus būtiskus skolu bibliotēku parametrus:

- centrālā vieta, kas vienuviet piedāvā dažādus informācijas līdzekļus (iespiestos un elektroniskos);
- atvērta visiem skolēniem un skolotājiem, turklāt, atšķirībā no publiskās bibliotēkas, skolas bibliotēka nepieprasa vecāku parakstu tam, lai bērns drīkstētu apmeklēt bibliotēku, skolas bibliotēku jāļauj apmeklēt katram;
- integrēta mācību procesā;
- kalpo kā specializēta telpa mācībām, reizēm pildot arī mācību klases funkcijas;
- nodrošina informācijpratības apguvi: māca rīkoties ar dažāda veida medijiem un informāciju;
- ir komunikācijas vieta skolotājiem un skolēniem (darba grupas, starpbrīži, brīvās stundas);
- veicina un atbalsta patstāvīgu mācīšanos;
- piedāvā apgūt bibliotēkas izmantošanas prasmes;
- sadarbojas ar iespējami plašu iestāžu loku, turklāt — jo mazāk ir finanšu līdzekļu, jo svarīgāka ir šī sadarbība.

Vācijas skolu bibliotēku informacionālo nodrošinājumu sekmē ideju portāls www.schulmediothek.de, ko veido Vācijas Bibliotēku savienības (*Deutscher Bibliotheksverband*, <http://www.bibliotheksverband.de>) ekspertu grupa "Bibliotēka un skola" (*Expertengruppe "Bibliothek und Schule"*).

Skolu bibliotēkas Frankfurtē pie Mainas

Frankfurtes pie Mainas pilsētas bibliotēkā ietilpst centrālā bibliotēka pieaugušajiem, mūzikas bibliotēka, centrālā bērnu un jauniešu bibliotēka, *Freestyle* bibliotēka, 17 filiālbibliotēkas un 2 bibliobusi. Viena no bibliotēkas struktūrvienībām ir Skolu bibliotēku centrs (SBC), kura uzdevums ir gādāt par pilsētas skolu bibliotēkām.

No 165 Frankfurtes pie Mainas skolām tikai 73 ir bibliotēka, un to finansiālais atbalsts atšķiras. Trūkst līdzekļu personālam, daudzi bibliotekāri strādā pusslodzi, daudzviet bibliotekāra funkcijas uzņēmušies brīvprātīgie. Pārsvārā skolu bibliotēkās strādā skolotāji, kas

apguvuši bibliotekāra arodprasmes tālākizglītības kursus, taču ir arī diplomēti bibliotekāri. Bibliotēku darba laiks tradicionāli ir 5–8 stundas nedēļā papildus mācībstundām, jo pamatā darbs skolas bibliotēkā norit stundās. Starpbrīžos internetpiekļuve skolēniem liegta, jo vācu kolēģi uzskata, ka veicināma alternatīva informācijas meklēšana.

SBC galvenie piedāvājumi ir: konsultācijas, tālākizglītība, metodiskas publikācijas un konsultatīvi izdevumi, centralizēta mediju iegāde (izņemot mācību līdzekļus), palīdzība pasākumu organizēšanā, centralizētas lasīšanas veicināšanas aktivitātes. 2008.gada 27.–31. oktobrī ar SBC atbalstu noorganizēta skolu bibliotēku nedēļa. Tās ietvaros notika turpat 80 dažādi pasākumi vairāk nekā 40 skolu bibliotēkās. (4) Vairums SBC pakalpojumu paredzēts visām pilsētas skolu bibliotēkām, tomēr padziļināta palīdzība tiek sniegta tikai tām, kas iestājušās Skolu bibliotēku apvienībā. Tām ir arī savs kopkatalogs, kas tiek veidots ciešā sadarbībā ar SBC (<http://www.stadtbuereherei.frankfurt.de/sbaopac>). Jāpiebilst, ka Vācijas skolu bibliotēkās mācību grāmatu ir ļoti maz, jo par tām atbildīgi attiecīgo priekšmetu skolotāji klašu bibliotēkās — katrs skolotājs komplektē mācību līdzekļus savā priekšmetā un nodrošina to pieejamību mācību procesā, izvietojot tos savā klasē.

SBC strādā 15 speciālisti. Viņi sadarbojas ar 217 skolu bibliotēku darbiniekiem un brīvprātīgajiem. SBC pamatideja — skolu bibliotēkām nav laika dārgiem un laikietilpīgiem patstāvīgiem risinājumiem, tām jānodrošina kvalitatīvs bibliotēkas krājums un optimāls darba laiks, jāveicina lasīšana, jāiesaista skolas bibliotēka mācību procesā. Lai atvieglotu bibliotēku darbu, SBC palīdz, piemēram, krājuma komplektēšanā: regulāri sastāda jauniznākušo izdevumu ieteicamos bibliogrāfiskos sarakstus. SBC pārvalda Skolu bibliotēku apvienības budžetu: atbilstoši bibliotēku izvēlei pasūta, inventarizē, katalogizē, sistematizē, noformē, piegādā medijus, organizē pasākumus. Tiek sniegta palīdzība arī informācijas resursu norakstīšanā, mediju izvietojumā. Palīdzība tiek nodrošināta gan attālināti, gan apmeklējot bibliotēkas klātienē. Kā atzīst E. fon Jordana-Bonina — nav skolas bibliotēkas vispār, ir konkrēta skolas bibliotēka konkrētā skolā, tāpēc darbs ar katru bibliotēku ir individuāls.

Sekojojot pasaules tendencēm, arī Vācijā ir mēģinājumi veidot integrētas publiskās un skolu bibliotēkas.

Lībīga skolas (Liebigsschule) bibliotēkā

Dators ir ikvienas mūsdienu skolas bibliotēkas neatņemama sastāvdaļa — Apvienotās Frankfurtes pie Mainas pilsētas bibliotēkas un Frīdriha Desauera ģimnāzijas bibliotēkas mediatēka un apkalpošanas lete

Apvienotās Frankfurtes pie Mainas pilsētas bibliotēkas un Frīdriha Desauera ģimnāzijas (Friedrich-Dessauer-Gymnasium) bibliotēkas iekšskats

Krāsaini sēžammaisi jeb pufi lasītāju atpūtas zonā "čilošanai" Apvienotajā Frankfurtes pie Mainas pilsētas bibliotēkā un Frīdriha Desauera ģimnāzijas bibliotēkā

DAŽĀDA INFORMĀCIJA - VECĀ UN JAUNĀ GRĀMATNIECĪBA - ĀRZEMĒS - PAGĀJĪBA UN APCERES - BĒRNI UN NIEŠI BIBLIOTĒKĀS - KONFERENCES, SEMINĀRI, SANĀKSMES - DATORIZĀCIJA, DIGITALIZĀCIJA, INTERNETIZĀCIJA - CILVĒKUMOTĪKUMI, PROBLĒMAS

Neskatoties uz dažiem izņēmumiem, vairums vāciešu uzskata, ka integrētā bibliotēka prasa pārāk daudz kompromisu. Ja bibliotēkas tomēr apvieno, tās tiek nošķirtas ar sienu, kas tām dod kaut nedaudz patstāvības un individualitātes. Viena no šādām integrētajām bibliotēkām — Apvienotā Frankfurtes pie Mainas pilsētas bibliotēka un Frīdriha Desauera ģimnāzijas (*Friedrich-Dessauer-Gymnasium*) bibliotēka — tika atvērta 2009.gada 28.augustā.

Skolas bibliotēkas rehabilitācija

Lai skolēni gūtu sekmes mācībās un būtu informācijpratīgi, viņiem nepieciešama: 1) pieeja aktuālām, kvalitatīvām, interesantām un plašām grāmatu un citu iespiesto materiālu kolekcijām klasēs, skolu bibliotēkās un publiskajās bibliotēkās; 2) kontakti ar pieaugušajiem, kas daudz un regulāri lasa un var būt pozitīvs piemērs; 3) kvalificēti bibliotēku speciālisti un skolotāji, kas demonstrē entuziasmu lasīšanā, tostarp priekšlasīšanā, kā arī grāmatu apspriešanā; 4) laiku, ko veltīt lasītprīkam, informācijai, pētniecībai. (16) Neskaitāmos pētījumos noskaidrots, ka galvenais skolēnu nelasīšanas iemesls ir laika trūkums. Viņi ir pārslogoti ar mācību programmu apguvi, tāpēc priekšroku dod mājasdarbu izpildei. (6) Taču kopējie secinājumi ir pozitīvi — resursiem bagātām skolu bibliotēkām un kvalificētiem skolu bibliotekāriem ir nenovērtējama loma informācijpratības un lasītprīka paaugstināšanā.

Izmantotie informācijas avoti

1. **Dankert, Birgit.** *Schulbibliotheken in Deutschland* [tiešsaiste]. Goethe-Institut, 2004 [skatīts 2009.g. 2.jūl.]. Pieejams: <http://www.goethe.de/wis/bib/thm/bty/de82089.htm>
2. *Erste Ergebnisse von PISA 2003* [tiešsaiste]: Kurzzusammenfassung. [Skatīts 2009.g. 2.jūl.]. Pieejams: <http://www.oecd.org/dataoecd/16/52/3588923.pdf>
3. **Hamilton-Pennell, Christine, Lance, Keith Curry, Rodney, Marcia J., Hainer, Eugene.** Dick and Jane Go to the Head of the Class : what do students need in order to succeed? : the latest research insists they need strong library media programs. *School Library Journal* [tiešsaiste], 4/1/2000 [skatīts 2009.g. 7.jūl.]. Pieejams: <http://www.schoollibraryjournal.com/index.asp?layout=article&articleid=CA153041>
4. **Jordan-Bonin, Eva von.** Hier kannst Du was erleben! : Aktionswoche Schulbibliothek in Frankfurt am Mein. *BuB : Forum Bibliothek und Information*, 2009/03, S.172–173.
5. **Kenney, Brian.** Ross to the Rescue! : Rutgers' Ross Todd's quest to renew school libraries. *School Library Journal* [tiešsaiste], 4/1/2006 [skatīts 2009.g. 7.jūl.]. Pieejams: <http://www.schoollibraryjournal.com/article/CA6320013.html>
6. **Lau Whelan, Debra.** 13,000 Kids Can't Be Wrong : a new Ohio study shows how school libraries help students learn. *School Library Journal* [tiešsaiste], 2/1/2004 [skatīts 2009.g. 6.jūl.]. Pieejams: <http://www.schoollibraryjournal.com/article/CA377858.html>
7. *Lernen für das Leben* [tiešsaiste] : erste Ergebnisse der Internationalen Schulleistungstudie PISA 2000. [Skatīts 2009.g. 2.jūl.]. Pieejams: <http://www.oecd.org/dataoecd/44/31/33691612.pdf>
8. Lese-Experte: "Wir brauchen mehr Bibliotheken". *Welt Online* [tiešsaiste], 3.Januar 2003 [skatīts 2009.g. 2.jūl.]. Pieejams: http://www.welt.de/print-welt/article322884/Lese_Experte_Wir_brauchen_mehr_Bibliotheken.html
9. **Mengel, Berthold.** *Die Bedeutung der Schulbibliothek — ein Plädoyer* [tiešsaiste]. [Skatīts 2009.g. 6.jūl.]. Pieejams: <http://www.medienzentrum-siegen.de/schulbibliothek/mengel.htm>
10. PISA-Studien. *Wiki Bildungsserver* [tiešsaiste] : Bildungslexikon. [Skatīts 2009.g. 2.jūl.]. Pieejams: <http://wiki.bildungsserver.de/index.php/PISA-Studien>
11. *PISA 2006* [tiešsaiste] : naturwissenschaftliche Kompetenzen für die Welt von Morgen : Kurzzusammenfassung. [Skatīts 2009.g. 2.jūl.]. Pieejams: <http://www.oecd.org/dataoecd/59/10/39731064.pdf>

12. **Plassmann, Engelbert, Rösch, Hermann, Seefeldt, Jürgen, Umlauf, Konrad.** *Bibliotheken und Informationsgesellschaft in Deutschland* : eine Einführung. Wiesbaden : Harrassowitz Verl., 2006. xi, 333 S. ISBN 3-447-05230-9.

13. **Schlamp, Günter.** Gibt es Schulbibliotheken in Deutschland? *Basedow1764's Weblog* [tiešsaiste], 10.02.2009. [skatīts 2009.g. 2.jūl.]. Pieejams: <http://basedow1764.wordpress.com/gibt-es-schulbibliotheken-in-deutschland>

14. *School Libraries Work!* [tiešsaiste] : Research Foundation Paper. Updated 2008 (3rd ed.). Scholastic Library Publishing, 2007 [skatīts 2009.g. 8.jūl.]. Pieejams: http://www2.scholastic.com/content/collateral_resources/pdf/s/slw3_2008.pdf

15. *School Libraries Work!* [tiešsaiste] : Research Foundation Paper. Updated 2006 ed. Scholastic Library Publishing, 2005 [skatīts 2009.g. 6.jūl.]. Pieejams: http://librarypublishing.scholastic.com/content/stores/LibraryStore/pages/images/slw_06.pdf

16. *School Libraries Work!* [tiešsaiste] : Research Foundation Paper. Scholastic Library Publishing, 2004 [skatīts 2009.g. 6.jūl.]. Pieejams: http://librarypublishing.scholastic.com/content/stores/LibraryStore/pages/images/slw_04.pdf

17. **Schraml Petra.** Schulbibliotheken müssen eine dauerhafte Finanzierung erhalten. *Lesen in Deutschland — Projekte und Initiativen zur Leseförderung* [tiešsaiste], 14.09.2005. [skatīts 2009.g. 2.jūl.]. Pieejams: <http://www.lesen-in-deutschland.de/html/content.php?object=journal&lid=587>

18. Schulbibliothek. *Wiki Bildungsserver* [tiešsaiste] : Bildungslexikon. [Skatīts 2009.g. 2.jūl.]. Pieejams: <http://wiki.bildungsserver.de/index.php/Schulbibliothek>

19. Schulbibliothek. *Wikipedia* [tiešsaiste] : die freie Enzyklopädie. [Skatīts 2009.g. 2.jūl.]. Pieejams: <http://de.wikipedia.org/wiki/Schulbibliothek>

20. **Schuldt, Karsten.** *Aktuelle Anforderungen an Schulbibliotheken in Deutschland* [tiešsaiste] : Magisterarbeit. Institut für Bibliotheks- und Informationswissenschaft der Humboldt-Universität zu Berlin, 2006 [skatīts 2009.g. 2.jūl.]. Pieejams: <http://karstenschuldt.milten.lima-city.de/biwi/Magisterarbeit.pdf>

21. **Seefeldt, Jürgen, Syré, Ludger.** *Portale zu Vergangenheit und Zukunft — Bibliotheken in Deutschland*. Im Auftrag der Bundesvereinigung Deutscher Bibliotheksverbände e.V. herausg. Mit einem einföhr. Essay sowie einem Nachw. von Georg Ruppelt. Hildesheim : Zürich : New York : Georg Olms Verl., 2003. 112 S. ISBN 3-487-11712-6.

22. **St. Lifer, Evan.** Lightning in a Bottle : too few schools realize that school libraries help kids learn. *School Library Journal* [tiešsaiste], 2/1/2004 [skatīts 2009.g. 7.jūl.]. Pieejams: <http://www.schoollibraryjournal.com/article/CA377834.html?industryid=47062>

(Māras Jēkabsones un SBC foto)

¹ Interesanti bija apskatīt Latvijas un mūsu tuvāko kaimiņu — Lietuvas un Igaunijas — datus. 2000.gada pētījumos no Baltijas valstīm piedalījās tikai Latvija, kas 31 valsts konkurencē lasītprasmē ieņēma 28. (4. no beigām), matemātikā 25., bet dabaszinātnēs 27.vietu. Arī 2003.gadā piedalījās tikai Latvija, kas savas pozīcijas ļoti mainījusī nebija — 40 valstu konkurencē lasītprasmē ieņēma 23., matemātikā 27., bet dabaszinātnēs 25.vietu. 2006.gada pētījumos piedalījās visas trīs Baltijas valstis. Turpat 60 valstu konkurencē Latvija un Lietuva uzrādīja stipri viduvējus rādītājus: lasītprasmē Latvija ieņēma 28., Lietuva 32.vietu, matemātikā Latvija 31., Lietuva 30.vietu, dabaszinātnēs Latvija 28., Lietuva 32.vietu. Tikmēr Igaunijas rādītāji bija gandrīz teicami: igauņu skolēni matemātikas prasmēs bija ieguvuši 14., lasītprasmē 13., bet dabaszinātnēs augsto 5.vietu.

² Skolu bibliotēku manifestu un vadlīnijas sk. izdevumā: *Skolu bibliotēku manifests; Skolu bibliotēku vadlīnijas*. Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija, Starptautiskā bibliotēku asociāciju federācija; tulks. Rudite Urbacāne. Aizkraukle : Mācību centrs "Valence", 2005. 32 lpp., kā arī tiešsaistē: <http://www.liis.lv/lv/sba/1dokumenti/manifests.htm>; <http://archive.ifa.org/VII/s11/pubs/manifesto-lv.pdf> un <http://archive.ifa.org/VII/s11/pubs/school-guidelines.htm>.

Frankfurtes pie Mainas pilsētas bibliotēkas Skolu bibliotēku centra speciāliste Hanke Zila

Skolas bibliotēka kā piedzīvojums: Hanke Zila par Vācijas skolu bibliotēku informācijpratības veicināšanas aktivitātēm

2009.gada 7.aprīlī Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bibliotēku attīstības institūta un Gētes institūta Rīgā organizētajā skolu bibliotekāru tālākizglītības seminārā "Informācijpratības veicināšana skolas bibliotēkā" radošo darbnīcu par skolu bibliotēku informācijpratības veicināšanas pasākumiem vadīja Frankfurtes pie Mainas pilsētas bibliotēkas Skolu bibliotēku centra (*Schulbibliothekarische Arbeitsstelle Stadtbücherei Frankfurt am Main, SBC*) speciāliste Hanke Zila (*Hanke Sühl*).

Skolas bibliotēka — daudzveidīgu prasmju attīstībai

"Mani skolēni izmanto pirmo labāko "Google" rezultātu — un no tā rodas referāts". Tas ir kādas Ķelnes skolotājas citāts, kas kārtējo reizi apliecina mūsdienu jaunatnes darba metodes. Diemžēl šādu taktiku veicina arī paši skolotāji un nereti pat bibliotekāri, kuru uzdevums ir iemācīt skolēniem efektīvi darboties ar pēc iespējas dažādiem medijiem (un bibliotēkā ir šie mediji!). Lai gan ikdienā vairāk tiek runāts par informācijpratību, var šķirt vairākas prasmes, kas attīstāmas bibliotēkā:

- lasītprasme — spēja lasīt vārdus, teikumus un pilnus tekstus, saprast tekstu pēc būtības;
- informācijpratība — spēja kompetenti, lietderīgi un atbildīgi darboties ar informāciju, to sameklēt, atlasīt, organizēt un prezentēt;
- mediju prasme — spēja efektīvi izmantot dažādus medijus un to saturu saskaņā ar mērķiem un vajadzībām: pazīt medijus, orientēties to pasaulē, prast tos kritiski vērtēt;
- metožu izmantošanas prasme — spēja izmantot noteiktas mācību un darba metodes patstāvīgi dažādu mācību un reālās dzīves jomu apgūšanai.

Prasmju attīstīšanā skolu bibliotekāriem jāsadarbjas ar skolotājiem: jāvienojas par regulāriem klašu apmeklējumiem, jāveido standartmateriāli un paraugi, ko iespējams izmantot atkārtoti. Šādu paraugmateriālu kopu piedāvā SBC. Tālāk aplūkoti Frankfurtes pie Mainas skolu bibliotēku darba piemēri.

Levads bibliotēkā ar metamu kauliņu

Vienkāršs, rotaļīgs ievads bibliotēkā — ar metamā kauliņa palīdzību bērni iemācās svarīgāko. Izmanto piepūšamu metamu kauliņu kuba formā. Uz katras skaldnes ir kabatiņa, kurā ieliek kādu bibliotēkas vidi atainojošu attēlu (dators, elektroniskais katalogs, grāmatas, kompaktdiski u.c. mediji, meitene, kas plēš grāmatu, bibliotekāre, bibliotēkas plaukti u.c.). Bērni met vai ripina viens otram kauliņu un stāsta par katrā attēlā redzamo. Tā kā attēli ir izņemami, tos var mainīt un piemērot citiem pasākumiem: mīklu minēšanai, viktorinām utt.

Burvju metamā kauliņa maģiju izmēģina Latvijas bibliotekāri

Atklāj savu skolas bibliotēku!

Skolēni atklāj bibliotēku ar telpas plāna palīdzību. Nofotografē 10–12 vietas bibliotēkā, fotogrāfijas sagrupē atbilstoši plānojumam, uzdevumu lapas sakopē nepieciešamajā daudzumā. Skolēnu uzdevums — sasaistīt fotogrāfiju ar attiecīgo vietu plānā un to atrast. Ieteicams ar vienu uzdevumu lapu strādāt vismaz diviem skolēniem. Uzdevumu veikšanā var sacensties pāri vai komandas. Šādā veidā skolēnu uzmanība tiek pievērsta detaļām, ko viņi paši varētu nepamanīt.

Oto Hāna skolas (Otto-Hahn-Schule) skolēnu radošie darbi grāmatu mākslas jomā

Grāmatu māksla

Skolēni zīmēšanas stundās no grāmatām veido mākslas objektus. Šim nolūkam skolas bibliotēka skolēniem piešķir norakstītās grāmatas. Gatavie objekti tiek eksponēti skolas bibliotēkā.

Grāmatu "Bingo"

Grāmatu "Bingo" ir jautājumu spēle, kurā bērni iemācās operatīvi iegūt informāciju. Vispirms, izmantojot kādu zināmu grāmatu, tiek skaidroti tādi jēdzieni kā autors, nosaukums, grāmatas nodaļa, izdevniecība utt. Tad tiek uzdoti jautājumi. Tas, kurš pirmais savā grāmatā atrod atbildi, skaļi sauc "Bingo!", saņemot vienu punktu par pareizu atbildi. Tas, kurš savāc visvairāk punktu, kļūst par "Bingo" karali.

Dzejas "Bingo"

Mērķis — iepazīt dzeju rotaļīgā veidā. Iesākumā tiek izvēlēti dzejoļi un sagatavotas to prezentācijas. Spēles vadītājs izskaidro noteikumus un uzsāk dzejoļu skaļu un lēnu lasīšanu. Skolēni salīdzina dzirdētos dzejoļu vārdus ar vārdiem, kas uzrakstīti viņu dalībnieka kartītē, un atbilstošos nosvītro. Spēle tiek spēlēta pēc "Bingo" noteikumiem — skolēns, kurš nosvītrojis visas nepieciešamās rindas, skaļi sauc "Poetry Bingo!" ("Dzejas Bingo!"). Šādi var iepazīt gan klasisko, gan moderno literatūru.

Radošā rakstniecības darbnīca

Atbilstoši izvēlētajam moto, skolēni raksta īsos stāstus vai dzeju. Pasākumu vada speciālists: valodnieks, literatūrzinātnieks, dzejnieks vai rakstnieks. Daiļdarbus vērtē žūrija, labāko tekstu autori tiek prēmēti svinīgā noslēguma pasākumā, kas veicina motivāciju. Pasākuma priekšrocība ir tā, ka rakstīšanu konsultē īsts rakstnieks, nevis skolotājs. Piemēram, 2009.gada maijā Frankfurtē pie Mainas tika prezentēta stāstu antoloģija "Zaļais pērtiķis dzīvo" ("Der grüne Affe lebt"), kurā apkopoti skolēnu radošajās rakstniecības darbnīcās tapušie darbi.

Tematiskā kartiņu spēle "Pāris"

Skolēnu mērķis ir izveidot tematisku kartiņu spēli, kuras uzdevums — salikt pa pāriem savstarpēji saderīgas kartītes. Skolēni tiek sadalīti vairākās grupās pa 4–5 dalībniekiem. Katra grupa izvēlas savu tēmu un veido kartiņu komplektu, atbilstošos jēdzienus meklējot skolas bibliotēkā. Rezultātā tiek izveidoti vairāki tematiski kartiņu komplekti no savstarpēji atbilstošiem kartiņu pāriem. Tēmas iespējamas visdažādākās: literatūrā var veidot kartiņu komplektu no kartiņu pāriem "Autors" — "Darba nosaukums" vai dažādu literāro varoņu pāriem, kas var būt gan milētāji, gan sāncenši un pretinieki; dabaszinātnēs — izmantojot savstarpēji atbilstošu formulu, dabas parādību, augu, dzīvnieku pārus; valodniecībā — dzimtās valodas un svešvalodas vārdus, antonīmu, sinonīmu, gramatikas likumu pārus; ģeogrāfijā — saistot valstis un to galvaspilsētas, naudaszīmes, kontinentus; sportā — dažādu sporta veidu atribūtiķu, noņemumus utt.

Kad spēle gatava, to attiecīgā kartiņu komplekta veidotāju vadībā izmēģina pārējie — kartītes tiek sajauktas un skolēniem tās atkal jāsavieno pa pāriem. Kā redzams, šī aktivitāte noder ne tikai bibliotēkas iemaņu pilnveidošanai, bet arī mācību vielas apguvei un nostiprināšanai.

Veļas aukla

Veļas auklai pa pāriem piespraustas grāmatu vāku vai ilustrāciju kopijas un lapas ar grāmatu nosaukumiem tā, lai nosaukumi un attēli nesader. Skolēnu uzdevums ir sakārtot ilustrācijas atbilstoši grāmatu nosaukumiem. Pirms pasākuma bibliotekārs ieskenē un izdrukā grāmatu vākus vai ilustrācijas un sagatavo lapas ar grāmatu nosaukumiem. Klase sapulcējas pie veļas auklas, un skolēni pa vienam maina grāmatas nosaukuma lapu pie, viņuprāt, pareizā vāka vai ilustrācijas. Lapu pārkārtošana notiek absolūtā klusumā. Noslēgumā tiek noskaidroti pareizie atrisinājumi — kurš nosaukums atbilst kurai ilustrācijai.

Latvijas bibliotekāri H.Zilas vadībā iemēģina vācu skolēnu iecienīto spēli "Veļas aukla" — grāmatu nosaukumi jāsavieno ar pareizajiem, tiem atbilstošajiem attēliem

Grāmatu pasaule viņpus bibliotēkas

Skolēni grāmatnīcā patstāvīgi izvēlas medijus, kurus, viņuprāt, būtu jāiegādājas skolas bibliotēkai. Mērķis — iepazīt grāmatu pasauli ārpus bibliotēkas un bez bibliotekāra klātbūtnes. Svarīgi ir uzticēties skolēniem, parādīt, ka viņu viedoklis ir svarīgs, ka viņu izvēle tiek atbalstīta. Frankfurtes pie Mainas bibliotekāri novērojuši, ka skolēni šo uzdevumu veic ļoti rūpīgi un atbildīgi, jo medijs tiek izvēlēts nevis sev, bet visai skolai. Lai piešķirto summu iztērētu pēc iespējas lietderīgāk, skolēni nereti pat apvienojas grupās. Sagatavošanās posmā precizējamas finanses (Frankfurtē pie Mainas katram skolēnam tiek izsniegts vidēji 10 eiro), piemērotas grāmatnīcas izvēle un galvenās pirkuma idejas. Mācību stundas laikā skolēni tiek sagatavoti grāmatnīcas apmeklējumam: tiek uzsverta atšķirība starp bibliotēku un grāmatveikalu, apskatīti mediju veidi un to vērtēšanas kritēriji. Tālāk skolēni dodas uz grāmatnīcu un patstāvīgi iegādājas mediju, kas vēlāk tiek katalogizēts un kurā tiek ielīmēts ekslibris: "Mediju izvēlējās un iesaka (vārds, uzvārds)". Skolēnu atlasītajiem izdevumiem tiek atvēlēts atsevišķs plaukts ar nosaukumu "Izvēlas un iesaka skolēni", "Skolēns skolēnam" u.tml. Plaukta kārtojums un noformējums ir skolēnu ziņā. Pirms mediju ievietošanas plauktā var sarīkot iepazīšanās pasākumu, kurā skolēni prezentē pašu iegādātās grāmatas.

Paveiktais darbiņš	Datums	Paraksts
Pirmais izlasītais burts		
Pirmais izlasītais vārds		
Pirmais izlasītais teikums		
Pirmā izlasītā lappuse grāmatā		
Pirmā izlasītā grāmata		
Nosaukums		
Lasīju 5 minūtes		
10 minūtes		
15 minūtes		
20 minūtes		
Izlasītas jau 10 grāmatas		
20 grāmatas		
30 grāmatas		
Protu atstāstīt lasīto		
Protu grāmatām atrast autoru un nosaukumu		
Man jau ir savs iemīļots autors		
Vārds, uzvārds		
Man jau ir sava mīļākā grāmata		
Nosaukums		

LASĪTĀJA PASE

Izdota Skrundas vidusskolas bibliotēkā
1.b klases skolniecei
Zanei Lapiņai
2009. gada 9. septembrī

B.Eversas izveidotā Lasītāja pase

Lasīšanas pase un Lasīšanas mape

Skolēniem sistemātiski lasot, tiek attīstīta lasītprasme. Lasīšanas pasē (*LesePASS*) (sākumskola) un Lasīšanas mapē (*Leseakte*) (pamatskola) tiek atzīmēts ikviens skolēna lasīšanas sasniegums. Lasīšanas pase vizuāli noformēta kā īsta pase (formāts, struktūra), un izlasītās lappuses vai lasīšanai bibliotēkā izmantotās minūtes tiek dokumentētas ar parakstu un/vai zīmogu. Lasīšanas mapē (A4 formāts) skolēns ieraksta īsu izlasītā kopsavilkumu, ko bibliotekārs dokumentē ar parakstu. Kopsavilkumā skolēns uzrāda autoru, nosaukumu, sniedz īsu satura atstāstu un vērtējumu. Grāmatai var ielikt arī atzīmi (skolēniem tas ļoti patīk), taču priekšroka dodama plašākam rakstiskam vērtējumam, jo šīs aktivitātes mērķis ir veicināt ne tikai lasītprasmi, bet arī rakstītprasmi.

Lasīšanas koks: vēl tukšs un jau izplaucis — apaudzis ar skolēnu izlasītajām grāmatām

Lasīšanas koks

Šīs aktivitātes rezultātā tiek izveidots Lasīšanas koks. Bibliotēka izvēlas aptuveni 25 grāmatas un izstāda tās uz galda pie Lasīšanas koka. Katru reizi, kad bērns izlasījis kādu grāmatu no Lasīšanas koka saraksta, viņš atzīmē to uz lapas (autors, nosaukums, savs vārds) un pievieno šo lapu kokam. Šādā veidā sasniegumi kļūst uzskatāmi. Tāpēc Lasīšanas koku vēlams novietot vietā, kur ikdienā ir daudz skolēnu. Apaugot lapām, koks prezentē skolēnu gaumi, uzskatus, viedokļus utt. Katrs, kas izlasījis vismaz 15 grāmatas, saņem sertifikātu un balvu.

Bilžu grāmatu kino

No bilžu grāmatām izveidota PowerPoint prezentācija, kas tiek demonstrēta lielai bērnu grupai. Katrs attēls tiek projicēts uz sienas, kopīgi lasot tekstu un apspriežot attēlā redzamo vai arī sacerot tekstu uz vietas. Piemērots pašiem mazākajiem lasītājiem.

Vācu semināra atskaņas Latvijas skolās

Daudzi Latvijas skolu bibliotekāri Gētes institūtā pieredzēto jau izmantojuši praksē, piemēram, Skrundas vidusskolas bibliotekāre Baiba Eversa organizējusi iepazīšanās nodarbību ar bibliotēku pirmajām klasēm, izmantojot metamo kauliņu, kā arī izveidojusi un izdalījusi Lasītāja pases. Cita rotaļa, kas piedāvā radoši iepazīt bibliotēku, bija spēle ar bērnu mīļākajām grāmatām. Katrs bērns atnesa no mājām savu mīļāko grāmatu un attēloja to zīmējumā. Zīmējums tika iedots citam bērnam, kam bija jāsameklē attiecīgais iespieddarbs bibliotēkā. B.Eversa atzīst, ka, šādā veidā iepazīstinot bērnus ar bibliotēku, viņiem ir daudz lielāka interese, nekā ja bibliotēka tiek parādīta tradicionāli — ar vienkāršu stāstījumu. Lasītāja pasi atzinīgi novērtējuši ne tikai bērni, bet arī klašu audzinātāji un literatūras skolotāji. Jādomā, ka vācu pieredze būs noderīga ne vienā vien Latvijas skolas bibliotēkā.

(Pēc semināra un H.Zīlas materiāliem sagatavojusi
Māra Jēkabsons; M.Jēkabsons, SBC un
Skrundas vidusskolas foto)

Maija Krekle

Visu mūžu — uz saviem Misiņiem

1952.gada decembris. Pie Misiņa bibliotēkas smagajām durvīm stāv jauna meitene. Tūlīt viņa saņemsies un atvērs tās, lai iietu. Vēl brīdis, lai saņemtu drosmi. Un tad durvis ir atvērtas, pirmie soļi sperti, trepēs satiktais vecais vīrs — Kārlis Egle — norādījis, kur jāiet...

Tā viņa nāca uz *Misiņiem* piecdesmit sešus gadus, vienu mēnesi un trīs nedēļas. No divdesmitgadīgās meitenes Mildas vispirms kļuvusi par biedreni Laukgali, tad par Laukgales kundzi, visu laiku būdama mūsu Mildiņa un mūsu Laukgalīte. Tik ilgi oficiāli strādājis šajā bibliotēkā nav neviens, pat Jānis Misiņš. Milda Laukgale sāka strādāt lasītavā, pēc tam ilgu laiku veidoja un kārtoja arhīvfondus, deviņus gadus bija Misiņa bibliotēkas (toreiz gan tā bija J.Misiņa vārdā nosauktā Latviešu literatūras nodaļa) vadītāja un pēdējos septiņpadsmit gadus strādāja grāmatu krātuvē. Mums, kolēģiem, vienmēr likās, ka bez viņas Misiņi nav iedomājami. Īstenībā tas, ka viņa nokļuva bibliotēkā un pat Latvijā, bija diezgan liela nejaušība.

Mildai 5 gadi

Dzimta, ģimene, bērnība, jaunība

Pirmais pasaules karš no mājām un dzimtenes tālumā aizdzina daudzas latviešu ģimenes. Arī Rīgas važona Mārīņa Liepiņa ģimene devās tālajā ceļā uz Sibīriju. Omskas apgabalā viņi atrada sev jaunu dzīves vietu, iekopa zemi, uzcēla māju. Kurzemes Ozolaine (*Kurjano Dubovka*) bija latviešu ciems, kurā cilvēki glabāja savas tautas tradīcijas, bērnus mācīja latviešu skolā. Anna, Mārīņa sieva, tā arī neapguva krievu valodu, vienīgie vārdi, ko viņa zināja svešajā mēlē, bija "suns ir sobaks, bet kaķis — koška". Liepiņu meita Emīlija spēlēja teātri, dziedāja korī, tur — mākslinieciskajā

pašdarbībā — viņa iepazinās ar jauno, stalto, muzikālo tumšmati Pēteri Čāču, kura ģimene bija ieradusies Sibīrijā no Rēzeknes puses. Abi jaunieši sadziedājās, sadejojās, saspēlējās — un jau nepilnu deviņpadsmit gadu vecumā Emīlija kļuva par Pētera sievu. Pēc četriem gadiem Ziemassvētkos piedzima Čāču pirmā meitiņa Zelma, bet 1932.gada 10.februārī gadu vecajai māsiņai pievienojās mazā Milda. Par to, ka notiek kolektivizācija, centralizācija un citi procesi, meitenītēm nebija daļas. Viņas priecājās, ka varēja dzīvot kopā ar vecvecākiem, tēti un mammu vienā draudzīgā, mīļā ģimenē. Tas, ka pie viņiem viesojās Maskavas latviešu teātra aktieri, ka viņu mājās vienmēr cieņā bija grāmatas, meitenēm likās pats par sevi saprotams. Tētis bija visu ciņīts kolhoza priekšsēdētājs un, protams, mazajai Mildai viņš bija pats labākais, gudrākais un skaistākais. Pārņācis no darba, lai cik noguris, tēvs vienmēr ņēma savas meitenes klēpī un pārrunāja dienas notikumus. Mildai jutās tēva meita — pēc tīfa izslimošanas viņai nogāja baltie matiņi un vietā izauga melni un kupli. Kā jau mazākajai un drošākajai, viņai piederēja tēva uzmanības lielākā daļa.

1937.gada 5.decembris uz visiem laikiem atņēma Zelmam un Mildai gaišo bērnības pasauli. Naktī viņu mājās tēvu arestēja. Meitenes tika izsviestas no gultniņas, lai tur meklētu aizliegto literatūru un slepenas vēstules. Tēvs stāvēja pie sienas un skumju pilnām acīm noraudzījās postažā. Māte raudāja, lūdzās. Meitenes pārbijušās kļiedza. Tad tēvu aizveda. Uz visu mūžu bērnu atmiņā palika viņa izmisuma un sāpju pilnais atvadu skatiens. Laikam viņš jau saprata, ka nekad vairs neredzēs ne sievu, ne savas mazās meitiņas.

Lai kā arī Emīlija centās uzzināt, kas ar vīru noticis, braucot uz Omsku un tiekoties ar PSRS Valsts drošības komitejas (NKVD) priekšniecību, rakstot vēstules ar lūgumiem pārskatīt viņa lietu, atbilde bija viena — Pēteris Čācs ir arestēts pamatoti un notiesāts uz 10 gadiem labošanas darbu nometnē bez tiesībām sarakstīties. Daudz, daudz vēlāk, kad bruka Padomju Savienība, mēs uzzinājām, ko patiesībā šie vārdi nozīmēja. Tā bija nošaušana bez tiesas. Tikai 2007.gadā biedrības "Memoriāls" datubāzē Milda Laukgale noskaidroja tēva nāves dienu. Nāvessods bija izpildīts 1938.gada 27.februārī, nepilnus trīs mēnešus pēc aresta.

Ģimenei sākās grūts laiks. Māte no bēdām un pārdzīvojumiem smagi saslima. Meitenes bēdājās par tēvu un raizējās par māti, baidījās kļūt bārenes. Kad Emīlija atveseļojās, viņai nācās strādāt smagus un vienkāršus darbus kolhoza govju fermā, jo kā tautas ienaidnieka sieva viņa vairs nedrīkstēja strādāt ciema padomē. Meitenes gāja mātei palīgā. Jau no agras bērnības viņas pierada pie grūta darba. Skola likās kā atpūta. Kad Mildai sāka mācīties, latviešu skolas vairs nebija, tā tika likvidēta līdz ar skolotāju... Taču meitenei bija viegla galva. Arī krievu valodā skolojoties, visas atzīmes ar Staļina un Ņeņina bildēm rotātajās liecībās bija "otlično" ("teicami"). Mildai darbojās visur, kur vien varēja: lasīja dzejoļus, dziedāja, vingroja un sportoja. Viņa varēja iemācīties no galvas visgarākos dzejas un prozas gabalus un tos izteiksmīgi nolasīt, tāpēc viņai bieži vien bija jāuzstājas. Reiz kādā svinīgā skolas sarīkojumā, runājot bezgala vienmuļu kara aprakstu, Mildai ieraudzīja,

ka dažiem klausītājiem galva jau klanās, bet līdz priekšnesuma beigām vēl krietns gabals — nu ko tur daudz, viņa, izlaidusi veselu blāķi teksta, svinīgi noskaitīja pēdējo rindiņu un, aplausiem skanot, pazuda aiz priekškara.

Tālu projām no Sibīrijas ciema plosījās karš. Uz fronti bija devušies visi jaunie vīrieši. Sievietēm un bērniem nācās strādāt viņu vietā. "Visu fronti!" — bija tā laika lozungs, tādēļ mājās palikušajiem bieži vien nācās cīnīties ar badu. Pavasaros cilvēki meklēja laukos pērnos kartupeļus, nobirušos graudus, plūca nātres un vārīja zupā... Uzliesmoja slimības. Mildas vectēvs Mārtiņš Liepiņš, palicis vienīgais spēcīgais vīrietis ciemā, iecelts par kolhoza priekšsēdētāju, brauca pa mājām, lai nogādātu slimnīcā tīfa slimniekus vai arī lai apglabātu tos, kam vairs nebija vajadzīga nekāda palīdzība. Arī viņa paša dzīve drīz vien beidzās slimnīcas barakā. Tā nu viņas palika četras sievietes vien — vecmāmiņa, māte un abas māsas Zelma un Milda. Palika un izturēja.

Nākamajā gadā pēc kara beigām viņas saņēma izsaukumu uz Latviju. Vecmāmiņas brālis bija par to pārrūpējies. "Beidzot vairs nebūs jāgana tie negantie kolhoza teļi!" — tāda bija četrpadsmitgadīgās meitenes galvenā doma, dodoties tālajā ceļā uz senču zemi, par kuru viņa nebija ne sapņojusi, ne pēc tās ilgojusies. Tur būs neredzēti radi, sveši cilvēki, svešas mājas. Sibīrijā palika bērnības draugi, skola, kurā viņa bija labākā skolniece, dzimtais ciems, mīļās mājas, dziļie meži ar lielajām, tik saldajām ogām. Uz mūžiem tur palika tētis un vectēvs.

Pirmo gadu Latvijā Milda ar mammu un māsu nodzīvoja Bārbeles "Lejniekos" pie vecmāmiņas māsas ģimenes. Septīto klasi viņa pabeidza Bārbeles skolā. Lai arī viņas latviešu valoda bija tīra un skaidra, tomēr teoriju mācījusies viņa nebija. Un klase smējās, kad Milda teica "lokomotīvs" lokatīva vietā. Taču skolotāji bija pretimnākoši, saprotoši, viņi daudz palīdzēja čaklajai meitenei. Protams, Milda ne tuvu vairs nebija teicamniece, tomēr atzīmes bija pietiekami labas, lai jau nākamajā mācību gadā varētu mācības turpināt vidusskolā Rīgā. Tur gan atkal nācās dzīvot pie radiem, būt nabaga kalponītes lomā. Milda bija kā Pelnušķīte — skaista, gudra un čakla, bet vienmēr atkarīga no citu labvēlības. Arī "Lejniekos" nebija laika laiskoties: darāms darbs gan mājā, gan kūtī, gan uz lauka un dārzā. Bet skolā viņai bieži bija jāiztiek vien ar gara maizi. Radu tantes dotā pavalga nedēļai nepietika...

Visskaistākais, kas ar Mildu "Lejniekos" notika — viņa tur sastapa savu Ilmāru. Kādā vēlā rudens vakarā deviņpadsmitgadīgais jauneklis atgriezās mājās no karadienesta. Gribēdams pārsteigt savējos, strauji vēra istabas durvis vaļā — un palika apjucis stāvam, ieraudzījis pazīstamajā telpā neredzētu jauniņu meiteni melniem matiem, tik skaistu un spulgacainu... Tā iesākās viņu mīlasstāsts, kas ilga visu mūžu.

No 1947. līdz 1951.gadam Milda mācījās Rīgas 5.vidusskolā. Mācībām viņai atlika maz laika, jo vajadzēja auklēt radu bērnus, tīrīt dzīvokli, palīdzēt saimniecei — vecmāmiņas brāļa sievai — visos darbos. Mazie puikas Vova un Rūdis gan bija mīļi, bet izcili palaidņi. Mūžīgais nogurums, pārpūle un vājais uzturs darīja savu — meitene saslima ar tuberkulozi. Pēdējo vidusskolas

gadu viņa mācījās mājās, arī eksāmenus pieņemt skolotāji nāca pie viņas uz Daugavgrīvas ielas dzīvokli. Tik un tā dzīve bija skaista! Blakus bija Ilmārs, kurš, sācis mācības Latvijas Valsts universitātes Filoloģijas fakultātē, arī dzīvoja šajā mājā. Viņš ticēja, ka Milda reiz kļūs viņa sieva. Ilmārs gaidīja Mildas jāvārdu jau no tā tālā 1946.gada rudens vakara... Cik daudz vēstuļu un dzejoļu viņš meitenei pa šiem gadiem sarakstījis! Cik bieži viņi abi staigājuši pa Āgenskalnu, Dzegužkalnu, Pārdaugavas mazajām ieliņām, runādamies un par savu nākotni sapņodami! Un cik Milda viņu nebija ķircinājusi, stāstīdama par saviem pielūdžiem ballēs! Ilmārs visu prata un zināja, tikai dejot gan nemācēja...

1951.gada 3.decembrī Ilmārs neaizgāja uz dažām lekcijām un ar alpu vijolišu pušķi gaidīja Mildu pie dzimtsarakstu biroja. Bez liekiem vārdiem ceremonija bija galā, un Milda Čača kļuva par Mildu Laukgali. Pēc pāris dienām no laukiem atbrauca Ilmāra vecāki ar lauku labumiem, Mildas mamma un māsa, sanāca draugi studenti, uzdāvinādami jaunajai ģimenei Leņina Kopoto rakstu pilnu komplektu (to citīgi konspektēt nācās vēl Laukgalu meitām un viņu kursa biedriem, tā ka dāvana patiesi noderēja), un decembrim neraksturīgi siltajā dienā visi priecājās un liksmoja uz nebēdu.

Vīrs — students, bet jaunā sieva — piena un sviesta tresta direktora sekretāre. Slimība pazudusi uz neatgriešanos, jaunība un skaistums uzplauka. Sekretāres darbs kārtīgajai un godīgajai Mildai sāka kļūt nepatīkams... No tresta viņa aizgāja ļoti ātri.

Misiņa bibliotēkas darbiniece Elza Glāzere, kas šad tad viesojās pie tantes, bija noskatījusi Mildu. Arī viņas dēls slimoja ar tuberkulozi, diemžēl viņa veselība arvien pasliktinājās un pavisam jauns viņš vēlāk mira. Vai nu šī kopīgā nelaime, vai arī kas cits piesaistīja viņas uzmanību jaunajai sievietei, bet Glāzerīte ļoti vēlējās, lai Milda strādātu *Misiņos*.

Pirmie gadi *Misiņos*

1952.gada 1.decembrī viņa tomēr netika pieņemta darbā. Nesen par direktori kļuvusi Marta Peizuma lika Mildai noskaidrot, pēc kura kriminālkodeksa panta notiesāts viņas tēvs. "Laikam man te nav, ko darīt," Milda nolēma un savāca savus dokumentus. Komunistes Glāzeres (kas revolūcijas laikā bija satikusi pašu Leņinu!) iejaukšanās visu mainīja. Jau 3.decembrī biedrenei Peizumai nekas nebija iebilstams, un Milda Laukgale kļuva par LPSR Zinātņu akadēmijas Misiņa bibliotēkas lasītavas darbinieci. Viņa tika nodota inteliģentās un pieredzējušās bibliotekāres Elzas Tomsones rokās. Jau pirmajā darba dienā viņas abas devās godpilnā uzdevumā — sveikt rakstnieku Andreju Upīti viņa 75 gadu jubilejā.

Tas bija dīvains un pārmaiņu pilns laiks *Misiņos*. Tikko no direktora pienākumiem bija atbrīvots K.Egle, paša J.Misiņa izraudzītais bibliotēkas vadītājs. Tieši viņš bija tas cilvēks, kuru no bibliotēkas darbiniekiem pirmo — jau trepēs — savā atnākšanas dienā satika Milda Laukgale. Ilggadējās Misiņa bibliotēkas darbinieces Milija Andersone un Elīza Boša vēl arvien strādāja, bet tika turētas tālāk no lasītājiem. Daudz nesaprotamu lietu bija jāveic bibliotekāriem. Grāmatas, kas nebija nodotas

1955.gadā ar meitu

1960.gadā ar vīru un meitām
Arkādijas parkā

specfondā, vajadzēja kārtīgi izpētīt, izsvītrot jaunajai varai netikumus vārdus un uzvārdus vai pat izplēst padomju varai naidīgu autoru rakstītos priekšvārdus citādi vērtīgiem klasikas darbiem. Bija ļoti jāuzmanās, lai nepasacītu kaut ko lieku, padomju lasītājam nevajadzīgu. Tā kā arī E.Tomsones pagātne nebija "kristālskaidra" — viņa kara gados bija devusies uz Vāciju — biedrene Peizuma gribēja, lai kāds, vislabāk Milda Laukgale, viņu novēro... Vai nu jaunības maksimālisms, vai iedzimtā taisnīguma izjūta Mildai lika droši un pārliecināti atteikties no šāda piedāvājuma: ja tā jādara, tad viņa ies projām no darba. Tomsonīte viņai bija paraugs gan darbā, gan sadzīvē, viņa daudz mācījās no vecākās kolēģes, apbrīvoja viņas smalkjūtību, dziļās zināšanas, laipno izturēšanos un izturētību. No E.Tomsones Milda apguva arī tīri sievišķīgas viltības, lai lasītavā nebūtu jā-sarkst un jāmulst no lasītāju uzmanības. Asprātībās varēja vingrināties ar K.Egli, kam bieži vien patika pacie-moties lasītavā. Misiņa bibliotēkas patriarhs radīja cieņu un bijību pret bibliotēku, sarunas ar viņu, K.Egles personības spēks lika jaunajai darbiniecei iemilēt savu darbu un nodoties tam ar sirdi un dvēseli.

Protams, alga bija ļoti maza. Jaunajai Laukgalu ģimenei — bibliotekārei un aspirantam — naudas bieži vien nepietika, tāpēc bērni pagaidām netika plānoti. Tie vienkārši paši ieradās! Nepilnus četrus gadus pēc kāzām ģimene papildinājās ar pirmo meitu — Maiju. Pēc īsā dzemdību atvaļinājuma bērns pa dienu bija jāuztīc septiņdesmitgadīgajai Mildas vecmāmiņai, bet jaunā māmiņa katru rītu atslauca pienu, pusdienlaikā pāri pontonu tiltam steidzās uz māju, lai pabarotu mazuli, tad skriešus atgriezās darbā. Tomēr pēc tam, kad 1957.gada martā piedzima otra meita Māra, darbam lasītavā vajadzēja teikt ardievas. Garie darbdienu vakari lasītavā liedza būt kopā ar meitiņām, tāpēc pārcelšana uz jaunveidojamo arhīvfondū nāca tieši laikā.

1965.gadā

Jau 1954.gadā Misiņa bibliotēka tika pievienota LPSR Zinātņu akadēmijas Fundamentālajai bibliotēkai, kļūstot par J.Misiņa Latviešu literatūras nodaļu. Strādājot pie katalogu un krājumu pārkārtošanas, radās doma izveidot arhīvfondū, kurā tiktu saglabāts pa vienam eksemplāram no katra izdevuma, viss labākais no esošā krājuma — grāmatas ar autoru ierakstiem, vecie Misiņa bibliotēkas eksemplāri ar inventāra numuriem no 1 līdz 28 000, protams, vienīgie eksemplāri. Divdesmit piecus gadus M.Laukgale strādāja Skolas ielas nama pirmajā stāvā, kārtojot, veidojot un rūpējoties par arhīvfondū. Pa to laiku nomainījās vairāki J.Misiņa Latviešu literatūras nodaļas vadītāji. 1956.gadā M.Peizumai, kura vēriņi izsekoja savus darbiniekus, kolektīvs izteica neuzticību.

Viņas vietā nāca dzīves "filozofs" biedrs Kārlis Amtmanis, kura mīļākais teiciens bija "štatnaja jediņica sebe rabotu naidjot" ("štata vienība sev darbu atradīs") un kurš mierīgi ļāva lietām notikt bez viņa līdzdalības. Pēc viņa pēkšņās nāves par nodaļas vadītāju kļuva pieredzējušais bibliotēkas darbinieks, bijušais Komplektēšanas nodaļas vadītājs Eduards Arājs, kurš pēc pāris gadiem tika iecelts par Fundamentālās bibliotēkas direktoru. Tad Misiņa nodaļas vadība tika uzticēta bijušajam partijas darbiniekam, vecam pagrīdniekam un krietnam komunistam Arnoldam Zandmanim, kurš kā nacionālkomunists bija zaudējis uzticību un tika atbrīvots no partijas amatiem. Protams, par bibliotēku viņam sākumā bija visai neliels priekšstats, viņš balstījās uz pieredzējušajiem darbiniekiem. Arī M.Laukgale bija par tādu kļuvusi, desmit darba gadus iemantojot cieņu un autoritāti kolēģu vidū. Viņas teiktajā ieklausījās, viņu izvirzīja sabiedriskos amatos. Mildas atvērtība, loģiskais prāts un atsaucīgā sirds padarīja viņu par tādu kā neformālo līderi *Misiņos*, viņai prasīja padomu un ar viņu dalījās rūpēs un priekos. Pagājušā gadsimta 70.gadu beigās un 80.gadu sākumā, kad gandrīz visas jaunās kolēģes viena pēc otras devās dekrēta atvaļinājumā, Milda bija neaizvietoājama sarunās arī ar sirmo A.Zandmani, kuru šis demogrāfiskais sprādziens kā nodaļas vadītāju darīja diezgan nervozu.

Darbs nesa gandarījumu, bet alga arvien bija niecīga — 90 rubļu mēnesī. Daudzas vēlmes palika nepildītas, arī augošās meitas ne vienmēr dabūja to, kas bija citiem bērniem. Toties pārpārēm viņām bija pieejama kultūras, mākslas, teātra un literatūras pasaule, jo mamma bija bibliotekāre, bet tētis — Raiņa muzeja direktora vietnieks. Ģimene bija Mildas lielākais prieks. Bērni mācījās labi, vīrs — krietns, uzticams un ļoti saimniecisks, patiess draugs un brīžam arī padomdevējs. Meitenes absolvēja vidusskolu, pēc tam — Latvijas Universitāti, Maija — Filoloģijas, Māra — Ekonomikas fakultāti. Studiju laikā abas arī apprecējās. Nelielajā divstābu dzīvoklītī, kuru Milda ar Ilmāru paši bija palīdzējuši uzcelt 1961.gadā, draudzīgā bariņā nu dzīvoja trīs ģimenes... Tad, kad Milda jau bija divu mazbērnu vecmāmiņa, viņas darba dzīvē ienāca lielas pārmaiņas.

Misiņa bibliotēkas vadītāja

Sirmais un nopelniem bagātais vadonis, kā kolektīvs draudzīgi sauca savu Zandmanīti, 1982.gadā bija nolēmis iet pensijā. Viņam jau bija 77 gadi. Kas nāks vietā? Protams, ka Laukgalīte! Kurš tad labāk par viņu pazīst *Misiņu* darbu un cilvēkus? Kuram ir vēl lielāka autoritāte? Milda gan negribēja uzņemties smago nastu, tik labi bija strādāt pie savām arhīva grāmatām, īpaši tagad, kad viņai te bija palīgs — pašas meita Maija, kas jau četrus gadus strādāja *Misiņos*.

Ar kolēģiem, atzīmējot 50 darba gadu jubileju

Tomēr izšķirties lika pienākums un cieņa pret *Misiņa* bibliotēku. Gribējās saglabāt draudzīgo un strādīgo nodaļas kolektīvu, to īpašo *Misiņu* garu, kas vēl arvien valdīja bibliotēkā. Vecākajiem kolēģiem aizejot pensijā, Milda palika pati pieredzes bagātākā darbiniece, viņa bija kā tilts no vecās bibliotekāru paaudzes uz jauno. Viņa labi saprata kā vienus, tā otrs. Viens no galvenajiem uzdevumiem līdzās sekmīgam nodaļas darbam bija arī kolektīva izjūtas nostiprināšana. Kopīga kafijošana mazajā kalendāru istabīnā, kur dažreiz tika izspriestas svarīgas problēmas un rasts to risinājums, vārda un dzimšanas dienu atzīmēšana, raudzības un dzīvokļa iesvētības, Jāņu svinēšana vēl vairāk tuvināja tik dažādās *Misiņu meitenes*. Darba jautājumi tika apspriesti un diskutēti kopīgi, pieņemot piemērotāko risinājumu. Visu mūžu nostrādājusi par niecīgu algu, Milda labi saprata, cik grūti viņas *meitenēm* iztikt ar to atalgojumu, kas pienācās bibliotekāram. Tāpēc cīņa par algas pielikumu vienmēr bija viņas uzmanības lokā.

1985.gada septembrī tika atzīmēta *Misiņa* bibliotēkas 100 gadu jubileja. Izcilo notikumu latviešu kultūras dzīvē atspoguļoja prese, radio un televīzija. Sakarā ar to M.Laukgali apbalvoja ar LPSR Augstākās Padomes Goda rakstu. *Misiņa* bibliotēkas vadītāja tika intervēta un kopā ar citiem darbiniekiem arī filmēta, fotografēta. Viņa nebija ne runātāja, ne rakstītāja, publicitāte sagādāja uztraukumus vien. Bet — kas jādara, jādara. Bibliotēka bija pelnījusi, ka to pazīst un novērtē visi, kas latviski lasa, raksta un runā. Lai *Misiņa* bibliotēka, visu latviešu grāmatu krājums, nostājas goda vietā blakus Krišjāņa Barona Dainu vācumam!

Astoņdesmito gadu beigas bija pagrieziena punkts Latvijas vēsturē. Pirmsatmodas jausmās *Misiņa* bibliotēka rīkoja t.s. *Misiņa* kluba pasākumus, kur reizi mēnesī uz sarunām un priekšlasījumiem pulcējās latviešu inteliģence. Pārpildītajā Skolas ielas lasītavā izskanēja daudzas interesantas domas un aizrautīgas idejas par Latvijas nākotni, klausītāji dzīvoja līdzīgu ceļojumu stāstiem un arī cīņai pret Daugavpils HES celtniecību. Toreizējais Fundamentālās bibliotēkas direktors Juris Kokts bija šī pasākuma ierosinātājs un vadītājs, taču atbildīgais rīkošanas darbs bija *Misiņa* bibliotēkas darbinieču un M.Laukgales rokās. Vēlāk viss bibliotēkas kolektīvs iesaistījās Tautas Frontes kustībā. Pats pirmais sarkanbaltsarkanais karogs Skolas ielā tika pacelts pie *Misiņa* bibliotēkas 1988.gada

16.februārī, Lietuvas Valsts svētkos. Jāatgādina, ka tieši blakus bibliotēkai atradās Baltijas Kara apgabala štābs. Nu tam līdzās cēli un brīvi plīvoja lielais sarkanbaltsarkanais karogs, zem kura priecīgas un lepna spīts pilnas stāvēja *Misiņu meitenes* ar M.Laukgali priekšgalā. Zem šī karoga kolektīvs stāvēja arī visās turpmākajās atmodas laika tautas sanāksmēs, mītiņos un svētkos.

Vēl šis laiks M.Laukgalei iezīmējās ar jaunu telpu meklēšanu bibliotēkai. Grāmatu krājums auga un pārlietu noslogoja skaisto Reinberga namu Skolas ielā 3. Kopā ar Fundamentālās bibliotēkas direktoru J.Koktu viņa staigāja no vienas instances uz otru, no viena funkcionāra pie cita, lai iegūtu *Misiņa* bibliotēkas vajadzībām Partijas arhīva jauncelāmo ēku Rūpniecības ielā. Uzvara tika panākta, bet uz jauno ēku vajadzēja pārcelties arī tām Fundamentālās bibliotēkas nodaļām, kam bija jāpamet ierastās telpas vecajā Vācu teātrī Riharda Vāgnera ielā.

Darba gadi krātuvē

Uz telpām Rūpniecības ielā *Misiņa* nodaļas kolektīvs devās jaunās vadītājas Annas Šmites vadībā. M.Laukgale no sava amata šķīrās atvieglota, jo saprata, ka pārmaiņu laikos vajag jaunu, enerģisku un izglītotu vadītāju. Viņai taču bija tikai vidusskolas izglītība un jau 59 mūža gadi. Būs vairāk brīva laika ģimenei, mazbērniem — nu jau to bija veseli seši. Ar prieku viņa atsāka darbu bibliotēkas krātuvē, kas taču ir pats svarīgākais uzdevums, kaut arī lasītāju un dažreiz arī priekšniecības acīm neredzams un nenovērtēts.

75 gadu jubilejā

Septiņpadsmit gadi pagāja, pieņemot jauno literatūru, pārbaudot un šķirojot, reizēm arī izvietojot no lasītājiem saņemtās grāmatas, žurnālus un avīzes. Tika saņemta Kultūras ministrijas balva par mūža ieguldījumu bibliotēkas darbā. Ja arī kas nomāca Laukgalītes sirdi, tad to viņa paslēpa dziļi sevī, viņu nevienam nebija jāmierina, viņa pati bija kā stipra klints, kas balsta citus. Miers un stabilitāte vienmēr bija Mildas raksturīgākās īpašības, kaut gan grūti bija atgūt dvēseles spēku pēc dzīvesbiedra Ilmāra nāves 2005. gada vasarā. Viņu mīlasstāsts izbeidzās turpat, kur pirms 59 gadiem bija sācies, — Bārbeles “Lejniekos”, kur abi kopš 1993.gada vadīja savas vasaras. No “Lejniekiem” vīrs devās uz slimnīcu, lai nekad vairs neatgrieztos mājās.

2009.gada 21.janvārī beidzās viņas mūža darbs bibliotēkā. Stipra un nesatricināma viņa pēc valsti piemeklējušās ekonomiskās krīzes diktētās atlaišanas pavēles saņemšanas vadīja savas atlikušās darba dienas ierastajos pienākumos, būdama pateicīga liktenim par viņai atvēlēto ilgo laiku mīļajos *Misiņos*, un tikai

pašā pēdējā brīdī, atvadoties no grāmatām, ar kurām kopā vadīta gandrīz visa dzīve, acis pielīja asarām...

Mūžs ir bijis piepildīts. Prieku dod meitu ģimenes un mazbērni — pavisam septiņi (Maijai — četri, Mārai — trīs bērni) vecumā no četrpadsmit līdz divdesmit deviņiem gadiem. Tā nu iznācis, ka mazbērni pārsvarā ir ekonomisti. Agita un Kristis — ekonomikas maģistri, Mārtiņš — ekonomikas bakalaurs, Zane vēl studē Ekonomikas fakultātē, jaunākie — Matīss un Pauls — ir ģimnāzisti. Mazmeita Anete, kas aizprecējusies uz Valmieru, ir dāvājusi Mildai mazmazdēlu Kristiānu.

Un vēl viņa ir laimīga par to, ka katru dienu varēja nākt uz darbu ar prieku. No tā decembra rīta, kad kā divdesmitgadīga meitene stāvēja pie Skolas ielas 3.nama durvīm līdz pat pēdējai darba dienai, kad, būdama bagāta vecmāmiņa un jau vecvecmāmiņa, drošā solī devās uz Rūpniecības ielu, uz saviem *Misiņiem*. Visu mūžu — uz saviem *Misiņiem*.

(Foto no Maijas Krekles personiskā arhīva)

Vecvecmāmiņa Milda ar mazmazdēlu Kristiānu 2006.gadā

Vasarā laukos ar vīru Ilmāru

2001.gadā — Zelta kāzās 7 mazbērnu lokā

Jana Dreimane

ASV skolu bibliotēkas 2007./2008. mācību gadā

2008.gada decembrī ASV "Skolu Bibliotēku Žurnāla" (School Library Journal) veidotāji abonentiem izsūtīja 2000 elektroniskas aptaujas anketas, kurās lūdza sniegt informāciju par darba rezultātiem 2007./2008. mācību gadā. Atpakaļ tika saņemtas 750 aizpildītas veidlapas. 90% respondentu pārstāvēja valsts skolas, 8,5% — privātskolas, 8 respondenti — alternatīvās skolas (charter schools), bet 2 — apvienotās publiskās un skolu bibliotēkas. 1/3 daļa respondentu strādāja skolās, kurās ir 200–499 skolēnu; 1/4 daļa — skolās ar vairāk nekā 1000 skolēniem; 18% respondentu pārstāvēja skolas ar 750 līdz 1000 skolēniem, bet nepilni 4% — izglītības iestādes, kurās mazāk nekā 200 skolēnu.

Ceram, ka šis pārskats ļaus salīdzināt Latvijas un ASV skolu bibliotēku sasniegumus, konstatēt līdzīgās problēmas un sniegs idejas jaunu pakalpojumu ieviešanai Latvijas skolu bibliotēkās.

Neskatoties uz ekonomisko lejupslīdi, lielākā daļa ASV skolu bibliotēku turpināja darbu. Gandrīz 85% sākumskolu, kurās mācās bērni no piecu, sešu gadu vecuma līdz 4. vai 6. klasei, vairāk nekā 95% pamatskolu, kas nodrošina izglītību bērniem no 6. līdz 8., 9.klasei, un vidējo mācību iestāžu, kurās zinības apgūst skolēni no 8., 9. līdz 12.klasei, algoja pilna laika kvalificētus bibliotekārus. Gandrīz visiem bija augstākās izglītības diploms — parasti bibliotēkzinātnē un informācijā.

Speciālistu atalgojuma līmenis saglabājies konstants kopš 2004./2005.mācību gada. Sākumskolu bibliotekāru vidējā alga ir 48 000 ASV dolāru gadā, bet pamatskolu un vidusskolu bibliotekāriem nedaudz augstāka — 56 000 dolāru gadā. Pilna laika informācijas centru speciālistiem konstatēta liela atalgojuma amplitūda: no 13 000 līdz 120 000 dolāru gadā.

Lielākā daļa speciālistu var lepoties ar solidu bibliotekārā darba pieredzi — vidēji 12 gadi. Tomēr jāatzīst, ka caurmērā darba stāžs ir nedaudz sarucis (2004./2005. gadā — 15 gadi).

Brīvprātīgo bibliotekāru palīgu skaits — jau 2004./2005.mācību gadā tas bija niecīgs (1% skolu) — ir samazinājies par 0,23%. Skolu bibliotēkās vairs nestrādā arī vecāki. Tādēļ apšaubāms Latvijas skolu vidē izskanējušais pieņēmums, ka krīzes gados skolu bibliotēku darba minimumu varētu nodrošināt brīvprātīgais personāls.

Komplektēšana

Statistiskie dati liecina — ASV skolu bibliotēku komplektēšanas budžets samazinās. Ja 2004./2005. mācību gadā tas vidēji bija 13 000 dolāru gadā, tad aplūkojamā periodā sarucis līdz 10 000. Konstants ir vienīgi finansējums internetslēgumam un tiešsaistes resursu iegādei — ap 2000 dolāru gadā. Audiovizuālo resursu un aprīkojuma iegādei tas samazinājies par 41% (līdz 500 dolāriem), periodiskajiem izdevumiem — par 31% (līdz 700 dolāriem), bet grāmatu iepirkumam — par 15% (līdz 5435 dolāri).

Kā bibliotekāri kompensē nepietiekamo finansējumu? Pērk grāmatas mīkstajos, nevis cietajos vākos, iesniedz projektus valsts un privātajām izglītības veicināšanas programmām, aktīvāk izmanto starpbibliotēku abonementa pakalpojumus un publisko bibliotēku tiešsaistes resursus (datubāzes), kooperējas ar kaimiņu apgabala skolu bibliotēkām resursu iegādē, rūpīgāk atlasa informācijas resursus, bet dažkārt — iegādājas nepieciešamos resursus par saviem personīgajiem līdzekļiem.

Krājumi

Skolu bibliotēku krājums, salīdzinot ar 2004./2005. mācību gadu, skaitliski nav mainījies. Vienas bibliotēkas kolekcijā ir vidēji 11 000–13 000 grāmatu. 2007./2008.

gadā tā papildināta ar vidēji 400–500 grāmatām, taču 200–300 grāmatu norakstīts. 42% respondentu atzīst, ka liela daļa (11–30%) viņu pārzinātā krājuma ir novecojusi.

Datorprogrammu iepirkumam piešķirtā finansējuma amplitūda svārstās no nulles līdz 1320 dolāriem. Taču kopumā datorprogrammu pieaugums, salīdzinot ar 2004./2005.gadu, ir būtisks, proti, sākumskolu mediju centros to skaits palielinājies par 44%, pamatskolu — par 12%, vidusskolu — par 71%. Tomēr vidēji vienā bibliotēkā to ir mazāk nekā 30 vienību.

IT infrastruktūra

Gandrīz visās bibliotēkās ir datori ar internetslēgumu. Teju visos (95%) — instalētas informācijas filtrēšanas/bloķēšanas programmas, piemēram, *NetNanny*, *CyberPatrol* vai *Bsafe*. Datoru skaits ir pietiekams, turklāt — jo augstākas pakāpes skola, jo vairāk datoru (vidēji 10 datori pamatskolu informācijas centros, 27 — vidusskolās). Aptuveni puse skolu bibliotēku speciālistu pārzina arī datorklases, kurās ir liels datoru skaits (vidusskolās — pat 34). Ironiskā kārtā aptuveni 10% pamatskolu bibliotēku nav sava telefona.

Arvien vairāk skolu bibliotēku ir savas tīmekļa vietnes (2004./2005.māc.g. — 60%, 2007./2008.māc.g. — 2/3 pamatskolu un 4/5 vidusskolu). 60% tīmekļa vietņu pārzina bibliotekāri, 8% pamatskolu un 12% vidusskolu informācijas speciālistu šo funkciju uztic skolas tehniskajam personālam.

Teju visu skolu bibliotēku (97,4%) interneta resursiem nodrošināta diennakts piekļuve. 2/3 tīmekļa vietņu tiek uzturētas skolas vai attiecīgās municipalitātes serverī.

Tehnoloģiskā infrastruktūra kopš 2005.gada nav būtiski progresējusi. Sarukusi teritoriālo datortīklu (*wide area network, WAN*) un lokālo datortīklu (*local area network, LAN*) izplatība (no 64% līdz 59% LAN, no 67% līdz 59% WAN), savukārt bezvadu interneta pieejamība augusi, sasniedzot 50%. (1.tabula)

1.tabula

Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, to izmantojums skolu informācijas centros	2004./2005. māc.g.	2007./2008. māc.g.
Telefons	97%	96%
Kabeļtelevīzija vai satelīttelevīzija	50%	39%
Klēpjatori ar mobilo internetu	32%	31%
Bezvadu internets	38%	57%
Tiešsaistes elektroniskais katalogs	92%	95%
Automatizēta informācijas resursu cirkulācijas sistēma	99%	98%
Sava tīmekļa vietne	60%	75%
Izmanto informācijas filtrēšanas programmas	98%	97%

“Tīmekļa 2.0” tehnoloģijas

Skolu bibliotekāri visai vāji pārzina “Tīmekļa 2.0” tehnoloģijas, tādēļ tikai retais tās izmanto ikdienas darbā. Viena piektdaļa respondentu izmanto aplādi (*podcasts*), bet ceturtdaļa — emuārus un viki. Tomēr progress ir nenoliedzams, jo 2004./2005.gadā bibliotekāri, kas izmantoja “Tīmekļa 2.0” tehnoloģijas, bija uz vienas rokas pirkstiem saskaitāmi.

Bibliotekāriem vajadzētu ņemt vērā, ka interaktīvo tehnoloģiju mācības (piemēram, emuāru veidošanā) ir nepieciešamākas un, iespējams, mērķauditorijai atbilstošākas nekā “tradicionālo” datorprasmju kursi. Kaut gan sabiedrībā joprojām tiek diskutēts par sociālo tīklu piemērotību izglītības mērķiem, interaktīvo tehnoloģiju apguves kursi lietotājiem varētu padarīt skolu bibliotēkas tēlu atraktīvāku.

“Tīmekļa 2.0” tehnoloģiju ignoranci vairāk nekā puse bibliotekāru (58,1%) pamato ar nepieciešamību izglītot skolēnus saskaņā ar programmu filtrēšanas pamatnostādņiem. Tikai 4% tās neizmanto tādēļ, ka neatliek laika vai naudas. Daži apgalvo, ka skolotāji nemaz neatbalsta sociālo tīklu izmantošanu. Turklāt daudzi bibliotekāri nemaz nezina par interaktīvajām tehnoloģijām, viens no respondentiem jautāja: bet kas tas ir — “Tīmeklis 2.0”?

Bibliotekāru prognozes 2009./2010. mācību gadam

Pētījuma dalībnieki tika aicināti prognozēt nozares attīstību turpmākajiem diviem gadiem: 54% respondentu paredzēja, ka skolas bibliotēkas budžets saruks, 39% — ka tas paliks konstants, bet 7% pat pauda pārliecību, ka tas pieaugs. Pārmaiņas finansējumā visvairāk prognozēja vidusskolu bibliotekāri: 61% domāja, ka tas saruks, 29% — ka tas paliks nemainīgs, bet 10% — ka tas pieaugs. Viņi paredz, ka vidējais vidusskolas bibliotēkas budžets varētu būt 17 818 dolāru. Arī optimistiski noskaņotie bibliotekāri atzīst — finansējuma pieaugums tiks vien tehnoloģiju un datubāzu iegādei.

Daži secinājumi

Pētījums liecina, ka izzūd reģionālās atšķirības. Nav arī izteiktas korelācijas starp bibliotekāra darba stāžu un darbības stratēģiju. Vienīgā atšķirība — jo pieredzes bagātāks bibliotekārs, jo vairāk izvēlas elektroniskos, ne tradicionālos informācijas resursus.

Trīs galvenās tendences: samazinās jaunieguvumu, bet pieaug norakstīto vienību skaits. Tiek abonēts arvien mazāk datubāzu, tādēļ to iegāde tiek rūpīgi apsvērta.

Tehnoloģiju infrastruktūra palikusi samērā konstanta. Jauns darbības lauks varētu būt “Tīmekļa 2.0” tehnoloģijas, ko bibliotekāri nereti vērtē pārāk zemu.

Stratēģija krīzes laikā: rūpīga prioritāšu izvēle un pēc iespējas pozitīvāka pašprezentācija.

Izmantotā informācija

Farmer, Lesley, Shontz, Marilyn. School Library Journal's Spending Survey. *School Library Journal* [tiešsaiste]. Nr.4, 2009 [skatīts 2009.g. 30.okt.]. Pieejams: <http://www.schoollibraryjournal.com/article/CA6648082.html>

Jana Dreimane

Ārzemju bibliotēku notikumu apskats (2009.gada aprīlis–septembris)

Zemestrīce sagrauj desmitiem Itālijas kultūras iestāžu

2009.gada 6.aprīlī puspiecos no rīta (pēc Latvijas laika) Abruco (*Abruzzo*) reģiona iedzīvotājus pamodināja spēcīgi pazemes grūdieni. Zemestrīcē, kas sasniedza 6,3 balles pēc Rihtera skalas, gāja bojā 302 cilvēki, bet 68 000 palika bez pajumtes, jo pusei ēku bija tik lieli bojājumi, ka tās pagaidām nav apdzīvojamas.

Katastrofā visvairāk cieta Akvilas (*L'Aquila*), Peskaras (*Pescara*) un Teramo provinces. Zemestrīces epicentrs atradās tikai piecus kilometrus no Akvilas provinces galvaspilsētas Akvilas. Pilnībā sagrauts *Onna* ciemats tai līdzās. Gāja bojā 41 no 300 ciemata iedzīvotājiem, lielākā daļa — gados jauni ļaudis.

Kultūrvēsturiskās ainavas postījumi

Akvilā — 13.gadsimtā dibinātajā pilsētā — satricināts vēsturiskais centrs, kurā ir daudz senu viduslaiku un baroka arhitektūras pieminekļu. Sagrauta viena no lielākajām un skaistākajām pilsētas baznīcām — romāņu stila *Santa Maria di Collemagio*, ko 13.gadsimta 80.gados uzcēla vēlākā Romas pāvesta Celestīna V dibinātā celestīniešu ordeņa mūki. 1294.gadā šajā baznīcā Celestīns V tika iesvētīts un kronēts pāvesta amatā, šeit apglabātas viņa mirstīgās atliekas.

Līdzīgs liktenis piemeklējis vēl četras Akvilas lielākās baznīcas. Pēc Itālijas Kultūras ministrijas (*Ministero per i Beni e le Attività Culturali*) datiem zemestrīce radījusi zaudējumus 500 Abruco reģiona baznīcām. Lielākā vai mazākā mērā cietis katrs kultūras objekts: cietokšņi, pilis, torņi, villas, sienu gleznojumi u.c. Abruco kultūrvēsturiskā ainava ir dramatiski mainījusies.

Zemestrīce sagrāvusi arī mūsdienu ēkas, tajā skaitā Akvilas Universitāti, pilsētas slimnīcu un reģiona administratīvo centru.

Bibliotēkas

Akvilas centrā, krāšņā pili izvietotā provinces galvenā bibliotēka *Salvatore Tommasi* (dibināta 1848.gadā) cietusi tik pamatīgi, ka darbs tajā nav iespējams. Sagrauta arī bibliotēkas filiāle, kas atradās līdzās *Santa Maria di Collemagio* baznīcai. Filiālē glabājās bibliotēkas senais krājums — 16.–19.gadsimta iespieddarbi. Bibliotēkas personāls, ugunsdzēsēji un brīvprātīgie lielāko daļu krājuma (ap 50 000 sējumu) no filiāles evakuēja drīz pēc zemestrīces. Tās radītie putekļi no senajiem iespieddarbiem jau noslaucīti, sāka grāmatu restaurācija.

Pārējais krājums tika atstāts sagrautajās ēkās. Tā apzināšana, sakārtošana un restaurācija sākas tikai pēc ēku nostiprināšanas. Diemžēl pienācīga pagaidu mītne bibliotēkai vēl nav atrasta. Šobrīd tās personāls strādā kādā bijušajā vidusskolas ēkā. Tur izvietots arī periodikas krājums.

Neizmantojamas ir arī visu septiņu Akvilas Universitātes bibliotēku telpas. Pagaidām nodrošināta piekļuve svarīgākajai studiju literatūrai, atjaunots starpbibliotēku abonementa pakalpojums. Studentiem un mācībspēkiem tiek sniegtas elektroniskas uzziņas. Četru visvairāk sagrauto bibliotēku krājumi pārvietoti uz citām ēkām.

Līdzšinējās ēkās darbu pagaidām nevar atjaunot neviena Akvilas bibliotēka (kopumā — 18).

Muzeji un arhīvs

Itālijas Kultūras ministrijas darba grupa apzinājusi arī muzeju stāvokli. Būtiski ēku bojājumi konstatēti 3 Teramo, 6 Peskāras un 11 Akvilas muzejos. Vēl 2009. gada 7.maijā, mēnesi pēc katastrofas, 22 (23%) muzeji darbu vispār nebija atsākuši, bet 30 (31%) bija apmeklētājiem pagaidām slēgti.

Daļēji sagruvis 15.gadsimtā celtais *Forte Spagnolo* cietoksnis, kura austrumu spārnā izvietots Abruco Nacionālais muzejs (*Museo Nazionale d'Abruzzo*, <http://www.museonazionaleabruzzo.beniculturali.it>). Tā kolekcijā ir paleontoloģijas, arheoloģijas priekšmeti, viduslaiku glezniecības, tēlniecības un lietišķās mākslas paraugi. Tie ir neskarti, taču drošības labad pēc zemestrīces nogādāti citur. Uz galvaspilsētu Romu evakuēts Akvilas Dārglietu muzeja krājums, jo tā ēka — sena bīskapa pils — cietusi tik stipri, ka draud sagrūt.

Nolemts izveidot virtuālu Abruco muzeja (*Sistema Museale Telematico della Regione Abruzzo*, <http://www.musei.abruzzo.it>; <http://www.crbc.it>) portālu, kurā attālinātie lietotāji varētu iepazīties ar vairāk nekā 100 Abruco reģiona muzeju kolekcijām, kas klātienē nav pieejamas. Šo ideju atzinīgi novērtējusi Starptautiskās Muzeju padomes (*International Council of Museums*) Itālijas Nacionālā komiteja.

Gruvešos pārvērtusies Akvilas prefektūras pils. Tās pirmajā stāvā bija izvietots valsts arhīvs un bibliotēka, kurā savākti vēstures materiāli no 13.gadsimta. Arhīva resursi aizņēma 4000 plauktmetru. Gājusi bojā arī viena arhivāre, nozarē atzīta viduslaiku vēstures pētniece. Dokumentācija vispirms tikusi vesta uz netālo Sulmonu, taču vēlāk evakuēta uz Bacano (*Bazzano*).

Santa Maria di Collemagio baznīca pirms un pēc zemestrīces

Kultūras mantojuma glābšana

Sistemātiska kultūras iestāžu situācijas apzināšana un vērtību glābšana sākās tikai 19.aprīlī, kad no sagrautajām ēkām drošībā bija nogādāti iedzīvotāji. Tiesa, pirmais simboliskais akts veikts jau 12.aprīlī, Lielā dienu svētdienā, — no izpostītās Paganikas (*Paganica*) baznīcas jumta noņemta 15.gadsimtā izgredtā Madonnas koka statuļa. Līdz 12.maijam no drupām izcelti, uz drošām krātuvēm pārvesti 1476 darbi. Tiek veikta to restaurācija.

Itālijas Kultūras ministrija atvērusi ziedojumu kontu zemestrīcē cietušo kultūras vērtību restaurācijai. Sagrauto bibliotēku atjaunošanai naudu aicina ziedot arī Itālijas Bibliotēku asociācija (*Associazione Italiana Biblioteche*). Taču ievēribu pelna arī citas aktivitātes. Piemēram, 27.jūlijā vienā no pagaidu nometnēm bērniem un jauniešiem dāvinātas 8000 grāmatas. Kopumā Itālijas izdevēji zemestrīcē cietušajiem iedzīvotājiem saziedojuši 25 000 grāmatu. Dāvinājumu vākšanu vadīja un koordinēja Grāmatas un lasīšanas centrs (*Centro per il Libro e la Lettura*), kā arī Itālijas Bibliotēku asociācija.

Izmantotā informācija

Earthquake Italy Abruzzi [tiešsaiste]. International Council of Museums, 12 May 2009 [skatīts 2009.g. 2.okt.]. Pieejams: http://icom.museum/disaster_relief/news.html

Terremoto in Abruzzo [tiešsaiste]. Associazione Italiana Biblioteche, 2009 [skatīts 2009.g. 2.okt.]. Pieejams: <http://www.aib.it/aib/cen/abr09.htm>

Itālijas Nacionālā ugunsdzēsības dienesta veidotā cietušo kultūras pieminekļu karte: *Abruzzo earthquake april 6th 2009: Operation to secure on the cultural assets* [tiešsaiste]. National Fire Service Department [skatīts 2009.g. 2.okt.]. Pieejams: http://www.vigilfuoco.it/opereprovvisionali_eng.asp.

Bibliocīds Venecuēlā

2009.gada pavasarī Venecuēlas sabiedrību, sevišķi bibliotekārus, satrauca skandaloza ziņa — 2007.–2008. gadā no Mirandas pavalsts publiskajām bibliotēkām kā režimam kaitīgas izņemtas 62 262 grāmatas. Par to vēstīja 2009.gada 29.martā Venecuēlas lielākajā un populārākajā dienas laikrakstā “El Nacional”¹ ievietotā publikācija “Atklāta masveida grāmatu iznīcināšana Mirandas bibliotēkās [gubernatora] Kabelo² valdīšanas laikā” (*Detectan destrucción masiva de libros de bibliotecas mirandinas durante gestión de Cabello*). Norakstītie

iespieddarbi pārdoti papīra pārstrādes fabrikām kā makulatūra. Izņemto darbu skaitā bija Antuāna de Sent-Ekziperī “Mazais princis”, Migela de Servantesa “Dons Kihots”, Gabriela Garsijas Markesa “Patriarha rudens” (latviešu valodā izdots 1992.gadā), kas, starp citu, vēsta par kāda vārdā nenosaukta, mītiska Latīņamerikas diktatora dzīves norietu. Pēc Venecuēlas Nacionālās bibliotēkas (*Biblioteca Nacional de Venezuela*, <http://www.bnv.gob.ve/directorio.php?sw=3&f=11&e=14&m=0>, VNB) datiem pavalsts publiskajās bibliotēkās ir 267 280 bibliogrāfisko vienību, tātad ideoloģisku apsvērumu dēļ norakstīts 23,2% krājuma, kaut laikrakstā un citviet minēts krietni mazāks skaitlis — 15%.

Mirandas Autonomais Bibliotēku un informācijas institūts (*Instituto Autónomo de Bibliotecas e Información de Miranda*, <http://www.iabim.gob.ve>, MABII), kura pārziņā ir 51 pavalsts publiskā bibliotēka, mēģināja vērīgo grāmatu norakstīšanu pamatot ar objektīviem iemesliem. Svarīgākie: 1) daudzas grāmatas bija saturiski novecojušas (to vidū pagājušā gadsimta 60.–70.gados izdotas mācību grāmatas, kas neatbilst pašreizējām izglītības programmām); 2) daudzās bibliotēkās ilgstoši bija tik nepiemēroti apstākļi, ka liela daļa krājuma ir kaitīgo mikroorganismu saēsta un tādēļ izolējama no “veselās” kolekcijas. Piemēram, *San Pedro de los Altos* pilsētas bibliotēkā valdošā augstā mitruma un temperatūras dēļ bija norakstāma pat vairāk nekā puse krājuma.

Tomēr pretrunīgie VNB un MABII paziņojumi liek apšaubīt norakstīšanas akciju objektivitāti. 2009.gada 16.maijā MABII aizsāka ziedošanas kampaņu “Grāmatu Mirandai” (*Un libro para Miranda*), paziņojot, ka tās mērķis ir atjaunināt pavalsts publisko bibliotēku krājumus — pēdējos divos gados tie ideoloģisku motīvu dēļ esot noplicināti. Turklāt MABII izvairījusies publicēt detalizētu norakstīto izdevumu sarakstu un norakstīšanas iemeslus. Cirkulē nepārbaudītas ziņas, ka visi procesuālie dokumenti ir apzināti iznīcināti.

Interesants ir VNB — visu valsts un pašvaldību 743 publisko bibliotēku konsultāciju centra — jaunieceltā direktora Ignacio Bareto (*Ignacio Barreto*, dz. 1962.g.) viedoklis: “Ideoloģijas problēma nav tikai partejiskās līnijas vai politiskā prozelītisma³ jautājums. Tā drīzāk atspoguļo valsts koncepciju un sistēmu. Vairākums bibliotēku grāmatu atspoguļo kapitālisma ideoloģiju. Pamācību grāmatas sludina individuālismu, tas ir, personisko

Ignacio Bareto

Fernando Bajez

F. Bajez sarakstītās grāmatas: "Vispārējā grāmatu iznīcināšanas vēsture" un "Irākas kultūras iznīcināšana"

attīstību savrup no citu izaugsmes. Vecās vēstures grāmatas atspoguļo vēsturi dominējošās partijas skatījumā." Savdabīgas idejas savulaik sludināja arī I. Bareto amata priekštecis Fernando Bajezs (*Baez*, dz. 1970.g.), kas plašāk pazīstams kā grāmatas "Irākas kultūras iznīcināšana" (*La Destrucion Cultural de Iraq: Un Testimonio de Posguerra*, 2004) un monogrāfijas "Vispārējā grāmatu iznīcināšanas vēsture" (*A Universal History of the Destruction of Books*, 2008) autors. 2008.gada 1.aprīlī, kļūstot par VNB direktoru, viņš paziņoja, ka uzsāks cīņu pret ASV Kongresa bibliotēkas proponēto bibliotēku komercializāciju un kultūras imperiālismu. ASV Kongresa bibliotēka esot viens no lielākajiem bibliotēku ienaidniekiem nozares vēsturē, uzsvēra F. Bajezs. Šo aktivitāšu dēļ F. Bajezam tika liegta iebraukšana ASV. Taču arī viņa karjera VNB bija ļoti īsa: jau 2008.gada 11.decembrī direktora amatā tika iecelts I. Bareto.

VNB izstrādājusi jaunas publisko bibliotēku vadlīnijas. Tajās noteikts, ka katrā publiskajā bibliotēkā izveidojamas "ideoloģijas" nodaļas, kur koncentrējama Ugo Čavesu, kā arī Venecuēlas politiskajam režīmam radniecīgās, draudzīgās valstis, piemēram, Kubu, slavināšana literatūra. No jauna uzrakstīta lielākā daļa pamatskolas mācību grāmatu. Tajās Venecuēlas demokrātiskais periods ir noklusēts, turpretī pašreizējā prezidenta U. Čavesa nākšana pie varas, kā arī viņa pārkārtojumi glorificēti.

Venecuēlas prezidenta posteni U. Čavess ieņem kopš 1998.gada. Aktīvu politisko darbību sācis jau 1983.gadā, izveidojot slepenu sociālistiski ievirzītu biedrību — "Revolucionāro Bolivāru kustība 200" (MBR-200). 1992.gadā tā sarīkoja divus neveiksmīgus valsts apvērsumus. Pēc U. Čavesa ievēlēšanas prezidenta amatā Venecuēlas iekšpolitika un ārpolitika radikāli mainījusies. Venecuēlā valda komunistiska diktatūra, augstus amatus pašvaldībā un valsts pārvaldē var ieņemt tikai U. Čavesa atbalstītas personas, valdošās sociālistiskās partijas biedri. Informācijas aprīte ir ierobežota, piemēram, bez atbilstošu iestāžu atļaujas Venecuēlā nedrīkst ievest ārzemju literatūru. 2008.gadā represēti 19 žurnālisti.

Izmantotā informācija

Castillo, Laura Helena. Detectan destrucción masiva de libros de bibliotecas mirandinas durante gestión de Cabello. *El Nacional* [tiešsaiste]. 29 March 2009 [skatīts 2009.g. 2.okt.]. Pieejams: http://el-nacional.com/www/site/p_contenido.php?q=nodo/74903/Reporte%20Regional/Detectan-destrucci%F3n-masiva-de-libros-de-bibliotecas-mirandinas-durante-gesti%F3n-de-Cabello

Cherubini, Edgar. Holocausto de libros en Venezuela. *Venezuela es Noticia* [tiešsaiste]. 30 March 2009 [skatīts 2009.g. 2.okt.]. Pieejams: <http://venezuelanoticia.com/wwwvenezuelanoticia/2009/03/holocausto-de-libros-en-venezuela>

Oder, Norman. Venezuelan National Library Battles "Imperialism" of Library of Congress. *Library Journal* [tiešsaiste]. 15 April 2008 [skatīts 2009.g. 2.okt.]. Pieejams: <http://www.libraryjournal.com/article/ca6551558.html>

Venezuela overview [tiešsaiste]: rising attacks on journalists; book censorship. International PEN (a World association of writers) [skatīts 2009.g. 2.okt.]. Pieejams: <http://www.internationalpen.org.uk/go/freedom-of-expression/campaigns/freedom-to-write-in-the-americas/venezuela-overview>

¹ 20.gadsimta 90.gadu beigās bija viena no aktīvākajām pašreizējā Venecuēlas diktatoriskā prezidenta Ugo Čavesa (*Hugo Rafael Chávez Frías*) kandidatūras atbalstītājam valsts prezidenta amatam. Taču pēc radikālas U. Čavesa politikas maiņas avīze nostājies viņa opozīcijā.

² Diosdado Kabelo (*Diosdado Cabello*, dz. 1963.g.) — karjeru sācis Venecuēlas armijā. 1992.gadā kopā ar Ugo Čavesu mēģināja veikt valsts apvērsumu, kas neizdevās. Tādēļ divus gadus pavadīja cietumā. Taču pēc U. Čavesa uzvaras prezidenta vēlēšanās 1998.gadā ieņēma augstus amatus valsts pārvaldē. No 2004. līdz 2008.gadam — Mirandas pavalsts gubernators. Patlaban — Venecuēlas Sabiedrisko darbu un mājojumu celtniecības ministrs.

³ No grieķu val. "prosēlytos" 'pienācējs' — cilvēka pievēršana citai reliģijai, politiskajam vai filozofijas virzienam.

Gandrīz 80 jaunās bibliotēkas 4 gados

2006.–2008.gadā Katalonijas autonomajā apgabalā (Spānija) atvērta 61, bet 2009.gadā — jaunuzceltas vai renovētas 17 publiskās bibliotēkas. Piemēram, Pasaules grāmatu dienas priekšvakarā 2009.gada 22.aprīlī *Sant Vicenç dels Horts* pilsētā (Barselonas province), kur ir ap 26 000 iedzīvotāju, durvis vēra jauna, moderna, 1243 m² plaša bibliotēka. Tās celtniecība un aprīkojums izmaksāja 4 miljonus eiro. No tiem nepilnu miljonu eiro sedza pati pilsēta, aptuveni pusotru miljonu eiro — Barselonas province, bet 800 000 eiro — Katalonijas apgabals. Tajā pašā dienā lasītājiem kļuva pieejama jauna bibliotēka arī Ripolā (*Ripoll*). 2000 m² lielā, skaistā celtne, kuras interjers ir tikpat mūsdienīgs kā eksterjers, izmaksājusi 3 miljonus eiro. Trīs dienas vēlāk, 25.aprīlī, svinīgi atklāta vēl viena jaunuzcelta bibliotēka Sabadeljā (Barselonas province). Arī tās celtniecībai un iekārtošanai līdzekļi nebija žēloti. Pilsēta sarūpējusi gandrīz 4,5 miljonus eiro, province — 563 000 eiro, bet Katalonijas ģeneralitāte salīdzinoši niecīgu daļu — 173 900 eiro. Un tā vai ik mēnesi kopš 2006.gada (Katalonijas bibliotēku celtniecības un renovācijas programma gan aizsāka jau 2004.gadā) ģeneralitātes iedzīvotāji var svinēt

Lambert Mata bibliotēka

Sanmartí bibliotēka Barselonā

Jaunā Biblioteca del Nord Sabadelljā

**Les Voltes bibliotēka
Sant Vicenç dels Horts
pilsētā**

Las bibliotecas públicas catalanas recibieron el año pasado cerca de 22 millones de visitas, un 11,2% más que en el 2007 [tiešsaiste]. 17 abril de 2009. Generalitat de Catalunya, 2009 [skatīts 2009.g. 2.okt.]. Pieejams: http://www20.gencat.cat/portal/site/Biblioteques/menuitem.7e2d3bf5481ac4ad86a64e10b0c0e1a0/?vgnnextoid=727787718b0c0110VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=727787718b0c0110VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default&contentid=2eae9cd7f3b0210VgnVCM100008d0c1e0aRCRD&newLang=es_ES

Jauns resurss kultūras daudzveidības iepazīšanai — Pasaules Digitālā bibliotēka

2009.gada 21.aprīlī ASV Kongresa bibliotēka, Apvienoto Nāciju Organizācijas Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija (*UNESCO*) un vēl 32 partnerinstitūcijas Parīzē prezentēja Pasaules Digitālo bibliotēku (*World Digital Library*, <http://www.wdl.org>; turpmāk — PDB). Bibliotēka nav masveida digitalizācijas projekts. Viens no tās svarīgākajiem uzdevumiem ir *UNESCO* programmas “Pasaules atmiņa” reģistrā iekļautā īpaši vērtīgā dokumentārā mantojuma vizualizācija. Patlaban tā ietver 1215 objektus — digitalizētus rokrakstus, kartes, retas grāmatas, filmas, audioierakstus un fotogrāfijas, kas raksturo dažādu pasaules reģionu kultūras unikalitāti. PDB ir brīvi pieejama ikvienam interneta lietotājam.

PDB iniciējis ASV Kongresa bibliotēkas direktors Džeimss H. Bilingtons (*James H. Billington*) *UNESCO* ASV Nacionālās komitejas sēdē 2005.gada 6.jūnijā. Dž.H.Bilingtons uzskata, ka ciltautu kultūras zināšanas atvieglo starpnāciju saprašanos, tādēļ būtu svarīgi veidot daudzvalodīgu un multikulturālu interneta vidi. Nozīmīgu artavu šajā procesā sniedz ASV Kongresa bibliotēka, jo tajā rodami bagātīgi ciltautu kultūras resursi — vairāk nekā puse tās krājuma (142 miljoni vienību aptuveni 470 valodās) nav angļu valodā.

PDB koncepcija aizgūta no pagājušā gadsimta 90.gados aizsāktā ASV Kongresa bibliotēkas projekta “Amerikas atmiņa” (*American Memory*), kura tīmekļa vietnē patlaban pieejami 9 miljoni vēstures liecību. Tāpat kā šim projektam, arī PDB galvenā mērķauditorija ir skolēni un studenti, tādēļ tās tīmekļa vietnei ir saskarne sešās ANO oficiālajās valodās (arābu, angļu, spāņu, franču, krievu, ķīniešu), kā arī portugāļu valodā, atraktīvs vizuālais noformējums, ērta informācijas meklēšanas sistēma un izsmeļošs digitālo objektu raksturojums. Tajā piedāvāta digitālo objektu meklēšana pēc atslēgvārda, kā arī pārlūkošana pēc 5 kritērijiem: dokumenta atrašanās vietas, rašanās vai atspoguļotā vēstures perioda (no 8.gadu tūkstoša pirms Kristus dzimšanas līdz mūsdienām), nozares, veida un piegādātājinstitūcijas.

Pagaidām PDB saturu veidojušas 26 atmiņas institūcijas — galvenokārt nacionālās bibliotēkas un augstskolu bibliotēkas. Gandrīz puse PDB objektu (513) oriģinālu meklējami ASV Kongresa bibliotēkā. Vairāk nekā 100 digitalizēto dokumentu oriģinālu glabājas Brazīlijas Nacionālajā bibliotēkā un Krievijas Valsts bibliotēkā. Unikālus resursus digitālajai bibliotēkai sniegusi arī Irākas Nacionālā bibliotēka un arhīvs, Ķīnas Nacionālā bibliotēka un Japānas Nacionālā bibliotēka (*National Diet Library*). PDB pagaidām rodamas tikai 9 Latvijas vēstures liecības, to vidū — 3 krāsainas Daugavpils fotogrāfijas, ko 1911. vai 1912.gadā uzņēmis krāsainās fotogrāfijas aizsācējs, ķīmiķis Sergejs Prokudins-Gorskis (*Сергей*

svētkus — jo viņu izglītības, kultūras vajadzībām un lasītājiem atkal atvērta jauna *gaismaspils*.

2009.gadā Katalonijas bibliotēku renovācijai un celtniecībai atvēlēti 33 miljoni eiro. No tiem Barselonas province, kurā atrodas lielākā daļa šogad uzcelto vai renovēto bibliotēku, šim nolūkam tērējusi 8 miljonus eiro. Līdztekus tam 35 miljoni eiro piešķirti provinces 188 bibliotēku un 9 bibliobusu uzturēšanai.

Kopumā Katalonijā ir 336 publiskās bibliotēkas. Jaunuzceltās, renovētās, mūsdienīgi iekārtotās bibliotēkas, kā arī lasīšanas veicināšanas programmas raisījušas pastiprinātu iedzīvotāju interesi. 2008.gadā, salīdzinot ar 2006.gadu, par gandrīz 14% audzis lasītāju skaits (kopumā 2 618 986 personas, proti, 36% Katalonijas iedzīvotāju), apmeklētība augusi par 11,2%, saņiedzot 21 823 319 reizes. Publiskajās bibliotēkās glabājas vairāk nekā 11 miljoni dokumentu. 2008.gada nogalē publisko bibliotēku kopplatība bija 247 858 kvadrātmetru. Aprēķināts, ka tik daudz vietas aizņem 40 futbola laukumi.

Lielākā daļā bibliotēku piedāvā lasītājiem piekļuvi globālajam tīmeklim, turklāt par to nav jāmaksā.

Izmantotā informācija

Biblioteques Públiques de Catalunya [tiešsaiste]. Generalitat de Catalunya, 2009 [skatīts 2009.g. 2.okt.]. Pieejams: http://www20.gencat.cat/portal/site/Biblioteques/menuitem.e21a2e524bef388501ac3a10b0c0e1a0/?vgnnextoid=ded81e1f0f090110VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=ded81e1f0f090110VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default&newLang=es_ES

Прокудин-Горский, 1863–1944). Momentuzņēmumu negatīvi glabājas ASV Kongresa bibliotēkā.

Līdz šim PDB ieguldīti vairāk nekā 10 miljoni ASV dolāru. Pirmā projekta finansētāja bija ASV kompānija "Google", kas 2005.gada novembrī tam piešķīra 3 miljonus dolāru. Tikpat daudz ziedojis arī "Kataras⁴ fonds izglītības, zinātnes un sabiedrības attīstībai" (*Qatar Foundation*). Divus miljonus ASV dolāru piešķīrusi skotu izcelsmes bibliotēku mecenāta Endrū Karnegī (*Andrew Carnegie*, 1835–1919) korporācija Ņujorkā (*Carnegie Corporation of New York*). Pa vienam miljonam ASV dolāru atvēlējusi kompānija "Microsoft" un Karaļa Abdulas Zinātnes un Tehnoloģiju universitāte Saūda Arābijā (*King Abdullah University of Science and Technology*). PDB tehnoloģisko attīstību sekmējušas arī datorkompānijas "Apple" un "Intel". Salīdzinājumam — ASV Kongresa bibliotēkas projekts "Amerikas atmiņa" līdz šim izmaksājis 60 miljonus ASV dolāru. Portāla izveidi un attīstību nodrošina ASV Kongresa bibliotēka, kurā atrodas tā galvenais serveris, kā arī Aleksandrijas bibliotēka Ēģiptē.

Cerēsim, ka itin drīz PDB būs rodams arī Latvijas dokumentārais mantojums, kas iekļauts programmas "Pasaules atmiņa" starptautiskajā reģistrā, — Dainu skapis un pirms 20 gadiem notikušās Latvijas, Igaunijas un Lietuvas iedzīvotāju miermīlīgās akcijas "Baltijas ceļš" materiāli!

Izmantotā informācija

Cody, Edward. U.N. Launches Library Of World's Knowledge. *The Washington Post* [tiešsaiste]. 21 April 2009 [skatīts 2009.g. 2.okt.]. Pieejams: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/04/20/AR2009042001324.html>

Fenner, Louise. All Countries Invited to Participate in World Digital Library : Library of Congress expert says goal is to expand content, partners. *America.gov* [tiešsaiste]. 2 July 2009 [skatīts 2009.g. 2.okt.]. Pieejams: <http://www.america.gov/st/educ-english/2009/April/20090429145554xlrennef0.8357813.html>

⁴ Neliela, bet naftas un gāzes atradnēm bagāta Āzijas valsts līdzās Saūda Arābijai, kur atšķirībā no daudzām citām islāma valstīm valda liberāls politiskais režīms. Tajā atļauts vēlēšanās piedalīties, uz nozīmīgiem valsts/pašvaldību amatiem pretendēt arī sievietēm. Kataras satelītelevīzija "Al Jazeera" ir viena no svarīgākajām raidorganizācijām arābu pasaulē.

Britu sabiedrība aicina nostiprināt likumā skolu bibliotēku obligātumu

Lielbritānijas bērnu autoru, grāmatizdevēju, skolotāju un bibliotekāru grupa organizējusi parakstu vākšanu elektroniskam iesniegumam (<http://petitions.number10.gov.uk/literacy/?showall=1#detail>) Lielbritānijas valdībai, kurā lūdz likumā noteikt profesionāli vadītu skolu bibliotēku obligātumu visā valstī.

Parakstu vākšana sākusies 2009.gada 1.jūlijā, bet noslēgsies 11.decembrī. Līdz 25.novembrim iesniegumu bija parakstījuši vairāk nekā 5200 Lielbritānijas pilsoņu un pastāvīgo iedzīvotāju. Skolu bibliotēku likuma nepieciešamību atbalstījuši pasaulslaveni bērnu rakstnieki, piemēram, Filips Pulmans (*Philip Pullman*, 1946), Frančeska Saimona (*Francesca Simon*, 1955), Maikls Rouzens (*Michael Rosen*, 1946), Džoanna Roulinga, kā arī vairāki skotu izcelsmes filantropa Endrū Karnegī meklāšanas literatūrā ieguvēji. Parakstītāju vidū ir Nacionālās

skolotāju arodbiedrības (*National Union of Teachers*) ģenerālsekretāre Kristīne Blauere (*Christine Blower*) un britu arodbiedrības "Unison" ģenerālsekretārs Deivs Prentiss (*Dave Prentis*). Kampanijas dalībnieki ir satraukti, ka sabiedrība un valdība akceptē ieslodzīto likumīgās tiesības uz bibliotēku, bet nesaprot, cik būtiskas tās ir skolas vecuma bērniem — viņu lasītprīekša veicināšanai: "Mēs visi atbalstām ieslodzīto tiesības uz bibliotēku. Jo tā var sekmēt viņu rehabilitāciju sabiedrībā. Esam nobažījušies, ka skolēniem nav tādu pašu tiesību. Pētījumi rāda, ka daudziem gados jaunajiem likumpārkāpējiem ir zems izglītības līmenis" — teikts Bērnu, skolu un ģimeņu ministrijas (*Department for Children, Schools and Families*) valsts sekretāram Edam Bolsam (*Ed Balls*) adresētajā pavadvēstulē, ko 2009.gada 1.jūlijā iesniedza kampanijas galvenais organizators, divkārt Endrū Karnegī medaļu literatūrā ieguvušais rakstnieks Alans Gibonss (*Alan Gibbons*). A.Gibonssam ir 16 gadus ilga pedagoģiskā darba pieredze. Kaut pēdējos gados A.Gibonss nodarbojas tikai ar rakstniecību, viņš ir biežs viesis arī skolās un dažādos grāmatu svētkos. A.Gibonss ir dedzīgs bibliotēku atbalstītājs — lielākā daļa ierakstu viņa tīmekļa žurnālā (<http://alangibbons.net>) veltīta Lielbritānijas bibliotēku situācijai un aizstāvībai.

Tikai pusē Lielbritānijas vidusskolu strādā algoti pilna laika bibliotekāri, taču tikai ceturtajā daļā no tām (28%) šos pienākumus veic kvalificēti profesionāļi. "Skumji, ka daudzās mūsu skolās joprojām nav adekvāta bibliotekārā nodrošinājuma. Pat šajos grūtajos laikos situācijas uzlabošana nevarētu maksāt dārgi. Sliktas informācijpratības sociālās izmaksas ir būtiskas," lasāms pavadvēstulē.

A.Gibonss uzsver, ka elektroniskais iesniegums ir tikai sākums kampanijai, kuras mērķis ir nostiprināt skolu bibliotēku obligātumu likumā. "Ja tā ir tikai grāmatu pasaule, sevišķi bibliotēka, valdība izjūt mazāku spiedienu nekā tad, ja tā ir plaša kulturāla informācijpratības atbalsta kampanija. Tādēļ es sadarbojos ar izdevējiem, pedagoģisko personālu un publiskā sektora arodbiedrībām."

Kampaniju rosinājis 2008.gada novembrī plašsaziņas medijos paustais F.Pulmana paziņojums par iespējamo *Meadows Community* skolas (Česterfilda) bibliotēkas slēgšanu, to aizstājot ar virtuālo apmācību centru. Neraugoties uz bērnu un viņu vecāku protestiem, F.Pulmana protesta vēstuli skolas direktorei (uz kuru viņš atbildi nesaņēma), bibliotēka tika slēgta un bibliotekāre atlaista no darba. Kopš tā laika, uzsver A.Gibonss, tendence slēgt skolu bibliotēkas arvien pieaug, jo nevienā likumā nav noteikts skolu bibliotēku obligātums.

Izmantotā informācija

Pullman anger at proposed closure of Chesterfield school library. *Fantasy Book Review* [tiešsaiste]. 24 November 2008 [skatīts 2009.g. 25.nov.]. Pieejams: <http://www.fantasybookreview.co.uk/blog/2008/11/24/pullman-anger-at-proposed-closure-of-chesterfield-school-library>

Flood, Alison. Authors lobby government for statutory school libraries. *Guardian* [tiešsaiste]. 1 July 2009 [skatīts 2009.g. 25.nov.]. Pieejams: <http://www.guardian.co.uk/books/2009/jul/01/authors-school-libraries-statutory>

Rudīte Kalniņa

Bibliotēkas rada nākotni, balstoties uz kultūras mantojumu: par *IFLA* 75.ģenerālkonferenci 2009.gada 23.–27.augustā Milānā

2009.gadā Starptautiskajai bibliotēku asociāciju un institūciju federācijai (*International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA*) aprit 80 gadi — tā dibināta 1929.gadā. Latvijas Nacionālā bibliotēka (LNB, toreiz — Latvijas Valsts bibliotēka) jau no 1927.gada piedalījās *IFLA* veidošanā. Latvijas Bibliotekāru biedrība (LBB) ir šīs organizācijas biedre kopš 1929.gada. Padomju okupācijas gados, kad nebija neatkarīgas Latvijas Republikas un bija likvidēta LBB, latviešu bibliotekāri *IFLA* darbā varēja piedalīties tikai kā Padomju Savienības pārstāvji.

LBB tika atjaunota 1989.gadā. Tā atguva pilntiesīgas *IFLA* biedres statusu ar Lfboro Universitātes (*Loughborough University*, Lielbritānija) Informācijas zinātnes nodaļas lektores Ineses Auziņas-Smitas finansiālu atbalstu. Šogad aprit 20 gadi kopš LBB atkal ir šīs organizācijas pilntiesīga dalībniece. Pirmā konference pēc LBB atjaunošanas *IFLA* biedra statusā notika 1989.gadā Parīzē. Šogad tradicionālā — nu jau 75. — *IFLA* konference tika organizēta otrajā Itālijas lielākajā pilsētā Milānā.

Seno karšu digitalizācijas priekšrocības un trūkumi

2008.gada *IFLA* konferencē Kvebekā (Kanāda) sadarbībā ar I.Auziņu-Smitu Ģeogrāfijas un karšu bibliotēku sekcijai iesniedzām referāta "Kompaktdiska "Rīga 1621.–1710.gada kartogrāfiskajos attēlos" veidošanas tehniskie aspekti" pieteikumu. Tas tika atteikts, norādot, ka nākamā gada konferencē Eiropā (Milānā) referāts būtu atbilstošāks. 2009.gadā saņēmām Ģeogrāfijas un karšu bibliotēku sekcijas aicinājumu sagatavot priekšlasījumu par LNB pieredzi karšu kompaktdisku veidošanā. Referāts "Vieglāka piekļuve valdzošai pagātnei:

I.Auziņa-Smita (no kreisās), Vērmontas Universitātes Bibliotēku un informācijas tehnoloģiju dekāne Māra Saule un raksta autore pie *IFLA* programmas stenda

tehniskie jautājumi kompaktdiska "Rīga 1621.–1710.gada kartogrāfiskajos attēlos" veidošanā" pieejams *IFLA* tīmekļa vietnē www.ifla.org (<http://www.ifla.org/files/hq/papers/ifla75/121-kalnina-en.pdf>), kā arī LNB Bibliotēku attīstības institūta Bibliotēku konsultatīvā centra Bibliotēkzinātnes un informācijas zinātnes literatūras lasītavā. Pēc I.Auziņas-Smitas priekšlasījuma Karību salu arhīvu teritoriālā koordinatore, ASV Virdžīnu salu pārstāve Suzanna Laura Lugo (*Susan Laura Lugo*) vaicāja — vai LNB ir interesējusies par Latvijas kartēm, kas glabājas citās valstīs un atspoguļo mūsu valsts vēsturi, piemēram, Kurzemes hercoga Jēkaba valdīšanas laikā (1642–1682)? Viņa pauda pārliecību, ka Trinidādas un Tobāgo arhīvā varētu atrasties kartes, plāni un zīmējumi, kas būtu interesanti Latvijai. Kā zināms, Trinidādas un Tobāgo Republika ir valsts Karību jūras dienvidos — uz ziemeļiem no Venecuēlas un dienvidiem no Grenādas Mazajās Antīlās, un tā īsu laiku 17. un 18.gadsimtā bijusi Kurzemes hercoga Jēkaba kolonija.

IFLA konference bija labi organizēta, un visi paredzētie pasākumi noritēja laikā. Tomēr gadījās arī mīkēji. Piemēram, Ģeogrāfijas un karšu bibliotēku sekcijas darbs sākās ar satraukumu, jo pirmā runātāja — Brazīlijas pārstāve Klaudija Lopesa (*Claudia Lopes*) — nebija brīdinājusi, ka referēs itāļiski. Tā kā visi referāti tika iesniegti angļu valodā, sinhronā tulkošana sekcijas laikā nebija paredzēta. Lai glābtu situāciju, sekcijas vadītāja lūdza sākt ar mūsu referātu, ko nolasīja I.Auziņa-Smita. K.Lopesa uzstājās nākamā un stāstīja par ģeoloģiskās informācijas un karšu izdošanu Brazīlijā (<http://www.ifla.org/files/hq/papers/ifla75/121-lopes-en.pdf>). Itālijas Valsts arhīva pārstāvis Paolo Buonora (*Paolo Buonora*) centās brazīlietes referāta saturu pārstāstīt angļiski, tomēr kopsakarības bija grūti uztvert.

Letbridžas (*Lethbridge*) Universitātes (Albertas province, Kanāda) bibliotēkas pārstāvis Marinuss Svane-poils (*Marinus Swanepoel*) stāstīja par Kanādā un ASV dzīvojošas nelielas indiāņu cilts *Melnā pēda* (*Blackfoot*) kultūras mantojuma saglabāšanu ar digitālo karšu starpniecību — tām tiek pievienotas ekspedīcijās apzināto vietu un priekšmetu fotogrāfijas, kā arī audiovizuālais materiāls (<http://www.ifla.org/files/hq/papers/ifla75/204-swanepoel-en.pdf>). Tik eksotiska satūra izklāsts radīja nevilnotu klātesošo interesi.

P.Buonora dalījās pieredzē par lielformāta karšu (pat 5x3 m) digitalizāciju Itālijā (<http://www.ifla.org/files/hq/papers/ifla75/121-buonora-en.pdf>). Tās tiek skenētas vertikāli, tādēļ digitalizācija iespējama arī nelielās telpās (ja vien tām ir augsti griesti). Iegūtais materiāls tiek saglabāts *JPEG2000* formātā.

Pēters Levi (*Peter Levi*) no Amsterdamas stāstīja par 12 000 karšu digitalizāciju un ievietošanu tīmeklī (<http://www.ifla.org/files/hq/papers/ifla75/levi-en.pdf>).

Britu bibliotēkas Karšu nodaļas kuratore Kimberlija Kovala (*Kimberly C. Kowal*) referēja par karšu digitalizāciju, to metadatu veidošanu un piekļuvi tīmeklī (<http://www.ifla.org/files/hq/papers/ifla75/121-kowal-en.pdf>). Briti prioritāri digitalizē senās un retās kartes, kuras visvairāk interesē kolekcionārus un zagļus. Tam ir arī ēnas puse — zagļi ērti iegūst informāciju par meklēto karšu esamību kolekcijā.

Žans Liks Arno (*Jean-Luc Arnaud*) no Francijas stāstīja par programmas "CartoMundi" izmantošanu karšu indeksēšanai (<http://www.ifla.org/files/hq/papers/ifla75/121-arno-en.pdf>).

Laikrakstu ciparošanas aizkulisēs

Pārsteidzoši maz konferencē tika skatīti krājumu konservācijas un restaurācijas jautājumi. Sekcijās dominēja bibliotēku pieredze un problēmas digitalizācijā. Arī Nacionālo bibliotēku direktoru konferences (*Conference of Directors of National Libraries, CDNL*) Digitālo stratēģiju apvienības (*IFLA-CDNL Alliance for Digital Strategies, ICADS*) sekcijas tēma bija "Digitālā saglabāšana un

jaunais tīmeklis". Nīderlandes Nacionālās (Karaliskās) bibliotēkas (NNB) dienas laikrakstu digitālās datubāzes projekta vadītājs Edvīns Klijns (*Edwin Klijn*) uzsvēra, ka Nīderlandē ieinteresētās valsts institūcijas mēģina panākt izmaiņas autortiesību likumos, proti, lai tiktu atļauta digitalizēto avīžu neierobežota izmantošana (<http://www.ifla.org/files/hq/papers/ifla75/99-klijn-en.pdf>). Diskusijas laikā Somijas kolēģe apgalvoja, ka Somijā šāda vienošanās jau esot panākta.

Digitalizācija aktualizē arī persondatu aizsardzību. Piemēram, ģimenes, kuru radnieki savulaik bijuši vācu armijā vai tiesāti par smagiem noziegumiem, nevēlas, lai to uzzina visi digitalizēto laikrakstu lasītāji. Tiek meklētas iespējas nodrošināt šādu un līdzīgu persondatu aizsardzību. Tiesa gan, tas rada ne mazums grūtību, jo šāda veida persondatu aizsardzība ir pretrunā ar cilvēka tiesībām un demokrātijas pamatprincipu par informācijas brīvpieejamību.

Digitalizācijas problēmas rada arī pārāk cieši iesieti avīžu komplekti — laikraksti tajos bieži ir tik deformēti, ka tekstu vairs nevar atpazīt. NNB uztrauc digitālās informācijas lielās glabāšanas izmaksas, piemēram, viena terabaita informācijas glabāšana gadā izmaksā 8500 eiro.

Austrālijas Nacionālās bibliotēkas Krājumu pārvaldības departamenta pārstāve Pamela Geitenbija (*Pamela Gatenby*) informēja, ka Austrālijā visi laikraksti ir apkopotī atsevišķā tīmekļa vietnē www.theaustralian.news.com.au. Digitālā teksta atpazīšanas procesā radušos pareizrakstības kļūdu labošanā austrālieši iesaista brīvprātīgos — parasti vecāka gadagājuma cilvēkus. Šādā veidā, piemēram, pēdējā pusgada laikā ir atrastas 1300 kļūdas. Iecerēta plašāka lasītāju iesaiste šajā darbā.

ASV Kongresa bibliotēkas Digitālās saglabāšanas departamenta (*Preservation Reformatting Division*) vadītājs Marks Svīnejs (*Mark Sweeney*) uzsvēra, ka arī pasaules lielākajā bibliotēkā digitālie objekti tiek glabāti *JPEG2000* formātā. Tāpat kā P.Buonora viņš uzskata, ka šim formātam ir daudz priekšrocību.

Nacionālo bibliotēku sekcijā Norvēģijas Nacionālās bibliotēkas (NoNB) direktore Vigdīsa Moe Skarsteina

Geogrāfijas un karšu bibliotēku sekcijas dalībnieki: Inese Aužiņa-Smita (pirmā no kreisās), sekcijas vadītāja no ASV Anita Osera (Anita K. Oser) (otrá no kreisās), sekcijas sekretāre no Lielbritānijas Elizabete Tilleja (Elizabeth Tilley) (ceturtā no kreisās), Paolo Buonora no Itālijas (pirmais no labās), Klaudija Lopesa no Brazīlijas, Pēters Levi no Nīderlandes un Marinuss Svane-poils no Kanādas

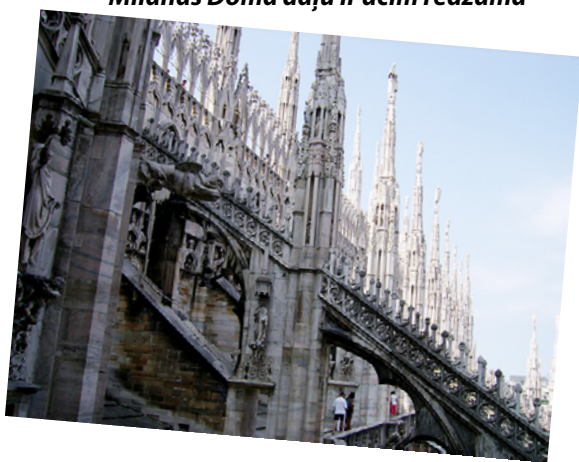
Geogrāfijas un karšu bibliotēku sekcijas dalībnieki: Kimberlija Kovala no Lielbritānijas un Žans Liks Arno no Francijas

Skats uz Milānas Domu

Atšķirība starp notirīto un nenotirīto Milānas Doma daļu ir acīm redzama

Pa slīpo Milānas Doma jumtu ir atļauts pastaigāties ikvienam interesentam

Apburošās iesējumu izstādes plakāts aicināt aicināt aplūkot senos grāmatu pasaules dārgumus

Dižā Leonardo pieminēklis vedina uz nopietnām un zinātniskām pārdomām

Pasauleslavenā La Scala no ārpuses izskatās visnotaļ pieticīgi

(*Vigdís Moe Skarstein*) ziņoja par Norvēģijas Nacionālās digitālās bibliotēkas veidošanas stratēģiju (<http://www.ifla.org/files/hq/papers/ifla75/190-skarstein-en.pdf>). Saskaņā ar modernizēto Norvēģijas obligāto eksemplāru likumu šis valsts Nacionālajai bibliotēkai ir tiesības saņemt visu valstī radīto informāciju jebkādā formātā — notis, fotogrāfijas, radio un televīzijas raidījumus, filmas, video, interneta informāciju u.c. Desmit gados uzkrāts ievērojams elektroniskās informācijas daudzums. Norvēģijas Kultūras ministrijas pilnvarojumā NoNB slēdz līgumus ar laikrakstu un grāmatu izdevējiem par ilglaicīgu digitālā materiāla glabāšanu. Kopš 2009.gada 27.maija NoNB piedāvā pavisam jaunu virtuālo pakalpojumu — “Grāmatu plaukts” (*Bokhylla*). Tīmekļa vietnē <http://www.nb.no/bokhylla> ikvienam Norvēģijas interneta lietotājam pieejami autortiesiski aizsargāto iespaiddarbu pilnteksti, kuros nodrošināta informācijas meklēšana, taču teksti nav lejupielādējami. Projekts tapis ciešā NoNB sadarbībā ar “Kopinor” — Norvēģijas autortiesību organizāciju, kas pārstāv daudzus Norvēģijas autorus, izdevniecības un citus autortiesību turētājus. Trīs gadu laikā tīmeklī tiks publicēti vismaz 50 000 autortiesiski aizsargātu darbu pilnteksti.

Reto grāmatu un rokrakstu peripetijas

IFLA Reto grāmatu un rokrakstu sekcijas pamattēma bija “Izkliedētās kultūras kolekcijas: saglabāšana, atjaunošana un piekļuve”. Interesants bija Britu bibliotēkas Kolekciju pārvaldības nodaļas (*Collection Care Department*) vadītājas Helēnas Šentones (*Helen Shenton*) stāsts par trim nozīmīgiem starptautiskiem projektiem. Viens no vērienīgākajiem darbiem — Sinaja kodeksa¹ digitalizācija, kas ilga 7 gadus un izmaksāja 1 170 000 sterliņu mārciņas. Projekta sākumā tika apzinātas saglabājušās lapas, noteikts to fiziskais stāvoklis. Senais teksts tika tulkots mūsdienu grieķu, angļu, vācu un krievu valodā. Lapas restaurēja, mikrofilmēja un digitalizēja. Britu bibliotēkas speciālisti uzskata, ka mikrofilmas ir saglabāšanas, bet digitalizācija — pieejamības veids. Digitalizētais kodekss un tā komentāri aplūkojami tīmekļa vietnē <http://www.codexsinaiticus.org> (<http://www.codexsinaiticus.net>).

Duņhuanas projekts (*International Dunhuang Project*, <http://idp.bl.uk>) aizsāks teju pirms 15 gadiem — 1994.gadā. Tā uzdevums ir tā dēvētā Austrumu Zīda ceļa (sens tirdzniecības ceļš no Austrumķīnas uz Centrālāziju) Ķīnas posma kultūras mantojuma digitālās bibliotēkas izveide. Projekta ietvaros tiek pētīti, katalogizēti, konservēti un digitalizēti Duņhuanas alās un citviet pasaulē atrastie senie budisma rokraksti, gleznas, tekstilijas un citi mākslas priekšmeti. Paredzēts, ka 2015.gadā tīmeklī būs pieejami apmēram 90% apzināto Austrumu Zīda ceļa materiālu. Projekta gaitā restaurēta un digitalizēta Dimanta sūtra (*Diamond Sutra*) — indiešu budisma teksts, kas ap 400.gadu no sanskrita pārtulkots ķīniešu valodā. Britu bibliotēkas eksemplārs ir viena no pasaules vecākajām iespiestajām grāmatām, kas izgatavota 868.gadā.²

Trešais starptautiskais projekts, ko administrē Britu bibliotēka, ir “Apdraudētie arhīvi” (*Endangered Archives*,

<http://www.bl.uk/about/policies/endangeredarch/homepage.html>). Projekts paredz iznīcības apdraudētu vēsturiski nozīmīgu arhīvu saglabāšanu un kopēšanu. 2007.gadā uzsākta, piemēram, kāda Laosas vēsturiskās galvaspilsētas *Luang Prabang* budistu klostera fotogrāfiju kolekcijas (15 000 vienību) digitalizācija (<http://www.bl.uk/about/policies/endangeredarch/2007/berger.html>). Kopijas iegūs ne vien Britu bibliotēka, bet arī Laosas Nacionālā bibliotēka un arhīvs. Tā kā revolūcijas laikā 1975.gadā tās fotogrāfiju kolekcija gāja zudībā, jauniegūtajam krājumam, kas atspoguļo klostera un Laosas vēsturi 120 gadu garumā, būs īpaša nozīme. Oriģinālfotogrāfijas paliks klostera īpašumā.

Freiburgas Universitātes Viduslaiku pētniecības institūta (*Mediävistische Institut der Universität Freiburg*, Šveice) līdzstrādniece Anne Marija Austenfelda (*Anne Marie Austenfeld*) iepazīstināja ar Šveices rokrakstu virtuālo bibliotēku “E-codices”, kurā šobrīd pieejami 482 rokraksti no 20 bibliotēkām, visvairāk — no Sanktgallenas abatijas (<http://www.e-codices.unifr.ch>). Viņa uzsvēra nepieciešamību pēc dažādās pasaules malās izkļiedēto rokrakstu daļu virtuālās pilnversijas veidošanas standartiem (<http://www.ifla.org/files/hq/papers/ifla75/163-austenfeld-en.pdf>).

Starptautiskā izsoļu nama *Christie's* Grāmatu un rokrakstu departamenta Londonas nodaļas vadītāja Mārgareta Leina Forda (*Margaret Lane Ford*) stāstīja par izsoļu pircēju interesēm (<http://www.ifla.org/files/hq/papers/ifla75/163-lane-en.pdf>). Konstatēts, ka parasti tās ir pergamenta grāmatas, inkunābulas, 18.gadsimta izdevumi, iespaiddarbi ar ūdenszīmēm un metriku grāmatas.

Valsts bibliotēkas Berlīnē ģenerāldirektore Barbara Šneidere-Kempfa (*Barbara Schneider-Kempf*) detalizēti izklāstīja vācu komponistu Ludviga van Bēthovena (1770–1827) un Johana Sebastiana Baha (1685–1750) partitūru “ceļojumu” vēsturi no to rašanās laika līdz mūsdienām, kad tie nokļuva Valsts bibliotēkā (<http://www.ifla.org/files/hq/papers/ifla75/163-schneider-en.pdf>). Tika pieminēts restauratoriem labi zināmais fakts, ka šie dižgari notis rakstīja ar gallu tinti, ko ieguva ekstrahējot tanīnus saturošas vielas. Lai tintes krāsa iegūtu tumšāku toni, ekstrakta šķīdumam pievienoja dažādas skābes, piemēram, sērskābi un sālsskābi. Tūlītējai lietošanai paredzētas tintes krāsas tonis bija atkarīgs no skābes daudzuma — jo vairāk skābes, jo tumšāka tinte. Diemžēl laika gaitā skābe pilnīgi sašķēļ celulozi, proti, papīru, tādēļ nošu raksta vietās veidojas caurumi.

Reto grāmatu un rokrakstu sekcijas sēdē bija iekļauts arī I.Auziņas-Smitas referāts “Atpakaļ mājās: Latvijas kultūras objektu un kolekciju pārvietošana un restitūcija”.

Tehnikas jaunumi

Paralēli sesiju sēdēm notika komerciestāžu piedāvājumu izstāde bibliotēku infrastruktūrai. Izstādē bija aplūkojami uzņēmuma “Zeutschel” (<http://www.zeutschel.com>) lielizmēra (A1 un A0), kā arī kompaktie skeneri, kas spēj radīt patiešām augstas kvalitātes digitālās datnes. Firma “ATIZ” (<http://www.atiz.com>) par salīdzinoši zemu cenu piedāvāja grāmatas saudzējošu skeneri, kas iespaiddarbus ciparo pusparvērtus (netiek

Uzņēmuma "DigiBook" kompaktais skeneris "CopiBook HD", kas ļauj viegli un ātri iegūt augstas kvalitātes digitālās datnes (foto no www.i2s-digibook.com)

Uzņēmuma "ATIZ" grāmatu skeneris (foto no www.atiz.com)

bojāts iesējums), turklāt to apņēma ar melnu, gaismu necaurļaidīgu materiālu apvilktu karkasu. Uzņēmums "Neschen" (<http://www.neschen.com>) demonstrēja grāmatu labošanu un restaurācijai nepieciešamos materiālus. Lai gan "Neschen" produkcija ir kvalitatīva un nepieciešama ikvienai bibliotēkai, Latvijas institūciju sadarbība ar to bijusi neveiksmīga, jo preču cenas ir nesamērīgi augstas. Interesants bija uzņēmumu "Depulvera", "L'aura" un "Spirabilia" piedāvājums — gan automātiski grāmatu atputekļotāji (12 grāmatas minūtē), gan lielizmēra un īpaši saudzējamu dokumentu tīrīšanas iekārtas, kurās tomēr dominē roku darbs. Iekārtu attēli un video demonstrējumi rodami uzņēmumu tīmekļa vietnē <http://www.depulvera.com>.

Mūzikas un vēstures gaisotnē

Konferences atklāšanas dienas vakarā IFLA dalībnieki varēja apmeklēt speciāli organizētu koncertu pasaulslavenajā *La Scala* opereteātrī. Daniela Rustioni (*Daniele Rustioni*) vadībā uzstājās 2000.gadā dibinātais *La Scala* Akadēmijas orķestris un jaunie solisti: soprāns Ši Joug Junga (*Shi Youhg Jung*) un bass Čae Jun Lims (*Chae Jun Lim*) no Dienvidkorejas un mecosoprāns Anita Račvelišvili (*Anita Rachvelishvili*) no Gruzijas.

Konferences laikā Sforcu (Milānas hercogu dinastija, 1450–1535) pilī bija skatāma Trivulcio bibliotēkas (*Biblioteca Trivulziana*)³ izstāde "Iesējumi sešos gadsimtos". Varenā pils, pēc retumu saglabāšanas likumiem iekārtotā izstāde, kā arī paši vēsturiskie iesējumi bija tik krāšņi, ka pievilināja plašu apmeklētāju loku. Diemžēl ar unikāliem rokrakstiem un senie spiedumiem slavenās Milānas bīskapa, svētā Ambrozija bibliotēkas (*Biblioteca Ambrosiana*, <http://www.ambrosiana.eu>) apmeklējums bija organizēts tieši tajā dienā, kad mums bija jāuzstājas.

Nacionālajā zinātnes un tehnoloģiju muzejā, kas nes Leonardo da Vinči vārdu, bija apskatāmi izcilā itāliešu mākslinieka zīmējumi un pēc tiem izgatavotie instrumenti: stelles, kompass, navigācijas ierīces, mašīnu modeļi, apūdeņošanas sistēmas, spārni lidošanai, kā arī citi priekšmeti — daudzus dižā da Vinči izgudrojumus lietojam vēl mūsdienās. Muzejā bija aplūkojami arī citi zinātnes un tehnikas sasniegumi komunikācijā, transportā, enerģētikā u.tml.

Preī *La Scala* opereteātrim esošajā pilsētas municipalitātes ēkā, aptumšotā un stingri apsargātā telpas daļā, triecienizturīgā stikla vitrinā bija izvietoti 2 restaurēti zīmējumi no Ambrozija bibliotēkas krājumiem. Visi ienākumi no šīs izstādes tika nodoti izcilā mākslinieka zīmējumu (Ambrozija bibliotēkā to ir 1700!) restaurācijai. Interesanti, ka da Vinči zīmējumi 17.gadsimtā tika apkopoti vienā sējumā, taču tagad Ambrozija bibliotēkas krājuma glabātāji iecerējuši katru zīmējumu glabāt atsevišķi, piestiprinot to pie kartona un ieviejojot paspartū.

Latvijai ir ar ko lepoties

Pārsteidzoša bija digitalizācijas problemātikas dominante IFLA konferencē. Krājumu saglabāšanas un konservācijas jautājumi, šķiet, bija tikai mākslīgi sasaistīti ar statistiku un jaunajām informācijas tehnoloģijām, tādēļ nesniedza būtisku ieguvumu. Visai ierobežotas bija arī dalībnieku iespējas piedalīties piemēram, Speciālo bibliotēku sekcijas sēdē, kas notika Ambrozija bibliotēkā ar nelielu vietu skaitu.

Noslēgumā vēlos uzsvērt — esmu patiesi gandarīts, ka pirms 10 gadiem uzsāktā LNB krājuma ciparošana vainagojusies ievēribas cienīgiem rezultātiem, ar kuriem ir vērts iepazīstināt pasaules bibliotekāro sabiedrību.

(*Rudītes Kalniņas un Ineses Auziņas-Smitas foto*)

¹ Pergamenta grāmata, kas ietver abas Bībeles daļas sengrieķu valodā. Noskaidrots, ka Bībele pārrakstīta 4.gadsimtā, bet 7.gadsimtā tā tika rediģēta. Sinaja kodekss ir viens no senākajiem kanoniskajiem rokrakstiem mūsdienīgas grāmatas formā. Tā fragmenti glabājas Svētās Katrīnas klosterī Sinaja pussalā, kur kodekss tapis, kā arī Britu bibliotēkā, Krievijas Nacionālajā bibliotēkā un Leipcigas Universitātes bibliotēkā. Vairāk sk.: **Dreimane, Jana**. Senākā Bībele internetā. *Bibliotēku Pasaule*, Nr.33, 2005, 50.–51.lpp. ISSN 1407-6799. (Red. piez.)

² Sk. arī: **Dreimane, Jana**. Senākais datētais teksts ksilogrāfijas tehnikā Britu bibliotēkā. *Bibliotēku Pasaule*, Nr.28, 2004, 50.lpp. ISSN 1407-6799. (Red. piez.)

³ Viena no ievērojamākajām bibliofilu bibliotēkām Itālijā, ko 1935. gadā Milānai pārdeva princis Luidži Alberiko Trivulcio (*Luigi Alberico Trivulzio*, 1868–1938). Detalizēti par bibliotēku angļu valodā: *The Historical Town archive — The Trivulziana Library* [tiešsaiste]. Goethe-Institut. Itālien, 2009 [skatīts 2009.g. 5.nov.]. Pieejams: <http://www.goethe.de/ins/it/lp/wis/ifl/bib/test/en4344499.htm>. (Red. piez.)

LR Kultūras ministrijas balvas par izciliem sasniegumiem bibliotēku nozarē 2009.gadā

2009.gada 11.jūnijā Nemateriālā kultūras mantojuma valsts aģentūrā notika ikgadējā LR Kultūras ministrijas Gada balvas bibliotēku, muzeju un amatiermākslas nozarēs pasniegšanas ceremonija.

Kultūras ministrijas Gada balva par izcilu ieguldījumu bibliotēku nozarē 2009.gadā piešķirta:

Intai Krieviņai, Bauskas rajona Codes pagasta Jauncodes bibliotēkas vadītājai — par nozīmīgu ieguldījumu bibliotēkas attīstībā, novada kultūrvēstures apzināšanā un popularizēšanā;

Jeļenai Kolpakovai, Daugavpils Krievu vidusskolas liceja bibliotēkas vadītājai — par nozīmīgu ieguldījumu izglītības iestādes bibliotēkas attīstībā un jauniešu pilsoniskās apziņas veidošanā;

Indrai Ruļukai, Jēkabpils rajona Dunavas pagasta bibliotēkas vadītājai — par radošu un inovatīvu darbību daudzveidīgu bibliotēkas pakalpojumu pieejamības veicināšanā un novada kultūrvides veidošanā;

Dacei Sikai, Rīgas Centrālās bibliotēkas Mākslas un mūzikas filiālbibliotēkas "Tilts" vadītājai — par aktīvu un radošu veikumu bibliotēkas darba attīstībā un bibliotekāro pakalpojumu pilnveidošanā;

Balvu Centrālās bibliotēkas darba grupai: vecākajai bibliotekārei Inārai Bobrovai, vecākajai bibliogrāfei Veronikai Irbītei un vecākajai bibliotekārei Marijai Voikai — par mērķtiecīgu darbību novada kultūras mantojuma apzināšanā un nozīmīgu ieguldījumu bibliotēkas pakalpojumu attīstīšanā.

Apsveicam!

Dace Sika

Indra Ruļuka ar dēlu un kolēģi Sandi Ruļuku

Inta Krieviņa

Jeļena Kolpakova

Latvijas bibliotēku notikumu apskats (2009.gada aprīlis–septembris)

LBB 13.konference "Bibliotēkas bez robežām: virzība uz globālu saprašanos"

15.aprīlī Rīgā norisinājās Latvijas Bibliotekāru biedrības (LBB) un Latvijas Nacionālās bibliotēkas organizētā gadskārtējā LBB konference "Bibliotēkas bez robežām: virzība uz globālu saprašanos" (plašāk lasiet 23.lpp.).

LSBB atklātā vēstulē aicina rast līdzekļus skolu bibliotēkām

17.aprīlī Latvijas Skolu bibliotekāru biedrības (LSBB) valde ar atklātu vēstuli vērsās pie LR Izglītības un zinātnes ministrijas, LR Kultūras ministrijas, Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības, Latvijas Izglītības vadītāju asociācijas un masu medijiem, aicinot izvērtēt skolu bibliotēku likvidēšanas un skolu bibliotēku bibliotekāru darba slodžu samazināšanas radīto risku un rast nepieciešamos līdzekļus skolu bibliotēku darba nodrošināšanai. Atklātās vēstules publicēšanu atbalstījuši arī LBB 13.konferences "Bibliotēkas bez robežām: virzība uz globālu saprašanos" (Rīga, 15.aprīlis) dalībnieki.

LSBB valde vēstulē ziņo, ka Latvijas mazajās skolās līdz minimumam tiek samazināta bibliotekāru slodze, bet daudzas skolu bibliotēkas draud slēgt. Līdz ar to skolēniem tiks liegtas Izglītības likumā paredzētās tiesības izmantot skolas bibliotēku un piekļūt informācijai mācību vajadzībām.

Vēstulē uzsvērts, ka, likvidējot skolas bibliotēku, tā tiek izslēgta no Kultūras ministrijas Bibliotēku reģistra un skolai jāatdod no valsts aģentūras "Kultūras informācijas sistēmas" Valsts vienotās bibliotēku informācijas sistēmas projekta ietvaros saņemtie datori. Skolas, kurās bibliotēkas būs slēgtas, zaudēs iespēju pievienoties Valsts nozīmes bibliotēku elektroniskajam kopkatalogam un pieeju vietējām, rajona un valsts mēroga informācijas krātuvēm. Tā kā tiks pārtraukta bibliotēkas krājuma un pamatlīdzekļu uzskaitē atbilstoši valstī pieņemtajiem standartiem, kas līdz šim tika stingri kontrolēti, iespējama iepriekš saņemto materiālo vērtību izsaimniekošana. Skolēniem tiks liegta iespēja apgūt informācijpratības un patstāvīgas mācīšanās iemaņas,

attīstīt lasītprasmi un kritisko domāšanu, kā arī saturīgi pavadīt brīvo laiku, kas jo īpaši svarīgi ir tādēļ, ka skolās tiek likvidētas arī interešu izglītības un pagarinātās dienas grupas.

Pilns vēstules teksts lasāms: Latvijas Skolu bibliotekāru biedrības valdes atklātā vēstule. *Latvijas bibliotēku portāls* [tiešsaiste]. 2009.g. 17.apr. [skatīts 2009.g. 20.okt.]. Pieejams: <http://www.biblioteka.lv/Zinas/Lists/Posts/Post.aspx?ID=1534>.

LNB diskutē par lasīšanas paradumiem digitālajā laikmetā

23.aprīlī Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) Jau-nākās periodikas lasītavā notika diskusija par lasīšanas paradumiem digitālajā laikmetā "Grāmata 2.0: paradigmas maiņa". Diskusijas mērķis — aktualizēt digitālo tehnoloģiju lomu lasīšanas procesā.

Tehnoloģiju straujā attīstība 20.gadsimta beigās un 21.gadsimta sākumā modernizācijas virpulī ierāvusi arī drukāto vārdu. Taču kas īsti piedzīvo pārmaiņas: grāmatas vai lasītāji? Vai formāta maiņa nozīmē arī satura maiņu? Kā mēs pozicionējam sevi virtuālajā vidē, kur ir neskaitāmi portāli, e-grāmatas, e-enciklopēdijas, *blogi*, multimediji un pat virtuāli grāmatplaukti? Kāda nozīme ir informācijas uztveres un apstrādes tempam digitālo iespēju kontekstā? Un ko mēs galu galā izvēlamies lasīt, kad tradicionālajām grāmatām un laikrakstiem ir tik daudz alternatīvu?

Atskats uz diskusiju lasāms: **Valtiņa, Signe**. Lasīšanas paradumi 2.0. *Latvijas Nacionālās bibliotēkas blogs* [tiešsaiste]. 2009.g. 25.apr. [skatīts 2009.g. 20.okt.]. Pieejams: <http://blogs.lnb.lv/2009/04/lasinas-paradumi-20/#more-39>.

(Informāciju sagatavojusi LNB Krājuma un pakalpojumu attīstības un mārketinga nodaļas sabiedrisko attiecību speciāliste Signe Valtiņa)

Apbalvo grāmatu mākslas konkursa "Zelta ābele 2008" laureātus

24.aprīlī Latvijas Mākslas akadēmijas aulā tika apbalvoti grāmatu mākslas konkursa "Zelta ābele 2008" laureāti. Balvas tika pasniegtas 12 kategorijās: latviešu dzeja, latviešu proza, latviešu dokumentālie izdevumi, tulkotā daiļliteratūra, bērnu un jaunatnes grāmatas, zinātniskās grāmatas, rokasgrāmatas, mācību grāmatas, mākslas izdevumi, fotoalbumi, katalogi un kalendāri. Ārpus ierastajām nominācijām grāmatu mākslas konkursam tika izvirzīts pērnā gada nogalē karšu izdevniecības "Jāņa sēta" izdotais "Lielais pasaules atlants". Savu balvu pasniedza arī portāls "Delfi", kurā jau ceturto gadu ikviens varēja balstot par savu skaistāko grāmatu. Savukārt Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) Bibliotēku attīstības institūts nosauca publiskajās bibliotēkās, bet Latvijas Grāmattirgotāju asociācija — grāmatniecības vispieprasītāko grāmatu.

Konkursu kopš 1993.gada (līdz 2002.gadam ar nosaukumu "Skaistākā grāmata", 2003.–2004. — "Gada balva grāmatniecībā", no 2005.gada — "Zelta ābele") organizē Latvijas Grāmatizdevēju asociācija. Tā pamatā ir ideja par grāmatu kā daudzu nozaru speciālistu

veidotu mākslas darbu, kas atklāj grāmatas satura un formas māksliniecisko veselumu. Grāmatas noformējums atspoguļo sava laika māksliniecisko izpratni, poligrāfijas un papīra ražotāju iespējas grāmatas satura pilnīgākai atklāšanai. Konkursa mērķis ir veicināt grāmatizdošanas profesionālā un mākslinieciskā līmeņa izaugsmi un popularizēt sabiedrībā grāmatas, literatūru un lasīšanu.

Šogad konkurss notika jau 16.reizi un tajā savu daļu ar 88 izdevumiem — 2008.gadā iznākušajām grāmatām un kalendāriem — bija pieteikuši 42 izdevēji. Konkurssam tika nominēti 45 izdevumi un 27 izdevēji.

Konkursam nominētos izdevumus interesenti varēja apskatīt vairākās ekspozīcijās: Latvijas Grāmatu izstādē Starptautiskajā izstāžu centrā Ķīpsalā, LNB skatlogos Elizabetes ielā, Rīgas Centrālajā bibliotēkā un tās filiālēs, grāmatu namā "Valters un Rapa" un Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā. Rīgas pilsētvīdē tika izvietoti lielformāta stendu plakāti, apliecinot, ka katras nominētās grāmatas vāks pielīdzināms sava veida gleznieciskai izpaušmei.

Ar nominētajiem un apbalvotajiem izdevumiem var iepazīties Latvijas Grāmatizdevēju asociācijas tīmekļa vietnē www.gramatizdevēji.lv sadaļā "Pasākumi" (http://www.gramatizdevēji.lv/index_lv.php?sx=pasakumi). Aptaujas rezultāti par publiskajās bibliotēkās vispieprasītākajām grāmatām: **Bierne, Baiba**. Grāmatu mākslas konkurss "Zelta ābele 2008". *Bibliotēku konsultatīvā centra informatīvais biļetens* [tiešsaiste]. Nr.3, 2009 [skatīts 2009.g. 4.nov.], 8.–10.lpp. Pieejams: <http://www.lnb.lv/lv/bibliotekariem/lzdevumi/pielikumi/bkc-informativais-biletens/bkc-biletens-2009-3.pdf>. ISSN 1691-5550.

(Aila Ādamsons, LETA, 26.02.2009.;
Emīlija Kozule, LETA, 24.04.2009.)

LNB Reto grāmatu un rokrakstu nodaļas diena

28.aprīlī Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) Reto grāmatu un rokrakstu nodaļā notika ikgadējā LNB Reto grāmatu un rokrakstu nodaļas diena (plašāk lasiet Janas Dreimanis publikācijā "LNB Zinātniskajos rakstos": <http://www.lnb.lv/lv/par-lnb/zinatiskie-raksti/LNB-ZR-2009-aktualitates.pdf>).

Rīgas Centrālajā bibliotēkā jauns pakalpojums — kultūrvēsturiska ekskursija

Rīgas Centrālās bibliotēkas (RCB) filiālbibliotēkā "Vecrīga" izveidots jauns bezmaksas pakalpojums — ekskursija "Pirmā pastaiga pa Vecrīgu", kas ietver nozīmīgāko Vecrīgas kultūras un arhitektūras pieminekļu apskati. Ekskursijas programmu sagatavojuši filiālbibliotēkas "Vecrīga" darbinieki, un tā ir pirmais cikla "Iepazīsti savu pilsētu" pasākums. Aptuveni pusotru stundu ilgajā ekskursijas programmā ietilpst arī iepazīšanās ar filiālbibliotēkas grāmatu un digitālo materiālu krājumu, kā arī bibliotēkas darbinieku sagatavotajām ekspozīcijām par Rīgu.

Ekskursiju iespējams noklausīties gan latviešu, gan krievu valodā, un tā domāta pusaudžu un pieaugušo interesentu grupām gan no Rīgas, gan Latvijas lauku novadiem.

Pastaigas laikā daudz jauna un interesanta uzzina kā lieli, tā mazi

"Pirmā pastaiga pa Vecrīgu" ir pasākums dažādām gaumēm. Faktu cienītājiem tiek fakti, mākslas un kultūras cienītājiem — informācija par Vecrīgas arhitektūru un tās stiliem, savukārt tie, kam fakti un stili neiet pie sirds, var paklausīties vēstures un literatūras avotos smeltās leģendas, bet saskarsmes un pilsētas pastaigu cienītāji — vienkārši baudīt pastaigas prieku, filiālbibliotēkas "Vecrīga" galvenās bibliotekāres Guntas Rozenbergas sabiedrību, smaidu un atraisīto stāstījumu."

Iecerēta arī "Otrā pastaiga pa Vecrīgu", kas būs veltīta bērniem.

(Informāciju sagatavojuši RCB Publicitātes nodaļas vadītāja Daina Ģeibaka; D.Ģeibakas foto)

Starptautiska bērnu literatūras un bibliotēku darbinieku konference "Pāri pār tiltu"

15.maijā Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bērnu literatūras centrā norisinājās ikgadējā bērnu literatūrai un bērnu bibliotēku darbam veltītā pavasara konference "Pāri pār tiltu" (plašāk lasiet 32.lpp.).

"Muzeju nakts 2009" Latvijas Nacionālajā bibliotēkā

16.maijā Latvijā norisēja ikgadējā akcija "Muzeju nakts", kas šogad tika organizēta jau piekto reizi. Kā katru gadu, "Muzeju nakts" akcijā iesaistījās arī Latvijas Nacionālā bibliotēka (LNB), kas aicināja apmeklēt pasākumu "Visa dzīve man viens ceļojums", piedāvājot iespēju apskatīt bibliotēkas krājumu par eksotisku un jau labi pazīstamu valstu vēsturi, politiku, kultūru un reliģijām, kā arī piedalīties dažādās aktivitātēs.

"Muzeju naktī" LNB aicināja doties ceļojumā žurnālu pasaulē: cauri ikdienas pienākumiem uz laiku ārpus darba, sevis meklējumiem, atpūtai un hobijiem, ieraugot pasauli ap sevi dažādās krāsās. Īpaša uzmanība tika veltīta žurnāliem, kas dod padomu, kā ātrajā dzīves virpulī labi un kvalitatīvi atpūsties, kā arī izdevumiem, kas paver ceļu mākslas pasaulē.

Eiropas kultūras cienītājiem — universālais franču "E": ēdiens, elegances, enciklopēdijas. "Muzeju nakts" apmeklētāji varēja apskatīt LNB dārgumus: franču enciklopēdijas, sākot ar 18.gadsimta izdoto Denī Didro sastādīto enciklopēdiju, literatūru par franču modes tendencēm, tās noslēpumaino eleganci, tērpu, aksesuāru vēsturi un modes māksliniekiem, kā arī grāmatas par franču ēdieniem — gastronomiskiem gardumiem un izsmalcinātiem vīniem.

...A PĀGĀJĪBA UN APCĒRES • BĒRNI UN JAUNIEŠI BIBLIOTĒKĀS • KONFERENCES, SEMINĀRI, SANĀKSMES • DATORIZĀCIJA, DIGITALIZĀCIJA, INTERNETIZĀCIJA, VOICEMAIL, VIDEOKONFERENCES, ...

“Muzeju nakts” bija aizraujošs ceļojums gan bibliotekāriem, gan bibliotēkas apmeklētājiem

Kultūras pārbagātās, daudzdievības tradīcijām caur austās Indijas noskaņās "Muzeju nakts" viesi varēja piedalīties jogas nodarbībās un paraugdemonstrējumos, gūt ieskatu rakstības mācībā risu bļodās. Īsi pirms pusnakts visus priecēja Kamasūtras lasījumi.

Flamenko mūzika, korrida, Spānijas daba, arhitektūra, māksla, spāņu aromātu pasaule... Elektronisko resursu lasītavā "Muzeju nakts" apmeklētājus gaidīja gan ceļojumu iespaidi, gan informācija par Spāniju LNB abonētajās datubāzēs un elektroniskajā katalogā.

Bija iespēja arī novērtēt Japānas tuvplānus eiropieša skatījumā: suši, kimono, japāņu rotallietas, īpašo dabas pasauli Japānas dārzos, sacensības un vingrinājumus japāņu gaumē.

Virtuālu klejojumu piedāvāja Latvijas Nacionālās digitālās bibliotēkas veidotāji, aicinot uz kādu īpašu adresi/vietu, kur var atrast ziņas par savu dzimtu vai radniekiem vēsturiskajos Latvijas izdevumos, kā arī uzzināt daudz interesanta par Latvijas sadzīvi, kultūru un politiku dažādos laika posmos.

"Muzeju nakts" dalībniekiem bija arī ekskluzīva iespēja nokļūt Slepajā grāmatu labirintā un ceļot pa to grāmatu tēlu sabiedrībā, pārliecināties par savām spējām izdzīvot romānu džungļos, pārbaudīt savas atmiņas noturīgumu un erudīcijas pakāpi, piedaloties citātu kasādēs. Savukārt Valodu Bābele apbūra ar vārdu krāsainību, ļāva apjaust, cik daudznozīmīgs un noslēpumains ir katrs pateiktais vārds, aplūkot senu citātu arheoloģiskos izrakumus un izsekot sava vārda izcelsmei.

"Muzeju nakts" laikā bija apskatāmas arī izstādes "Solis bezgalībā" un "Lielas un mazas, vienkāršas un greznas pilis un muižas".

(Informāciju sagatavoja LNB Izstāžu nodaļa; Ligitas leviņas foto)

Gūtenberga galaktika LNB — 90. Bibliotēkas Latvijas Republikas laikā: attīstība 20.–30. gados un LNB pēdējos 20 gados

1918.gada novembrī tika proklamēta Latvijas Republika. 1919.gada augustā tika dibināta Latvijas Valsts bibliotēka (kopš 1991.gada — Latvijas Nacionālā bibliotēka (LNB)).

29.maija "Gūtenberga galaktikas" sanāsmē LNB par norisēm bibliotēku dzīvē pirmās Latvijas brīvvalsts laikā stāstīja Latvijas Universitātes asociētais profesors **Viesturs Zanders**. Grāmatzinātnieks raksturoja bibliotēku darbības tiesisko bāzi 20.gadsimta 20.–30.gados, arī izstrādāto, bet diemžēl nepieņemto "Likumu par bibliotēkām un bibliogrāfisko institūtu", vērtēja Kultūras fonda veikumu publisko bibliotēku tīkla veidošanā, ieskicēja tālaika konsultatīvās institūcijas — Bibliotēku padomes — un profesionālās organizācijas — Latvijas Bibliotekāru biedrības — devumu.

Par šīgada jubilāri — valsts galveno bibliotēku — laikposmā pēc neatkarības atjaunošanas līdz mūsdienām atmiņās un pārdomās dalījās LNB direktors (kopš 1989.gada) **Andris Vilks**.

90.gadu sākumā svarīgākie uzdevumi bija grāmatu atbrīvošana no specfondiem, krājuma papildināšana ar trimdas literatūru, pēc kuras bija milzīgs pieprasījums,

— jau 1989.gada rudenī bibliotēkā tika iekārtota plaša trimdas izdevumu izstāde-lasītava. Pēc Ministru Padomes lēmuma "Par Latvijas Nacionālās bibliotēkas būvniecību" pieņemšanas tika uzsākta jaunās ēkas projektēšana. 1994.gadā krājumu papildināja unikālā Oto Bonga Vācijā veidotā Baltijas Centrālā bibliotēka. Sistemātiski tika iegādāti jaunākie poligrāfiskie izdevumi un elektroniskie resursi. 90.gadu beigās LNB aktīvi pievērsās kultūras mantojuma digitalizācijai, periodisko izdevumu elektronisko kopiju veidošanai. 1999.gadā UNESCO Ģenerālā asambleja Parīzē pieņēma "Rezolūciju par atbalstu LNB celtniecībai", 2000.gadā tika izveidota UNESCO Starptautiskā ekspertu padome LNB celtniecības atbalstam. Bibliotēka iesaistījās vairākos starptautiskos projektos (Eiropas bibliotēka (*The European Library, TEL*); *Europeana*). 2006.gadā tika likti pamati Latvijas Nacionālajai digitālajai bibliotēkai "Letonica". 2007.gadā LNB tika iekļauta valsts zinātnisko institūciju reģistrā. 2008.gada 20.jūnijā tika iemūrēts LNB jaunās ēkas pamatakmens, uzsākti būvniecības priekšdarbi.

Šobrīd LNB vienlaikus ceļ divas nacionālas bibliotēkas — tradicionālo un digitālo, kuru arhitektoniskie risinājumi un aprīkojumi ir vienlīdz sarežģīti un dārgi. Abās glabāsies bagāti informācijas resursi, abām nepieciešami kvalificēti speciālisti.

(Informāciju sagatavoja LNB BAI Bibliotēku pētniecības un informācijas nodaļa)

LIKTA iestājas par bezmaksas internetpiekļuvi pašvaldību publiskajās bibliotēkās

Latvijas Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas asociācija (LIKTA) vēstulē Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministram Edgaram Zalānam aicinājusi piešķirt simtprocentīgu valsts budžeta mērķdotāciju pašvaldībām, lai iedzīvotājiem pašvaldību publiskajās bibliotēkās tiktu nodrošināta bezmaksas piekļuve internetam un datoriem.

LIKTA skaidro, ka Latvijas mērogos unikālā Latvijas valsts un Bila & Melindas Geitsu fonda līdzfinansētā publisko bibliotēku attīstības projekta "Trešais Tēva dēls" ietvaros izveidotā vienotā publisko bibliotēku datu pārraides tīkla infrastruktūra, kurai pieslēgtas 874 Latvijas publiskās bibliotēkas, pirmo reizi valsts vēsturē visu reģionu, pat visnomaļāko, iedzīvotājiem rada vienlīdzīgas iespējas izmantot IKT priekšrocības un piekļūt informācijai un zināšanu resursiem. Projekts ir veicinājis reģionos dzīvojošo iedzīvotāju sociālo integrāciju un samazinājis Latvijas tālāko reģionu digitālo atstumtību. Par to liecina strauji augošais vienotās tīkla infrastruktūras lietotāju skaits un tās izmantošanas intensitāte.

Projekta "Trešais Tēva dēls" līdzfinansētājs Bila & Melindas Geitsu fonds projekta īstenošanā ir ieguldījis 19,4 miljonus dolāru, rēķinoties ar to, ka Latvijas valsts infrastruktūru uzturēs pēc projekta beigām — tas bija viens no pamatnoteikumiem finansējuma piešķiršanai. Tā kā šobrīd no valsts budžeta piešķirtā 50% mērķdotācija izveidotās infrastruktūras uzturēšanai ir nepietiekama, atteikšanās no valsts saistību nodrošināšanas var apdraudēt Latvijas kā ārvalstu investīcijām drošas valsts tēlu. Pašvaldību iespējas apmaksāt atlikušos interneta

abonēšanas maksas 50% ir ierobežotas, jo valsts īstenotās fiskālās disciplīnas un uzraudzības pasākumu rezultātā pašvaldību budžeti ir būtiski samazināti. Tā kā pašvaldībām tika dota garantija, ka šīs funkcijas nodrošināšanai tiks piešķirta valsts budžeta mērķdotācija, tās bija rēķinājušās ar valsts atbalstu un šāda veida izdevumus savos budžetos arī nebija paredzējušas.

LIKTA uzsver, ka, ņemot vērā pašreizējos ekonomiskos apstākļus, valstij ir jānodrošina mērķdotācijas piešķiršana pilnā apmērā, tādējādi pildot likumā dotās garantijas un nodrošinot visiem valsts iedzīvotājiem iespēju izmantot informācijas sabiedrības sniegtās priekšrocības.

*(Informāciju sagatavojis LIKTA ģenerāldirektors
Andris Melnūdris)*

LAB direktorei Ventai Kocerei piešķirts Ministru kabineta Atzinības raksts

26.maijā Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas direktorei Goda doktorei filoloģijā **Ventai Kocerei** par nozīmīgu ieguldījumu Latvijas grāmatniecības mantojuma popularizēšanā pasaulē un Latvijas Valsts pozitīvā tēla veidošanā piešķirts Ministru kabineta Atzinības raksts. Sveicam!

(LETA, 26.05.2009.)

Venta Kocere

Atlīdzības lielumu par publisko patapinājumu samazina līdz 5%

26.maijā pieņemti grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 21.augusta noteikumos Nr.565 "Kārtība, kādā aprēķina, izmaksā un sadala atlīdzību par publisko patapinājumu".

Noteikts, ka atlīdzības apmēra izmaksa par publisko patapinājumu gadā tiek samazināta no 10% līdz 5%. Paredzēts atteikties no publiskā patapinājuma atlīdzības aprēķināšanas attiecībā uz valsts, pašvaldību un privātajām vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu bibliotēkām, kā arī tām atvasināto publisko personu un privāto augstākās izglītības iestāžu bibliotēkām, kam nav valsts nozīmes bibliotēkas statusa.

Plānots, ka, veicot šos pasākumus, 2009.gadā valsts budžetā būtu iespējams ietaupīt 210 800 latus, bet katru nākamo gadu — 93 700 latus.

Eiropas Savienības direktīva "Par nomas tiesībām un patapinājuma tiesībām, un dažām blakustiesībām intelektuālā īpašuma jomā" paredz dalībvalstīm tiesības noteikt, no kā var prasīt atlīdzību par publisko patapinājumu un kuru kategoriju iestādes atbrīvot no publiskā patapinājuma atlīdzības pienākuma.

(Aila Ādamsons, LETA, 26.05.2009.)

Pie Ventspils bibliotēkas uzstādīta grāmatu atdošanas iekārta

16.jūnijā pie Ventspils Galvenās un Bērnu bibliotēkas ēkas Akmeņu ielā 2 izvietota bibliotēkas izdevumu atdošanas iekārta.

Iekārta vizuāli atgādina lielu pastkastī, kas aprīkota ar dubultatveri bibliotēkas grāmatu un citu materiālu ievietošanai. Tās korpusā atrodas ratiņi ar atsperu mehānismu, kas nodrošina materiālu saudzīgu ievietošanu. Bibliotēkas lasītājs, izmantojot šo iekārta, var izdevumus atdot 24 stundas diennaktī 7 dienas nedēļā.

Bibliotēkas nākamajā darba dienā līdz plkst. 10 iekārta tiek iztukšota un atdotās krājuma vienības atzīmētas informācijas sistēmā.

Lai arī ārzemju bibliotēkās šādas iekārtas darbojas jau ilgāku laiku, Latvijā tā ir inovācija. Vēl vienu bibliotēkas izdevumu atdošanas iekārta Ventspilī plānots izvietot arī pie jaunās Pārventas bibliotēkas ēkas Tārgales ielā.

(Kārlis Lithens, LETA, 16.06.2009.)

Vasaras lasīšanas akcija Rīgas Centrālajā bibliotēkā

Jau otro gadu Rīgas Centrālajā bibliotēkā (RCB) un tās filiālbibliotēkās skolēniem **no 1. līdz 31.jūlijam** tika rīkota vasaras lasīšanas akcija. Tās mērķis — aktivizēt bibliotēku apmeklējumu skolas brīvlaikā un rosināt bērnu un pusaudžu interesi par lasīšanu un grāmatām.

Līdzīgi kā iepriekšējā gadā, lai saņemtu balvu, akcijas dalībniekiem kartītē vajadzēja iegūt 8 atzīmes (zīmogus). Atzīmes tika piešķirtas par bibliotēkas apmeklējumu, papildu atzīmes bija iegūstamas, iesniedzot

**Iekārta ļauj lasītājiem atdot
bibliotēkai grāmatas 24
stundas diennaktī 7 dienas
nedēļā**

RCB projektu īstenojusi sadarbībā ar "Suomen 3M Oy" pārstāvēniecību Latvijā, valsts aģentūru "Kultūras informācijas sistēmas" un SIA "TietoEnator ALISE" speciālistiem.
(Informāciju sagatavojusi RCB direktora vietniece
Andra Vīta; A.Vītas foto)

Nosaka PVN samazinātās likmes piemērošanas kārtību mācību un oriģinālliteratūrai

21.jūlijā valdība atbalstīja Finanšu ministrijas sagatavotos grozījumus Ministru kabineta 2006.gada 14.novembra noteikumos Nr.933 "Likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" normu piemērošanas kārtību", kas nosaka PVN samazinātās likmes piemērošanas kārtību mācību literatūras un oriģinālliteratūras izdevumu piegādēm.

Samazinātā PVN likme (10%) tiks piemērota visa veida fiziskā formātā izdotai mācību literatūrai un oriģinālliteratūrai, t.i., literāriem darbiem (daiļliteratūrai, bērnu literatūrai, zinātniskajai un populārzinātniskajai literatūrai, uzziņu literatūrai, reliģiskajai literatūrai, memuārliteratūrai) un to tulkojumiem.

Izmaiņas noteikumos paredz, ka atzinumu par izdevuma atbilstību mācību literatūras statusam, kā arī par oriģinālliteratūras izdevumu atbilstību noteikumos minētajai oriģinālliteratūras izdevumu izpratnei sniegs Latvijas Nacionālā bibliotēka pēc Valsts ieņēmumu dienesta pieprasījuma.

Kultūras ministrs Ints Dālderis paudis gandarījumu, ka pazeminātā PVN likme grāmatām tiek atjaunota, jo kļūdainais lēmums par PVN standartlikmes (21%) piemērošanu grāmatu piegādēm, kas tika pieņemts gada sākumā, radījis draudīgas sekas.

Latvijas Poligrāfijas uzņēmumu asociācijas, Latvijas Grāmatizdevēju asociācijas, Latvijas Grāmatnieku ģildes un Latvijas Grāmattirgotāju asociācijas veiktais 2009.gada pirmo četru mēnešu grāmatniecības nozares rezultātu apkopojums apliecināja, ka situācija nozarē ir kritiska. Grāmatniecības nozares apgrozījums, salīdzinot ar 2008.gada attiecīgo periodu, bija samazinājies par 57%. Uz 2009.gada 15.maiju tipogrāfijās grāmatu ražošanas pasūtījumi bija samazinājušies par aptuveni 70%, kas liecināja, ka apjomu kritums turpmākajos mēnešos vēl palielināsies. Darbību bija pārtraukušas vairākas izdevniecības, izdevniecību darbinieku skaits tika samazināts par aptuveni 20%, bet ļoti daudzi pašnodarbinātie un līgumdarbinieki (autori, tulkotāji, mākslinieki, redaktori utt.) darbu bija zaudējuši. Sakarā ar grāmatu ražošanas krasi samazināšanos darbu specializētajās tipogrāfijās bija zaudējuši aptuveni 40% augsti kvalificētu darbinieku. Veiktie aprēķini apliecināja, ka nekāda ieguvuma no paaugstinātās PVN likmes tikpat kā nav, toties valsts budžets cieš lielus zaudējumus no citiem neieņemtajiem nodokļiem, bezdarbnieku pabalstu izmaksām utt.

Likuma norma stājās spēkā 2009.gada 1.augustā.

(Informāciju sagatavojusi Kultūras ministrijas sabiedrisko attiecību speciāliste Dace Vizule; V.Dombrovska, V.Gavrilova, P.Kriģera vēstule 21.05.2009. Nr.222-5/3 "Par PVN samazināto likmi viesnīcu pakalpojumiem, grāmatu

tirdzniecībai un grāmatu piegādēm" Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas priekšsēdētājam G.Bērziņam)

Pasniegta Jāņa Baltvilka balva bērnu literatūrā

24.jūlijā — dzejnieka un bērnu grāmatu autora Jāņa Baltvilka (1944–2003) dzimšanas dienā — jau piekto reizi tika pasniegta Starptautiskā Jāņa Baltvilka balva bērnu literatūrā un grāmatu mākslā. Balvu piešķir Latvijas Bērnu un jaunatnes literatūras padome (LBJLP), ik gadu izvērtējot no 31.maija līdz 31.maijam Latvijā un citur izdotu grāmatu pirmizdevumus latviešu valodā, kā arī Latvijā izdotu grāmatu pirmizdevumus Latvijas mazākumtautību valodās. Lai veicinātu vērtīgu Baltijas jūras reģiona bērnu literatūras darbu tulkošanu un izdošanu latviešu valodā un aktīvāk iesaistītu Latviju reģiona kultūras procesā, kopš 2008.gada Jāņa Baltvilka balvu piešķir arī vienam Baltijas jūras reģiona valstu bērnu rakstniekam, kura grāmata izdota latviešu valodā, un šā darba tulkotājam.

LBJLP veidotā žūrija, apspriežot 33 grāmatas, kas bija atlasītas vērtēšanas otrajai kārtai, par Jāņa Baltvilka balvas nominantiem bija atzinusi 6 rakstniekus un 10 māksliniekus. Balvas pasniegšanas sarīkojumā asprātīgu ieskatu viņu darbos sniedza Jaunā Rīgas teātra aktieri Kaspars Znotiņš un Guna Zariņa, kas tēloja Žaka Frīnsa grāmatas "Skolotājs Jāps var visu" varoņus un apguva zināšanas par Latviju un latviešiem, izmantojot Jāņa Baltvilka balvai nominētās grāmatas.

Šīgada Jāņa Baltvilka balva bērnu literatūrā un grāmatu mākslā tika pasniegta rakstniekam **Jurim Zvirgzdiņam** par grāmatām "Mūsu Latvija", "Pele, punkts un Gūtenbergs" un ieguldījumu latviešu bērnu literatūras attīstībā, māksliniekam **Edmundam Jansonam** par ilustrācijām Žaka Frīnsa grāmatai "Skolotājs Jāps var visu" un **Ineses Zanderes** dzejoļu krājumam "Brīnumbēbīša gads".

Par izcilu ieguldījumu Ziemeļvalstu bērnu literatūras, bet it īpaši zviedru klasiķes Astridas Lindgrēnes darbu tulkošanā un popularizēšanā tika apbalvota tulkotāja **Mudīte Treimane**. Tulkotāja uzrakstījusi

Jāņa Baltvilka balva un tās 2009.gada laureāti: rakstnieks Juris Zvirgzdiņš (no labās), tulkotāja Mudīte Treimane un mākslinieks Edmunds Jansons

arī vērtīgu biogrāfisku grāmatu "Astridas Lindgrēnes darbi un nedarbi" (Zvaigzne ABC, 2007). Balvu M.Treimanei pasniedza Stokholmas Starptautiskās bibliotēkas un tā sauktā "bērnu Nobela" — Astridas Lindgrēnes memoriālās balvas žūrijas — vadītājs, ievērojamais bērnu literatūras eksperts no Zviedrijas Larijs Lemperts. Viesis iepazīstināja ar A.Lindgrēnes memoriālās balvas žūrijas darbu un aicināja šai 5 miljonus zviedru kronu (327 500 latu) vērtajai prēmijai nominēt arī latviešu rakstniekus, ilustratorus un lasīšanas veicināšanas organizācijas.

Jāņa Baltvilka lasījumos "Literatūra bērniem 2009" ieskatu jaunākajā latviešu bērnu literatūrā sniedza 7 rakstnieki: Juris Zvirgzdiņš, Pauls Bankovskis, Inese Zandere, Ieva Samauska, Baņuta Rubesa, Māris Rungulis, Kārlis Vērdiņš. Tulkotāja M.Treimane iepazīstināja ar līdz šim latviešu valodā neizdotu A.Lindgrēnes pasaku "Tū, tū, tū, tū!", bet pagājušā gada laureāte — tulkotāja Maima Grīnberga — ar igauņa Andrusa Kivirekha grāmatu "Sirli, Sims un noslēpumi".

25.jūlijā notika literārs ceļojums "Ar grāmatu dabā" uz Ķemeru Nacionālā parka Dunduru pļavām.

(Informāciju sagatavoja programmas "Baltā Vilka grāmatas" vadītāja Alīse Nīgale un programmas "Baltā Vilka grāmatas" kopvede Zane Jauja; Jura Zariņa foto)

Ziņojums par LNB projekta īstenošanu 2008.gadā

28.jūlijā Ministru kabineta (MK) sēdē izskatīts Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) projekta uzraudzības padomes vadītāja, finanšu ministra Einara Repšes iesniegtais "Informatīvais ziņojums par Latvijas Nacionālās bibliotēkas projekta īstenošanu 2008.gadā". Saskaņā ar Latvijas Nacionālās bibliotēkas projekta īstenošanas likumu šāda atskaite MK iesniedzama reizi gadā.

Ziņojums ietver informāciju par galvenajiem pārskata periodā veiktajiem pasākumiem LNB ēkas būvniecībā: būvlaukuma sagatavošanu, LNB ēkas būvdarbu veicēja izvēli, līguma slēgšanu par LNB ēkas būvdarbu veikšanu, būvuzraudzības un inženierkonsultāciju pakalpojumu līguma slēgšanu, autoruzraudzības pakalpojumu līguma slēgšanu, LNB ēkas būvdarbu uzsākšanu, būvniecības un uzraudzības koordinēšanas pasākumiem, LNB infrastruktūras objektu projekta izstrādi un līdzekļu izlietojumu LNB būvniecības īstenošanai galvenajās pozīcijās no 2004. līdz 2008.gadam. Informatīvā ziņojuma otrajā daļā apkopota informācija par Valsts vienotās bibliotēku informācijas sistēmas projekta īstenošanu, bet trešajā daļā — par Latvijas Nacionālās digitālās bibliotēkas projekta ietvaros veiktajiem pasākumiem.

Ar pilnu ziņojuma tekstu var iepazīties LR Kultūras ministrijas (KM) tīmekļa vietnē http://www.km.gov.lv/lv/doc/jaunumi/FMzino_280509_LNBProj.2332.pdf.

17.septembrī KM notika preses konference, kurā tika sniegta informācija par LNB būvniecības projekta īstenošanas gaitu. Preses konferences materiāli pieejami KM tīmekļa vietnē http://www.km.gov.lv/lv/jaunumi/?news_id=743.

(Informāciju sagatavoja KM sabiedrisko attiecību speciāliste Dace Vizule)

Apkopoti pētījuma par pašvaldību publisko bibliotēku vērtību rezultāti

4.augustā informatīvā seminārā notika Latvijas valsts, pašvaldību un Bila & Melindas Geitsu fonda līdzfinansētā publisko bibliotēku attīstības projekta "Trešais Tēva dēls" ietvaros veiktā pētījuma "Pašvaldību publiskās bibliotēkas: vērtība, uzticēšanās un apmierinātība ar pakalpojumiem" rezultātu prezentācija.

Informatīvo semināru un diskusiju "Vai pašvaldību publiskās bibliotēkas ir vērtība?" organizēja valsts aģentūra "Kultūras informācijas sistēmas" (v/a KIS) un Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes (LU SZF) Sociālo un politisko pētījumu institūts, kuram iepirkuma rezultātā tika uzticēts veikt minēto pētījumu.

Pētījums tika veikts laika posmā no 2009.gada 19.janvāra līdz 19.jūnijam, lai noskaidrotu, kāda ir pašvaldību publisko bibliotēku vērtība sabiedrībā kopumā un vietējās pašvaldības līmenī; kāds ir uzticēšanās līmenis publiskajai bibliotēkai, bibliotekāram un bibliotēkā iegūtai informācijai; kāda ir lietotāju apmierinātība ar publiskās bibliotēkas pakalpojumiem.

Pētījumā tika noskaidrotas gan bibliotēku lietotāju, gan citu iedzīvotāju informācijas vajadzības, informācijas meklēšanas un izmantošanas paradumi. Pētījuma rezultāti rāda, ka pašvaldību publiskās bibliotēkas pēdējo 12 mēnešu laikā izmantojuši 33,6% iedzīvotāju (salīdzinājumam: muzejus — 3%, kultūras objektus — 6%, kultūras centrus — 13%), turklāt ļoti regulāri — 23% respondentu publisko bibliotēku apmeklējuši 1–2 reizes mēnesī.

Vērtējot respondentu attieksmi pret bibliotēkām, secināts, ka 92% pētījuma dalībnieku ir apmierināti ar bibliotēku darbu un gandrīz puse aptaujāto — 47% — atbalstītu finansējuma palielināšanu pašvaldību publiskajām bibliotēkām (tajā skaitā arī tie, kas bibliotēku neapmeklē). Ļoti augsts ir iedzīvotāju apmierinātības līmenis ar bibliotēku sniegtajiem pakalpojumiem — 93–98% respondentu (atkarībā no pakalpojuma veida) ir apmierināti ar izmantotajiem pakalpojumiem.

Visaugstāk vērtētie joprojām ir bibliotēku tradicionālie pakalpojumi — 79% lietotāju, kas pēdējo 12 mēnešu laikā apmeklējuši bibliotēkas, ņēmuši lasīšanai grāmatas vai žurnālus, bet 54% lasījuši uz vietas. Salīdzinoši maz tikuši izmantoti bibliotēku piedāvātie tiešsaistes pakalpojumi, piemēram, informācijas meklēšana elektroniskajā katalogā (izmantojuši tikai 16% respondentu), tiešsaistes datubāzēs (13% respondentu). "Grāmatu glabātuve" vēl arvien ir viena no izplatītākajām asociācijām saistībā ar bibliotēku.

Bibliotēku darbinieki saņēmuši vispozitīvāko novērtējumu, salīdzinot ar citām 10 aptaujā pieminētajām pašvaldību darbinieku grupām (apmierināti bijuši 94% respondentu).

Atklāts, ka tikai 9% respondentu internetu parasti izmanto bibliotēkās. Pusei respondentu internets ir pieejams mājās, 37% aptaujāto — darbā vai izglītības iestādē. Kopumā internetu pašvaldību publiskajās bibliotēkas ir lietojuši 23% no tiem respondentiem, kuri tās apmeklējuši pēdējo 12 mēnešu laikā.

Atzīmēts, ka 53% no pētījumā iekļautajām bibliotēkām nekādā veidā nekad nav veikušas lietotāju apmierinātības pētīšanu.

Bibliotēkas nodaļas izkārtotas apkārt amfiteātrim, kuru var izmantot gan relaksācijai, gan pasākumu rīkošanai

Bērnu un jauniešu nodaļa

**Jaunā Pārventas
gaismaspils**

**AICINĀM APMEKLĒT JAUNO
PĀRVENTAS BIBLIOTĒKU!**
Apmeklētājiem durvis veram piektdiņā, 7. augustā, plkst. 11.00 GAIDĪSIM!

Pētījuma autori sniedz arī ieteikumus pašvaldību publisko bibliotēku darba pilnveidošanai.

Pētījuma rezultāti pieejami v/a KIS tīmekļa vietnē www.kis.gov.lv sadaļā "Geitsu fonda projekts" → "Pētījumi" (<http://www.kis.gov.lv/lv/c14/n693>).

Ventspilī durvis vērusi jaunā Pārventas bibliotēka

6.augustā, pilsētas svētku ieskaņas dienā, Ventspilī, Tārgales ielā 4, atklāta jaunuzceltā Pārventas bibliotēkā. Ēkas kopējā platība ir 1500 m².

Savdabīgā jaunās bibliotēkas ēka ir spilgts akcents Pārventas pilsētvidē. Ēkas divu līmeņu trīsstūra nopaloģotās formas, plašais stiklojums, kā arī vara apšuvuma tonējums, kas saules un atmosfēras ietekmē pakāpeniski pieņem arvien viendabīgāku varam raksturīgo krāsu, saista ikkatra garāmgājēja uzmanību. Fasādi apvij "dainu josta" — simtiem reižu palielinātas Dainu tēva Krišjāņa Barona rokkrakstā rakstītās tautasdziesmas rindas: "Venta nesa pa vilnīti/Zelta krēslu līgodama./Sit vilnīti maliņā/Būs manai māsiņai."

Ēkas koncepcija ir daudzslāņains "mediators", kur katrai telpu grupai un pat apdares slānim ir simboliska nozīme. Centrālais objekts — "grāmatu virpulis" — trīs līmeņos izvietota plauktu virtene. Tā *filozofija* — telpa kā grāmatu templis, kā nebeidzams galvu reibinošs piedzīvojums grāmatu pasaulē. Trīs galerijas līmeņus savieno stiklots panorāmas lifts. Grāmatu galerijas nobeigums trešajā līmenī — 200 m² plaša bērnu un jauniešu grāmatu nodaļa. Virpuļa centrā — minējums par to, kas mūs sagaida tuvākā nākotnē: vispārēja bibliotēku automatizācija, digitalizācija un internetizācija. Ēkas "digitālā serde" ir trīsstāvīgs ātrijs. Trīs līmeņu grāmatu templi pārtrauc un šķeļ vienstāva stiklots apjoms, kur izvietoti ērti zvilņi periodikas lasīšanai, kā arī vietas darbam ar internetu un ieejas mezgls.

Bibliotēkas apmeklētājus sagaida arī daudz tehnisku jauninājumu. Tās telpas piemērotas dažādu izglītojošu un kultūras pasākumu, izstāžu un koncertu organizēšanai.

Visi bibliotēkas komplekss adaptēts cilvēkiem ar kustību traucējumiem. Ēkā nav pakāpienu, visi līmeņi saistīti ar lēzenu pandusu palīdzību.

Ēkas projekta autori ir SIA "INDIA" arhitekti Pēteris Bajāra vadībā. Būvdarbus veica SIA "Pilsbūve". Ēka tapusi par Ventspils pašvaldības un valsts līdzekļiem.

(Preses relīze, LETA, 04.08.2009.; http://www.a4d.lv/lv/projekti/parventas_biblioteka_vents_pili_india; Daces Frīdenbergas foto)

LAB pievieno Latvijas Universitātei

11.augustā Ministru kabineta (MK) sēdē apstiprināts rīkojuma projekts (2009.gada 31.augusta Ministru kabineta rīkojums Nr.595 "Par valsts aģentūras "Latvijas Akadēmiskā bibliotēka" reorganizāciju"), kas ar 2009.gada 1.oktobri paredz reorganizēt Izglītības un zinātnes ministrijas pārraudzībā esošo valsts aģentūru "Latvijas Akadēmiskā bibliotēka" (LAB), iekļaujot to Latvijas Universitātes (LU) sastāvā. Noteikts, ka LU ir LAB funkciju, personāla, tiesību, saistību, prasību, finanšu līdzekļu, krājuma, arhīva, kā arī materiālo un nemateriālo vērtību pārņēmēja.

Rīkojumā noteikts līdz 2009.gada 1.septembrim izveidot LAB reorganizācijas komisiju, kurai līdz 2009.gada 1.oktobrim jāveic LAB materiālo un finanšu līdzekļu inventarizācija, jānosaka LAB mantas vērtība un saistību apjoms, kā arī jānodrošina LAB finanšu līdzekļu, mantas, saistību, arhīva un lietvedības nodošana LU. Līdz 2009.gada 15.oktobrim reorganizācijas komisijai jāstāda LAB slēguma bilance.

LAB LU paspārnē nonākusi finansiālu apsvērumu dēļ. Līdz ar budžeta grozījumu pieņemšanu finansējums LAB tika samazināts vairāk nekā par trešdaļu,

kas apdraudēja bibliotēkas un tās krājumu pastāvēšanu.

Kopš 2009.gada 24.apriļa MK ārkārtas sēdes, kad Izglītības un zinātnes ministre Tatjana Kože paziņoja par ieceri LAB atdot Kultūras ministrijas pārziņā, bibliotēkas reorganizācijas jautājums izraisīja plašu sabiedrības rezonansi un diskusijas. Sākotnēji IZM radās trīs LAB turpmākās attīstības scenāriji: 1) LAB varētu sadarboties un, iespējams, apvienoties ar kādu no Latvijas augstskolu bibliotēkām; 2) LAB vadība pierādītu, ka tā var izdzīvot patstāvīgi, arī samazinoties finansējumam; 3) LAB tiktu nodota Kultūras ministrijas pārraudzībā un tālākā nākotnē Misiņa bibliotēka izvietota topošajā *Gaismaspīlī*. Lemjot par turpmākajiem attīstības scenārijiem, LAB padome izšķīrās par labu iekļaušanai LU sastāvā.

Precīzu ietaupījumu no bibliotēkas reorganizācijas ministrija vēl nav nosaukusi, norādot, ka to pagaidām nav iespējams noteikt un tas tiks konstatēts tikai pēc bibliotēkas pievienošanas LU un bibliotēku krājumu uzglabāšanas optimizācijas. IZM norādījusi, ka abu bibliotēku atrašanās LU struktūrā nodrošinās to veiksmīgu attīstību nākotnē, jo gan LAB, gan Latvijas Universitātes bibliotēka (LUB) ir daudzozaru bibliotēkas, kuru krājumus plaši izmanto gan studenti, gan zinātnieki un tādēļ tās ir lielā mērā radniecīgas. Turklāt LU spēs nodrošināt LAB ar papildu finanšu līdzekļiem krājumu uzturēšanai un papildināšanai.

Pārņemot bibliotēku, LU apņēmusies nodrošināt, ka arī turpmāk pilnībā tiks īstenotas līdzšinējās LAB funkcijas un nodrošināta tās krājumu nedalāmība un integritāte. Reorganizējot aģentūru, nav paredzēts ierobežot bibliotēkas apkalpoto mērķauditoriju — arī turpmāk abu bibliotēku resursi būs pieejami ne tikai LU studentiem un zinātniekiem, bet arī citiem interesentiem.

LU piešķirtas tiesības lietojumā saņemtos LAB līdz šim izmantotos nekustamos īpašumus Rūpniecības un Lielvārdes ielā izmantot arī universitātes bibliotēkas funkciju nodrošināšanai, piemēram, izvietojot LUB krājumus Lielvārdes ielā, kur patlaban atsevišķas telpas ir brīvas. Tas, pēc ministrijas speciālistu domām, ļaus optimizēt LUB krājumu uzglabāšanu, jo pašlaik telpu trūkuma dēļ daļa no LUB krājumiem tiek uzglabāta Salaspilī.

(Katrīna Slišāne, LETA, 02.06.2009., 11.08.2009.)

Reorganizē Latvijas Medicīnas bibliotēku

11.augustā Ministru kabineta sēdē apstiprināta Veselības ministrijas (VM) padotībā esošās valsts aģentūras "Latvijas Medicīnas bibliotēka" (LMB) reorganizācija ar 2009.gada 1.oktobri (2009.gada 17.augusta Ministru kabineta rīkojums Nr.561 "Par valsts aģentūras "Latvijas Medicīnas bibliotēka" reorganizāciju").

Reorganizācija paredz LMB pievienot Rīgas Stradiņa universitātei (RSU), no aģentūras 59 štata vietām likvidējot 39 (faktiski tika saglabātas tikai 10 štata vietas (Red. piez.)). RSU noteikta kā LMB funkciju, tiesību, saistību, finanšu līdzekļu, mantas un lietvedības pārņēmēja.

VM skaidro, ka reorganizācija turpmāk ļaus maksimāli efektīvi izmantot medicīnas informācijas krājuma

glabāšanai nepieciešamos finansiālos, tehniskos un cilvēkresursus, kā arī nodrošināt medicīnas informācijas operatīvu pieejamību.

Paredzēts, ka RSU turpinās komplektēt, katalogizēt, sistematizēt un bibliografēt bibliotēkas krājumu, kā arī, ja nepieciešams, norakstīt bibliotēkas krājumā esošos dokumentus; nodrošināt veselības aprūpē nodarbinātajām personām kvalitatīvu informāciju veselības aprūpes, farmācijas un vispārējo uzziņu jomā; veicināt veselības aprūpes darbinieku profesionalitāti, nodrošinot viņus ar informācijas resursiem, kā arī apmācīt attiecīgo resursu izmantošanā; veidot veselības aprūpes un medicīnas zinātņu nozares bibliogrāfiskos resursus, kas ir nacionālās bibliogrāfijas sastāvdaļa; konsultēt veselības aprūpes iestāžu bibliotēkas; koordinēt veselības aprūpes iestāžu bibliotēku darbību un sniegt tām metodisko palīdzību, kā arī veiks citus līdzšinējos LMB uzdevumus.

(Ilze Mežniece, LETA, 11.08.2009.)

LNB Rīgas svētkos atver Brīvdabas lasītavu un Grāmatu aptieku

22.augustā Vērmanes dārzā atdzīvojās notikumi un laiks, kad pirms deviņiem gadu desmitiem Rīgā tika dibinātas pirmās nacionālas nozīmes kultūras, zinātnes un izglītības institūcijas. Svētki Vērmaņdārzā iepazīstināja ar 7 galvaspilsētas kultūras salu tapšanas vēsturi un veidoja atraktīvu interaktīvu vidi pagājušā gadsimta sākuma noskaņā, aicinot skatītājus piedalīties 20 spēles laukumos, kas ar visu 7 gaviļnieku atbalstu sniedza rīdziniekiem iespēju doties vairākos mākslas un kultūras pasaules atklājumu ceļojumos.

Savu 90 gadu jubileju Rīgas svētku ietvaros atzīmēja arī Latvijas Nacionālā bibliotēka (LNB). Rīdzinieki un viesi, kuri Vērmanes dārzā bija aicināti ierasties 19.gadsimta 20.gadu stila tērpos, atlaižoties ērtos vasaras atpūtas krēslos un sofās, varēja ļauties grāmatu pasaulei Brīvdabas bibliotēkā un uzzināt, ko lasīja 20.–30. gadu Rīgā, iepazīties ar rīdzinieces Olgas Bitenieces privātbibliotēku, kuru Rīgas svētkiem novēlējuši īpašnieces mantinieki, un iegūt dāvanā grāmatu no šīs bibliotēkas.

Grāmatu aptiekā akcijas "Grāmatas ir zāles" ietvaros varēja saņemt vērtīgus ieteikumus, kā lietot uzlējumu pret ekonomisko krīzi, patriotisma tinktūru, eliksīru dzīvespriekam, vitamīnus pret skaudību un alkatību, ekstraktu pret garlaicību un vēl daudz ko citu. Bija iespēja uzzināt, kā stiprināt savu veselību ar lasīšanu, kā arī sastādīt savu grāmatu sarakstu pret dažādām kaitēm. LNB sabiedrisko attiecību vadītāja Ilze Egle: *"Savulaik Tēbu bibliotēkas durvis rotāja uzraksts "Vieta, kur dziedē dvēseli". Senie grieķi vārdu "grāmata" asociēja ar izpratni par dvēseles veselību un bibliotēkas uzskatīja par dvēseles dziedinātavām. Zinātnieks, filozofs un ārsts Avicenna raksta, ka ārsta rokās ir trīs spēcīgi līdzekļi, ar kuriem palīdzēt cilvēkam, un kā pirmo viņš min vārdu. Ir zināms, ka angļu ārsts Saidingems, kurš praktizēja 18.gadsimtā, saviem slimniekiem izrakstīja tolaik populāro Migela de Servantesa Saavedras grāmatu "Dons Kihots". Nenoliedzami, ka jebkas, ko mēs lasām, atstāj uz mums emocionālu iespaidu, izraisa prieku vai dusmas,*

Originālie grāmatplaukti un atraktīvās bibliotekāres piesaistīja ikvienu garāmgājēju

Grāmatu dakterīši izrakstīja neskaitāmas receptes, cilvēki pēc tām stāvēja garās rindās un rūpīgi pētīja to saturu

Bērni tikmēr spēlēja teātri un rotājās

līdzjūtību vai nievas, nedrošību vai pašpārliecinātību, tādējādi radot ārstniecisku efektu. Ar vārdu var samīļot un ar vārdu var ievainot. Nav brīnums, ka ir cilvēki, kuri izvēlas neklausīties ziņas, kas pārpildītas ar vēstīm par konfliktiem, krīzēm un problēmām, instinktīvi cenšoties sevi pasargāt no negācijām, kas atņem dzīvessparu. Turpretī nav sveša sajūta, kad atvaļinājuma laikā nesteidzīgi pārlasīta mīļākā grāmata ir emocionāli tā uzlādējusi, ka šķiet — varētu kalnus gāzt! Bet paskatoties vēl dziļāk, šodien zinātne meklē pierādījumus idejām par vārda spēku, kas spējīgs izsaukt matērijas rašanos. Bībele, Tora, Korāns, daudzas seno kultūru rakstu liecības vēsta par to, ka vārds radija pasauli. Bibliotēkas akcija "Grāmatas ir zāles" ir sava veida stāsts par mūsdienu bibliotēku. Bet tas ir stāsts, kuram nav beigu. To var rakstīt ikviens. Un katram šī stāsta nobeigums būs savs, jo, ja vienam vajadzīgs mīlestības sīrups, tad kāds cits vēlas nobaudīt vientulības balzamu, bet vēl kāds zina, ka viņam vislabāk var palīdzēt pilieni pret slinkumu. Turklāt bibliotēkas saraksts ar zālēm ir kā ierosme jaunām idejām, jo varbūt Tu zini grāmatu, kas Tev ir lieliski palīdzējusi iegūt dzīvesprieku. Padalies ar to." Akcijas plakāti apskatāmi: **Egle, Ilze**. Grāmatas ir zāles. *Latvijas Nacionālās bibliotēkas blogs* [tiešsaiste]. 2009, 21.sept. [skatīts 2009.g. 28.okt.]. Pieejams: <http://blogs.lnb.lv/2009/09/gramatas-ir-zales>.

Savukārt brīvdabas izstādē "Pasta romāns" varēja aplūkot apjomīgu 20.gadsimta sākuma fotoportretu atklātņu izlasi, kurā redzami latviešu, krievu un citu tautu dažādu profesiju sabiedrībā pazīstami cilvēki. Izstāde akcentēja ne tikai atklātņu vizuālo tēlu, tā ļāva ieskatīties romantiskajās pagātnes ainās, kad cilvēkiem pastkartes vienkāršās, īsās rindiņas bija komunikācijas veids.

Bērniem, jauniešiem un vismazākajiem svētku dalībniekiem LNB piedāvāja atraktīvas spēles un viktorīnas, kā arī bērnu grāmatu lasījumus.

Vērmanes dārzā deviņdesmito dzimšanas dienu Rīgas svētkos ar veselīgas pašironijas un fantāzijas devu

piesātinātu pasākumu programmu svinēja arī Latvijas Nacionālā opera, Latvijas Nacionālais teātris, Latvijas Universitāte, Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija, Latvijas Mākslas akadēmija, Latvijas Valsts kinofotofonodokumentu arhīvs un Latvijas Valsts vēstures arhīvs.

Plašāka informācija Rīgas svētku Vērmanes dārzā "7 vēstules Rīgai" tīmekļa vietnē <http://7vestulesrigai.lv>. Svētku fotogalerija: <http://www.flickr.com/photos/latvijas-nacionala-biblioteka/sets/72157622138625350>.

(Informāciju sagatavojuši "Rīgas svētku 2009" preses sekretāre Līva Jēgere un LNB sabiedrisko attiecību vadītāja Ilze Egle; Ligitas Ieviņas foto)

Rīgas Centrālā bibliotēka flashmob akcijā popularizē lasīšanu

27.augustā Rīgas Centrālā bibliotēka (RCB) Rātslaukumā no 13.30 līdz 14.00 rīkoja savu pirmo *flashmob* (aktivitāte, kuras laikā liela cilvēku grupa pulcējas publiskā vietā, lai vienlaicīgi darītu kaut ko neierastu un pēc tam ātri izklīstu) akciju "Ideju makšķerēšana lasot". Savā dziļākajā būtībā *flashmob* akcija ir skatpunkta maiņa.

Līdzko tika dots signāls, ka akcija sākusies, laukumā iestājās īpašs klusums — katrs akcijas dalībnieks lasīja savu grāmatu. Lasīja bibliotekāri, lasīja lasītāji, lasīja RCB direktore Dzidra Šmita un Rīgas domes Kultūras departamenta Bibliotēku programmas vadītāja Kristīne Krūze. Mēdz teikt, ka katra grāmata ir pasaule. Ikviens no lasošajiem iegāja savā, un Rātslaukumā viņa vairs nebija, vēsvoja vien kopīgās klusās nodarbes smalkā, sintezējošā elpa. Vērotājam no malas šis klusums šķita gluži vai taustāms.

RCB akcijas mērķis — atgādināt cilvēkiem, kādu prieku var sagādāt laba grāmata, un vērst viņu uzmanību uz to, ka lasīt var arī publiskā telpā. Otrs, ne mazāk nozīmīgs akcijas nolūks bija akcentēt, ka, lai gan bibliotēkās tiek piedāvāts bezmaksas internets un daudzi citi pakalpojumi, tās pamatvērtība ir un paliek — grāmata.

Bibliotēkas galvenais uzdevums vēl arvien ir piedāvāt unikālo iespēju bez maksas saņemt un lasīt grāmatas saskaņā ar savu gaumi un interesēm, t.i., "makšķerēt un kert" idejas.

Akcijas fotogalerijas apskatāmas RCB tīmekļa vietnē sadaļā "Aktuāli" (<http://www.rcb.lv/?path=Actual/2009/Flashmob/Flashmob&lang=lv>) un portālā "Diena.lv": http://www.diena.lv/lat/politics/foto/foto-flash-mob-ideju-makskeršana-lasot#p_7.

(Informāciju sagatavoja RCB Publicitātes nodaļas vadītāja Daina Ģeibaka; D.Ģeibakas un Edgara Tabaka foto)

Latvijā viesojas Starptautiskās arhīvu padomes prezidents Īans Vilsons

31.augustā Ārlietu ministrijas Preses konferenču zālē notika seminārs "Arhīvi un citas atmiņas institūcijas", kur ar priekšlasījumu par bibliotēku un arhīvu sadarbības iespējām un modeļiem atmiņas institūciju lomas veicināšanā uzstājās Starptautiskās arhīvu padomes (*International Council on Archives*) prezidents **Īans Vilsons** (*Ian E. Wilson*) (plašāk lasiet 2.lpp.).

Ī.Vilsons dalījās savā pieredzē par Kanādas Nacionālās bibliotēkas un arhīva apvienošanu vienā institūcijā: "Sabiedrības atmiņa un tās dokumentārais mantojums, atrodoties bibliotēkā, arhīvā vai muzejā, lielākoties ir viena no valsts un tās iedzīvotāju lielākajām bagātībām. Līdz ar to ir būtiski izvērtēt un meklēt šo institūciju optimālu darbības un sadarbības modeli." Viņaprāt, nepieciešama atmiņas institūciju krājumos esošā mantojuma integrācija. Ī.Vilsons atgādināja, ka arhīvu un bibliotēku darbs ir nevis kalpot savas profesijas standartiem, bet

gan sabiedrības vajadzībām, kopjot tās mantojumu un padarot to ikvienam pieejamu.

Starptautiskā arhīvu padome ir *UNESCO* asociēta starptautiska organizācija, dibināta 1948.gadā ar mērķi veicināt pasaules arhivārā mantojuma saglabāšanu un izpēti un arhīvu attīstību. Ī.Vilsons, bijušais apvienotās Kanādas Bibliotēkas un arhīva direktors, ievēlēts par šīs organizācijas prezidentu laikā no 2008. līdz 2010.gadam. Viņš par savu prioritāti izvirzījis dažādu atmiņas institūciju sadarbības veicināšanu, kā arī jaunāko tehnoloģiju izmantošanu arhīvu darbā, īpaši pievēršoties digitalizācijas un arhīvu dokumentu saglabāšanas jautājumiem.

(Informāciju sagatavoja *UNESCO* Latvijas Nacionālās komisijas konsultante Liene Krīvena)

Balvu Centrālajai bibliotēkai — jauna direktore

1.septembrī Balvu Centrālās bibliotēkas direktores amatā atkārtoti stājusies **Ruta Cibule**.

R.Cibule dzimusi 1960.gada 25.februārī Balvu rajona Daugasnes ciema padomes "Baldonēs" (tagad Rugāju novads). Balvu rajona Centrālajā bibliotēkā R.Cibule sākusī strādāt pēc Balvu vidusskolas beigšanas 1978.gadā. No 1979.gada līdz 1985.gadam neklātienē apguvusi bibliotēku zinātņu Latvijas Valsts universitātes Filoloģijas fakultātē. 2009.gadā Daugavpils Universitātē iegūts profesionālais maģistra grāds sabiedrības pārvaldē un iestāžu vadītāja kvalifikācija.

No 1978.gada līdz 1985.gadam R.Cibule strādājusi par bibliotekāri un apkalpošanas nodaļas vadītāju, bet no 1985.gada līdz 1989.gadam bijusi šīs bibliotēkas vadītāja. No 1989.gada līdz 1992.gadam vadījusi Balvu rajona padomes Kultūras nodaļu, bet kopš 1992.gada maija pārstāvējusi LR Kultūras ministriju Balvu rajonā kā galvenā valsts inspektore, bet no 2008.gada — kā kultūras eksperte. No 1995.gada paralēli tam atkal pildīti arī Balvu rajona padomes Kultūras nodaļas vadītājas pienākumi. No 1994.gada līdz 1997.gadam R.Cibule bijusi Balvu rajona padomes deputāte.

Atmodas notikumu dalībniece, apbalvota ar 1991.gada barikāžu dalībnieka piemiņas zīmi.

Vadījusi vairākus lielus kultūras projektus, tajā skaitā 1999.gadā — jauniešu folkloras nometni "Balkāni '99"; 2001.gadā — "Tradicionālās kultūras pārmantojamība Ziemeļlatgalē"; 2002.gadā — "Mēslu talka Ziemeļlatgalē"; 2003.–2004.gadā — "Maija dziedājumi Ziemeļlatgalē"; 2005.gadā — "Tradicionālās dziedāšanas meistar-darbnīca"; 2006.gadā — "Pirmais Latgales pianistu konkurss"; 2007.gadā — "Nemateriālā kultūras mantojuma pārmantošanas un aktivitāšu veicināšanas programma Ziemeļlatgalē", 2008. un 2009.gadā — "Nemateriālā kultūras mantojuma izglītības veicināšana Ziemeļlatgalē".

1987.gadā saņēmusi II Vissavienības tautas mākslas festivāla laureāta medaļu, 2002. un 2007.gadā kļuvusi par Lielās Folkloras gada balvas laureāti izglītības veicināšanā. 2007.gada 15.martā par nopelniem Latvijas valsts labā R.Cibule iecelta par Atzinības Krusta kavalieri. 2008.gadā R.Cibule apbalvota ar Balvu pilsētas Atzinības rakstu, 2009.gadā — ar Kultūras ministrijas Atzinības rakstu.

R.Cibule projekta "Nemateriālā kultūras mantojuma izglītības veicināšana Ziemeļlatgalē 2009" noslēguma pasākumā kopā ar Briežuciema etnogrāfiskā ansambļa dziedātājām

Lielākais aicinājums un aizraušanās pēdējo desmit gadu laikā ir nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas un pārmantošanas jautājumi.

"Bērnu literatūras maģija 2009" Dikļos

4.septembrī Valmieras novada Dikļu pagasta Vika Pasaku parkā, Jura Neikena Dikļu pamatskolā un Dikļu pils klētī jau trešo reizi notika bērnu literatūras svētki un Latvijas jauno literatūras talantu konkursa "Bērnu literatūras maģija 2009 — Zem Vika jubilejas zīmes" noslēguma pasākums. Šogad konkurss bija veltīts Vika 70 gadu jubilejai. Pasākumu organizēja Dikļu pagasta darba grupa (Dikļu bibliotēkas vadītāja Brigita Jaunīte, Dikļu kultūras nama vadītāja Inna Krēsliņa, Valmieras novada domes attīstības nodaļas vadītāja Evija Nagle), atbalstīja Vidzemes plānošanas reģions, Valsts kultūrkapitāla fonds, Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bērnu literatūras centrs (BLC), Valmieras rajona padome, Dikļu pagasta padome, J.Neikena Dikļu pamatskola, Dikļu pils.

Pasākuma ietvaros notika divas izglītojošas diskusijas: priekšlasījumu diskusijai "Bibliotēkas apmeklētājs no 0 gadiem" bija sagatavojusi BLC vadītāja Silvija Tretjakova, bet tēmu "Bērns un tā sākotnējā saskare ar literatūru" aizsāka rakstnieks Viks. Savukārt bērniem J.Neikena Dikļu pamatskolā kā ik gadu tika organizētas ilustrāciju un literāro darbu radošās darbnīcas, ko vadīja rakstnieks Māris Rungulis un bērnu grāmatu ilustratore Mairita Maizīte.

Iepazīstinot ar dažādajiem literatūras izpausmes veidiem, Dikļu pils klētī tika demonstrēta animācijas filma "Sarežģītais zvirbulēns". Vēlāk, iesaistot gan pieaugušos, gan bērnus, rakstnieks Viks un mūziķis Arnis Miltiņš rādīja, kā top dzejas rindas un kā tās pārtop dziesmā. Savukārt stikla pūtēji demonstrēja Vika darbu personāžu pārtapšanu stikla skulptūrīnās, sasaistot to ar izglītojoši izziņošu viktorīnu par Vika daiļradi. Bērnu literatūras maģijas savaldzinātājiem bija iespēja noskatīties Brīvzemnieku pagasta Puikules pamatskolas amatierkolektīva iestudētās ludziņas "Pakrastnieki" (pēc tāda paša nosaukuma Vika grāmatas) pirmizrādi.

Pasākuma nobeigumā notika skolēnu darbu vērtēšana un Latvijas Jauno literatūras talantu konkursa laureātu apbalvošana. Pasākumā bija skatāma Laimas Egļītes ilustrāciju izstāde "Vika daiļrade".

(Informāciju sagatavojusi Valmieras novada domes sabiedrisko attiecību speciāliste Eva Eglīte)

Rīgas Centrālā bibliotēka uzsāk sadarbību ar Pilsētas attīstības departamentu

Lai rīdzinieki varētu operatīvi un ērti saņemt kvalitatīvu informāciju par pilsētas attīstības aktualitātēm, Rīgas Centrālā bibliotēka (RCB) uzsākusi sadarbību ar Rīgas domes Pilsētas attīstības departamentu (RDPAD). Tas ievērojami uzlabos informācijas pieejamību un sniegs iespēju Rīgas iedzīvotājiem iesaistīties pilsētas attīstības procesos.

Regulāras abu Rīgas domes institūciju speciālistu sadarbības un informācijas apmaiņas ietvaros visās filiālbibliotēkās iedzīvotāji varēs iepazīties ar sabiedrisko un publisko apspriešanu materiāliem un izteikt savu viedokli, kā arī izmantot citus RDPAD piedāvātos un administrētos elektroniskos pakalpojumus. Savukārt informācija par Rīgas apkaimē un filiālbibliotēkās notiekošajiem kultūras un novadpētnieciskajiem pasākumiem tiks publicēta jaunajā interaktīvajā RDPAD Apkaimju projekta portālā www.apkaimes.lv.

Bibliotēka piedāvās arī publiskās saskarsmes telpu RDPAD aktivitātēm. Pirmais šāds pasākums — visai vētrains būvniecības ieceres "Naftas produktu pārkraušanas termināls Flotes ielā 2" publiskā apspriešana — notika **10.septembrī** RCB Bolderājas filiālbibliotēkā.

(Informāciju sagatavojusi RDPAD sabiedrisko attiecību vadītāja Marija Ābeltiņa un RCB Publicitātes nodaļas vadītāja Daina Ģeibaka)

Labdarības pēcpusdiena "Uzdāvini SAULI!"

22.septembrī Rīgā, Rātslaukumā, valsts aģentūra "Latvijas Neredzīgo bibliotēka" (LNerB) sadarbībā ar Saules muzeju un žurnālu "Mūzikas Saule" rīkoja labdarības pēcpusdienu "Uzdāvini SAULI!", kurā tika vākti līdzekļi grāmatu Braila rakstā un audiogrāmatu izdošanai 2010.gadā.

LNerB nepietiekamā finansējuma dēļ trūkst resursu Braila raksta grāmatu un audiogrāmatu izdošanai. Patlaban LNerB Braila raksta grāmatas gatavo tikai elektroniski — trūkst tiražēšanai nepieciešamā papīra, savukārt audiogrāmatu ieskaņošana ir apstājusies pilnībā, jo nav iespējas algot diktorus, kas tās ielasītu.

Labdarības pēcpusdienas apmeklētājiem tika organizēta izglītojoša nodarbība Starptautiskā astronomijas gada rudens saulstāvjos, kad diena un nakts ir vienādā garumā. Lietus dēļ gan nebija iespējams īstenot ieceri paskatīties uz sauli caur teleskopa aci, bet Mārtiņa Gilla un Arņa Gintera stāstījums par saulstāvjiem to atsvēra ar uzviju.

Darbojās arī informācijas telts un 6 radošās darbnīcas bērniem un pieaugušajiem. Tajās piedalījās gan

Bibliotēkas darbiniece Andra Jākobsone palīdz redzes invalīdiem darboties radošajā darbnīcā un izveidot rotaslietas

Rīgas Franču liceja tautas deju kolektīvs "Auseklītis" dejas "Pavasars" virpuļi

Preses pārstāvju interese par rakstāmašīnu un iespēju uz tās rakstīt Braila rakstā

Neredzīga meitene Elīze arī ziedo Neredzīgo bibliotēkas pastāvēšanai

Latvijas Bankas koris ar maestro Mārtiņu Braunu dzied "Saule, Pērkons, Daugava"

Spītējot vējam un lietum, pasākuma vadītājs Ints Teterovskis uzturēja visos možu garu un optimismu

cilvēki ar redzes problēmām, gan redzīgie, to vidū daudzi tādi, kuriem līdz šim nebija ne jausmas par redzes invalīdu informācijas iegūšanas problēmām. Īpašu apmeklētāju interesi izraisīja iespēja pašiem uzrakstīt savu vārdu Braila rakstā, kā arī plecu pie pleca ar neredzīgajiem krāsot pārles un pēc tam izveidot no tām rotas. Lielu uzmanību guva arī Flīžu darbnīca, kurā no dažādiem flīžu gabaliņiem varēja izveidot gleznu, kā arī Vēja zvanu darbnīca.

Labdarības pasākumu vadīja Dziesmu svētku virsdiriģents, mūziķis un dejotājs Ints Teterovskis. Kaut arī izmircis lietū, viņš ne mirkli nezaudēja smaidu. Pasākuma otrajā daļā notika koncerts, kurā piedalījās daudzi pazīstami mākslinieki. Arī viņi, spītējot laikapstākļiem, dalījās saulainā noskaņā un nelielā, pašbūvētā skatuviņē (jo lielākai skatuvei līdzekļi pēdējā brīdī tika atteikti) nevienu neaizbaidīja.

Koncertu atklāja pasaulslavenais Rīgas kamerkoris ar saules vārdu nosaukumā "Ave Sol" Mārta Klišāna vadībā. Kora repertuārā bija laikapstākļiem ļoti piemērotas dziesmas, piemēram, "Ģērbies, saule, sudrabota" un "Aizej, lietiņ", kas gan nespēja mākoņus izgaiņāt. Koncertā piedalījās arī Strazdumuižas pūtēju kvintets Armanda Ozola vadībā, ar savu priekšnesumu pārsteidzot un sajūsminot ikvienu no Rātslaukumā stāvošajiem klausītājiem. Savukārt tradicionālās dziedāšanas grupa "Saucējas" Ivetas Tāles vadībā klausītājus iepriecināja ar latviešu tautas melodijām no Kurzemes un Sēlijas. Akcijā piedalījās arī Ivetas Pētersones vadītais Rīgas Franču liceja tautas deju kolektīvs "Auseklītis" ar divām ļoti saulainām dejām — "Pavasars" un "Saulīte bagāta" —, mēģinot pierunāt debess spīdekli iznākt no mākoņu aizsega. Tas bija visai drosmīgi — dejot pastaļās uz slapja bruģa.

Pasākuma laikā skatītājiem bija iespēja ne tikai gremdēties dziesmu un mūzikas burvībā, bet izbaidīt arī dzejas vieglumu. Par to jāpateicas dzejniekiem Jānim Elsbergam, Inesei Zanderei, Ingmārai Balodei, Ilmāram Šlāpinam un Mārim Salējam.

Koncerta noslēguma daļā uzstājās "Latvijas Bankas koris" Agitas Ikaunieces vadībā, ar komponistu Mārta Braunu pie klavierēm. Atskaņojot viņa dziesmu "Saulē, Pērcons, Daugava", koris koncerta noslēgumu pārvērtā kulminācijā. Līdzdziedot izturīgākajiem skatītājiem, tā izskanēja nevis kā noslēgums, bet gan kā ievads nākošā gada Dziesmu un deju svētkiem.

Pasākums tika organizēts arniecīgiem līdzekļiem, taču izdevās saistošs un sirsnīgs. LNerB pateicas daudzajiem labvēļiem un pasākuma atbalstītājiem (vairāk: LNerB tīmekļa vietnē www.neredzigobiblioteka.lv sadaļā "Jaunumi" (<http://www.neredzigobiblioteka.lv/news>)), kā arī visiem esošajiem un potenciālajiem ziedotājiem. Īpaša pateicība izsakāma grupas "Zvaigžņu lietus" atsaucīgajiem pušiem, kas bija atbraukuši no tālās Ventspils, lai bez samaksas palīdzētu skaņot pasākumu. Gan morālu, gan finansiālu atbalstu grāmatu izdošanai redzes invalīdiem sniedza arī pasākuma patronese Vaira Viķe-Freiberga.

Katrs pasākuma dalībnieks un atbalstītājs saņēma "Saulē muzeja" sarūpētās dāvaniņas, kurām bija pievienotas neredzīgu bērnu darinātas apsveikuma kartītes. Šo dāvanu pasniegšanas brīdis bija ļoti emocionāls.

Komponists Mārta Brauns, ar vienu roku saņemot sarūpēto dāvanu, ar otru tvēra pēc telefona, lai nekavējoties piezvanītu uz ziedojumu tālruņa numuru.

Pasākuma laikā tika saziēdoti gandrīz 300 latī. Ziedošana, izmantojot bibliotēkas ziedojumu kontu, turpinājās arī pēc pasākuma.

Pateicoties labdarības pēcpusdienai "Uzdāvini SAULI!" bibliotēka ir atrisinājusi arī trūkstošo diktora jautājumu, jo vairāk nekā 30 cilvēki pieteicās uz audio-grāmatu ielasīšanu. Viņi nav profesionāļi, taču dara to ar lielu prieku un maksimālu atdevi.

Pasākums sniedza lielu gandarījumu un daudz pozitīvu emociju. Kļuva skaidrs, ka ikviens darbiņš, lai cik sīks, ir liels solis uz izdošanu.

Plašāka informācija rodama projekta tīmekļa vietnē www.uzdavinisauli.lv, kur norādīts arī ziedojumu konts, uz kuru pārskaitāmi līdzekļi LNerB grāmatu neredzīgo rakstā un audiogrāmatu izdošanai.

(Informāciju sagatavojuši LNerB Braila raksta nodaļas vadītāja Gunta Bite)

Notiek Nacionālās kultūras padomes ārkārtas sēde

Lai pārrunātu situāciju kultūrā ekonomiskās krīzes apstākļos, **23.septembrī** Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas Ērģeļu zālē notika Nacionālās kultūras padomes¹ (NKP) priekšsēdētājas Sarmītes Ēlertes sauktā paplašinātā NKP ārkārtas sēde. Tajā piedalījās arī Kultūras ministrs Ints Dālderis un kultūras iestāžu vadītāji un nozares profesionāļi. Sēdē tika pārrunāti jautājumi par kultūras institūciju darbības saglabāšanu ekonomiskās krīzes apstākļos un paredzamo situāciju kultūrā 2010.gadā.

S.Ēlerte atzina, ka kultūras nozarē izveidojusies ārkārtēja situācija: *"Pēc manā rīcībā esošās informācijas, budžeta samazinājums kultūrai nākamajā gadā varētu būt ārkārtīgi dramatisks, salīdzinot ar šā gada budžetu. Gan atsevišķu partiju pārstāvju izteikumi, gan koalīcijas partiju un sociālo partneru veiktais kultūras funkciju vērtējums ļauj secināt, ka ar kultūru saistītās funkcijas tiek novērtētas kā vismazāk nepieciešamās. Šāda tuvredzīga politika var apdraudēt vienu no svarīgākajiem valsts pastāvēšanas mērķiem un iemesliem."*

Kultūras ministrs I.Dālderis: *"Nākamā gada budžeta apspriešanas gaitā valdībā liecina, ka 2010.gads Latvijas kultūrai var izrādīties liktenīgs. Var izveidoties situācija, ka mēs vairs nerunājam par "izdzīvošanas budžetu", bet gan par kultūras neatgriezenisku noplicināšanu un pat iznīcību. 2010.gads var ieiet vēsturē kā laiks, kad tiek iznīcināti vai galēji novārdzināti teātri, muzeji, opera, sabiedriskās raidorganizācijas, nacionālais kino un citas vitāli svarīgas kultūras nozares. Kultūras cilvēkiem ir jāsanāk kopā un jāvienojas par to, kāda būs mūsu rīcība."*

¹ Nacionālā kultūras padome ir LR Kultūras ministra padomdevēja institūcija kultūrpolitikas un kultūrekonomikas jautājumos. Tajā strādā kultūras ministra uzaicinātas personas; padomes locekļu darbs netiek atalgots. Padomes funkcijās ietilpst kultūras nozaru stratēģiskās perspektīvas vērtēšana un prognozēšana, izstrādājot viedokli par tām plašā kultūrpolitiskā un sociālekonomiskā kontekstā, sadarbība ar dažādu nozaru ekspertu komisijām, kuras sagatavo argumentētus kultūrpolitikas stratēģijas priekšlikumus, konsultāciju sniegšana par nevalstisko sektoru un dalība likumprojektu izstrādāšanā. (Avots: Nacionālās kultūras padomes nolikums.)

Nozarei plānotais valsts finansējuma samazinājums pamatots ar sociālo partneru piedāvāto tās funkciju izvērtējumu, kas ir ļoti zems. (Ar ministriju īstenoto funkciju novērtējumu, ko veica iedzīvotāji, Finanšu ministrija, Latvijas Darba devēju konfederācija, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība, Latvijas Pašvaldību savienība, kā arī Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera, var iepazīties Valsts pārvaldes reformu dienasgrāmatā "Piedalies reformā!" tīmekļa vietnē <http://piedaliesreforma.blogspot.com> sadaļā "Aptaujas" (<http://piedaliesreforma.blogspot.com/2009/10/publiski-peejams-ministriju-funkciju.html>.) Sēdē tika uzsvērts, ka šo funkciju izvērtējums attiecībā pret kultūru nav ņemams vērā. S.Ēlerte: "(..) valsts pārvaldei ārkārtīgi jāuzmanās no pseidozinātniskām manipulācijām, ar kurām politiķi cenšas novelt atbildību no sevis, izvairīties no kritēriju izveidošanas un reālas vērtēšanas."

Sēdē kultūras darbinieki kultūras ministram pārmeta komunikācijas trūkumu par valdībā pieņemtajiem kultūras jomu skarošajiem lēmumiem, kā arī pauda sašutumu par kultūras zemo vērtējumu. "Tas, kā dažas partijas un iestādes vērtē kultūru, ir patiešām šokējoši. Vai tā ir tikai nezināšana? Māksla un kultūra vienmēr ir bijušas tās, kas uzrāda visas vainas, kļūdas — ir drosmīgi oponenti. Vai tas tomēr nav tā, ka kultūrai apzināti tiek aizsieta mute, lai mēs nepateiktu, pret ko mums ir jābūt šajā brīdī?" retoriski jautāja Starptautiskās Rakstnieku un tulkotāju mājas direktore Andra Koste.

I.Dālderis apgalvoja, ka tālākā budžeta veidošanā notikušā valsts funkciju vērtējuma dati netikšot ņemti vērā, ieteica nepārvērtēt tā nozīmi un atzina, ka tam ir apšaubāma "kompetence". Ministrs solīja nepieļaut lielāku finansējuma samazinājumu kultūras nozarei par 20%, jo tad neskaitāmu kultūras institūciju darbību nodrošināt vairs nevarētu.

Sēdē arī secināts, ka kultūru nepieciešams vairāk popularizēt, lai sabiedrībā un valdībā radītu izpratni par tās nozīmīgumu.

(Informāciju sagatavojusi KM sabiedrisko attiecību speciāliste Dace Vizule; Lana Strode, Kultūras Forums, Nr.37, 2009, 25.sept./2.okt., 3.lpp.)

Gūtenberga galaktika Cilvēks un Visums: Eiropas Zinātnieku nakts Latvijas Nacionālajā bibliotēkā

25.septembra "Gūtenberga galaktika" aizritēja Eiropas Zinātnieku nakts gaisotnē Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) galvenajā ēkā, K.Barona ielā 14. Uz šī gada Zinātnieku nakts tēmu — cilvēks un kosmos — sanāksmes dalībnieki raudzījās kopā ar profesoru **Andri Buiķi**. Visums un zvaigžņu pasaule dažādu nozaru zinātnieku skatījumā, kosmos robežzinātnēs, mākslā un mitoloģijā, visuma un civilizācijas kopsakarības, laiks, telpa un cilvēka garīgās pasaules attīstība — tikai daži no sarunas tematiem.

Pasākumā tika atklāta izstāde "Cilvēks un Visums. LNB krājuma zvaigznājs", kas piedāvāja skatīt grāmatas par astronomijas vēsturi, tās pirmsākumiem, slavenākajiem zvaigžņu pētniekiem, par maiju un babiloniešu civilizācijas sasniegumiem astronomijā, kā arī izdevumus par mūsdienu zinātnes atklājumiem. Izstādē tika

demonstrētas arī zvaigžņu kartes un zvaigžņotās debess globusi no LNB Kartogrāfijas nodaļas krājuma. Īpašu pārsteigumu sagādāja pirmie latviešu valodā iespiestie teksti par pasaules radīšanu un zvaigžņu pētišanu. Izstāde tika veidota sadarbībā ar profesoru A.Buiķi, kas apmeklētājus iepazīstināja ar izstādes eksponātiem.

(Informāciju sagatavojusi LNB Projektvadības un informācijas centra vadītāja Marta Dziļuma)

Radošo savienību padome aicina izteikt atbalstu kultūrai

30.septembrī Latvijas Radošo savienību padome² (LRSP) aicināja izteikt atbalstu kultūrai un aizsāka atbalsta akciju "Es par kultūru", kas turpinās līdz 16.oktobrim. Laikā, kad nākamā gada valsts budžeta un valsts atbalstīto funkciju samazināšanas kontekstā valdības sociālie partneri novērtējuši kultūras nozīmi Latvijas sabiedrībā ar viszemāko atzīmi piecu punktu skalā, iedzīvotāji tika aicināti piedalīties akcijā, lai ar saviem parakstiem apliecinātu, ka kultūra viņu dzīvē ir svarīga.

Akcija notika kultūras institūcijās: kinoteātros, grāmatnīcās, bibliotēkās, muzejos, teātros, koncertu norises vietās, mūzikas un mākslas skolās, kā arī interneta portālos "Delfi" un "Draugiem.lv".

"Pagājušajā nedēļā iepazīnos ar kultūras funkcijas nozīmības izvērtējumu, ko veikuši politiķi un sociālie partneri. Valdība nedrīkst subjektīvus vērtējumus pārvērst par valstiskiem kritērijiem," uzsvēra LRSP priekšsēdētājs, komponists Uģis Prauliņš.

Nacionālās kultūras padomes priekšsēdētāja Sarmīte Ēlerte atzina, ka viņai liekas absurdi, ka anonīmu funkciju vērtētāju balss, kuri novērtē kultūru kā valsts vismazāk svarīgo funkciju, ir dzirdama skaļāk nekā tie desmiti un simti tūkstoši, kuriem kultūra ir absolūti nepieciešama dzīves daļa. "Tādēļ mēs gribam, lai šī cilvēku daļa ir dzirdama," norādīja S.Ēlerte.

"Latvijas valsts sākas ar cilvēku, kurš runā un raksta latviešu valodā. Latvijas valsts sākas ar dzeju un mūziku, ar "Dievs, svētī Latviju". Latvija sākas ar Kultūru. Latvijas kultūra ir dzīva, bagāta un atvērta, bez tās nebūs Latvijas. Kultūra ir mana maize un sāls, mani svētī un ikdienu, tā ir manas dzīves daļa. Kultūra man ir nepieciešama tagad un turpmāk," teikts paziņojumā, kuru parakstīja akcijas dalībnieki.

(Emīlija Kozule, LETA, 30.09.2009.)

Kultūras alianse iebilst pret plānoto finansējuma samazinājumu kultūras nozarei

30.septembrī Kultūras alianse³ vērsusies ar atklātu vēstuli pie Ministru prezidenta Valda Dombrovska,

² Latvijas Radošo savienību padome ir starpdisciplināra profesionālo radošo organizāciju (savienību) apvienība, kas dibināta, lai pārstāvētu un aizstāvētu radošo profesiju darbinieku jaunrades, morālās, ekonomiskās un sociālās tiesības un intereses, koordinētu sadarbību un informācijas apriti, sekmētu zinātniskās un mākslinieciskās attīstības un starptautisko kontaktu nostiprināšanu. (Avots: Latvijas Radošo savienību padomes statūti.)

³ Kultūras alianse jeb Alianse kultūrpolitikas jautājumu risināšanai ir kopīga platforma, kuru 2009.gada 11.martā izveidoja Latvijas Radošo savienību padome un Laikmetīgās kultūras nevalstisko organizāciju asociācija. Alianse pārstāv vairāk nekā 5000 radošo savienību biedru un kultūras nozares profesionāļu. (LETA, 12.03.2009.)

Finanšu ministra Einara Repšes un LR Ministru kabineta, protestējot pret plānoto finansējuma samazinājumu kultūras nozarē.

Kultūras darbiniekus satraukušas izskanējušās prognozes, ka, salīdzinot ar 2008.gadu, kultūras jomas finansējums saruks vēl vismaz par 20%, bet Valsts kultūrkapitāla fondam (VKKF) piešķiramo līdzekļu apmērs — par 72%.

Vēstulē uzsvērts: *“Ja valsti identificējošā kultūra iznīkst, tad gals arī pašai valstij, paliek vien nožēlojama ekonomiskā vienība, kāju pamesls citām, pašapzinīgākām un stiprākām nācijām. (..) Diemžēl Latvijas kultūras telpas degradācija turpinās: jau pieredzēta izrēķināšanās ar mūzikas un mākslas skolām, izrādīti centieni likvidēt atsevišķas radošas kultūras organizācijas, valsts mēroga celtnes — Nacionālā bibliotēka joprojām ir uzkrata Kultūras ministrijas budžetam, lai šķietami padarītu to lielāku, taču reālais valsts finansējums kultūrai pa to laiku ir noslīdējis zem 1% no valsts kopējā budžeta.”*

Vēstulē atzīts, ka kultūras nozares budžeta samazinājums ilgtermiņā novedīs pie kultūras procesu un sabiedrības degradācijas, bet VKKF finansiālā mazspēja visspīgāk atsauksies uz aktuālo un dzīvo kultūras un mākslas procesu.

Vēstulē norādīts, ka, finansējot kultūras projektus, tiek rosināta ekonomiskā aktivitāte, jo VKKF piešķirtais finansējums kalpo kā uzticības mandāts, kas ļauj sekmīgi piesaistīt līdzekļus no Eiropas Savienības programmām, pašvaldībām, ārvalstu fondiem un privātā sektora, turklāt, veicot radošas aktivitātes, aptuveni puse no VKKF finansējuma tiek novirzīta citu nozaru uzņēmumiem, tādējādi stimulējot tautsaimniecību un sniedzot papildu ekonomisko efektu.

*“Eiropas Savienība 2009.gadu ir pasludinājusi par radošuma un inovāciju gadu. 7.janvārī Prāgā Eiropas valstu vadošie intelektuāļi atklātā diskusijā aicināja ES investēt Eiropas radošajā kapacitātē, rezumējot: **investīcijām izglītībā un kultūrā ir jābūt ES institūciju un valdību prioritātei!** Solidaritāti ar Eiropas vērtībām un eiropiešu un tālredzīgu domāšanu demonstrē gan Igaunija, kuras Kultūrkapitāla fonda finansējums šogad netika samazināts neizprotamu politisku iemeslu dēļ, gan Somija, kur tieši kultūras, izglītības un zinātnes finansējums vispārējos taupības apstākļos ir atstāts neskarts, un citas Eiropas valstis. Vai tiešām mēs esam tik atšķirīgi? **Kur, jūsuprāt, radīsies radošā, uzņēmīgā un pilsoniskā nākotnes sabiedrība, ja tiek iznīcināti tās veidošanās fundamenti — izglītība, pētniecība un kultūra?**”* jautāts vēstules nobeigumā.

Vēstuli Kultūras alianšes vārdā parakstījuši Latvijas Radošo savienību priekšsēdētājs Uģis Prauliņš un Laikmetīgās kultūras nevalstisko organizāciju asociācijas valdes locekle Solvita Krese.

Pilns vēstules teksts lasāms: [Kultūras Alianses aicinājums Ministru prezidentam un ministriem]. *Portāls “Diena.lv”* [tiešsaiste]. 2009.g. 30.sept. [skatīts 2009.g. 28.okt.]. Pieejams: http://www.diena.lv/upload/manual/kultalianse_vest.pdf.

Jaunums Valmieras integrētajā bibliotēkā — Grāmatu klubs

30.septembrī, sanākot kopā domubiedriem un baudot pozitīvu un atvērtu gaisotni, Valmieras integrētajā bibliotēkā (VIB) norisinājās jaunizveidotā Valmieras bibliotēkas (VB) un Vidzemes Augstskolas (ViA) Grāmatu kluba pirmā tikšanās. Kluba iniciatori ir ViA pasniedzējs Visvaldis Valtenbergs un VB reģionālā mācību centra vadītāja Svetlana Sprūža.

Kluba mērķis ir radīt kopīgas lasīšanas pieredzi, lasot un daloties pārdomās un izjūtās ar citiem, kā arī veidot aktīvu un ieinteresētu lasītāju kopienu. S.Sprūža: *“Grāmatu kluba mērķis nav atrast vienu patiesību, tā arī nav tiesas spriešana grāmatai un tās lasītājam, Grāmatu klubs ir par tikšanos — vienkāršu cilvēcisku tikšanos un sarunu. Domu apmaiņa, savas pieredzes nodošana un jaunas iegūšana — tas nav maz. Būtībā katra grāmata ir stāsts — kaut arī tā vēsta par citu cilvēku dzīvi, attiecībām un pārdzīvojumiem, tomēr nereti grāmatā varam ieraudzīt paši sevi. Vienalga vai grāmata izklaidē vai liek aizdomāties, tajā brīdī, kad lasām, tā pārkāpj lappušu robežas un iznāk ārpusē, lai katrs lasītājs to no jauna varētu izdzīvot un sapludināt ar savu personisko pieredzi. Tāpēc vienā grāmatā patiesībā slēpjas tūkstoš grāmatu — katrs lasītājs saredz tur kaut ko citu, izjūt savādāk un domā par izlasīto savādāk. Kopīga grāmatu lasīšana ir kā mozaikas veidošana — liekot krāsainu gabaliņu pie gabaliņa, paveras aizvien plašāks skatījums uz bildi.”*

Pirmajā tikšanās reizē kluba dalībnieki apsprieda grāmatu sarakstu 2009./2010.gadam un ievēlēja kluba vadību, kā arī apsprieda kluba darbības principus. Grāmatu kluba dalībnieki, kas kopā sapulcēsies VIB reizi divos mēnešos, uz tikšanos izlasīs konkrētu grāmatu. Katram bija iespēja piedāvāt savu iecienīto grāmatu lasīšanai — visi ierosinājumi tika sabērti lielā cepurē un, izvelkot no tās pa vienam nosaukumam, izveidojās grāmatu saraksts veselam gadam. Anotēts grāmatu saraksts publicēts kluba emuārā <http://gramatuklubs.blogspot.com>. Kluba aktualitātem var sekot līdzi arī mikroblogošanas sistēmā “Twitter” <http://twitter.com/gramatuklubs>.

Grāmatu kluba sanāksmēs aicināti piedalīties ViA studenti, administrācijas darbinieki un citi valmierieši.

(Informāciju sagatavoja VB reģionālā mācību centra vadītāja Svetlana Sprūža)

Sastādījusi **Marlēna Krasovska**

Lūdzam informēt par svarīgiem notikumiem Jūsu bibliotēkā!

Tālr.: 67312807

E-pasts: Biblioteku.Pasaule@lnb.lv

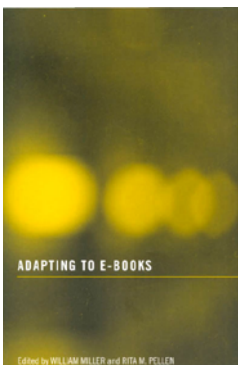
Kristīne Deksnē-Jerohina

Elita Viksna

Ieteicamie jaunieguvumi bibliotēku nozārē (2009.gada aprīlis–oktobris)

Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bibliotēku attīstības institūta Bibliotēku konsultatīvā centra Bibliotēkzinātnes un informācijas zinātnes literatūras lasītava aicina iepazīties ar jaunāko interesantāko profesionālo literatūru!¹

Adapting to e-books / ed. by William Miller, Rita M. Pellen. — London : Routledge, 2009. — vi, 287 p. — ISBN 978-0-415-48378-0. (Z 025.3)

Elektroniskās grāmatas kļūst par arvien nozīmīgāku bibliotēku krājuma sastāvdaļu. Izdevumā aplūkoti dažādi e-grāmatu veidi, piedāvāti to kolekciju pārvaldības modeļi un attīstības iespējas: komplektēšana,

atspoguļošana katalogā, izmantošanas kontrole, statistika u.c.

Bayir Didar. Turkish libraries in transition : new opportunities and challenges / prep. by Didar Bayir ; Türk Kütüphaneciler Derneği TKD. — İstanbul : Turkish Librarians' Association, 2008. — ix, 158 p. — ISBN 978-975-6351-27-7. (Z 02)

Izdevumā sniegts saistošs pārskats par bibliotēku un bibliotēkzinātnes attīstību Turcijā, vairāk raksturojot lielākās

un nozīmīgākās Turcijas bibliotēkas un arhīvus. Tekstu ilustrē grafiki, tabulas un fotogrāfijas.

Brzoska Yvonne. Ausstellungen in wissenschaftlichen Bibliotheken : Kulturveranstaltungen und ihre Bedeutung für die Öffentlichkeitsarbeit / Yvonne Brzoska. — Saarbrücken : Verlag Dr. Müller, 2007. — 105 S. — ISBN 978-3-8364-1577-4. (Z 021.7)

Grāmatas pamattēma — izstādes zinātniskajās bibliotēkās, akcentējot kultūras sarīkojumu lomu bibliotēku publicitātē. Autore sniedz daudzpusīgu ieskatu zinātnisko bibliotēku izstāžu veidošanas tradīcijās un problemātikā ne tikai vēsturiskā, bet arī organizatoriskā aspektā: apskatīti izstāžu finansējuma jautājumi un virtuālo izstāžu veidošana, par piemēriem izmantojot digitālo izstāžu veidošanas praksi Austrijas un Francijas nacionālajās bibliotēkās.

Going the distance : library instruction for remote learners / ed. by Susan J. Clayton. — London : Facet Publishing, 2007. — xi, 239 p. — ISBN 978-1-85604-619-0. (Z 024)

Bibliotekāriem un informācijas speciālistiem nākas meklēt arvien jaunus paņēmienus attālināto lietotāju piesaistei un apkalpošanai, jāatbalsta mācībspēki, studenti, pētnieki un citi speciālisti, nodrošinot virtuālu piekļuvi mācību materiāliem. Grāmatā apkopota ASV bibliotekāru pieredze un ieteikumi tālmācības programmu veidošanā un īstenošanā: tīmeklī izmantojamu apmācības moduļu ieviešana, nodarbību plānošana un pārvaldība, informācijpratības veicināšanas pasākumu izstrāde un organizēšana, idejas sadarbībai ar mācībspēkiem, IT speciālistiem utt. Izdevuma mērķis — palīdzēt apgūt metodes, ar kurām aktīvi tuvināt bibliotēku lietotājiem, nevis pasīvi gaidīt, kad lietotāji paši apmeklēs bibliotēku.

Googlization of libraries / ed. by William Miller, Rita M. Pellen. — London : Routledge, 2009. — vi, 196 p. — ISBN 978-0-415-48381-0. (Z 025.5)

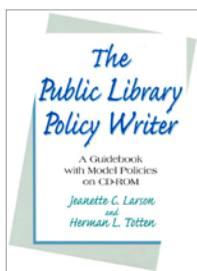
Grāmatā iekļauti raksti, kuros kritiski aplūkots meklēšanas dienests Google un tā izstrādātie produkti. Īpaši detalizēti analizēti Google Scholar un Google Book Search. Izdevuma mērķis — novērtēt lielo tiešsaistes meklēšanas dienestu ietekmi uz bibliotēku uzziņu pakalpojumiem, vairāk uzmanības veltot Google kā populārākajam informācijas resursam: tā lomai informācijas meklēšanā, ietekmei uz digitalizācijas projektu attīstību, bibliotēkzinātni un informācijas zinātni kopumā.

Halavais Alexander. *Search engine society* / Alexander Halavais. — Cambridge : Polity, 2009. — v, 232 p. — ISBN 978-0-7456-4215-4. (Z 025.5)

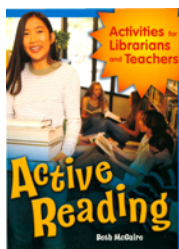
Tiešsaistes meklēšanas dienesti kļuvuši par mūsu ikdienas sastāvdaļu. Tie ir digitālās revolūcijas redzamākā daļa, kas atspoguļo cilvēces priekšstatus par pasauli un izpratni par vērtībām.

Izdevumā aplūkots meklēšanas dienestu darbības pamatmehānisms, to radītās sekas, sociālais un kultūras efekts, kā arī vieta globālajā informācijas aprītē. Tekstu papildina terminu skaidrojums, bibliogrāfiskais saraksts un priekšmetu rādītājs.

Larson Jeanette C. *The public library policy writer : a guidebook with model policies on CD-ROM* / Jeanette C. Larson, Herman L. Totten. — New York : Neal-Schuman Publishers, 2008. — xxi, 280 p. — ISBN 978-1-55570-603-6. (Z 025)

Rokasgrāmata paredzēta publisko bibliotēku darbiniekiem — tās autori pievērš uzmanību dažādiem šo bibliotēku darba praksē aktuāliem jautājumiem: personālvadībai, darba kvalitātes standartiem, elektroniskajām uzziņām u.c. Saturā ietverti arī visnotaļ specifisku problēmsituāciju risinājumi, piemēram, aizsardzība pret zagļiem, bērnu drošība un reliģisko simbolu izmantošana. Iedvesmai piedāvāti atsevišķi bibliotēkpolitikas piemēri, ilustrējot, to piemērošanu konkrētās bibliotēkas praksē. Izdevumam pievienots kompaktdisks.

McGuire Beth. *Active reading : activities for librarians and teachers* / Beth McGuire. — Westport : Libraries Unlimited, 2009. — x, 170 p. — ISBN 978-1-59158-666-1. (Z 028)

Grāmatas autore bibliotekāriem un skolotājiem piedāvā praktiskas, mācību stundās izmantojamas idejas un nodarbību programmas skolēnu lasītprasmes attīstībai. Minētas konkrētas grāmatas, kuras augstu novērtējuši gan literatūras kritiķi, gan lasītāji, kā arī tīmekļa vietnes, kur rodama informācija par autoriem. Skolēnu darba lapās ietvertas, piemēram, aizpildāmas tabulas par grāmatas saturu, rosinoši jautājumi, uzvedinošas atbildes. Arī Latvijas bibliotekāri šajā izdevumā var rast radošas idejas savam darbam.

McNicol Sarah. *Joint-use libraries : libraries for the future* / Sarah McNicol. — Oxford : Chandos Publishing, 2008. — xxiv, 230 p. — ISBN 978-1-84334-384-4. (Z 021.6)

Izdevums veltīts apvienoto bibliotēku nākotnes attīstības perspektīvām. Ilgu laiku atstātas bez ievēribas, pēdējos gados tās piedzīvojušas

neredzētu uzplaukumu — iespējams, tādēļ, ka vislabāk atbilst mūsdienu situācijai, kas pieprasa elastību un visplašākā spektra bibliotekāros pakalpojumus.

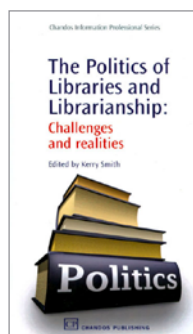
Grāmatas autore izvērtē bibliotekāru aprindās pastāvošos priekšstatus un pamato apvienoto bibliotēku lomu un nozīmi sabiedrībā. Aplūkoti visdažādākie šī bibliotēku veida darba aspekti: partnerattiecību veidošana, personālvadība, krājuma politika, digitālo resursu organizēšana u.c. Minēti daži darba virzieni, kas īpaši atbilst apvienoto bibliotēku potenciālam: inovatīvi modeļi pakalpojumu piedāvājumā, sadarbība starp bibliotēkām un informācijas centriem, mūžizglītība, sociālo kopienu saliedēšana.

Pantry Sheila. *Managing stress and conflict in libraries* / Sheila Pantry. — London : Facet Publishing, 2007. — xv, 140 p. — ISBN 978-1-85604-613-8. (Z 023.5)

Stress un konflikti darbavietā var radīt nopietnus veselības traucējumus. Pētījumi rāda, ka zināma bibliotēku darbinieku daļa cieš no agresijas, apvainojumiem, iebiedēšanas un uzmācības. Efektīvi novērst šāda veida situācijas ir vadības uzdevums un atbildība. Tā rezultātā uzlabojas darba produktivitāte, klientu apmierinātība, kā arī organizācijas tēls un prestižs.

Grāmata uzrakstīta no veselīgas un drošas darba vides skatpunkta. Autore skaidri definē, kas būtu un kas nebūtu pieļaujams konfliktu risināšanā, pamatojot teikto ar konkrētiem piemēriem. Tekstu papildina terminu skaidrojošā vārdnīca, bibliogrāfiskais saraksts, tīmekļa vietņu uzskaitījums, kā arī atbilstoši izvilkumi no Lielbritānijas likumiem.

The politics of libraries and librarianship : challenges and realities / ed. by Kerry Smith. — Oxford : Chandos Publishing, 2009. — xxx, 188 p. — ISBN 978-1-84334-343-1. (Z 021.89)

Rakstu krājumā analizēti politiskās vides aspekti, kas skar bibliotēkas un to personālu. Izdevumā iekļauti dažādu valstu piemēri, kas ilustrē pastāvošā politiskā klimata ietekmi uz bibliotēkām. Skaidrots, kāpēc ir tik būtiski orientēties politiskās ievirzes jautājumos un kā bibliotekāri var mainīt attiecībā uz bibliotēkām pieņemtos lēmumus. Uzsvērts, ka bibliotēkām jāapzinās sevi kā nozīmīgām zināšanu sabiedrības institūcijām, jāveido partnerattiecības ar citām organizācijām: bibliotēkām, muzejiem, arhīviem, plašsaziņas līdzekļiem.

Preer Jean. *Library ethics* / Jean Preer. — Westport : Libraries Unlimited, 2008. — xv, 255 p. — ISBN 978-1-59158-636-4. (Z 023.5)

Bibliotekāru ētikas standartu evolūcija notikusi vienlaikus ar bibliotēkzinātnes attīstību. Bibliotekāru ētikas kodeksu

veidošanas un adaptēšanas gaitā tikušas apspriestas un izvērtētas būtiskākās profesionālās vērtības: izdevums ietver gan vēsturiskas reminiscences, gan mūsdienīgus piemērus. Aplūkotas vairākas situācijas, kad bibliotekāriem respektējamas ētikas kategorijas. Autors palīdz identificēt ētiskās dilemmas, norāda, kā nošķirt personisko pārlicību no profesionālās atbildības un kā īstenot netradicionālus risinājumus. Pielikumā — ASV bibliotekāru ētikas kodeksu piemēri, kā arī manifesti "Bibliotekārs 2.0".

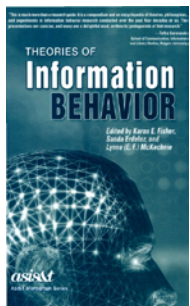
Renewing our libraries : case studies in re-planning and refurbishment / ed. by Michael Dewe. — Farnham : Ashgate, 2009. — xvi, 284 p. — ISBN 978-0-7546-7339-2. (Z 022)

Bibliotēku lietotāji vēlas saņemt mūsdienīgus pakalpojumus moderni iekārtotās un tīkamās telpās. Grāmatā apkopoti piemēri demonstrē, kā agrāko gadu fiziski un morāli novecojušas ēkas iespējams pārveidot par mūdienu prasībām atbilstošām bibliotēkām. Izdevumā apkopota 16 gadījumu izpēte (case study), kas aptver dažāda veida bibliotēkas. Īpaša uzmanība veltīta 20.gadsimta 70.gadu bibliotēku ēkām. Katra gadījuma izpētei ir atšķirīgs projekta raksturojums, tomēr visos gadījumos aprakstīti bibliotēkas atjaunošanas iemesli, plānošanas, projektēšanas un atjaunošanas process, izmantotie dizaina risinājumi un bibliotēkas ieguvumi pēc renovācijas.

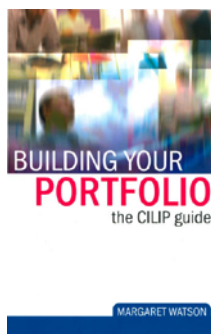
Squires Tasha. Library partnerships : making connections between school and public libraries / Tasha Squires. — Medford : Information Today, 2009. — xix, 203 p. — ISBN 978-1-57387-362-8. (Z 021.6)

Izdevums veltīts skolu un publisko bibliotēku sadarbības jautājumiem. Autore pēta iespējamās sadarbības veidus, sākot ar vasaras lasīšanas programmām un beidzot ar iespiesto un elektronisko resursu kopīgu izmantošanu. Aplūkotas sadarbības projektu iespējas un sniegti ieteikumi "Tīmekļa 2.0" sekmīgai izmantošanai. Izdevums adresēts skolu un publisko bibliotēku speciālistiem, kas orientēti uz radošu sadarbības formu īstenošanu.

Theories of information behavior / ed. by Karen E. Fisher, Sanda Erdelez, and Lynne (E.F.) McKechnie. — Medford : Information Today, 2005. — 431 p. — ISBN 1-57387-230-X. (Z 025.5)

Rakstu krājums piedāvā apkopojšu vairāk nekā 70 nozīmīgāko informācijas teoriju apskatu. Izdevumā iekļautie raksti ir 85 valstu zinātnieku darba rezultāts. Katras teorijas apraksts ietver tās izcelšanās un attīstības raksturojumu, problemātiku, metodoloģiju, pielietojamību, kā arī norādes uz līdzīga rakstura koncepcijām. Izdevuma mērķauditorija ir pētnieki un vecāko kursu studenti, kas specializējušies informācijas zinātnes jomā.

Watson Margaret. Building your portfolio : the CILIP guide / Margaret Watson. — London : Facet Publishing, 2008. — xix, 131 p. — ISBN 978-1-85604-612-1. (Z 023.5)

MARGARET WATSON

Par maz ir gūt panākumus, tos jāprot arī uzskatāmi parādīt. Rokasgrāmata sniedz praktiskus ieteikumus savu profesionālās pilnveides pārskatu veidošanā, piemēram, efektīva CV sastādīšanā. Profesionālais portfolio ir vairāk nekā indivīda sasniegumu uzskaitījums, tas veicina arī karjeras plānošanu un attīstību. Tekstu papildina veiksmīgu darbinieku pieredzes apraksti, tīmekļa vietņu un ieteicamās literatūras saraksts.

Дрешер Ю.Н. Библиотерапия : теория и практика : учеб. пособие / Ю.Н.Дрешер. — Санкт-Петербург : Профессия, 2008. — 269 [1] с. — ISBN 978-5-93913-148-3. (Z 024)

Mācību līdzekli aplūkoti dažādi biblioterapijas aspekti: sniegts pārskats par biblioterapijas būtību, dots biblioterapijas speciālista raksturojums, analizēta biblioterapeita un pacienta — lasītāja — savstarpējā mijiedarbība. Autors apkopojis biblioterapijas teoriju un praktiskos paņēmienus, raksturojis galvenos tās līdzekļus un metodiku. Grāmatas mērķis ir sniegt priekšstatu par biblioterapiju gan kā zinātnes disciplīnu, gan praktisku darbību. Pielikumos iekļauti dažādu testu paraugi, kas palīdz noteikt pacienta raksturu un psiholoģisko stāvokli.

Трушина И.А. Этика библиотекаря : моральный закон внутри нас : опыт разных стран / И.А.Трушина. — Москва : Фаир, 2008. — 270 [1] с. — ISBN 978-5-8183-1426-6. (Z 023.5)

Grāmatā atspoguļotas ētiskās attiecības starp bibliotekāriem un lasītājiem, kolēģiem, priekšniekiem, augstākstāvošu organizāciju darbiniekiem utt. Aplūkoti galvenie bibliotekārās ētikas principi un bibliotekārās ētikas kodeksu veidošanās vēsture. Pielikumā ievietoti dažādi bibliotekārās ētikas kodeksi, kā arī vairāku citu profesiju (juristu, ārstu, žurnālistu, psihologu) un darbības sfēru (suņu īpašnieku, makšķernieku, sportistu) ētikas kodeksi. Izdevums saturiski aptver 37 valstis no 4 kontinentiem.

¹ Pilnu lasītavas aprīļa–jūnija un jūlija–oktobra jaunieguvumu sarakstu sk. Latvijas Nacionālās bibliotēkas tīmekļa vietnē www.lnb.lv sadaļā "Bibliotekāriem" → "Bibliotēkzinātnes un informācijas zinātnes literatūras lasītava" → "Lasītavas jaunieguvumu apskati": http://www.lnb.lv/lv/bibliotekariem/Bibliotekzinatnes_un_informacijas_zinatnes_literaturas_lasitava/apskati/2009-apr-jun un http://www.lnb.lv/lv/bibliotekariem/Bibliotekzinatnes_un_informacijas_zinatnes_literaturas_lasitava/apskati/2009-gada-julijis-oktobris.

Summary

Main editor *Anna Mauliņa* in her Editor's Column **"Are libraries approaching the bottom of Maslow's pyramid?"** heralds a situation in the library sector in Latvia that matches the government's economic recession 'survival formula': diminish, scale down, make redundant, re-structure, reform, abolish, close. Contrary to this, there are increasingly louder calls to preserve what has been carefully developed and enhanced over the years: the library network, its infrastructure, staff. Conviction is spreading that economic crisis is a time for real structural changes, reforms and innovation. Besides development projects in individual libraries, tighter coordination of library work is necessary at national level. Unfortunately, the fact that isolation has a high price is not understood by some libraries at regional level, who wish to withdraw from the joint library network or regional union catalogue. Such actions could lead to internal breakup and a return to fragmentation and lack of uniformity and, because of this, to an irrational use of resources or even bankruptcy. *A. Mauliņa* emphasizes that today's libraries cannot be 'lonely islands'. Nor are they in a computer game, where someone can give them nine lives...

"World of Libraries" no.48 is introduced by *Jana Dreimane's* article **"Ian Wilson: reformer of Canada's memory institutions"** that makes a short excursus into the life and work of *Ian E. Wilson*, President of the International Council on Archives (ICA) and Ex-Director of the Library and Archives Canada. It is followed by an extract from his keynote address **"The Gift of One Generation to Another"**. It reflects the unique experience, services and functions of the National Archives of Canada and the National Library of Canada. *I. Wilson* emphasizes that in the digital era all cultural heritage or memory institutions have one aim, that is, to ensure access to their contents, and he invites these institutions not to create new institutional walls and boundaries online in the way that has been done in the physical world, splintering the holistic entirety of the past. The convergence that is characteristic of the WWW allows territorial and institutional boundaries to be overcome, offering the possibility to unify details, knowledge and experience of the past that are stored in different memory institutions to be presented through Web 2.0 in an understandable way. *I. Wilson* also debates the significance of access to historical evidence in the context of developing society in the future.

The role of libraries in society is also discussed in *Sabīne Jefimova's* article **"The evaluation of Gulbene library by its community"**, which presents the results of a survey run from the end of 2008 until June 2009. These results show that the image of the library is changing rapidly, with libraries becoming recognised as places to acquire information and knowledge, with competent and responsive staff. Nevertheless, library users and non-users alike are still unaware of the many opportunities offered by the library or don't understand how essential they are. This means that more needs to be done to popularize and raise awareness of library services, providing consultations and encouraging library visitors to take advantage of them. The survey results also revealed the community's assessment of the library's infrastructure, the quality of its collections and services, the reasons for using its computers and internet provision, and the popularity of the library's website. Questions of reader education are discussed and some reasons for non-use, as well as suggestions for further library development.

The theme of libraries and society is continued in **"A library for those without a home"** by *Daina Ģeibaka*, who describes the activities of the Riga Central Library branch that has been created in a Riga City Council daytime care centre for people who are homeless and needy. The article emphasizes that public libraries are for everyone, so information services for those who are socially disadvantaged and their integration into society has been put forward as one of the basic principles of Riga Central Library. At the care centre, people can read books and magazines, watch television, use the internet and e-mail for free, receive advice on information searching from professional librarians as well as getting current information about social services from various institutions; informative and social events are also held in the library. There are plans for cooperation with social services organisations, so that interest group activities and consultations with a psychologist can be made available in the library. This is the second social project in which Riga Central Library has been involved. Since 2006 there has been a library loan service at the Children's Clinical University Hospital and in the near future a similar service is planned for Brasa prison.

Under the heading "Computerization, digitization, internetization" *Ruta Emerberga* writes about **"Local history — 'value added' at small rural libraries: building, developing and using local resources"** and describes how work with local history materials has evolved in pagasta libraries in Latvia. ICTs have facilitated new forms, methods and directions of work (creation of digital local history collections and databases; provision of local history resources on the WWW; electronic document supply, etc.). Nevertheless, a problem remains that distant users have still not been sufficiently considered as potential clients of these collections, because the majority of librarians think that local history materials have only local significance. It is emphasized that rural librarians need training and

support in digitization, creation of databases and copyright issues in order to provide new and modern resources. On the other hand, more also needs to be done in decreasing the digital divide in society, in order to increase the usage of local history collections.

The section on "Conferences, seminars, meetings", starts with an article by *Māra Jēkabsons* on "**Libraries — towards cooperation, understanding and creativity**", which summarizes the activities of the 12th meeting-conference of the Vidzeme branch of the Library Association of Latvia, held on 15 July 2009 in the Arona rural district of Madona region. A recurrent theme was that, in a time of economic crisis, librarians shouldn't give up, but should search for new ways of extending their work, taking into account that readers need not only information, but also emotional support. Ways of counteracting stress and burnout syndrome were revealed, as well as ways of improving sensitivity. Ideas were exchanged on how to work under circumstances of restricted financing and the importance of a feeling of accomplishment at work. The cultural and recreational part of the programme revitalized and heartened participants.

In "**Libraries without borders: navigating towards global understanging**" *Marlēna Krasovska* gives an overview of the 13th conference of the Library Association of Latvia (LAL), held 15 April 2009. As legal protection for libraries is weakening in the current economic climate and drastic cuts are made in library budgets, the role of the LAL in representing the interests of libraries and the rights of society to protection of information has suddenly increased. The economic crisis has affected more or less the entire library system. There has been a sharp increase in the number of visitors to libraries (e.g., in the first three months of 2009, library visits increased by more than 30% and internet use doubled), but library budgets have been considerably decreased. Because of lack of funds, free of charge use of the internet is under threat. Libraries of educational institutions have been particularly seriously affected and in many staff hours have been cut to a bare minimum, many are in danger of being closed. Even though there is a strong, three-layered library system in Latvia, a unified library information system and large sums have been invested in libraries, their future is unclear. This situation creates concerns that, after the end of the economic crisis, very large amounts of money will need to be invested to renew what has been destroyed.

Jana Dreimane's article "**The 'castle of light' at Tukums**" summarizes the main topics discussed at the 2009 Spring meeting (6–7 May) of directors of research, special and public libraries. There was hot debate about implementation of the school library information system "Skolu ALISE", which is carried out in cooperation with public libraries. Even though the majority of public library directors supported the idea of implementing the system and administering it, they admitted that they could not undertake this function

without local government financing. Cuts in staff working hours and the trend to close school libraries have also affected the viability of implementing the system. Other current problems discussed were: the need for closer cooperation between libraries; development of new, individualized library services; library marketing; and advocacy at local and national level. Analyzing visitor statistics, the National Library of Latvia (NLL) was able to identify its "average" user, who is an independent and focused young person, looking for answers to questions about management, marketing, law and similar practical question. It was stressed that, in order to improve strategic planning in libraries, educational institutions, the media and publishers, it would be useful to have a comprehensive sociological research study on the motivation to read and reading habits. Unfortunately, the Ministry of Culture has not found the funding for this since renewal of independence.

Under the heading "Children and young people in libraries", *Marlēna Krasovska* provides a review of the International Children's Literature and Librarians' Conference "**Across the bridge**" (Riga, 15 May 2009). The conference took place under the auspices of "Holland Days for Latvia's Children" and was dedicated to the 15 years of cooperation between the Latvian Section of the International Board on Books for Young People (IBBY), the Children's and Youth Literature Council of Latvia, the NLL Children's Literature Centre and the IBBY Netherlands Section. Truusje Vrooland-Löb, president of this section, visited Riga and opened the Netherlands exhibition of children's book illustrations. She provided an insight into the Dutch approach to children's illustrations and introduced Dutch writers Hans Hagen and Jacques Vriens. As every year, new literature for children and young people in Latvia was evaluated. Thanks to competitions for such literature, submissions for 2008 had increased over previous years, particularly in the area of publications for teenagers, which had been low before. An overview of NLL Children's Literature Centre activities in 2008 was provided by staff of the centre.

In collaboration with the Goethe Institute in Riga, the NLL Library Development Institute organized a further education seminar (7 April 2009) for school librarians on "Facilitating information literacy in school libraries". *Māra Jēkabsons's* article "**School libraries in Germany**" describes how Eva von Jordan-Bonin and Hanke Sühl, representatives from the Frankfurt am Main Public Library School Libraries Centre (SLC), participated in the seminar and shared their experiences. The school library situation in Germany is complicated. There is no library law, nor is there a uniform library system. As a result, establishment and maintenance of school libraries is voluntary. There are fully fledged libraries in less than 20% of German schools; of the 165 schools in Frankfurt am Main, only 75 have libraries. The SLC was established in order to improve the situation. The centre's task is not only consultative, but also practical (including

financial). There is in-depth information on how it supports the local school libraries, their organization, arrangement and maintenance.

The article **“The school library as an adventure”** is linked with the previous one. Hanke Sühl, one of the specialists from the Frankfurt am Main Public Library School Libraries Centre gives a list or recommendations that have been approved for use by the centre. She emphasizes that a library is an integral part of a school, a partner in acquisition of learning and also in development of everyday skills. H.Sühl identifies four skills that are improved by the library: (1) reading ability, (2) information literacy, (3) media proficiency, (4) application of methods. It is important that these skills should be acquired in a creative way, so the SLC has developed a large choice of activities that they offer to school libraries in Frankfurt am Main. They include: an introduction to the library by throwing dice; rally through the library; book and shelf art; creative writing workshop; reading card, reading file and reading tree; poetry bingo; picture book movies. These are just a few of H.Sühl's recommended ideas, which have already been put into practice by school librarians in Latvia.

Under the heading “Past times and reflections”, *Maija Krekle* writes about Milda Laukgale in **“All my life — off to my Misiņš Library”**. M.Laukgale spent her childhood in a faraway village in Siberia, but returned to Latvia. The article shows happy moments from her youth, love and family, as well as the years that she devoted to the library job that she loved. When she retired on 21 January 2009, bidding farewell to the books that she had been together with for almost all her life, M.Laukgale admitted that her life had been fulfilled.

The section “Abroad” introduces readers to the results of a study on school libraries carried out by the US publication *School Library Journal* in an article by *Jana Dreimane* called **“US school libraries in the 2007/2008 academic year”**. Even though the economic crisis has not hit the US as hard as Latvia, school libraries there have felt its effects. Decreased funding for collection development and lack of progress in development of technological infrastructure are just two examples. Nevertheless, almost all schools are well provided with the internet, access to WiFi has grown, programs for computers have significantly increased, and funding for online resources has not been cut. Almost 85% of pre-schools and more than 95% of primary schools and middle schools have full time librarians with higher education qualifications in library and information science. In the USA, the main school library strategy in a time of crisis has been a careful choice of priorities and creating a positive self-image. Because it is not widespread in school libraries, there has also been discussion of whether Web 2.0 technologies might be a new area of activity.

Jana Dreimane's “Overview of overseas library events (April–September 2009)” starts with a report on the earthquake in the Abruzzo region of Italy (6 April 2009), in which tens of cultural institutions were wrecked. This is followed by details about restrictions on dissemination of information in Venezuela. For ideological reasons, in 2007 to 2008, about 15% of publications were removed from public libraries in the state of Miranda. On the other hand, there is also good news. In the autonomous region of Catalonia in Spain, 61 new or renovated public libraries were opened during 2006 to 2008, but 17 in 2009; 33 million euro were earmarked for renovation and building programmes. There is a short summary of the launch of the World Digital Library (WDL) on 21 April 2009. The WDL includes digitized manuscripts, maps, rare books, films, sound recording and photographs, all of which characterize unique features of different cultural regions of the world. The overview ends with a review of the activities of children's authors, publishers, teachers and librarians in Great Britain, whose aim has been to achieve professionally managed school libraries mandated by law.

Rudīte Kalniņa shares her impressions of the 75th annual IFLA World Library and Information Congress **“Libraries create futures: building on cultural heritage”**, held 23–27 August 2009 in Milan, Italy, and reveals the wide range of papers that were read at the congress. The dominant theme of the proceedings was digitization and R.Kalniņa was particularly interested in the work of the IFLA Section on Rare Books and Manuscripts and the Section on Geography and Map Libraries. Her report gives an overview on papers related to digitization of maps and newspapers, library experiences with digitization and the most interesting projects in this area. Delegates to the congress were introduced to the experience of digitizing maps for a CD at the National Library of Latvia through a paper by R.Kalniņa and Inese Auziņa-Smith: “Facilitating access to the fascinating past: technical issues in creating the CD “Riga in cartographic images 1621–1710””.

The section “Miscellaneous” has a list of people presented with awards by the Ministry of Culture of the Republic of Latvia for exceptional achievements in 2008 in the field of librarianship and intangible cultural heritage. *Marlēna Krasovska* provides **“A review of library events in Latvia (April–September 2009)”**. The section also includes *Kristīne Deksnē-Jerohina's* and *Elita Vīksna's* list of selected new acquisitions in the LIS Reading Room of the NLL Library Development Institute **“Recommendable new acquisitions in library sphere (April–October 2009)”**.

Translated by Inese Auziņa-Smith

Nopietnas un nenopietnas ainas no bibliotekāru dzīves

Aicinām iesūtīt jūsu bibliotēkas
interesantākos un nozīmīgākos
fotomirkļus!

E-pasts: Biblioteku.Pasaule@lnb.lv
Tālrunis: 67312807

LNB Reto grāmatu un
rokrakstu nodaļas
vadītāja Ināra
Klekere Kultūras
ministram Intam
Dālderim: "Ministra
kungs, Nacionālā
bibliotēka Jūsu
epistolārajam
mantojumam ir
paredzējusi vietu
šajā reģistrā"

Kuldīgas Galvenās
bibliotēkas
direktore Laima
Ostele (no labās)
un Limbažu Bērnu
bibliotēkas direktore
Gunta Beķere:
"Priecāsimies,
jo neesam taču
pēdējās!"

Latvijas Skolu bibliotekāru
biedrības priekšsēdētāja,
Ziemeļvalstu ģimnāzijas
bibliotēkas vadītāja
Inita Lūka: "Angļi cīnās,
kā izglītības likumā
bibliotēkas ietvert,
latvieši — kā dabūt ārā..."

V/a KIS direktora
vietniece Sandra
Ozoliņa (pirmā no
labās): "Nākamo
Geitsa projektu
īstenošim
Vērmanes dārzā"

Rīgas Doma kora
skolas bibliotekāres
Maija Veinberga
(no labās) un Zīta
Davidone: "Mēs varētu
iestāties par Šķēli, ja
atgrieztos Demakova"

Valmieras bibliotēkas
Bērnu apkalpošanas
nodaļas galvenā
bibliotekāre Gaida
Saukāne: "Bet ja nu es arī
kļūstu datoratkarīga?!..."

Kokneses novada Bebru
pagasta bibliotēkas vadītāja
Ausma Rode (no labās)
Kokneses novada bibliotēkas
vadītājai Intai Poišai
(no kreisās) un Skrīveru bērnu
bibliotēkas vadītājai Sandrai
Trākinai (vidū): "Ja visi 109
novadi iedomāties veidot
katrs savu katalogu, sāksies
istas jukas..."

Starptautiskās
arhīvu padomes
prezidents Īans
Vilsons (no labās)
LNB direktoram
Andrim Vilkam:
"Pēc Kanādas
parauga Jums tūlīt
jāpārņem visi valsts
arhīvi un muzeji"

Latvijas Neredzīgo
bibliotēkas Metodikas
un bibliogrāfijas nodaļas
vadītāja Ināra Martinsone
(no kreisās) Liepājas
Centrālās zinātniskās
bibliotēkas direktorei Ilgai
Erbai: "Nevajag visu krāsot
melnās krāsās — negatīva
runāšana noved pie negatīva
rezultāta"

Lietuvas Nacionālās Martīna
Mažvīda bibliotēkas
ģenerāldirektora vietnieks,
Dokumentu konservācijas
un restaurācijas centra
direktors Aļģirds Pļoplis (no
kreisās), Igaunijas Nacionālās
bibliotēkas Tehnoloģiju
pakalpojumu direktors Mikels
Reiāls un LNB rīkotājdirektore
Dzintra Mukāne: "Trīs
balstiņas sūras pie Baltijas
jūras..."

Bibliotēku Pasaule – profesionāls izdevums, kura mērķis ir informēt bibliotekārus un saskarozaru speciālistus par aktualitātēm un norisēm bibliotēku dzīvē (par faktu precizitāti atbild autori).

Latvijas Bibliotekāru biedrības Vidzemes nodaļas 12.saieta-konferences dalībnieki Madonas novada Aronas pagasta viesu namā "Kučuru dzirnavas" 2009.gada 15.jūlijā

Nākamajā numurā:

Leģendārais Jānis Krēsliņš no nekad negulošās pilsētas Hudzonas krastā

Pasauli ir pārņēmusi digitālā invāzija. Arī Ņujorkas Publisko bibliotēku. Digitalizētājiem saturs ir karalis, pārējais tiek aizmirsts. Tomēr grāmata jau nav tikai saturs! Arī globālās katastrofas ir tepat līdzās, digitālā pasaule var sagrūt vēl ātrāk nekā tradicionālā.

Emuāru kvalitātes kritēriji

Lai cik jauna būtu emuāra kārtējā definīcija, tā arvien ir novecojusi. Gan IKT straujā attīstība, gan emuāru veidotāju aizrautība ar novatoriskiem risinājumiem piešķir tiem jaunas un jaunas īpašības. Nodoms par emuāra veidošanu ir iespēju pilns ceļš ikvienam. Bet tiem, kas mainīgajā emuāru vidē jūtas apjukuši, ir izstrādāts ceļarādītājs — "labā emuāra" kvalitātes kritēriju karte.

Karš par e-grāmatu autortiesībām

ASV uzliesmojis kārtējais autortiesību skandāls, kas saviļņojis visu grāmatu pasauli. Slavenā rakstnieka Viljama Stairona (1925–2006) romānu e-izdevumu tiesības viņa mantinieki pārdevuši uzņēmumam "RosettaBooks", kaut Stairona darbu līdzšinējais izdevējs — viens no pasaules lielākajiem apgādiem "Random House" — ir pārliecināts, ka tam pieder ekskluzīvas tiesības uz Stairona darbu izdošanu jebkādā formātā. Skandāls iniciējis rekomendāciju vilni izdevējiem, autoriem un viņu mantiniekiem.